

Bernhard Nordh

A hódtavi újtelepések

(Nybyggarna vid Bäversjön)

regény

Fordította:

Bartha István és Hegyi Éva

Átdolgozta:

Tar Károly

Gondozta:

Nagy Zoltán (1- 8. fejezet), Szász Enikő (9 - 26. fejezet),
Aluuan Gabriella (27 - 33. fejezet).

ÁGHEGY KÖNYVEK

Sorozatalapító-szerkesztő: Tar Károly

© Bartha Erdős István

©Tar Károly

A könyv szerkesztője: Tar Károly
A borítón Valkeapää Nils-Asiak grafikája

ISSN 1789-8579
ISBN 978-963-552-416-7

Kiadja a KÖZDOK Közlekedési Dokumentációs Kft.
Igazgató: Nagy Zoltán
Nyomdai kivitelezés:
KÖZDOK Kft. digitális nyomdája

Első fejezet

Tombolt a vihar s vad haragjában tépte, szaggatta a björknesi gazdaság üres szénacsűrét. Recsegték az eresztékek s a szél süvítve, üvöltve járta át a tető zsindeleyeit. Hatalmas hófergeteg tódult a magasba a házfedél egyik oldalán, s tajtékozva, porozva ömlött át a tetőgerincen, ahol átláthatatlan szürkésfehér falat emelt, majd hirtelen eltűnt. A hófergetegben néhány akasztófa módjára felállított oszlop látszott csupaszon, szürkén, elhagyottan, mintha soha nem feszítettek volna ki közöttük halászhálót. Közvetlen előttük, jeges kikötőpadnak zúdult a fekete víz. A tó felől az összetorlódo jégtáblák tompa morajlása hallatszott.

Éjféltájban megszűnt a havazás, a szél azonban változatlan erővel fújt tovább és sodorta a jeget délkeletre, a folyó torkolata felé. A félhomályban különösképpen összelapultnak látszott Björknes három házacskája – mintha menedéket kerestek volna a természet pusztító erői elől. Ahol a vihar nekifeszült a háznak, éles hófésűk nőttek az ereszre, a tető szélvédett oldalán pedig foltokban bukkant elő a hótól megtisztított szemcsés jég.

Reggel három óra tájban gyengén füstölögni kezdett az egyik ház kéménye és röviddel utána tagbaszakadt férfi lépett ki az ajtón. Saját készítésű siléctet kötött lábára és lesiklott az egyik istállóhoz. Félretolta a havat az ajtóból és belépett. Néhány perc múlva hűmmögve jött ki onnan, tekintetében különös fény villant.

Az égbolt majdnem felhőtlen volt. A keletre elterülő erdőséget beragyogta a napfény, a férfi azonban ügyet sem vetett a kora reggeli ragyogásra. Lehajtott fejjel siklott a björkneszi másik két istállóhoz. Benézett mindkettőbe. Lélegzete nehéz hörgéshez hasonlított, s amikor mély gondolatokba merülve megsimogatta szakállát, remegett a keze.

Persson Ola visszatért a házba. Több mint negyven esztendeje építette Björknest, miután, új telepként elfoglalta. A kemence falait feketére festette a sok ezerszer meggyújtott tűz s a gömbölyű hasított tetőgerendák kiálló forgácsai barnára füstölődtek.

Az ablaknál fából durván összebárdolt asztalon bőrkötésű biblia feküdt. Ola kinyitotta. Tekintete fáradt és komoly volt, ajkai úgy mozogtak mintha imádságot mormolt volna. Élete történetének nagy része durva betűkkel bevésve állt a legelső oldalon. A sorokban, amelyek gyermekei nevét, születési- és elhalálozási napjait mutatták, küzdelmüket az éhínség és nincstelenség ellen – a kérlelhetetlen rengetegben vívott kemény harc története volt.

HANS OLOF, született 1826 május 17, meghalt 1829 február 12.

EMMA ERIKA, született 1828 április 3, meghalt 1829 január 2.

JOHANN AUGUST, született 1830 május 6.

STINA MARTA, született 1831 július 21, meghalt 1831 december 11.

NILS KARL, született 1833 június 2.

HANNA SOFIA, született 1834 augusztus 7.

SARA, született és meghalt 1837 március 4, amikor Anna-Greta, életének harminckettedik évében visszaadta lelkét teremtőjének.

Az öreg újtelepes fordított egyet a lapon, kezébe vette az írószert s nagy, szögletes betűkkel írni kezdett:

Ha megtűritek magatok között a gonosztevőt, úgy ti magatok is gonosztevőkké váltok. A gonosztevőknek pedig halálnak halálával kell halniuk, mondja az Úr. Az Úr büntetése 1867-ben következett be, amikor a fű nem sarjadt ki és június 19.-re virradó éjjel másfél arasznyi hó hullott. Takarmány nem volt, az állatok táplálékért üvöltöttek.

Elolvasta amit írt s rábólintott, mintha külön meg akarta volna erősíteni azt, hogy minden egyes szó méltón és jogosan kapott helyet ott, a biblia első lapján. Amit írt, az mind igazság, színtiszta igazság volt. Bűnhődniük kell mindazoknak, akik hazugságaikkal megszenteltetik a bibliát.

Az öreg Ola Jób könyvéből kezdett olvasni – eleinte csak mormolva, majd később egyre hangosabban, mintha a ház falain kívül is hallhatóvá akarta volna tenni a hangját. Egy mondat közepénél abbahagyta az olvasást, s csontos kezeit összekulcsolva feltekintett a mennyezetre.

– Miért nem hagyod a napot reánk sütni? – suttogta halkan. – Mi rosszat cselekedtünk, hogy állatainknak éhen kell elpusztulniuk? Avagy nem büntetheted-e meg a gonosztevőt anélkül, hogy az egész népet megsemmisítenéd?

Az ajtó és az asztal közötti kereveten fiatal lányka ébredt, s az öreg a lány megszeppent szemébe nézve, szelíd hangon szólalt meg:

– Te csak aludj, Anna. Ne kelj még fel.

Anna ismét visszabújt a takaró alá s az öreg csendesen, egyhangúan tovább olvasta Jób megpróbáltatásait.

*

Délután Ola legkisebb fia jött sítalpakon, egy zsák mohával a hátán. Míg ki nem sarjad a fű, valamit csak adni kell az állatoknak, hogy ki ne vesszen belőlük az élet. Enyhe olvadásos idő volt. A szél nyugati irányba fordult s a nap melegen sütött. A fákról meg a bokrokról csepegett a hólé. Időnként nagy hócsomók zuhantak le az ágakról. Ahova a nap melege elért, ott megtisztultak a fák.

Johann magas, szikár termetű, szögletes napbarnított arcú volt. Alig múlt negyven éves, de már a halántéka táján deres volt a haja. Orrlikai nagyok voltak és idegesen mozogtak, mintha mindig szaglászott volna valamit; vékony ajkai között bagómarta felső fogai látszottak.

Az újtelepes megállt egy pillanatra, s lekaparta a lécekre tapadt havat. Innen már csak egy futamodás volt Björknesig, a tiszta lécekkel néhány perc alatt otthon lehet. Mielőtt elindult volna, beleharapott a bagólepénybe, közben tekintetét északra irányította, ahol néhány kilométernyire hegy emelkedett a magasba. Csúcsa kopáran állt ki az erdőrengetegből, a kopár terület alatt pedig viharvert és hóval befűjt nyírfaerdőcske világított fehéren, körülötte sötét fenyőerdő. A folyó völgye mentén kilátás nyílt a távoli magas hegyvidék csúcsaira, amelyek ebben a kékes, napfénytől átszőtt ködben egybeolvadtak a látóhatárral.

Amikor Johann hazaért, a felesége éppen tűz fölé akasztotta a nagyüstöt, hogy hallében megfőzze a fagyos mohát a szerencsétlen kiéhezett állatoknak.

Az asszony néhány évvel fiatalabb volt férjénél. Sovány, beesett arcát csak két nagy barna szeme ékesítette.

– Csendes nem tudott felállni – mondta férjének. – Megpróbáltam talpra állítani, de nem sikerült.

A férfi az asztalnál ült, fatálból sós hallevest kanalizott, közben fukaron csipegetett a sötét, kéreglisztből sült kenyeréből. Burgonyát már május eleje óta nem ettek. Ami kevés még volt a ház alatti veremben, annak a földbe kell kerülnie.

– Pedig Csendes még legalább egy hétig ki kell, hogy bírja, – jegyezte meg a férfi. – Nils itthon van már? Ki kéne vetnünk a hálót.

– Igen, nemrég jött haza. Apád Ingánál van az istállóban. Szegényeknek egyik tehene már a végét járja. Hej, ha egy kis lisztet keverhetnék a moslékba... de hisz nem adhatom a lisztet az állatoknak, hogy aztán a gyermekek csak azt a nyomorult sós halat egyék.

– Ki kell vetnünk a hálót – ismételte meg Johann – s aztán holnap főzhetsz halat a teheneknek. Ne búsulj asszony! A tehén sokáig élél, még akkor is, ha már nem tud lábra állni.

A férfi sokkal jobban aggódott, semmint azt az asszonynak sejtetnie engedte.

Ha éhen vész a tehenük, akkor reménytelen továbbra is Björknesben maradniuk, még akkor is, ha bő termésű nyár lesz. Még teletömött csúrral sem boldogul sokáig az az újtelepes, akinek udvaráról nem hallatszik tehénbögés. Ha pedig sikerül is nagy nehezen egy tinócskát akasztania, legalább két évbe telik, míg tej lesz a háznál. Arra pedig még csak gondolnia sem lehet, hogy fejőstehenet vegyenek.

A férfi néhány másodpercig gondolataiba merülve állt az asztal mellett.

– Hallod-e asszony, tegyél már egy kis lisztet abba a moslékba – mondta kifelé menet. – Majd csak lesz valahogy a gyermekkel is.

Nils épp az istállóból jött s a két testvér nemsokára együtt tartott a tó felé, hogy kivessék a hálót. A tónak több mint fele jégmentes volt, s a csónakkikötő helytől balra húzódó földnyelv mögötti védett szakaszon nem kellett jégzajlástól tartaniuk.

A háló még egészen új volt. A kikötő padkánál néhány ócska háló lógott, a téli halászás óta még szárazon.

Háládatlan munka a téli halászat. Tulajdonképpen jég alatti halászás, amely igen ritkán nyújt eredményes fogást. Két lyukat kell vágni a jégbe, az egyiket leereszteni a hálót, majd egy zsinór segítségével áthúzni a másikon.

Hetek múltak el anélkül, hogy több halat sikerült volna fogniuk, mint amennyit a két család egyszeri étkezésre elfogyasztott.

A földnyelv fölött, vastag hótakaró alatt pihent a tenyérnyi szántóföld. A legutóbbi birtoklevélben Björknes kincstári vagyonként szerepelt. A valóságban azonban kicsiny, szegény újtelep volt. A kincstári név mögött pedig semmi támasz sem állott, csupán annyit jelentett, hogy az újtelep a kincstárral szemben adókötelezetté vált. A meglevő föld alig volt több egy tunnlandnál. (0,857 katasztrális hold. kb. fél hektár = 4936 négyzetméter.)

Amikor hét évvel ezelőtt Nils megházasodott, az öreg Persson Ola átadta Björknest két fiának. A két fiú közösen gazdálkodott, de mindegyiküknek saját istállója volt.

Miután a fivérek kivetették a hálót, partra húzták a csónakot. Régi ormóttan bárka volt, szivárgott bele a víz, úgy, hogy merítőlápát nélkül életveszélyes lett volna elhagyni vele a partot. Johann házának padlásán ott hevert ugyan már a deszka az új csónakhoz, de a sok munkától soha nem jutottak az építéséhez.

– Az ember majdnem azt hihetné, hogy az öregnek igaza van – mondta keserűen Johann, és megtapogatta a téli halászatnál használt, szegre akasztott hálókat.

– Mire gondolsz?

– Hát a gonosztevőkre, meg a büntetésre. Amiért egy héttel Szent Iván-napja előtt ilyen hideg a tavasz, s ily kemény a hóvihár. Bizony eltart még egy darabig, amíg a mag a földbe kerül. Az öreg azt mondja, hogy a gonosztevők büntetést hoznak ránk; keményebb lesz az élet, ha a burgonya meg a gabona nem tud időben beérni.

Nils összehúzta a szemöldökét, majd vállat rántott.

– Ostobaság! – mormolta. – Attól, hogy a vidéken valami gonosztevő tanyázik, még nem lesz inségév. Talán Mordra gondolsz?

– Persze, de bizonyára nem ő az egyetlen, aki a törvény elől a vadonban bujkál. Süket a törvény füle és kurta a keze, ha messzire van a pandúr. Az pedig nagy szégyen reánk nézve, hogy Mord még mindig a Simon tanyáján van.

– Hát mi a szösztetnénk? Semmi bizonyítékunk nincs, hogy Mord fojtotta Simont a folyóba. Ha feljelentjük a pandúrnál, akkor az lesz a köszönet érte, hogy egy éjszaka földig ég a házunk. De különben is rég történt.

– Egy gonosz cselekedet sohasem hal meg – jegyezte meg Johann. – Olyan, mint a rossz szellem, amely megfertőzi maga körül a levegőt.

Nils nem válaszolt. A túlsó part jeges háttéréből sötét pont vált ki.

– Vajon csónak lenne az?

Johann néhány pillanatig figyelte a pontot s komolyan bólintott.

– Igen, egy csónak.

– Vajon ki lehet?

– Én ugyan meg nem mondhatom. Tán valaki, aki telepet keres.

A távolság azonban olyan nagy volt, hogy úgy tűnt, a csónak helyben áll. Félórába is beletelhet, amíg Björknest eléri... Nilsnek nem volt ideje várni.

– Nekem mennem kell, hogy Ingának segítsék tüzelőt meg vizet behordani. Nem akarom, hogy emeljen. Már csak napjai vannak, de az is lehet, hogy az éjjel meglesz...

Meghagyta testvérének, hogy maradjon ott, s küldje el a jövevényt, ha netalán partra akar szállni.

– Itt nincsen hely újabb telepes számára!

Johann hümmögött. – Jó, majd résen leszek, hogy az idegen tovább evezzen.

Nils felfelé sietett a hegyoldalon, Johann pedig a csónakban piszmogott. Kihúzta kését, hegyével sorra próbálgatta a csónakdeszkákat. Szuvas és korhadt volt valamennyi, s a kés nyomán jókora darab szakadt ki a deszkából. Johann a fejét csóválta és visszadugta a kését. A csónak annyira rossz volt, hogy nem érte meg a javítást. Az erdő felől fejszecsapások hallatszottak. Johann arcán hirtelen árnyék húzódott végig:

„Ingának biztos kezdődik már...!” gondolta magában. „Persze, hiszen várható volt! Elő kell készítenie Marit, Nils talán már az éjszaka bekopogtat az ablakon.”

A csónak közeledett a parthoz. Johann úgy vélte, hogy szokatlanul könnyen siklik erős terheléséhez képest. Az evezős arcát még mindig nem sikerült látnia, csupán a hátát, amely ütemesen mozgott az evezőhúzások miatt. Partközelségbe jutva a csónak megfordult, az evezős gyorsan felállt, partra ugrott és a szárazra húzta a csónak orrát, még mielőtt Johann közbeléphetett volna.

– Adj Isten! – köszönt az idegen, – ha jól sejtem, ez itt Björknes...

– Úgy van, ez Björknes! – felelte Johann, s mogorván nézett az idegenre.

A jövevény széles vállú, nagy kezű, erőteljes fiatal férfi volt, az átlagnál valamivel magasabb.

– Junselében hallottam, hogy két testvér meg egy öreg lakik itt. Te melyik vagy: Johann, vagy Nils?

– Johann volnék!

Az idegen kezét nyújtott.

– Helge vagyok – mondta nyugodtan. – Amint láthatod, úton vagyok, hogy telepet keressek magamnak – mondta a csónak felé mutatva.

– Itt ugyan rossz helyen jársz! – világosította fel Johann nyersen. – Ha telepet akarsz, akkor tovább kell evezned felfelé a folyón.

– Milyen messzire?

– Kövesd csak a folyót egészen Bäversjöig s ott beszélj Isakssonnal. Az ő telepe az utolsó ott fent. Honnan jössz?

- Ångermanlandból, – hangzott a válasz.
- Érdekes, pedig nem is úgy beszélsz...
- Mi...?
- Azt mondtam, hogy te nem úgy beszélsz, mint az odavalók –, ismételte meg Johann gyanakvóan.
- Úgy beszélsz, mint a bőrkereskedők, akik messze délvidékről szoktak feljönni ide a vásárokra. Az idegen mosolygott, két erős fogsora megvillant.
- Vagy úgy? Hát igen, nem voltam túl hosszú ideig Ångermanlandban.
- Közelebbi felvilágosítást nem adott, az előző napi viharról meg a bäversjöi helyzetről kérdezte Johannt.
- Van-e ott még jég?
- Minden bizonnyal áll még a jég, de már csak néhány napig tarthat.
- Mialatt Johann fukar felvilágosításokat adott, merőn nézte az idegen csónakot, mintha emlékezetébe akarná vésni a formáját. Ha neki ilyen csónakja volna, elvonszolná a zuhatag mellett, s járható vizekre jutna...
- Az idegen megzavarta gondolataiban.
- Tudnál-e éjszakára szállást adni? – érdeklődött Helge szerényen. – Van lisztem, a feleséged talán sütné egy kis kenyeret.
- Johann lassan elfordult a csónaktól, s barátságtalanul bólintott.
- Igen, hát kaphat szállást egy éjszakára.
- A két fiatal férfi felfelé igyekezett a házakhoz. Johann kellemetlenül érezte magát, amiért szállást ígért az idegennek. „Nils biztosan haragudni fog emiatt. Ej, de mit! Majd megbékél, ha megtudja, hogy az idegen nem akar letelepedni a szomszédságukban. No meg a csónak! Este majd közelebből megvizsgáljuk, s méretet veszünk róla. Meg aztán ételről sem kell Marinek gondoskodnia, hiszen az idegennek még lisztje is van.”
- Persson Ola kijött a házból és a férfiak elé ment. Merőn nézte a jövevényt s az arca megrándult.
- Mondd, nem vagy te gonosztevő? – szegezte neki a kérdést gyanakodva.
- Amaz keményen állta a tekintetét, csupán arcbőre lett sötétebb egy árnyalattal.
- Ugyan bizony miből gondolod? – kérdezte élesen.
- Az öreg telepes érthetetlenül morgott valamit, Johann pedig arról beszélt, hogy a jövevénynek éjszakai szállás kellene. Az öreg mogorván állt egy darabig, majd váratlanul saját házába hívta.
- Nálam több hely van, mint nálad, Johann, s Anna is süthet kenyeret. Marinak más dolga lesz majd.
- Helge követte az öreget. Érezte, hogy nem szívesen látott vendég Björknesben s szemöldökét néhány kemény ránc árnyékolta ettől a gondolattól. Úgy tűnt, mintha idefenn elég szorosan lennének a telepések, jóllehet a lakótelkek több mérföldnyire feküdtek egymástól. De elhatározta, bármint is van, utánanéz, hogy egy talpalatnyi földet szerezzen magának, ahol végre gyökeret ereszthet.
- Nils nem tudta, hogy az idegen partra szállt. Verejtékező homlokkal állt az istállóban.
- Felesége lihegve a falnak támaszkodott.
- Vége van? – kérdezte izgatottan az asszony.
- Úgy látom, igen.
- A fiatalasszony arca lángba borult.
- Nem! Nem lehet igaz! Nem hagyhatjuk, hogy vége legyen! Megfogjuk... És felemeljük! – Az asszony görcsösen kapaszkodott a csontvázba aszott tehén egyik lábába, s oly erővel kezdte emelni, hogy arcába szökött a vér.
- Inga, az Isten szerelmére... Ne emelj!

A figyelmeztetés már későn jött. Az asszony ernyedten engedte el az állat lábát, s mélyet sóhajtva földre zuhant. Szeme kifordult, ajka remegett. Ujjai a döglött állat szőrét markolták. Aztán egész testében remegett, mintha hideg rázta volna.

A férfi lihegve emelte fel.

– Be tudsz vánszorogni a házba?

Inga néhány izzadságcseppet törölt le a homlokáról, és megpróbált férjére támaszkodni.

– Próbáljuk meg – suttogta.

Nils a házhoz vezető hóba taposott ösvényen feleségét támogatva testvére után kiáltott. Hangja hosszan visszhangzott a tó felett. Johann futva érkezett hozzájuk. Nem kellett semmit kérdeznie. Belekarolt az asszonyba és rövidesen már a házban voltak vele. Inga görcsösen kapaszkodott a férjébe.

– A zsákot! – nyögte. – Hol van a zsák?

A zsák a helyén volt. Az asszony elengedte férjét, s botladozva a szoba legsötétebb sarkába ment. Ott térdre ereszkedett és úgy megmarkolta az ágylábat, hogy csuklói kifehéredtek.

Második fejezet

Helge hamarosan otthon érezte magát Olanál. Lisztet hozott a csónakból, gallyat aprított a tűzre s a hókupacok közötti mélyedésben levő forrásból vizet hozott. Könnyedén mozgott, nem érezte, hogy gyanakvó tekintetek fúródnak a hátába.

Az öregember alighogy bevezette Helget, máris Nils istállójába sietett, ahol fiai éppen a döglött tehenet nyúzták.

Johann legidősebb lánya, Anna, mindent előkészített a sütéshez. Tizenöt éves volt, arcát – amelyet bátor szempár ékesített – apró gyulladásszerű kiütések borították. Jól fejlett volt és hamarosan érett arra, hogy mint szolgáló kelet felé utazzon, vagy valamely férfit kövessen egy új telepre. Három éven keresztül aludt a nagyapja házában, vigyázott a tűzre, főzött, halat tisztított, mókusokat nyúzott, bőrt mosott a hóban. Ujjait véresre szurkálta a tű, a durva bőr és a vastag daróc varrásakor. Tudta már, hogyan kell előkészíteni a fakérget, mielőtt a malomban megőrölnék, hogyan kell a szózott fűvet télire eltenni és azt is, hogyan kell a fanyar rókahúst ízletesebbé tenni. Anna előtt az sem volt titok, hogyan születik a gyerek: csupán térdre kell ereszkedni a durva zsákon és érezni, amint az új élet kiszakad a testéből. Ha senki sincs kéznél ollóval vagy késsel, akkor a köldökzsinórt el kell harapnia, aztán mellet adni az újszülöttnak és pihenni egy darabig. Ha pedig meghal a csecsemő, akkor a legközelebbi egyházi ünnepkor el kell temetni.

A liszt tiszta és fehér volt, a lány elgondolkozva nézte. Vajon lehet-e ilyen finom selymes fogású lisztből kenyeret sütni?

– Finom liszted van, hallod-e – szólt oda Helgenek.

A férfi a tűznél ült s vizes nadrágját szárítgatta. A lányra nézett és arcának komor vonásai kisimultak. Hetek óta ez a lány volt az első ember, aki barátságosan tekintett rá.

– Miért, hát nem ilyen szokott lenni a liszt? – csodálkozott.

– Dehogynem, amelyiket a boltban árulják, de vétek ilyen finomból sütni, amikor kéregliszt is van a háznál.

Felajánlotta, hogy a sajátjukból belekever egy keveset és biztosította Helget, hogy alig fogja észrevenni a különbséget, ráadásul így még több kenyere is lesz.

Helge beleegyezett. Anna finomra őrölt kéregliszttel telt ládát húzott elő és néhány maréknyit belekevert a Helge lisztjébe. A férfi közelebb lépett Annához s figyelte, mily ügyesen dolgoznak a szorgalmas leánykezek. A kéregliszt-láda mellett egy kisebb ládikó állt.

– Abban mi van? – kérdezte Helge.

– Kevert liszt – hangzott a válasz.

– Hadd lám!

Anna kinyitotta a ládikót, amelynek alján néhány maroknyi sötét szürke por volt, ami inkább őrölt kéreghez, mint liszthez hasonlított. A férfi egy pillantást vetett a ládikó tartalmára, majd egy hirtelen mozdulattal előrenyújtotta kezét és az összes fehér lisztjét, ami még megmaradt, beleöntötte.

Anna döbbenetén nézte.

– Mit csinálsz?!

– Cserélünk! – mondta kurtán, aztán visszament a kemencéhez, vizet öntött a babhoz, amelynek elkészítését Anna rábízta.

Estefelé ismét hidegebbre fordult az idő és éjszakai fagytól lehetett tartani. A nap a távoli hegyek mögül megvilágította a björkneszi csúcsot, amelynek óriásira nőtt árnyéka a tópartig nyúlt.

Anna nyírfakéreggel befedett tállal lépett be Ingához. Kipirult és izgatott volt, a szeme ragyogott.

– Helge küldi neked a babot. Most egyél, amíg meleg, disznóhús is van benne.

– Helge... Ki az?

– Aki ma jött. Telepet keres magának. Nagy készletei vannak, még kenyeret is sütöttem neki. Neked is jut egy cipó – mondta, és nyújtotta a kenyeret.

Inge pillantása megakadt rajta.

– Milyen fehér – mondta halkán.

– Igen, alig engedte, hogy kéreglisztet keverjek bele. De most egyél!

Inge felült az ágyban, térdére vette a melegen gőzölgő tálat. A babszemek fénylettek a zsírtól. Lassan kevergetni kezdte.

– Hogy is ajándékozhat oda ilyen finom ételt...

A lány nevetve félbeszakította.

– Megteheti! Nagyapa is evett, én is ettem, s Helge azt mondta, hogy ami megmarad, azt mind neked kell megenned, mert Nagyapa elmondta neki, hogy szültél.

Inga evett. A tizenöt éves leányka kíváncsian nézte a mellette fekvő kis meleg csomót. Megállapította, hogy a fiúcska aranyos s óvatosan megsimította kicsiny hamvas arcocskáját.

– Fájt?

– Mi fájt volna?

– Hát a szülés.

Mosoly játszadozott Inga ajkai körül.

– Hát igen, fájt biza...

– Úgy, mint a fogfájás?

Inga kezében megállt a kanál, tekintetét a lányon pihentette, majd hirtelen remegve megszólalt:

– Egy férfinak se add oda magad Anna! – mondta zihálva. – Soha!

Anna mélyet lélegzett. Arcán vörös folt égett.

– Olyan... Olyan nehéz? – kérdezte suttogva.

– Nem! Nem annyira nehéz, hamar elmúlik. De aztán... amikor nincs mit adni a gyerekeknek, amikor a szemed láttára hal éhen és nem tudsz segíteni rajta...

Inga visszafojtotta zokogását. Aztán arra kérte Annát, vegye el a tálat. Nem tudott többet enni. Nem tudta megtömní a gyomrát.

– Arne... Arnenak kell adnia az ételt. Szegény gyerekek valami kiadós ételre volna szüksége.

Anna nem vette el a tálat.

– Arne alszik! – mondta, gyors pillantást vetve a rozoga kanapéra, amelyen báránybőr alatt összekuporodva a hároméves gyerek aludt.

– Ő már kapott, Lina pedig a mamánál van, ő is evett, és Nils is evett. Most neked kell enned, hogy legyen tejed a kicsid számára.

Inga vonakodva újra kézbe vette a kanalat, s miközben evett, Anna vigasztalni próbálta.

– Az igaz, hogy nagy csapás a tehen elvesztése, de már olvad a hó, jöhet a szép nyár, és sok-sok bogyót szedhetünk – mondta lelkesen. – És annyi takarmányt gyűjthetünk, hogy akkor is elég lesz, ha a tél egész éven át tart! Van még egy tehenünk, néhány juhunk s a kecskék. Bimbó borja is egész biztos, hogy kibírja, amíg kisarjad a fű.

Inga befejezte az evést, figyelmesen hallgatta a lányt. Nyugodtabb lett. Nils után érdeklődött.

– Nils, apámmal együtt, Helge csónakját nézik. Mértéket vesznek, ők is ilyent akarnak készíteni.

– Szóljak neki, hogy jöjjön be hozzád?

Inga azt felelte, hogy az még ráér, Nils különben is bizonyára bejön, ha már végzett.

A lány rendbe tette a szobát. Inga tekintetével kísérte minden mozdulatát.

– De megnőttél, Anna! – mondta hirtelen.

– Igen?

– Igen, hiszen már melled is van.

A lányka a kemence felé fordult s így Inga nem láthatta, hogy elpirult. Az asszony csendesen feküdt egy darabig, aztán eszébe jutott valami, amitől hevesen kezdett verni a szíve.

– Gyere ide, Anna!

A lányka Inga ágyhoz ment s az megragadta a kezét.

– Ne hagyd, hogy melléd feküdjön! – kérlelte aggódva.

Anna szeme tágra nyílt.

– Mellém feküdjön?!

– Igen, az, aki az ételt küldte... Ne engedd, hogy melléd feküdjön!

A fiatal leány arca vérvörös lett. Tekintetét a padlóra szegezte, szíve hevesen vert. Hirtelen hátravetette a fejét.

– Nem! – mondta indulatosan. – Padlón fog hálni!

Anna elfordult Inga mellől s az ajtó melletti padon, a mosatlan edény között matatott. Vére pezsgett és úgy égette egész testében, mintha tűz száguldott volna az ereiben.

Mialatt Anna Ingánál volt, Helge és az öreg újtelepes a lappokról beszélgettek. Helge szerint a lappoknak igazán nincs miért panaszkodniuk. Azok a földek, amelyeket az újtelepesek birtokba vettek, értéktelen legelők voltak. De ha a lappok mégis sérelmesnek vélik, bőven kárpótolja őket az újtelepes azzal, hogy pusztítja a ragadozó állatokat és így védi a rénszarvasokat. Ha a lapp mégis ellenségesen viselkedik az újtelepessel szemben, ez csakis rosszindulatából fakad.

Ola kezét az asztalon pihentette, s közben a fiatalembert vizsgálta.

– Így beszélsz te, meg az új telepesek. A lappok azonban másként gondolkoznak. Azt mondják: „Te futni hagyod a farkast meg a rozsomákot, de elejtetted a hódot, a hermelint és a nyestet.” Az újtelepes azt mondja: „Rénszarvasaid tönkre teszik a szénámat.” A lapp meg azt feleli: „Rosszul kerítet el szénaboglyáidat, s ezt főleg azért teszed, mert sohasem vesztesz a bolton. Akiknél engem bevádolsz, azok hisznek neked s engem kártérítésre ítélnek.” Így beszélnek a lappok, de még többet is mondhatnak. Ezt is mondhatják: „Te engedted ide jönni a gonosztevőket, azok pedig szarvasainkra vadásznak s asszonyaink sincsenek biztonságban tőlük. A gonosztevők erejükkel kérkednek, s nem kérdezik, mit szabad s mit nem. Az én öklöm pedig kicsi, s hogy békém lehessen, elő kell vennem késemet és aztán hadd igya be vérét a hó... Nincs itt semmi keresnivalója az újtelepeseknek, hagyjanak békén minket.”

Helge összeráncolt homlokkal hallgatta az öreg beszédét. Junselében hallott egyet-mást az újtelepesek és a lappok közötti viszálykodásokról. A széttaposott szénaboglyákról, a felgyújtott lakóházakról, a lövöldözésekről s az orvul ejtett lándzsadöfésekről. Meg volt győződve róla, hogy a lappok minden különös ok nélkül igyekeznek elűzni innen az újtelepeseket.

– A gonosztevők azok, akik büntetést hoznak a mi fejünkre – folytatta az öreg lehangoltan. – A törvény nem éri el azokat s most betelt az Úr mértéke; megtisztítja a földet, elűz bennünket innen, mint amikor Ádámot és Évát a paradicsomból kiűzte. Azt mondod, hogy telepet keresel? Ha gonosztevő vagy, akkor menj innen tovább és halálunk halálával halj meg. Ha pedig becsületes ember vagy, akkor Isten segítségével fordulj vissza, amíg még nem késő.

Helge sötétén nézett az öregre.

– Büntetés! – mormolta.

Amaz bólintott.

– Igen, büntetés! A nyár késik, a burgonya ültetlen, a vetés pedig még nem sarjadt ki. Az állatok felfordulnak, nagy éhínség lesz és sok gödröt kell majd ásni. Porból lettél és ismét porrá válsz. A nap egyformán süt az igazakra meg a gonoszokra. Ugyanígy van a büntetéssel is.

– Igazságos az Isten! – dörmögte a fiatalember.

Az öreg szigorúan pillantott rá.

– Igen, Isten igazságos! – erősítette meg Helge megjegyzését. – Ha látod a gonoszsgot és nem teszel ellene, akkor te magad is gonosz vagy. Az Úr haragja egyformán sújtja a gonoszokat.

Ola tovább folytatta a hegylakó népre vonatkozó baljósatait. Helge már gyanakodni kezdett, hogy az öreg el akarja ijeszteni innen, s arca kemény elszántságot tükrözött.

– Folytatom utamat – mondta komoran. – Látni szeretném, hogy vajon egy erős karú férfi nem tud-e éppúgy megélni ezen a vidéken, mint a kisgyermekes családok. Ha kell, fakérget eszem meg hegyi patkányt, de visszariasztani nem hagyom magam.

Nehéz sóhaj szakadt ki az öregember melléből és különös arckifejezéssel fátyolos szürke szemmel nézte Helget.

– Makacs vagy – mondta – de az Úr majd megpuhít. Eljön az idő, amikor megbánod, hogy nem fordultál vissza.

Anna lépett a szobába. Lefekvés ideje volt s míg a férfiak belemerültek a beszélgetésbe, gyorsan levetkőzött és ágyba bújt. Feküdt és hallgatódzott.

– Johann említett valamit egy emberről, akit Mordnak hívnak. Ki az?

– Egy gonosztevő.

– Ugyan, és mit tett?

– Biz’ meg nem mondom, mit csinált, mielőtt idevetődött. Néha olyanok jönnek ide, akiknek börtönben a helyük.

Azt hiszik, hogy a törvény nem éri utol őket, s ez néha sokáig így is történhet. Az Úr elől azonban senki el nem rejtheti magát.

– De hiszen ha telekkönyveztette telepét, akkor nem tartozik a hatóságoknak, különben a pandúr már fülön csípte volna.

– Mordnak semmi írása nincsen a telepre. A hatóságok pedig azt hiszik, hogy Simon él és birtokolja a telepet, mint ahogyan ez a kincstári papíron is áll.

– Ki az a Simon?

Az öregember néhány pillanatig csendben ült, aztán mesélni kezdett.

– Vagy huszonöt évvel ezelőtt, nyár elején jött Bäcklidenbe. Kunyhót épített s még az ősz előtt kérte az újtelep elismerését. Azután télire lejjebb húzódott, tavasszal ismét visszajött. Ekkor már vele volt Britta. Összeházasodtak, még mielőtt idejöttek volna. Kora tavaszkor egy kislányuk született. Simon jó ember volt, Britta vallásos, olvasta a bibliát.

– No, de Mord?

– Hát, az néhány évvel később jött. Nem volt csónakja. A lápon át jött és semmi egyebe nem volt pálinkán kívül. Feleségem Gréta, már nem élt, s azidőtájt egy lapp asszony segített nekem a gyerekek meg az állatok körül. Mord azt mondta, hogy telepet akar szerezni magának és egy éjjel nálam aludt. Másnap tovább ment felfelé a folyó mentén. Aztán híre jött, hogy Simon nincs többé. Mord mesélte, hogy Simon kiesett a csónakjából és magával ragadta az ár. Ezt azonban senki el nem hiszi. Ez a gonosztevő aztán ott maradt Bäcklidenben, szegény Brittának pokol lett mellette az élete. Néhány év múlva egy leánygyermeket szült s úgy élt, mint egy fogoly.

– Szóval Bäcklident Mord meg Britta birtokolja?

– Csak Mord... Britta nem! Nyolc vagy tíz évvel ezelőtt meghalt. Az ember nem érti, hogy bírta ki olyan sokáig. Mord pedig mitsem törődött a teleppel. Csak ivott s pokoli életet élt. Rénszarvasokra vadászott orvul, farkas módjára ólálkodott a lappkunyhók körül. Hát szóval szegény Britta megszabadult tőle, csak az a borzasztó, hogy Simon lányát nem vihette magával a sírba.

– Hogy-hogy?

Az öreg elmesélte, hogy Simon lánya elmebajos.

– Ez ellen azonban nincs mit tenni, majd ha eljön az ideje, az Úr magához szólítja.

Későre járt. Helge bárányszőrét a padlóra terítette és párnaként összehajtott zekéjét tette a feje alá.

Előző éjszaka egy fenyőfa alatt hált s a vihar ellen csónakját borította maga fölé. Később több száz métert vonszolta a csónakot, mivel a zuhatag elvágta útját a folyótorkolattól. Nehéz teherrel a hátán mély hóban gyalogolt és sok veszély közepette küszködte magát előre a jégen, míg ismét nyílt vízre ért. Úgy érezte, hogy a pihenés és az álom igen jól fog tenni, mivel alaposan elfáradt ezen a napon.

Az öreg Ola éppen a tűzhelynél állt s a tüzet igazgatta.

– Fehérnéped van-e? – kérdezte.

– Nincs.

– Már pedig fehérnép nélkül ne is gondolj újtelepre.

– Hát akkor majd szerzek egyet!

Anna ébren volt s Helge válaszában hirtelen arcába szökött a vér. Forróság öntötte el és izzó gondolatok kergetőztek fejében. „Néhány év múlva, jövő nyáron... Nem, már most! Akár holnap is követni tudná őt, megfőzné ételét, megfőzné a tehenét, ha majd lesz. Igen. Hiszen már nincs sok hátra, rövidesen tizenhatodik évét tölti. Inga sem volt több tizenhétnél, amikor első gyermekét szülte.”

Az ablakon át beszűrődő éjszakai fény hűvös homályként borult az öreg Ola csukott szemeire. Melle sípolt, ahogy ez a mélyen alvó öregeknél lenni szokott. Anna minden egyes lélegzetvételét hallotta. Ébren feküdt. Borzongással gondolt arra, hogy a padlón alvó férfinak csupán a kezét kell kinyújtania ahhoz, hogy elérje.

Harmadik fejezet

Johann két kecskét ajánlott fel Helgenek, ha segít a csónak építésénél. Helgenek a következő napokban nem sok értelme lett volna, ha tovább folytatja útját nyugat felé. Az erős tavaszi áradás nehezen járhatóvá tette a folyót. Bäcklidenig esetleg eljuthatna, de annál tovább nem. Bäcklidenben maradni pedig nem tanácsos, azt a helyet jobb messziről elkerülni.

Helge elfogadta az ajánlatot. Egy pár kecske mindenkor jól jön, s ami a továbbmenetelt illeti, Johannak teljesen igaza van. Az évnek ebben a szakában igen fáradságos lenne felfelé evezni Bäcksjöig. A Björknesben töltött hét sok kellemetlen meglepetéstől kímélheti meg.

Helge kora reggeltől késő estig a csónakon dolgozott. Johannak s Nilsnek is alig maradt ideje másra. A csúrben nem volt takarmány, így az erdőből kellett száraz lombot szedniük, a kivetett hálókát is meg kellett nézni és kezdetleges malmukra is vigyázniuk kellett, nehogy a megáradt folyó elsodorja.

Szülés után harmadnapra Inga lement a tópartra. Helge ott dolgozott, fűrészelt, faragott. Az asszony tekintetében nyugtalanság és gyanakvás tükröződött. Sehogy sem tetszett neki, hogy ez az idegen csak úgy egyszerűen letelepedett náluk. „Csónakot épít? Ugyan! Ezt az itteni férfiak is megtehetik anélkül, hogy az idegen segítséget igénybe vennék. Könnyen meglehet, hogy ezért a csónakért nagy árat fizetnek majd, de mit törődnek ezzel a férfiak! Annára nem is gondolnak... Hej, pedig könnyen pórusul járhat. Gyermekek, gondolják, pedig Anna már érett nő, és ha nem vigyáz magára, Johann egy év múlva már nagyapa lehet.”

Helge leállt egy kis időre s barátságos mosollyal üdvözölte.

– Már fent?! Hogy van a kisfiú?

– Jól! – felelte Inga elutasítóan. Mi köze ennek az idegennek az ő gyerekéhez?

– S aztán van mit enni adnod?

Inga észrevette, hogy Helge a mellére tekintett s dühében még a lélegzete is elakadt.

– Van bőven! – mondta ingerülten.

– Akkor jól van. Mert egy ilyen kis csöppség nem élhet kéregpogácsán meg halon, legalább is nem sokáig. Az öreg Olától tudom, hogy sok csecsemő pusztul éhen erre felé. Az öreg azt állítja, hogy nehéz idők jönnek. Te mit gondolsz?

– Isten tudja, hogy lesz. Lehet jó, lehet rossz, soha nem tudni előre.

– Mi lesz, ha ínségév jön? Mit csináltok akkor?

Inga úgy a nézett a férfire, mintha kérdésért együgyűnek tartaná.

– Mit csinálunk? Hát éhezni fogunk!

– Jó, jó, de az éhezést sem lehet túlzásba vinni!

Inga szája kissé megrándult. Dacosan mondta:

– De igen, éhezni fogunk! Csak éhezni! Nem tudod, mi az éhezés! Akik onnan délről jönnek, egy sem tudja! Az éhező kínjában beleharap a kőbe, havat eszik... S harapása oly kemény, hogy beletörnek a fogai. A havat meg úgy habzsolja, hogy lélegzete is elakad.

Helge komoran nézte a fiatalasszonyt s arra gondolt, íme egy másik, aki ijesztgetni akarja őt, hogy mielőbb elkotródjék erről a vidékről. „De nem, nem úgy néz ki. Inga minden bizonnyal jobban ismeri az ínséget, mint jómaga.”

– Hány éves vagy? – kérdezte hirtelen.

– Huszonöt.

– Majdnem egyidősök vagyunk!

Inga nagy szemeket meresztett Helgere. „Egyidősek! ... Vajon mit akar ezzel mondani?” Nyugtalanította ez a gondolat, közben elfojtott „igen”-t mormolt.

Helge ismét a faragáshoz látott.

Inga úgy érezte, hogy illetlenség tovább itt állnia, de mivel még mindig nem mondta ki, ami a szívét nyomta, továbbra is ott maradt. Helget mustrálta s valami szorongás fogta el. „Hogy ezek a férfiak milyen ostobák...! Még ha egy csúf vénember volna... De nem olyan, mint ez... Hej, még az első este tovább kellett volna küldeniük. Az a szerencsétlen Anna biztos, hogy nem tud majd ellenállni neki.

– Hol van az asszonyod?

A kérdés váratlanul érte Helget. Felemelte tekintetét, arca árnyékba borult, nyers hangon nyugtatta Ingát, hogy rá ugyan senki sem vár.

– Ne hazudj! Minden férfinak van valakije. Asszony nélkül kár is volt idejönnöd.

– Jó-jó, de lám mégis itt vagyok s úgy vélem, hogy egyelőre nincs szükségem asszonyra!

– Ezt csak most mondod így. De majd rájössz, ha telepet szerzel. Férfiember nem élhet egyedül itt, legalább is az új telepes nem. Hisz asszony nélkül még csak állatokat sem tarthatsz.

Helge erre azt válaszolta, hogy az öreg Ola is ilyesmit mondott. Természetesen, ha szüksége lesz segítségre, majd csak talál magához való fehérnépet. Ezen a nyáron egyedül is elboldogul valahogy. A csónaképítésért ígért két kecske őszig itt maradhat Björknesben.

– Annára ne számíts!

– Annára...?! Hát mi rosszat tettem én neki?

– Magad ezt jobban tudod. Én csak azt mondom, hogy hozzá ne nyúlj! – Inga mélyet lélegzett, most legalább kimondta! Ha megharagszik, hát megharagszik. Ha pedig abbahagyja a félig összeácsolt csónakot, annál jobb! Ha mégsem hagyna békét Annának... Ez ellen ő semmit sem tehet. De legalább tudtára adta, hogy ő nem annyira gyermeketlen hiszékeny, mint a férfiak.

Helge mozdulatlanul állt s a távolodó Inga után nézett. Ráncba vont a szemöldökét. „Anna... No, miért ne?! Talán már elég rátermett...”

*

Anna úgy járt-kelt ezekben a napokban, mint valami alvajáró. A hó olvadásnak indult és a jeges víz hatalmas tömegekben özönlött a tóba. Annát hol a hideg rázta, hol pedig olyan forróságot érzett, hogy a bőre szinte perzselt. Eltökélte, hogy követni fogja Helget, mihelyt az megkéri. Akadályt nem látott. Testvére, Elvira, tizenhárom éves. Nyugodtan átveheti helyét a nagypapa mellett. Björknesben csak örülhetnek, ha elhagyja őket. „Egy éhes szájjal kevesebb, s ez igen sokat jelent, pláne most, hogy Inga kicsinyével megszapordtak.”

Nem a hirtelen fellángolt szerelem, sem erotikus élmények utáni vágyódás volt az, ami Annának olyan nagy kedvet csinált, hogy Helget kövesse. Élni akarása keresett utat. Ő, mint megannyi hegyvidéki lány, két dolog közül választhatott: vagy szolgálónak áll egy faluban, vagy pedig összeadja magát egy férfival és családot alapít. Az előbbi csupán szükség esetén jelent kiutat. Persze, jobb saját konyhában éhezni, mint tele hassal idegenek kanapéján heverni. Ha netalán beállít egy új telepes és segítségre van szüksége, akkor nincs mit teketóriázni, hanem össze kell pakolnia a cókókját egy általvetőbe, vezetni a kecskéjét vagy juhát – ha egyáltalán van ilyen – és követnie kell a férfit. Hogy aztán öreg-e vagy fiatal, rút-e vagy sem, az kevésbé fontos. Könnyebb az utat megtennie, ha a férfi megfelelne az ábrándképének. Szerelem?! Szerelemről nem lehet szó. Csak főzésről, kaszálásról és az állatok gondozásáról. Az pedig, amitől a gyerek lesz, az egészen mellékes dolog volt. A paphoz meg csak akkor kell menni, ha az ember már bebizonyította, hogy mindenféleképpen megállja a helyét.

Fakadoztak a nyírfarügyek. Egy héttel a vihar után szépen zöldellt a déli hegyoldal. A juhokat meg a kecskéket már ki lehetett eresztetni. Ha tart a meleg idő, néhány nap múlva nagyra nő a fű, ki lehet engedni a nagyobb állatokat is. Legfőbb ideje volna már ennek. A björknesi három tehén közül már egyik sem tudott lábra állni. Hörögve, félholtan aszott csontvázként feküdtek, melyekbe csak a napfény meg a friss kövér fű hozhat újra életet. Nyugat felé a hegyek sötétedni kezdtek s Helge arról beszélt, hogy folytatja útját Bäversjönbe. A csónak ugyan még nem készült el teljesen, de ami még hátra van, azt Johann és Nils egymaguk is elvégezhetik.

Anna nyugtalanul aludt. Ideges volt, lélegzete el-elakadt s olyan arccal járt-kelt, hogy Inga azt gyanította: figyelmeztetése hiábavaló volt.

Elkövetkezett az utolsó éjszaka. Anna rájött, hogy Helge továbbmegy, anélkül, hogy valamit is mondana. Belátta, hogy Helge még nem viheti magával. A férfiak először megfelelő hely után szoktak nézni, s csak azután keresnek segítőtársat. „De legalább szólhatna egy szót... Azt, hogy várjon rá! Az ősszel... Igen, hiszen úgy van, hogy az ősszel eljön a kecskéért.” Titokban megtapogatta melleit, s legnagyobb bánatára úgy találta, hogy az Ingáéhoz képest bizony igen aprók. De meglehet, hogy ez azért van, mert annyira sovány. Ebben az évszakban mindenki sovány.

„Majd jobb lesz, ha a tehenek legelhetnek és tejet adnak. Na meg a kecské! Kecsketejet iszom... Tele bögrével minden nap – ha ugyan jut. Szeder meg kék áfonya... Ha gyorsabban szedem, akkor a számba is jut. Szólok az öreg lappnak is, az őszi szarvas-vágáskor vért kérek tőle. A véres ételtől minden lány megnő, épp olyan leszek, mint egy asszony.”

Mialatt Anna azon törte a fejét, hogyan lehetne mielőbb felnőtt, tudatában volt annak, hogy a telepeshöz szegődve előbb-utóbb gyereke lesz. Ettől a gondolattól sem rettent vissza. A gyermektelen asszony természetellenes, mint a meddő tehén. A meddő tehenet pedig le szokták vágni. Az a nő, aki nem szül gyermeket, nem igazi ember.

Reggel, amikor Helge útra készült, Nils és Johann kivezették az istállóból a teheneket. A szerencsétlen állatok valahogy lábra álltak, aztán ismét összeroskadtak, mintha törött lábúak lennének. Szemük fátyolos és csipás volt, szájukból sárgásfehér nyál csurgott.

Helge szomorúan nézte ezeket az élő csontvázakat. „Teljesen reménytelen, hogy ezekből ismét rendes élőlények legyenek.” Belátta, hogy itt a hegyekben az élet egyenlő a halálos ítélettel. Ha nem a felnőttre, akkor a gyerekekre nézve.

– Gondolod, hogy magukhoz térnek? – kérdezte Johann.

Johann nagyot sóhajtott, a feleségére és a gyermekeire tekintett, akik kijöttek megnézni, hogy tudnak-e enni a tehenek.

– Hogyne, ha rájuk süt a nap, majd magukhoz térnek. Addig pedig, amíg lábra állnak, eléjük rakjuk a fűvet.

Helge búcsúzott. Johann még egyszer a lelkére kötötte, hogy Bäcklidennél ne szálljon partra. Mord nem olyasvalaki, akivel becsületes ember szóba állhat. Figyelmeztette, hogy Bäversjönig mintegy hatvan kilométernyi utat kell megtennie és felkészülhet arra, hogy a Bäcklidenen túl a zuhatagnál majd vonszolnia kell a csónakot.

– A második zuhatagnál van egy kaliba, ahol éjszakára megpihenhetsz.

– Mikor jössz a kecskéért? – kérdezte Johann.

– Ha nem előbb, akkor ősszel. Remélem, addig gyűjthetek valamennyi takarmányt a számukra.

Ingának úgy tűnt, hogy Helge túl sokáig fogta az Anna kezét. Megkönnyebbülten lélegzett fel, amikor Helge végre ellökte csónakját a parttól s evezni kezdett a folyón felfelé. „Ez ugyan elment, csak nehogy télire szűk legyen az Anna szoknyája!”

Anna a parton állt, integetett, míg a csónak el nem tűnt a folyótorkolatnál húzódó földnyelv mögött. Ezekben a pillanatokban teljesen érzéketlen volt Inga minden rosszalló pillantásával szemben; arca lángolt, szíve hevesen vert. „Helge elment, de visszajön a kecskéért. Ha pedig a

kecskéket viszi, akkor segítségre is szüksége lesz, hogy legyen, aki gondjukat viselje. S vajon ki tehetné ezt jobban, mint én, aki kicsi gida koruk óta ismerem őket. Ha Helge erre nem gondol, majd szólok neki. Mennyi idő is van még őszi? Két hónap, talán három. Amennyiben a hideg nem köszönt be túl korán.”

A lány az egyik tehénhez lépett, amelyik a nap melegétől már éledezett. Fűvet tépett, azzal etette, majd hasonlóan cselekedett a juhoknál meg a kecskéknél is. Aztán csak állt ott gondolataiba merülve. „Melyek is a Helge kecskéi? Ezt bizony nem beszélték meg. A két legnagyobb... Nem, ő majd a legfiatalabbakat kapja majd, azokat, amelyek néhány nap múlva születnek.” Megsimogatta az egyik kecskét. „Gidák! Ha Helge kecskéi megellenek, vajon a gidák is az övéi lesznek? Persze... Egészen biztos! Meg kell ezt említene a többieknek, lehet, hogy ők nem is gondolnak erre.”

Miközben Anna felfelé ballagott a nyíresben, eszébe jutott, hogy az őszi nem alkalmas az összeköltözésre. Nem lesz elég idejük téli elemózsiáról gondoskodni. „Ősszel nem lehet zöld fenyőt hántani, bogyókat szedni, sósfüvet eltenni, halat sem lehet szárítani. Gyűjthetnek kevés bogyót, ha nem esik túl korán hó, de semmiképp sem annyit, hogy elegendő legyen. Kár, hogy erről nem beszéltem Helgevel. Ha sietve átvágnák a dombon, akkor talán még idejében leérhetnék a folyóhoz s még utána kiálthatnák. Nem! Ezt mégsem tehetem! Nem biztos, hogy Helge megértené!” Hirtelen ötletétől felderült az arca. „Gyűjthetek mindenből kétszer annyit! Még egyszer annyi szedret, mint az előző években, kétszer annyi kék áfonyát, több sósfüvet meg fakérget. Fakérget hántolhatok és száríthatok annyit, hogy bőségesen legyen mit keverni a liszthez. S ha egy kicsivel kevesebbet alszom, egyáltalán nem lehetetlen a bogyószedés és a sósfű eltevése sem. No de mit teszek majd, ha az anyám és Inga azt akarják, hogy mindent megosszak velük? Akkor azt mondom – de vajon mondhatom-e? – hogy Helge megkérdezte, van-e kedvem vele menni az ősszel. Ha ezt mondom, a többieknek meg kell érteniük, hogy szükséges saját háztartásom számára is félretennem valamit.”

Ínségév! Ennél a gondolatnál a háta is megborzongott. Sóhajtvá tekintett fel az égre, ahol néhány fodros báránnyal siklott kelet felé. Imára kulcsolta kezeit és az ég felé emelve fohászkodni kezdett. „Jóságos Isten, aki odafenn vagy, hatalmad van égen és földön, ne engedd, hogy ínségév legyen! Engedd, hogy nőjön, nőjön minden. Jóságos Isten, kérlek, hadd nőjön, növekedjen minden!”

Negyedik fejezet

A folyó két oldalát sötét, sejtelmes fenyőerdő övezte. Alacsony növésű, görbe fákból állt ez az erdő. A viharok és a zivatarok lelapították. Helyenként a folyó magas sziklafalak közé szorult, amelyeken a csenevész bokrok is alig tudtak megkapaszkodni. Köröskörül mély csend és elhagyatottság uralkodott. Csupán egy-egy madársikoly hallatszott időnként a fák csúcsa felől.

Helge keményen forgatta az evezőket. A víz sodra erősebb volt, mint gondolta, s néhányszor egészen közel húzott a parthoz, hogy elkerülje az erős áramlást. Bánta, hogy nem maradt Björknesben még néhány napig, amíg a hólé lezúdul a hegyekből. Esze ágában sem volt azonban visszafordulni. Éppen elege volt az öreg Ola intelmeiből. Folytatnia kell útját, még akkor is, ha tíz napba telik, míg Bäversjönbe ér. Csurgott a veríték homlokáról, mikor déltájban szélesebb vízre ért. A part itt alacsonyabb volt, az északi oldalon egy kisebb hegy lábánál élénk zöld tisztás tűnt fel. Rajta néhány apró épület, melyek szinte egybeolvadtak az erdővel.

Helge közelebb evezett a parthoz. Keze az evezőkön pihent. Johann figyelmeztetése ellenére azt latolgatta, hogy partra szálljon-e. „Mord nem lehet rosszabb, mint ahogyan külseje szerint megítélheti az ember. Ha pedig puskával fenyeget, akkor legfeljebb odébbállok.” Odébbállni?! Na, nem volt egészen biztos benne, hogy ép bőrrel távozhat majd Bäcklidenből. Ha Mord valóban olyan gonosz, mint amilyennek Björknesben elmondták, akkor nem lehetetlen, hogy golyót ereszt a hátába.

Helge felszerelése elég értékes volt ahhoz, hogy akármelyik erdei rablót kísértésbe hozzon. Ha nyoma vész? Ki tudja azt meg?! Björknesben a tél elején kezdenek talán majd csodálkozni, hogy miért nem jön még a kecskéért. De semmi más nem történne. Az erdőrengeteg elég nagy ahhoz, hogy egy ember nyomtalanul eltűnjön.

Nem messze az istállótól két tehén volt kikötve. Csendesen legelésztek, s nem úgy tűnt, mintha nehezen állnának a lábukon. Helge ezt furcsának találta. „Ha Mord nem törődik a gazdasággal, honnan van akkor több téli takarmánya, mint a björknesieknek? Hiszen a lappoktól nem lehet szénát lopni!”

Női alak tűnt fel a ház előtti kis térségen. Helge úgy látta, hogy ruházata mindössze egy zsákszerű ingből áll.

„Ez Simon eszelős lánya lesz.” – gondolta magában.

A nő a tehenekhez ment s odébb helyezte a pányvakötelet. Alakját a bokrok félig eltakarták.

Helge hangtalanul húzott még néhányat a lapáttal, egy nagy kő mögött partra ugrott, és partra húzta a csónakot. Lehajolt, hogy kivegye a puskáját, de meggondolta magát. Még a rövid medveölőt sem vette magához, de meglazította tokjában az oldalán csüngő hosszú kést. Egy darabig mozdulatlanul állott. Hallgatózott. Hallotta, amint a lány az állatokhoz szól. „Mi történne, ha a bokrok mögül hirtelen előtte teremne? Vajon megijedne? Elfutna, sikoltana vagy pedig az örültek esztelen dühöngésével rátámadna?” Mindenre felkészült, amikor rejtekhelyét elhagyta.

A lány észrevette Helget. Nem futott, nem kiabált, hanem kitárt karokkal közeledett feléje. Néhány lépesnyire megállt és mélyen meghajolt.

– Angyal vagy? – kérdezte remegő hangon s arca az élő és halott ember különös kifejezésének keverékét mutatta.

Helgenek gyökeret vert a lába. Döbbenet nézte a lányt, mintha egy más bolygóról való lényt látna.

– Nem – mondta halkan. – Nem vagyok angyal.

– De hiszen kell jönnie! Hallottad énekelni az angyalokat a mennyben?

Halkan zümmögött, magasba lendítette karjait, mintha repülni akart volna.

Helge dermedten állt. A lány hosszú gyolcsinget és derekára simuló szíjat viselt. Magas homlokát aranszöke haj koronázta, orra finom volt, ajkai lágyak. Szemei nagyok és kékek, de az élet hiányzott belőlük. Nézett, de nem látott. Lelke tükrét fátyol borította.

A lány tovább zümmögött s Helge egész testében borzongást érzett. Félbe kellett szakítania ezt a borzalmat.

– Hogy hívnak?

– Eblánynak.

– Eblány?! – ismételte a férfi. – Nem hívhatnak Eblánynak!

– De igen, isten mondja „eblány”... Én Eblány.

Helgenek nehezőre esett a lélegzés. Mi történhetett ezzel a szerencsétlen lánnyal, hogy ilyené vált?

– Itthon van Mord? – kérdezte erőltetett nyugalommal.

Úgy tűnt neki, hogy a lány semmit sem tud Mordról.

– Egyedül vagy?

A lány a ház felé nézett s Helge észrevette, hogy arca megrándult.

– Isten ott van! – mondta. – Vigyázz, nehogy isten megharagudjon. Isten büntet! – mondta. Ismét zümmögni kezdett. Hirtelen felrántotta a pendelyét, kilátszottak a térdei. Mutatta a kék-vörös foltokat a testén.

– Látod, így büntet Isten! – suttogta félénken.

Helgenek öntudatlanul is ökölbe szorult a keze. Szörnyű vadállat lehet az, aki egy ilyen szerencsétlen teremtest üt és ver. A lány több kék foltot mutatott, s azt suttogta, hogy Isten úgy tud büntetni, hogy az nagyon fáj. Helge igyekezett megszabadulni hirtelen támadt rögeszméjétől, hogy embert fog ölni, mielőtt Bäcklident elhagyja.

– Isten jön – nyögte halkan a remegő lány és összehúzta magát.

Helge hátán borzongás futott végig. A bokrok mögül lépések hallatszottak, majd egy rekedt férfihang szólalt meg:

– Merre vagy, te eblány?

– Itt, Isten!

A lány mélyen meghajolt, majd alvajáróként indult a bokrok felé.

Helge szorosan mögötte maradt.

– Hát te ki vagy? – förmedt rá Mord, amikor megpillantotta.

Helge meglepetésében késett a válasszal. Tagbaszakadt, disznószemű, szőrös kezű gorillát várt, de intelligens arcú, szikár férfi állt vele szemben. Gyorsan valami olyasmit mondott, hogy felfelé evezett a folyón és éppen itt talált partra szállni.

– Telepet akarsz?

Helge összeszedte magát. Állta a barna szemű Mord szúrós tekintetét.

– Igen, azt! – felelte kurtán.

– Ez bizony elég ostoba dolog... A törvény elől kell az irhádát elhordanod?

Helget bosszantotta ez a fölényes bizalmaskodás. Azt válaszolta, hogy senkinek semmi köze ahhoz, hogy miért keres telepet.

Mord rekedten nevetett s közben csuklott egyet-egyet.

– Akkor hát szívesen látlak, pajtás – mondta. – Itt füttyölünk a törvényekre!

A leány néhány lépésnyire állt a férfiaktól. Időnként meghajolt, le nem vette volna tekintetét Mordról. Mord ráparancsolt, hogy nézzen a juhok után.

– Igen, Isten! – Hangjában annyi alázatosság volt, hogy Helge szinte fuldokolt a felháborodástól. „Tűrhetem ezt? Vajon nem emberi kötelességem, hogy utána szaladjak, visszahozzam, hogy szembeköpjem ezt az istennek hitt szörnyeteget?”

Mord félbeszakította forrongó gondolatait.

– Ne törődj vele! Az anyja átkozottul sokat imádkozott az Istenhez, nem csoda hogy a lány egészen meghibbant. Gyere, menjünk be. Mimi majd készít valami harapnivalót – mondta, és elindult a ház felé.

Helge rosszat sejtve követte a házigazdát. Úgy érezte magát, mintha gúzsba kötötték volna. Ütni, verekedni szeretett volna, hogy felháborodását kiadja, de valami visszatartotta. „Várom kell, majd megvállik. Hidegvér!”

A ház is ugyanolyan volt, mint a björknesi. Kicsiny szürke négyszögletes szoba, tenyérnyi ablakokkal, s egy kéménnyel, mely kőhalomként emelkedett a tűzegető fölé. Oldalt, a nyitott ajtó mellett hosszú lándzsa állt s tőle nem messze a falon korbács lógott. Helge vérnyomokat kutatva bámult a bőrcsomókra.

Mord betessékelte, s Helge komoran lépte át a magas küszöböt. „A korbács... Vajon ez az elvetemült gazember korbáccsal veri Simon lányát?”

Az asztal mellett fiatal lány állott.

„Mord leánya.”

Haja fekete, szeme barna hiúszsem. Vállát tarka kendő borította, alul sötét szoknyát, lábán pedig színpompás szalaggal fűzött lapp bocskort viselt.

– Hoztam neked egy legényt galambom! – dörögte barátságosan Mord. – Nézd meg, ez aztán ám a legény! Nem olyan fából van ez faragva, mint az a bääversjöni málészájú kölyök, aki ide szokott járni.

Mimi lesütötte parázsként égő szemeit, amikor Helgevel kezét fogott. Megkérdezte, hogy hívják és helyet kínálta az asztal mellett, ahová Mord letelepedett.

– Nézz a húsosfazék után, Mimi! – Biztosan farkaséhes vagy már te, fiú! Ettél-e már ma valamit?

– Igen, ma reggel Björknesben.

– Avagy úgy, hát azoknak van még mit enniük? Hal meg kéregkenyér, enniük van, ebben biztos vagyok. Most azonban igazi ételt kapsz, ami erővé válik benned. Előbb azonban hörpint-sünk egyet májunk megtisztítására.

Mord felemelte az asztal alatti bádogkorsót, Mimi bögrét, kenyeret s szeletelt hideg rénszarvassültet tett az asztalra. Mosolyogva kínálta Helget.

– Ez amolyan előétel, de jön a többi is.

Helge nem tudta eldönteni, hogy Mord lánya ellenszenves, rút vagy szép? Tudatában nem volt hely a Mimi számára! Feszülten várakozott, érezte, hogy ha Mord még egyszer kezét emel arra a szerencsétlen lányra, habozás nélkül megöli.

Mord koccintott.

– Igyunk a törvényre fittyet hányók egészségére – vigyorgott.

Helge ivott. Mimi is felhajtott egy bögrével. És a szeme se rebbent.

Ötödik fejezet

Simon lánya nem mutatkozott. Mord és Mimi még csak egy szóval sem említették. Helge kezdte megérteni, hogy az eszelős lányt az állatok közé sorolják. A szerencsétlennek még csak alvóhelye sincs a házban. Az istálló egyik sarkában hevert néhány rénszarvasbőr. Felesleges itt minden kérdés. „Simon lányát tehén vagy kecskeszámba veszik. Inkább kutyának számít. Ezt már akkor megérthettem volna, amikor a lány ‘Eblálynak’ nevezte magát.”

Elkészült az étel. Helge gyanította, hogy a rénszarvashús lopott s, hogy a liszt sem becsületes úton került a házhoz, de úgy tett, mintha egészen természetesnek venné, hogy itt elegyítetlen lisztből készült kenyeret esznek, miközben a többiekre a környéken az éhínség acsarkodik. Nehezen csúszott le az étel a torkán. „Vajon kapott-e enni az a szegény teremtes odakint? Ha azt akarják, hogy dolgozzék helyettük is, akkor mindenképpen etetniük kell.”

A lány nem látszott kövérnek, de azért kiéhezettnek sem. „Milyen furcsa is az íze ennek a húsnak!” Hirtelen jött gyanúja miatt abbahagyta az evést, de aztán folytatta. „Mérgezett volna?! A gyalázatosak! De hiszen maguk is esznek belőle.”

Mord nem vette észre vendége töprengését. Jókedvű volt, norvégiai útjairól beszélt, s közben hatalmas korty itallal öblítette le a kiadós ételt. Helge vigyázott, hogy csínján bánjon a szesszel; meglepődött azon, hogy Mord sem erőltette.

– Nem iszol többet? Vagy úgy! Hát igen, ki-ki tudja, mit bír el. Anyám bezzeg nem tudta, aztán kihasadt a gyomra.

– Rég volt?

Fintor ült az újtelepes arcán, tekintete a messzeséget kereste.

– Tizenegy esztendő voltam – kezdte elbeszélését. – Részeseges, nyomorult kis féreg, akit öt tallérért adtak el a vásáron.

Mimi gyors pillantást vetett apjára. Nyugtalankodni látszott, majd hirtelen megragadta Helge karját és félbeszakította a beszélgetést:

– Ne menj Bäcksjönbe – mondta hirtelen. – Ott nincs jó hely. Maradj itt! Maradhat, ugye apa? Építkezhetünk itt is...

Mord a pálinkás bögréje fölött bólogatott.

– Persze, hogy maradhat, angyalkám. Hallod-e te fiú! Szívesen látunk! Ezt nem minden telepen hallhatod! Pokoli nép él ezekben a szürke házikókban, éhes farkasként vicsorítják fogukat az idegenre. Maradj itt. Mimi építeni akar. Nekem semmi kifogásom, segíték, hogy tető alá hozzátok a házat és gondoskodom, hogy mindig kerüljön étel az asztalra. Ahányan vagyunk, egész sereg törpe lapp bitanggal is elbánunk!

Helge hol egyikre, hol a másikra nézett, nem tudta eldönteni, vajon komolyan gondolják-e vagy sem. Mimi már egy kicsit ittas volt, fénylő szemeiből azt a kérést olvasta ki, hogy maradjon.

– Nos, mit szólsz hozzá fiú? – kérdezte Mord.

Helge olyasmit mormogott, hogy előbb még meg kell fontolnia a dolgot. Eredeti célja Bäcksjön volt. Mord szeme dühödött villámokat szórt.

– Hallod-e galambom! – tört ki dühösen. – Nem akar maradni! Mi pedig senkinek sem könyörgünk. Ha nem akar maradni, hát menjen dolgára!

– Ne légy ilyen – lihegte apja felé fordulva Mimi. – Helge maradni fog. Ugye itt maradsz? Ugye nem mégy el? – kérlelte Helget.

A lány a kegyelmet váró halálraitélt szemével nézett Helgére.

Helgenek kóválygott a feje. „Itt maradni Becklidenben... Látni Simon tébolyult lányát... Ha maradnék, talán javíthatnék szerencsétlen helyzetén.”

– Ha éjszakára itt maradhatok, egész esténk lesz arra, hogy megbeszéljük a dolgokat – mondta komolyan. – Én ugyanis saját telepet szerettem volna építeni. De erre talán később is ráérek.

Mord elégedettnek látszott ezzel a válasszal. Azt állította, hogy egy telep sem éri meg, hogy az ember olyan nagyon oda legyen érte. Azt mondta, hogy inség és nyomorúság itt az élet. S az is lehetséges, hogy olyan inségév következik, amely tútesz az összes eddigieken.

– Örültség abban bízni, hogy a földek annyit teremnek, hogy abból meg lehessen itt élni... Esetleg lent délen igen. De itt fenn, ezen az átkozott vidéken, ahol még Szent Iván-napján is a jég az úr... Soha!

Aztán arról beszélt, hogy amennyiben Helge különálló új telepet akar, felőle akár holnap is átvetheti Bäcklident. Itt minden tartozékot megtalál: házat, állatot és fehérnépet. Ha pedig Mimivel egy új házat akarnak építeni a maguk számára, akkor jobb mielőbb hozzálatni! Öregszik és egy napon itt hagyja ezt a betyár világot. Addig is mindent elkövet, hogy távol tartsa házáat az inséget. Hajaj, jól tudta, hogyan kell a lapp fickókkal elbánni.

Helge különösnek találta, hogy Mord ilyen könnyen átadná Bäcklident. „Valami van a dolog mögött. Talán ég talpa alatt a talaj? Egyáltalán átadhatja-e Mord Bäcklident? Vajon van írása arról, hogy a telek az övé? Nem, a björknesiek elbeszélése szerint nem lehet az övé. Simon lánya az egyedüli jogos tulajdonos. Mordnak semmivel sincs több joga Simon telepéhez, mint akár magának. Kíváncsi vagyok, hogy Mord fizetett-e adót a telepért. Tizenöt évnél hosszabb ideig tartó adómentességet semmi szín alatt sem kaphattak a telepre. Mit mond a törvény, ha nincs befizetve az adó? Ugyanazt, mint amikor valaki birtoklevelet kér egy telekre, s aztán öt év múlva sem veszi birtokba. Ilyen esetben az új telep visszakerül a kincstár tulajdonába és bárkinek jogában áll használati jogot kérni rá. Ha a törvény ezt mondja, akkor magának Simon lányának sincs már joga Bäcklidenre. Ha nem fizettek adót, akkor a törvény előtt ez a telep ugyanúgy gazdátlanak számít, mint akkor, amikor Simon az első bokrot kiirtotta. Törvény... Ostoba dolog a törvényre gondolni! Annak a keze ugyan nem ér el idáig! Mord Bäckliden korlátlan ura.”

Mimi leszedte az asztalt, Mord azonban nem akart megválni a pálinkás korsótól. Björknesről kezdett beszélni.

– Mesélt az öreg arról, hogy ő is volt a háborúban?

– Nem. Csakugyan volt?

– Igen. Norvégiában. Ott volt az én apám is... ott ám, – meg az oroszok ellen, Finnországban. Ezzel ugyan nincs mit dicsekedni. A katona... Mi az ördög is egy katona? Gyilkos..., vadállat... aki embereket üt agyon, aki házakat gyújt fel és nyomorba, éhínségbe dönti a népet. De nehogy háborús időben ilyesmit szólni merj! Ha ilyent mondasz, akkor áruló vagy – közönséges gazember, akit nyugodtan falhoz lehet állítani. Megtámadtad a háborút... a szent háborút!?

Mord szemeiben fanatikus láng égett, zihálva folytatta:

– Az Istent szidhatod – mondta – a háborút nem! Halálos véteknek számít a háborút gyalázni, s keservesen meglakolsz érte. A háború szentlélek. Katonák az angyalai. Ezek az angyalok ezeket gyilkolhatnak, gyűjtogathatnak, ők mégis szentek, hősök! Te sohasem lehetsz hős. Ha ezer évig élsz is, ha éjt nappallá téve dolgozol, házat építesz, földet túrsz, mégsem lehetsz hős. De vedd csak fel a katonaruhát, menj át a határon, gázolj térdig a vérben, gyűjtsd fel a falvakat, akkor hős leszel. Olyan, akit a pap az isten előtt megáld. Katona és ember. Gondoltál erre...? Milyen érdekes két fogalom. Ha az ember katonává válik, az ördög bújik belé, s a gonosz tobzódik benne, amikor a katonát hősként ünneplik. A katona egy nyomorult féreg, amit az ember nem tud magáról lerázni. Az ember épít, a katona pusztít. Ez ennek a nyomorult földnek az átkozott világlendje. Olvasol bibliát...? Ne is olvass! A katona alávaló hazugsággá tette a biblia szavait.

Mimi belecsípett Helge karjába, intett neki, hogy hagyják az apját egyedül.

Helge azonban mereven és mozdulatlanul ült tovább. Sok mindent gondolt Mordtól hallani, de ilyen beszédet nem várt tőle. „A björknesiek azt mondták, hogy ez egy gonosztevő, – s ez talán igaz is, – de az, aki a háborúról így tud beszélni, nem lehet egyszerűen csak gonosz.”

Mord töltött és ivott.

– A sátán munkája nem ér véget a háborúval – dörmögte tovább – már több mint ötven esztendeje annak, hogy ebben az országban háború volt, de nézz meg engem. Én hadizsákmány vagyok s az ördög még most is körülöttem settenkedik. Ha rászólok, hogy menjen a pokol tüzébe, s hagyjon engem békén, akkor csak áll és vigyorg felém. Szabadíts meg minket a gonosztól... Vajon ki szabadíthat meg minket a háborútól? Az Isten? Ő az egekben ül, és nem törődik velünk, emberekkel. – Az újtelepes csontos ujjai úgy szorították a bögrét, hogy bütykei kifehéredtek.

Mimi félve nézett rá.

– Ki... kimegyünk! – mondta izgatottan. – Helge meg én kimegyünk, hogy az állatok után nézzünk.

Mord ráförmedt a lányára, hogy maradjon csendben. Ő kimehet, de Helge bent marad. Szüksége van valakire, akinek beszélhet...

Mimi nem ment ki, mintha félt volna magukra hagyni a férfiakat. Közelebb húzódott Helgehez s megoldotta az ezüst csatot, amely kendőjét összetartotta. Arca piros volt, teste forró s kigombolt néhány gombot a lélekmelegítőjén, hogy kicsit lehűljön. Amikor Mord megdöntötte a korsót, Mimi a saját és a Helge bögréjét is odatolta.

Mord kitekintett az ablakon s maga elé mormolt valamit. Izzadt hajtincsek lógtak magas homlokán, szemei mélyen ültek gödrükben. Nem látszott rajta, hogy részeg. Hirtelen Helge felé fordult. Szemében vad, beteges kifejezés ült, amitől Helge visszahőkölt.

– A pálinka a pokol vize – mondta keserűen. – Amit maguk az ördögök kotyvasztanak össze üstjeikben. A gonosz meg csak egyre biztat: „Igyál, akkor elfelejted, hogy nyomorult emberi roncs vagy.” Az ember meg csak iszik. Minél nyomorultabbnak ördög vizét, mint a szomjas eb. Igyon, ha kell, én nem bánom, de a pokol eméssze meg azt, ami előidézi azt, hogy az asszony pálinkát adjon a csecsemőjének, hogy az éhség miatt ne üvöltsön!

Mord keserűen, nehéz szavakkal gyermekkoráról beszélt. Azt, hogy, miként is volt, amikor az apja a háborúban volt, az anyja meg egyedül maradt a kunyhóban öt nevetlen gyermekkel. Az éhezés és a nélkülözés története volt ez... Meg a pálinkáé. Az átkozott pálinkáé, amelyet minden háznál főztek! Őt is pálinkán nevelték fel, azt szívták a börtömlőből, meg az anyja melléből is. Igen, az anyja melléből is. Vajon honnan tudta? Tudhatta, hiszen voltak kisebb testvérei, és nem egyszer látta anyját részegen vigyorgni, mellén kisgyermekkel. S az, amit a gyermek szopott, nem tej volt, hanem valami kékes folyadék, olyan híg, mint a víz.

– Azután sem lett jobb, mikor a katonák hazajöttek – folytatta. – A gyilkolás szelleme a vérükben élt s dolgozni már nem tudtak. Csak ittak, ittak és időnként vért kellett látniuk, hogy háborgó lelkük megnyugodjék. Ha nem volt más, kit üthettek, akkor a fehérnépet és kicsinyeiket verték véresre. Most azonban már nem számítottak hősöknek. Most már gazemberek voltak. Sakris Bongot száműzték Lyckseléből, apám meg egy hóviharban pusztult el. Anyám... Igen, ezt már mondtam – kihasadt a gyomra. Egy egész napig ordított s végül kihasadt a gyomra. Hárman voltunk gyerekek, ott álltunk és néztük, mint vergődik. Ötünk közül akkor kettő már halott volt...

Mord egy pillanatra elcsendesedett, majd hevesen megragadta a pálinkásbögrét.

– Nem. Hagyjuk... Most igyunk!

Helgen hideg verejték ütött ki, ivott ő is. Mord anyjára gondolt, s úgy nézett Mimire, mintha csak azt várta volna, hogy a vékony vászonblúzon áttetsző gömbölyű melléből tiszta pálinkacseppek folydogáljanak. A lány hozzásimult. Suttogva kérte, hogy menjen ki vele. Úgy tűnt, hogy Mord se lát, se hall. Az asztalra támaszkodott, mintha valamin töprengene.

Helge törte meg a csendet.

– Nos, hogy volt aztán? – kérdezte.

Mord megrezzent, szemei vadul villogtak, majd rekedt kacajt hallatott.

– Aztán?... Ha-ha! A hős... A hős, aki embereket ölt halomra, falvakat perzsel fel, amiért érmet kapott... Igen, annak a hősnek a gyermekeit a rabszolgapiacon eladták! Én voltam a legolcsóbb. Évi öt tallért értem!

Mord Mimire nézett.

– Minek ülsz itt? – mordult rá. – Menj, nézd meg, mit csinál az Eblány! Mondtam már, hogy Helgenek itt kell maradnia! Még nincs itt a lefekvés ideje. Hát nincs az embernek nyugta, hogy beszélgessen, amikor valaki idevetődik? Most pedig eredj ki, azt mondom!

A lány felállt. Bizonytalan léptekkel ment az ajtó felé, majd visszafordult és úgy akart inteni Helgenek, hogy az apja ne vegye észre. Ez azonban nem sikerült.

Mord dühösen dobbantott feléje, hogy menjen már ki. Miután Mimi betette maga mögött az ajtót, Mord magába roskadt s félig csukott szemekkel a falat bámulta. Aztán közelebb húzódott Helgehez.

– Az, akit nem adtak el rabszolgavásáron, mit sem tud az életről – mondta sötéten. – Talán lesz alkalmad gyermekéhalált látni, de ha szembe állítod azzal a pokollal, amely a gyermekrabszolga kereskedés mögött áll, éhhalálukat mennyországnak hiszed majd. Van, aki öt tallért keres egy gyermek halálra kínzásán. Az az elvetemült gonosz lélek már reggel négykor munkába zavart, éheztetett, dideregni hagyott és annyit vert, amennyit a kedve tartotta.

Időnként szenvedélyes kifakadások törték meg a döbbenetes csöndet, amikor gyermekéveiről beszélt – tengődött annál az embernél, aki évi öt tallért kapott a szegényháztól, amiért gondozásába vette...

Mord egyre inkább belegabalyodott mondanivalójába, időnként határtalan gyűlölet izzott szemében. Egyik keze fojtásra készen összegörcsösödött. Rekedten folytatta:

– Térdre estem, sírtam és megfogadtam az Isten előtt, hogy ha nagy leszek, megölöm a rabszolgatartót. Megnőttem... És az a hitvány többet nem hallatja hangját a rabszolgavásáron. Végre az ördög kezébe került.

Helge nem tűnődött azon, hogy Mord miért mesélte el mindezt neki, egy vadidegennek. Arra gondolt, hogy a törvény keze mégis elér idáig. Azt latolgatta, hogy Mord miért bánik ilyen embertelenül Simon lányával. Talán kegyetlen gyerekkoráért áll bosszút. Ült összeráncolt szemöldökkel, egy szót sem szólt. Jobb kezénél Mimi brosstűje feküdt. Arra gondolt, hogy ez is lopott ezüst, a lappoktól való.

Mord alaposan berúgott. Biztatgatta Helget, hogy igyon. De Helgenek elege volt a pálinkából.

Hirtelen mintha sötét árnyék borult volna a vendéglátó újtelepes arcára, mélyet sóhajtott és bólogatni kezdett.

– Jól van fiam! – mormolta maga elé. – Nagyon helyes, hogy le tudsz mondani az italról. Majd ha Mimi várandós lesz és kér, hogy szerezz neki pálinkát, akkor vedd elő a korbácsot és lásd el a baját. Hallod!? A korbáccsal! Űzd ki testéből az ördögöt. Ha a szoptatós asszonyok pálinkát isznak, soha nem lesz vége a háborúnak. Tovább él az emberekben: apáról fiúra, anyáról leányra száll. Tépd le róla a ruhát és addig verd, amíg az ördög ki nem megy belőle. S ha ez sem segít...

Mord arca eltorzult, szeme vérben forgott, ujjait fojtásra készen újra összegörbítette.

– Hallod, ha nem segít a verés... – folytatta rekedten. – Érted-é? Ha a verés sem segít, vágd le a mellét, ha nem akarsz, hogy gyermeked magába szívja az ördögöt!

– Akkor hát te magad miért adsz neki pálinkát? – fakadt ki Helge indulatosan.

Mord dühösen nézett a fiatalemberre.

– Hogy miért adsz neki pálinkát?! – ismételte Mord a kérdést. – Azt hiszed, olyannak akarom látni, mint az Eblányt? Miminek szüksége van a pálinkára, hogy embernek érezze magát!

– Ezt én ugyan el nem hiszem!

– Micsoda? Nem hiszed? – Mord egészen közel hajolt Helgehez és vészjóslóan nézett a szemébe, így akarta kikényszeríteni helyeslését. Helge azonban nyugodtan és hidegen fogadta Mord vad tekintetét. Mord fuldokolt dühében. Aztán hirtelen rémült képet vágott.

– Olyan a szemed, mint a Simoné! – sziszegte.

– A Simoné!

A részeg az asztalnak támaszkodva felállt.

– Te Simon vagy! – üvöltötte. – Mit akarsz itt? Nem nyughatsz ott, ahol vagy? Én téged meg...

Oldalt fordult. Helge nem várta meg, amíg kést ránt. Felugrott. Erélyes mozdulattal Mordnak lökte az asztalt. Az elvesztette egyensúlyát és elvágódott.

Mimi rontott be a szobába, kétségbeesetten Helgebe kapaszkodott.

– Mi történt? – kérdezte magából kikelve.

– Apádnak látomásai vannak!

Mord még a padlón feküdt, hörgött egy darabig, aztán támolyogva felállt. Helge kiszabadította magát a lány karjából és megmarkolta kése nyelét. Halántékán kiduzzadtak az erek. Készen állt, hogy leszúrja az örvénygőt.

Mord késsel a kezében az ágynak támaszkodva állt. Hirtelen elengedte a kést és kezével végigsimított a homlokán.

– Te nem vagy Simon – hörögte. – Mimi, hol vagy? Hozd be az Eblányt!

Mimi kiszaladt. Apja a pálinkás köcsögöt kereste. Helge leakasztotta a puskát a falról, kiment és használhatatlanná tette a fegyvert. Aztán megragadta a falnak támasztott lándzsát és elhajította. A korbácsot is leszedte a falról és a bokrok közé dobta.

Mimi féltestvérét vonszolva jött az istálló felől. Cibálta, húzta, mit sem törődve annak jajveszékélésével.

– Hova vonszolod? – kérdezte Helge.

– Apám látni akarja!

Helge karon ragadta Mimit.

– Miért akarja látni? – kérdezte éles hangon.

– Nem tudom – felelte Mimi zavartan. – De be kell vinnem, ha apám akarja! Eressz! Be kell vinnem őt!

Mimi azonban hiába rángatózott, erőlködött.

– Ha nem eresztasz, kiáltok! Nem érted?! Eressz már!

– Majd ha elengeded a testvéredet! – mondta Helge parancsolóan. Megszorította Mimi csuklóját s a lány feljajdult. Helgenek sikerült a két lányt szétválasztania.

– Nyughass, Mimi! Elhajítottam a korbácsot!

– Elhajítottad?! A korbácsot?

Mimi rémülten nézett a ház felé, azt várta, hogy apja az ajtóban álljon lövésre kész fegyverrel. Az ajtó sötét volt. Ettől megnyugodott. Simon lánya a Helge háta mögé bújott. Arc kifejezése éppolyan élettelen volt, mint azelőtt. Helge barátságos hangon kérdezte:

– Ettél?

A lány meghajolt, pendelye a földet seprte.

– Igen, angyal! – felelte tompán. – Eblány evett. Eblány rókát evett.

– Rókát?

Mimi sietett megnyugtatóni Helget, hogy ne törődjék azzal, amit testvére mond, hiszen ügyefogyott.

– Nem láttad, hogy kivittem neki egy tál húst?

Simon lánya az istálló felé indult. Meg-megállva mélyen meghajolva és különös hangon érthetetlen szavakat mormolt. Helge szoborrá merevedve nézett utána egy darabig. Amikor az ajtóhoz ért, Mimi a Helge háta mögé bújott.

Mordot, úgy látszott, elhagyta az ereje; az ágyán feküdt és mélyen horkolt.

– Fel ne költsd! – súgta Mimi, majd az asztalhoz lépett és a pálinkásköcsög után nyúlt. Apjára sandítva sietve félrehúzta.

Beesteledett. Helge lement a folyópartra megnézni, hogy csónakja biztonságban van-e. Mimi követte. Vidáman dicsérte a csónakot és szerfölött nagy érdeklődést mutatott a csónak felszerelés iránt. Helge magához vette a báránybőrt, Mimi azonban megnyugtatta, hogy nem lesz rá szüksége. – A szénpadláson már kész a fekvőhelyed.

Helge miután meggyőződött, hogy Mord mélyen alszik, maga is nyugovóra tért. Levetette kabátját, cipőjét és a leterített rénszarvasbőrökre feküdt. Mimi melléje húzódott. Helge számára Mimi csupán egy pálinkától bűzlő, meleg hústömeg volt.

Hatodik fejezet

Helge korán ébredt, egy darabig még fekvé maradt. Töprengett. „Kár hogy nem fogadtam meg Johann tanácsát. Nem kellett volna Bäcklidenben partra lépnem. Mit keresek itt?! Örültség, amit teszek. Ha Morddal összeállok, engem is rablónak fognak nézni. A hegyvidéken mindenütt gyűlölettel és megvetéssel néznek majd rám. Igen magas ár egy új telepért. Még akkor is, ha állatostól és asszonyostól kapom. Mordban pedig nem bízhatom. Egy napon kiterítve feküdnék, behasított fejjel. Simon lánya... Nem szabad rágondolnom. A vadonban nincs helye az együttérzésnek. A sírók sírjanak, a betegek haljanak meg, ha élni nem tudnak... Az elmebetegtől legjobb elfordulni. Mindenkinek megvan a maga baja.”

Helge óvatosan mozgott, nehogy felébressze Mimit. A lány mélyen aludt. Felöltözött. Kiosont és gyors pillantást vetett a ház felé, hogy megállapítsa, vajon Mord felébredt-e már. A kémény nem füstölt, az ajtó is csukva volt. Helge begombolta kabátját és a folyó felé indult. A történetek után nem kívánt elbúcsúzni. A csónakból azonban hiányzott a báránybőr. Helge arra gondolt, hogy vajon Mord járt-e lent az éjszaka folyamán. A nedves fűben lábnyomok után kutatott. Elhatározta, hogy történjék bármi, a báránybőrt visszaszerzi.

A folyóparton Simon lányára bukkant, aki báránybőrbe burkolózva aludt. Arca sápadt volt, szőke haján harmatcseppek csillogtak. Helge néhány pillanatig nézte: „Milyen szép csukott szemmel...”

– Szegény kicsi Eblány! – suttogta maga elé. A lány összerázkódott. Remegve feltérdelt, kezeit imára kulcsolta.

– Angyal... Ne büntess – nyöszörögte. – Ideültem, hogy lássam, amint felmész a mennybe... Fáztam s a báránybőrt magamra vettem. Ne büntess meg jó angyal! Visszateszem a báránybőrt. – Összehúzta magát, mintha felkészült volna az ütésekre.

Helge felemelte a lányt és megsimogatta az arcát.

– Kicsi lány, nem bántalak. Ne félj! – mondta szelíd hangon.

Helge fejében egymást kergették a gondolatok. „Nem lehetek tekintettel mások nyomorúságára. A vadonban kinek-kinek magáért kell gondoskodnia.”

Simon lánya közel állt a csónakhoz. Időnként meg-meghajolt és hűséges kutya tekintettel kísérte a férfi minden mozdulatát.

– Messze van a mennyország? – kérdezte hirtelen.

Helge sóhajtott.

– Hogy messze van-e? – „Mit felelhetne erre? Lehet messze, lehet közel... E szerencsétlen teremtes számára elérhető két rövid lépéssel befelé a folyóba.”

– Messze van – mondta fojtottan.

A lány lehajtotta fejét.

– Akkor én nem mehetek oda – mondta szomorúan. – Egyszer már megpróbáltam, de nem jutottam odáig. Jött Isten és visszahozott. Nagyon dühös volt és megbüntetett. Nem merek újra elindulni, mert Isten lát. De itt állok és nézlek, amint elindulsz. Isten alszik. Isten sokáig alszik, ha pálinkát ivott.

Helge útra készen állott, csupán a csónakot kellett a folyóba taszítania. Vad gondolatok keringtek elméjében és hirtelen nekilátott, hogy átrendezze a felszerelését.

Erős evezőcsapásokkal hagyta el Bäcklident. Néhány száz méterrel feljebb a folyóról látni lehetett a csónakból Mord házát. Amikor Helge erre a helyre ért, visszanézett. Semmi gyanúsat nem észlelt, és amikor a part domborzata ismét elvette a kilátást, Helge megnyugodott. Tudta,

hogy azonnali üldözéstől nem kell tartania. Még ha Mord rövidesen rátalál az üres alvóhelyre az istállóban, aligha fogja azt hinni, hogy a lányt megszöktette... Legalábbis addig nem, amíg a telep környékét át nem kutatta.

A szerszámok és élelmiszerek között szorongva báránybőrbe burkolózva ült a csónakban Simon lánya. Átszellemült arccal a mennybemenetelhez illő dalt dúdolgatott.

– Hallgass! – lihegte.

– Igen, angyal – suttogta a lány alázatosan. – Eblány hallgat. – Lehajtotta fejét és összehúzta magát. Finom orrcimpái megrándultak, az ajka azonban némán mozgott tovább.

A férfi szégyellte, hogy a lányra förmedt. „Ráadásul angyal... Ő és angyal! Ha ez a lány eszén volna, aligha szólítaná angyalnak.”

Minél messzebb jutottak Bäcklidentől, annál világosabbá vált Helge előtt, hogy végzetes ostobaságot követett el, amelynek következményei beláthatatlanok. „Mi az ördögnek cipelem ezt az eszelős lányt ebbe a kietlen vadonba? Hogy megvédelmezzem? De hisz még nyomorúságos pajtám sincs, ahol a fejét lehajthatná. Ez a szerencsétlen teremtés meg csak itt ül és a mennybe vezető útról álmodozik. Forduljak meg, vigyem vissza? Nem! Ezt a lányt Mord sohasem kaphatja vissza.”

Miközben Helge kitartóan küzdött az egyre erősödő árral, gondolatai egy irányba összpontosultak. „Itt csupán egyetlen megoldás van. Egy mozdulat... Amikor a víz fölé hajol. Kimondottan jó cselekedet lenne, megszabadítani őt nyomorúságától. Több mint jó cselekedet, kötelesség! Mint ahogy az embernek kötelessége megölni a halálra sebzett állatot.”

Partra húzta a csónakot és járható ösvény után nézett, amelyen felszerelését a zuhatag mentén tovább cipelhetné. A part köves volt, tele vihar tépte cserjékkel, és úgy tűnt, mintha ember soha nem járt volna ezen a tájon. A túlsó parttól Johann elbeszélése szerint egy valamennyire kitaposott ösvénynek kell lennie. Helge azonban óvatos volt és semmit sem akart kockáztatni. Alig hihető, hogy Mord otromba csónakján üldözné őket. Ha pedig mégis azt találná gyanítani, hogy ő szöktette meg a Simon lányát, akkor inkább az ösvényt fogja választani, mert így jobbak a kilátásai arra, hogy utolérje őket.

Fejszét ragadott és utat vágott. Bokrokat tépett ki tövestől, kúszócserjét irtott és helyenként kidült farönköket fektetett le, hogy a sziklák között könnyebb legyen a csónakot vonszolnia. Legnagyobb meglepetésére a lány is segített. Eltakarította az útból a gallyakat és a csónakból a zúgó örvények mellett elhaladva azon túlra cipelte felszerelése egy részét. „Mégsem annyira esztelen ez a lány” – gondolta. Arca csakhamar elborult, mert a lány, amikor új terűrt ment és mellette elhaladt, mélyen meghajtotta magát. Helgenek annyi felszerelése volt, hogy négy férfinak is megerőltetést jelentett volna ezeknek a cipelése. A lány háromszor, ő maga pedig kétszer fordult. Jó háromszáz méternyit kellett cipekedniük. A lány segítségével sok időt takarított meg. Még a csónak vonszolásánál is hasznára volt.

A férfi tüzet rakott. Tegnap óta semmit nem evett, korgott a gyomra az éhségtől. Úgy vélte, hogy a lány is éhes lehet. Egy szelet kenyeret nyújtott neki, hogy amíg a Björknesben főzött bab megmelegszik, csillapítsa éhségét. A lány mohón evett, de nem vadállat módjára, amitől Helge eleinte tartott. „Lehet, hogy csak több ételre van szüksége” – gondolta Helge. – „Új nevet kell adnom neki. Nem nevezhetem Eblánynak. Nem lehet ember mindaddig, amíg abban a hitben él, hogy kutya. Mi is a neve? Sem Björknesben, sem Bäcklidenben nem esett szó a lány keresztnevéről. Magamnak kell valamit kitalálnom... Valami szépet... Olyant, amivel segíthetem, hogy megszabaduljon a gonosztól. A legsürgősebben ruhaneműt kell szereznem számára, hisz félíg meztelen. Talán Bäversjönben vehetek neki egy szoknyát, blúzt és valami lábravalót.”

A lány lábujjai kikandikáltak a rongyos bocskorból.

Evés után Helge megfogta a lány kezét és a szemébe nézett.

– Mától kezdve Gudrunnak hívnak! – mondta meggyőződéssel. – Gudrun vagy! Érted?

A lány tétován ült. Szegény elméje bonyolult kérdéssel viaskodott.

– Gudrun – ismételte halkán. – Eblányt Gudrunnak hívják!

– Én Helge vagyok.

– Hel... Helge... Angyalt Helgenek hívják.

– Nem vagyok angyal! – mondta kétségbeesetten a férfi. – Csak Helge vagyok!

– Helge – mormolta a lány. – Volt egy angyal, akit Jézusnak hívtak, de az már nincs itt. Isten megégette őt. Isten megégette Mózeszt és a prófétákat, Máriát és a gyermeket és még egyet, akit Jánosnak hívtak. Tűzbe vetette őket és megégette.

Helge a lány együgyű beszédéből megértette, hogy Mord egy alkalommal bizonyára elégette a bibliát. Nézte a lányt, amint némán mozgatta ajkát. Szemét lecsukta, egy hajtincse lelógott az arcára, kócos volt. „Szegény teremtés, ilyen külsővel nem mehet emberek közé.” Helge azon törte a fejét, hogyan fésülhetné meg, amíg pihennek.

Elővette fésűjét és közelebb húzódott a lányhoz. Térdére hajtotta a kócos lányfejet, és fésülni kezdte. A lány türelmesen állta, néha nyöszörgött, mintha kíznástól félne. Félóra alatt sikerült nagy nehezen annyira kifésülni a lány hosszú haját, hogy befonhatta. Helge mégsem érezte magát nevetséges számárnak, ahogy itt ül, térdén az eszelős lány haját fésülve ahelyett, hogy telephelyet keresne magának, és ott készülné a közelgő télre. Gudrun haját rendbe tenni pillanatnyilag legalább annyira fontos volt számára, mint összeácsolni a házát. Tekintete szinte ragyogott a büszkeségtől, amidőn a lány vastag hajfonatában gyönyörködött.

– Csinos lettél, Gudrun!

A lány megtapogatta a hajfonatát.

– Eblány csinos – mondta halkán.

Helge keményen megragadta a vállait.

– Nem vagy eb! Az ebnek négy lába van, neked meg kettő... Kettő, mint nekem! Látod, csak kettő! Ember vagy, Gudrunnak hívnak. – Majd szelíden kérlete: – Kedves kis leányka vagy... Tudd meg végre, Gudrunnak hívnak.

A lány a folyóra tekintett, oda, ahol a robajló zuhatag előtt sebesebben áramlott a víz. Ajka enyhén megrándult.

– Ember vagyok, Gudrunnak hívnak – suttogetta.

A férfi rámosolygott.

– Ez az! Ember vagy, Gudrunnak hívnak!

– Ha majd a mennybe érünk, ott is Gudrunnak fognak hívni?

– Persze, a mennyben is – mondta rekedten Helge.

Délre járt már, mire Helge csónakja a következő zuhatagot elérte. Az északi parton megpillantotta a kis kalibát, amelyet Johann éjszakai szállásra alkalmasnak mondott; de csónakját a szembeni part felé irányította. Mord és Mimi nem örülnek majd az eszelős lány szöktetésének. Azt már Bäcklidenben tudta, hogy Simon lányát arra használták, hogy az állatok téli takarmányát begyűjtse. A bäcklideniek nem nélkülözhetik a lányt, aki az állatok között élt, és aki törődött azzal, hogy legyen mit enniük. „Tíz az egy ellenében fogadnék – gondolta Helge – az a vén erdei rabló mindent el fog követni, hogy az eltűnt lányt visszaszerezze.” Helge nem félt szemtől szembe találkozni vele, a puskagolyó azonban messzebbre elért, mint az ökle.

Négy órájába telt, amíg túlhaladt a zuhatagon. Feladta reményét, hogy még az est beállta előtt Bäversjönbe érjenek. Ágakból kalibát rakott, halakat fogott a folyóban és gallyakat gyűjtött, hogy tüzet rakjon.

A lány egész idő alatt csendesen viselkedett, mikor azonban beesteledett, nyugtalanabb lett. Hirtelen felugrott és megindult lefelé a folyó mentén. A férfi utána rohant.

– Hová mégy?

– Be kell hajtanom a teheneket.

Helge mélyet lélegzett.

– A tehenek!

– Majd behajtja Mimi! – mondta megnyugtatóan.

– Mimi nem törődik a tehenekkel.

– De törődnie kell! Te pedig nálam maradsz, Gudrun. Mától kezdve örökké velem leszel. Majd lesz tehenünk és kecskénk, te pedig ember módjára élhetsz.

A lány hagyta magát visszavinni a kalibába, de nyugtalan maradt. Szimatolva állt továbbra is, mint a foglyul ejtett vad. Amikor valami reccsent az erdőben, félelmében nyögve összekuporodott.

– Isten jön! – nyöszörgött halkán, és egyik kezét arca elé emelte, félt az ütlegetéstől.

A férfi szorosan átölelte, érezte szívének heves dobogását a vékony vászoning alatt.

– Ne félj, isten nem jön utánad – mondta bátorítóan. – Az, aki téged korbáccsal vert, nem isten. Csak egy nyomorult ember. Isten odafenn lakozik a mennyben – mondta az ég felé mutatva.

Helge addig beszélt nyugodtan, halkán, amíg úgy tűnt, a lány felfogta, hogy már semmi vesz nem fenyegeti. Bebújt a kalibába és elhelyezkedett a báránybőrrel leterített, gallyakból és mohából készített fekhelyen.

Hideg és szeles este volt. Helge egy ideig még kint maradt gondolataiba merülve a kaliba előtti kövön. A nap folyamán többször is alkalma lett volna, hogy egyetlenegy mozdulattal megszabaduljon Simon lányától. Még jöhetnek hasonló alkalmak, de érezte, hogy nem tudja megtenni. „Sem holnap, sem azután! Még akkor sem hagyja cserben, ha teher lesz a vállán.” Fogadalmat suttogott... Majd elnézett messze, nyugatra, mintha a part menti sötét erdőn túl a hótakarta hegyek között megfelelő hely után kutatott volna kettőjük számára.

Hetedik fejezet

Szürke, ködös idő volt, amikor Helgeék a következő nap délelőttjén megérkeztek Bäversjönbe. Helge tudta, hogy a közelben magas hegyek vannak, de a ködtől semmit nem láthatott belőlük. Csupán a szerencsének köszönhetette, hogy nagy nehezen felfedezte Issaksson telepét.

A kikötőhelyhez evezett, vállalva azt a kockázatot, hogy Morddal összetalálkozik. „Mindegy! Gudrunnak ruhára van szüksége. Amíg báránybőrbe burkolózva ül a csónakban, még csak megvan valahogy, de bizony anélkül nagyon dideregne a hideg esőtől amúgy is teljesen átázott vászoningében.”

Miután kikötötte a csónakot, Gudrunra terítette a kabátját, majd kézen fogva megindultak a ház felé. Komoran arra gondolt, ha netalántán Mord már ideért, akkor alig lesz elkerülhető az össze-tűzésük. Amikor beléptek a házba, bámuló tekintetek fogadták őket. Helge köszönt, de választ nem kapott.

Két nő volt a házban. Az egyik a tűzhelynél, a másik pedig a padló közepén foglalatoskodott valamivel. Mindketten olyan rémült arcot vágtak, mintha kísértetet látnának. Helge akkor sem kelthetett volna nagyobb rémületet, ha történetesen Gudrun helyett a lapp kápolna melletti sírok valamelyikéből származó holttestet hozott volna magával. A kereveten fiatal fiút vett észre, aki sandán nézett rájuk és olyan merev volt, mint a baltanyél, amelyet éppen faragott. Helge a fiatalabb nőre nézett.

– Vehetnék-e tőled valami szoknyát? – kérdezte.

A nő hátra lépett.

– Szoknyát?!

– Igen, meg egy lélekmelegítőt és más egyebet is, amit nélkülözhetsz. A lányomnak kellene, hogy ne járjon félig meztelenül ebben az időben

– Nincs olyan ruhám, amit neki adhatnék.

– Dehogy nincs... itt a pénz! – Helge odanyújtott egy öttallérost. – Ha nem elég, szólj. A pénzen új anyagot vehetsz magadnak, amikor a vásárba mégy.

– Hát keresünk valamit – mondta az öregebbik. – Hisz tényleg, nem járhat meztelenül ez a lány...

Anya és lánya bementek a konyha melletti kamrába. Helge a fiú felé fordult és megkérdezte, hogy itthon van-e az apja. Csak nehezen kapott választ, amiből megtudta, hogy Issaksson a hálókát vizsgálja kint a tavon.

– Hamarosan hazajön?

– Nem tudom.

– Mord járt itt?

A fiú barátságtalan „nem”-et morgott. Helge tovább kérdezősködött, de „igen”-„nem” meg „nem tudom”-on kívül semmi más feleletet nem kapott s így belátta, hogy minden további kérdezősködés hiábavaló. A fickó vagy makacs és konok természetű, vagy egyszerűen ostoba. Meglehet, ő az, aki néhanapján ellátogat Bäcklidenbe, s így egyáltalán nem csoda, hogy Mord nem őt, hanem más vőt szeretett volna.

Bejött Issaksson felesége.

– A lány hadd menjen be Berithez. Egy pár apróságot összeszedtünk neki.

Helge megköszönte és mivel Gudrun nem akart egyedül bemenni a kamrába, vele ment. Berit lenéző mosollyal fogadta Helget, de amikor ki akart menni, visszatartotta.

– Maradj itt! – mondta, s Helge látta rajta, hogy fél egyedül maradni a lánnyal. Berit segített Gudrunnak levetni a piszkos vászoninget. Rábámult, majd hirtelen Helge felé fordult.

– Hogy mered verni az asszonyodat? – sziszegte.

– Ugyan, mit gondolsz, egy ujjal sem nyúltam hozzá.

– Hát ez akkor micsoda? Meg ez is!? Talán kiütés? Ne is próbáld tagadni!

– Mord műve ez, ha ismered őt – felelte Helge.

Simon lánya nyöszörögni kezdett, mintha félne a veréstől és úgy nézett rájuk, mintha felfogta volna a párbeszédüket. Végighúzta ujját az egyik lábán, ahol piros orom éktelenkedett.

– Angyal nem ütött engem – mondta csendesen. – Isten büntetett! Isten keményen büntetett. Most aztán Eblány a mennybe megy.

Berit ijedten nézett Helgere, lélegzete elakadt, miközben segített Gudrunnak az öltözködésben.

Alighogy Gudrun felöltözött, Issaksson megérkezett. Ötven év körüli, széles tarkójú, durva arcú ember volt. Dörmögve köszönt, s amikor Gudrun mélyen meghajolt előtte, elnémult. Ledobta a batyu halat s magyarázatot várva nézett a feleségére.

Az ablakon át Gudrun megpillantott egy legelésző tehenet. Rámutatott az állatra és elindult ki-felé. Helge hagyta, hogy menjen. Szükségesnek találta, hogy egyet s mást elmondjon róla, olyasmit, amit nem jó, ha a lány is hall.

– Vajon nem tesz valami kárt a tehenben? – rémüldözött Issaksson felesége, aki ijedten figyelte, amint Gudrun áthaladt az udvaron.

– Egyáltalán nem kell attól félni – felelte Helge keserűséggel. – Nézd, milyen szeretettel simogatja. Az állatoktól több jót tapasztalt, mint az emberektől.

Issaksson is a lányt figyelte. – Ez Simon lánya volna?

– Bizony ő Simon lánya. Simon azonban halott, mint tudjátok és így most ő az én lányom – mondta Helge.

– Lányod?... Hát annyira azért nem vagy idős.

– De annyira, hogy megvédem őt a veszedelmektől.

– Merre veszed az utad?

Helge elmondta, hogy megfelelő telephelyet keres. Issaksson hümmögött. Nem szerette azokat, akik új telepet kerestek. Az előbb érkezettek sem bővelkedtek területekben, és ezek a tolakodók még képesek valamelyik ház sarkánál, esetleg egy közeli domboldalon házat építeni. Eddig sikerült birtokolnia a szükséges területeket s úgy vélte, hogy ezen túl is ezt kell tennie. Azt gondolta, hogy aki egy eszelőssel járja a világot, nem verhet gyökeret ebben a vadonban.

– Őt akarod segítségedül?! – Issaksson ezzel az egyetlen kérdéssel akarta tudtára adni Helgenek, hogy ilyen körülmények között esztelenség új telepfoglalásra gondolnia.

Helge arca megkeményedett.

– Azt ugyan nem tudom, hogy segítségemre lesz-e vagy sem – mondta mogorván.

– Hát akkor miért hurcolod magaddal?

– Miért?! Behozzam, hogy megmutassam a foltokat a testén?! Tudod, hogy ez a szerencsétlen minek nevezi magát? Eblálynak! Valóban kutya volt annál a sátánnál, akinek a gazdáját Istennek hiszi! Talán tovább kellett volna eveznem és otthagyni őt abban a fertelmes pokolban? Ennyire gonosz nem vagyok.

– De biz’ még ördög is lehet belőled, amíg megszabadulhatsz tőle! – jegyezte meg Issaksson szárazon. – Azt mondod, hogy a pokolból hoztad ki őt? Ha netalán azt hiszed, hogy idefenn mennyei paradicsom vár rátok, akkor keservesen csalódnai fogsz. Legokosabb, amit tehetsz, az, hogy visszafordulsz. Új telepes te nem lehetsz. Ha mindazokat magaddal akarod vinni, akiknek pokol az élete, akkor te magad nem élhetsz meg ezen a földön. Idefenn keményen kell

dolgoznod, nem jobbra-balra tekintgetni, és kezet nyújtani az elesőknek. Ha ezt megtanulod, csak akkor lehet belőled új telepes – másként nem!

– Mondd, mi történik azzal, aki elesik, mert csak előrenéz?

– Az ott marad! Ne hidd, hogy valaki segítő kezet nyújt neked. Ha éhezik a tehened, mert nincs szénád, ne reménykedj, hogy a szomszédhoz szaladhatsz. Neki sincs több, mint amennyi saját állatainak szükséges.

– Hát majd gyűjtök annyit, amennyi csak kell – jelentette ki Helge dacosan.

Issaksson legyintett.

– Ugyan, azt hiszed, hogy elég takarmányt gyűjthetsz?! Tévedsz! Nézz csak ki. Néhány hét múlva itt a kaszálás ideje, de hol van még a fű... Látsz valahol fűvet? Tehenünk naphosszat a legjobb legelőnkön van, mégsem lesz tele a bendője. A patak menti kaszálót még jég fedi. Szerzel takarmányt? Csak úgy hiszed! Ott, ahol nincs, ott ugyan bizony mit kaszálsz? Már vetnünk kellene a magot, de a föld még fagyos. A burgonyát is földbe kellene dugni, de ki tudja, hogy kicsirázik-e, pedig maholnap júliusba lépünk.

– Jöhet egy szép és hosszú ősz – próbálkozott Helge.

– Reméljük a legjobbakat! – mondta Issaksson keserűen. – Ha nem melegszik fel egyhamar az idő és nem lesz hosszú ősz, akkor jövőre több lesz az új telepes. Csak fel kell keresni valamelyik házat, kidobni a hullákat, és máris be lehet költözni.

Helge nem hagyta magát elijeszteni.

– Nos, hátha ennyire kilátástalan itt az élet, te miért telepedtél le itt?

– Laknom kell valahol – magyarázta Issaksson. – Amíg volt hódpatkány bőven, addig jól ment a vadászat. Néha meg jó esztendő is jönnek, amikor senki sem éhezik többet, mint amennyit el tud viselni anélkül, hogy fűbe harapjon.

Helge kipillantott az ablakon és látta, hogy Gudrun nincs egyedül az udvaron.

– Viktor jött, a legidősebb fiúnk – mondta Issakssoné. – Úgy látszik megismerte a lányt. Néha le szokott járni Bäcklidenbe, jóllehet tudja, hogy mi nem szeretjük ezt. Miféle fehérnép az a Mimi?

Helge kitérő választ adott. Nem lesz baj Mimivel, ha megfelelő férjet kap. Berit figyelmeztette Helget, hogy Viktor és Gudrun az ól fele mennek.

– Juhokat is tartotok?

– Nem, már régen levágtuk őket.

Helge összevonta a szemöldökét, amikor látta, hogy Viktor berángatja Gudrun az istállóba. Mit akarhat, hogy odacipeli? A gondolattól arcába tódult a vér. Kisietett a házból s átszaladt az udvaron. Issaksson felesége kezeit tördelve az ablakból figyelte.

Az istállóban félhomály volt. Az egyik sarokból Gudrun nyöszörgése hallatszott és Helge Viktort látta a lány fölé hajolni. Egy ugrással ott termett és félrelökte a fiút.

– Mit csinálsz itt?

Viktor vállat vont.

– Nem csinálok semmit! Elesett, s fel akartam emelni.

– Minek hoztad ide?

– A juhokat akartam megmutatni.

– Itt nincsenek juhok! – fakadt ki Helge dühösen.

– Nem tudtam, hogy már kivitték őket.

– Ne hazudozz, mert szétverem a fejed! Nincs is juhok.

A fiú a késért nyúlt, de nem húzta ki, inkább kisomfordált az ajtón. Helge felemelte a lányt.

– Bántott? – kérdezte fojtott hangon.

Gudrun remegve kapaszkodott a karjába.

– A juhokat akarta megmutatni! – panaszkolta a lány. – Hol vannak a juhok? Nem látom őket!

Helge kivezette Gudrun az istállóból. Viktor nem érte el célját. De ez nem nyugtatta meg. Arra gondolt, hogy Bäcklidenben többször megtehetette azt, ami most nem sikerült. Hiszen ez a szegény lány semmit sem képes felfogni s annyira el volt nyomva, hogy az ellenállásnak még csak a gondolata sem merül fel benne.

Amikor Helge a lánnyal együtt bejött, Issaksson kérdően nézett rájuk. Helge azonban semmit sem említett a Viktorral való találkozásról. Arra volt kíváncsi, hogy hol talál új telepnek való helyet a környéken.

Issaksson elővette a birtoklevelét.

– Itt van! – olvashatod, hogy mi az enyém.

Helge elolvasta a jegyzőkönyvet. A bäversjöni telken kívül Issakssoné volt még tizenhárom kaszáló. Ezek egy része a telephez közel feküdt, délkeletre; az utolsó kaszáló azonban mintegy tíz kilométernyire volt a háztól. A telephez tartozott továbbá halászterület és jókora erdőrész is. Helge fogalmai szerint olyan nagy volt Issaksson birtoka, mint egy délvidéki község terjedelme.

– Azt szeretném tudni, hogy ezen kívül még milyen szabad területek vannak?

– Amint elhaladsz az utolsó kaszáló mellett s a patak mentén tovább haladsz, néhány nyírfás dombhoz érsz. Ott azonban nem maradhatsz, az a Manuelé.

– Ki az a Manuel?

– A mi fiunk. Az, aki az előbb kiment... Szóval, ha elértél a dombig, a patak mentén eljutsz egy tőig, amely körül lapos kaszáló terül el. A pataknál malomhely is van, a domboldalon pedig – a hegyek irányába felfelé – irtásos föld. Ha egy talpraesett legény vetődik erre, úgy gondolom, Berittel ott létesíthet új telepet.

– Be van jegyeztetve az a rész? – kérdezte Helge.

A telepes szúrós szemekkel nézett rá.

– Bejegyeztetve?! – dörmögte. – Nincs, de ez mégis a Berité s gondom lesz rá, hogy más meg ne kapja. Te sem telepedhetsz le sehol az én földjeim közelében anélkül, hogy egy-két szavam ne lenne, ha majd jön a pandúr, aki a birtoklevelet kiadja. A pandúr mindig megkérdi a régebbi telepeseket, mielőtt az új embernek kiadja az írást.

Helge ebből a beszélgetésből megértette, hogy Issaksonnak sincs kedve őt szomszédjává fogadni. Ugyancsak messzire kell mennie telepet keresni, ha Issaksson mind a hat gyermekét ezen a vidéken akarja tartani. A három legkisebbet és Viktort még nem is említette... Viktor talán majd Bäversjönt fogja örökölni vagy leköltözik Bäcklidenbe.

– Van még hely, amit birtokolni szeretnél? – kérdezte Helge ingerülten.

Issaksson vállat vont.

– Nincs is több hely már ezen a vidéken, – felelte. – De csak nézz körül, hátha találsz magadnak egy megfelelő helyet, ahol letelepedhetsz. Amondó vagyok, mint már az előbb is mondtam, hogy nem lehetsz telepes... legalábbis addig nem, amíg... – A mondat befejezése helyett az ajtó mellett álló Gudrun felé intett, akit teljesen lekötött a hajfonatával való babrálás.

Helgenek nem volt miért tovább maradnia. Eleinte még szándékában állt megkérdezni, hogy nem maradhatna-e Gudrun néhány napig, amíg ő körülnéz a környéken, de belátta, hogy ez teljesen lehetetlen. A lányt gonosz szellem megszállottjaként fogadták, Viktor pedig nem hagyna békét a szegény teremtsnek.

Helge megköszönte Beritnek a ruhákat.

– Remélem, jó szomszédok leszünk, ha majd az apád említette telkedre költözől s magam is letelepedhetem itt.

A lány úgy nézett a férfitra, mint akiről tudja, hogy a vesztébe rohan.

– Aligha leszünk szomszédok – mondta vontatottan.

Mielőtt Helge elhagyta volna a házat, arra kérte Issakssont, hogy Mordnak ne tegyen említést arról, hogy itt jártak.

– Talán félsz tőle?

– Nem, de biztos vagyok benne, hogy Simon lányát mindenáron vissza akarja szerezni, hogy visszavigye abba a pokolba, s annak bizony nem lesz jó vége! Erre pedig semmi szükség nincsen.

Issaksson Gudrunra nézett s morogva megjegyezte, hogy nincs szándékában Mordnak szólni. Törődik is ő mások hülyeségeivel, csináljon mindenki, amit akar.

Helge az udvaron Viktort kereste tekintetével. A legény a ház mögötti krumpliföldet ásta. Oda-ment hozzá és figyelmeztette, hogy Mord előtt nehogy eljárjon a szája. Viktor gúnyosan elhúzta a száját. Helge szeme dühös villámokat szórt a fiú felé, amikor megfenyegette:

– Gondom lesz rád! Történjék csak valami gazemberség, amiről sejtem, hogy te állsz mögötte, kiszedem a beled.

Helge vad indulatától a fiú önkéntelenül is néhány lépést hátrált és megkönnyebbülten fellelegzett, amikor Helge sarkon fordulva otthagya.

Oszladozott a köd, amikor Helge a tó délnyugati partja felé evezett. Kisvártatva a nap is előbújt. A köd mögül északon és nyugaton félelmetes hegyek bontakozni sejlettek. Keleti irányban a folyó erdős hegyeket vágott át, délre pedig ugyancsak kiterjedt erdőség terült el, amely mintegy öt kilométernyire fennsíki mocsárrá ritkult. A fennsíkon túl magas hegynyúlvány látszott, hepehupás északi oldalát nagy foltokban örök hó és jég borította.

Az egyik torkolatnál a csónakot partra húzta. Pillanatra visszarettent attól, ami itt várt rá, de keményen összeszorította a fogait. Először jó rejtékhelyet kellett keresnie. A felszerelésből egyszerre csak annyit vihetnek magukkal, amennyit a hátukon elbírnak.

Néhány órai erőfeszítés után a csónak kétszáz méternyire feküdt a parttól, a szerszámokra és az élelmiszerkészletekre ráborítva. Az egészet gallyakkal fedték. Helge emlékezetébe véste a helyet s aztán elindultak. Issaksson földjén még csak annyi ideig sem kívánt tovább maradni, amíg fálnak néhány falatot. Batyuval a hátán, puskával és medveölő dárdával felszerelve, nekivágott az ösvénytelen vadonnak. Simon eszelős lánya haladt a nyomában.

Nyolcadik fejezet

Bäversjötől alig húsz kilométernyire lévő völgynyílásban lakott Nilsson Olof a feleségével, Erikával. Az egész hegyvidéken nem volt náluk szegényebb ember. Olofnak még csak háza sem volt. Egy nyomorúságos földkunyhó volt a lakásuk és egyben az istállójuk is... Három embernek és két kecskének nyújtott menedéket ez a kunyhó, amelynek ledöngölt fapadlója alig volt több tíz négyzetméternél. Már régen fel kellett volna építeniük a házat, de valami mindig megakadályozta szándékukban. Jóllehet már egy éve laktak ebben a völgyben, Olof még mindig nem kért papírt a telepre. Úgy vélte, nincs miért sietnie az igazolással. Vannak emberek, akik tíz, sőt húsz éve laknak itt a vadonban, anélkül, hogy a kincstártól papírt kértek volna.

Olof éppen krumplit ültetett. Fiatal arcára volt írva a keserűség, ahogy a vasazott fakapájával a fészkeket kivájta. Úgy hatott, mintha megannyi apró sírgödröt ásna, mindenik krumpliszemnek egyet-egyet.

Erika kisgyermekkel a karján jött ki a kunyhóból. Alakja kicsiny és törékeny, haja világos szőke, arca beesett és halovány. Egy pillantást vetett a hegyoldalra, ahol a kecskéik voltak kikötve, majd elindult az irtás felé. A karján ülő gyermek álmosan hunyorított a napfényben. Sápadt volt, a szeme alatt nagy táskák lógtak. Hasa felpuffadt a fakéreg-léből, sóshalból és vízből álló hosszantartó diétától.

A fiatalasszony egy pillanatig megállt, a férje munkáját nézte. Ajka meg-megrándult. Látszott rajta, hogy neheze esik lélegzenie.

– Gondolod, hogy lesz valami belőle? – kérdezte hirtelen.

A férfi néhány izzadságcseppet törölt le az arcáról.

– Hogy lesz-e? – dörmögte. – Kell hogy legyen!

– Úgy gondolom, hogy talán mégis jobb lenne elmenni innen. Nem maradhatunk itt, ha semmi sem lesz belőle – mondta szinte kérlelőn az asszony.

Olof éles pillantást vetett a feleségére.

– Ugyan hová mennénk? Azt hiszed, az apád befogad téged meg a gyermeket?

– Talán csak nem fog kihajítani?!

– Én meg menjek haza az apámhoz, mi?... Haza, hogy lássam a gúnyos mosolyát! Emlékszel még arra, hogy mit mondott? „Majd hazajössz, ha az éhségtől korog a gyomrod”! – Nem, nem megyek haza, és te sem mégy apádhoz a gyermekkel. Várnunk kell. Egyszer majd csak lemehetünk Stornäsbe, de most még nem.

– Úgy gondolod, addig maradunk itt, amíg...

– Igen, amíg az öregek meghalnak. Örökké ők sem élnek.

– Jó, de ez még eltarthat egy ideig.

– Ha éppen tíz évig tart, akkor is várnunk kell! – jelentette ki a férfi határozottan. – Nem fogunk tőlük koldulni. Jöjjenek ide, és ők mondják: „Hazajöhettek!”. Akkor majd megyünk, de csakis akkor. Nem bizonyítottad-e be nekik, hogy hozzám való vagy? Tudsz bánni az állatokkal és tudsz gyermeket szülni. Bizony, megmutattad nekik, mégsem hagyták, hogy összeházassodjunk. Még a házuknál sem maradhattál. Ha ilyenek voltak hozzánk, ott egye meg a fene őket. Megmutatjuk, hogy úgy is meg tudunk élni, ha senki nem segít.

Erika tudta, hogy reménytelen Olofot rábeszélni ilyen kedvében. Makacs, konok, mint az apja. Letette a gyermeket és segíteni kezdett a férjének. A munka meglehetősen neheze esett, lassan haladt vele. Egy rövid ideig minden egyes krumpliszemet a kezében tartott, mintha a saját melegéből és életerejéből adna át valamit, majd óvatosan a földbe helyezte. Az irtás nem volt nagy, de

egy darabocska mégis üresen maradt az utolsó krumpliszem elültetése után. Erika félt, hogy Olof szemrehányást tesz majd, amiért túl közel ültette egymáshoz. A férfi azonban nem szólt semmit. Talán belátta, hogy néha, a tavaszi napokban, szükséges egy-egy krumplit is adni a gyermeküknek ahhoz a nyomorult sóshalhoz. Erika beletörülte kezét egy fücsomóba, majd férjére bámult.

– Ha itt maradunk, akkor szerezned kell egy borjút, amit majd felnevelünk. A bőrök árából talán futja.

– Semmi értelme borjút venni, magyarázta a férfi. Túl soká tart, amíg tejet ad. Egy hasas tinót kell venni.

Erika azon tűnődött, hogy elég lesz-e majd a pénz.

– Lisztre és más létszükségleti cikkekre is gondolnunk kell, amit a hegyvidék nem adhat meg.

Olof megígérte, hogy majd utánanéző a dolgoknak. Az állatok talán nem is olyan drágák most, amikor gyenge kilátás van bő takarmányra.

– Legjobb talán, ha már holnap lemegy, hogy amíg a fű kinő vissza is érhesz.

Olof belátta, hogy a feleségének igaza van. Van egy hete rá, hogy a tőlük ötven kilométerre, délre fekvő lakott vidékig elvándoroljon. Ott született és minden újtelepest jól ismer.

Másnap korán reggel puskával és hátizsákkal felszerelve, útra készen állott. Erika kikísérte, hogy a reggeli napfényben még egyszer láthassa a férje arcát, mielőtt a cserjésben eltűnik.

– Ha találkozol valakivel az enyéim közül, mondd meg, hogy jól van dolgom. Mondd meg azt is, hogy a kisfiunk szépen nő, hamarosan járni fog. Mondd meg, hogy négy hónapos koráig szopattam. Ha kérdik, megmondhatod, hogy tavasszal bizony alig tudta felemelni a fejét, de aztán jobban lett, mihelyt zöld fűvet vagdalhattam neki. Mondd meg, hogy a kicsi kékszemű és szőke haja már kezd göndörödni. Azt se felejtsd el megmondani, hogy voltunk a papnál, megesküdtünk, és megkereszteltük a gyermeket.

Amikor Erika egyedül maradt, kivezette a kecskéket s kikötötte a kunyhó közelébe. Ezen a vidéken tartani lehet a medvétől és rozsomáktól. Az asszony jól tudta, hogy a vadállatok is megérzik, ha nincs férfi a közelben. Egy hosszúnyelű fejsze volt az egyetlen fegyvere, ami a rozsomák ellen még megjárja, ha idejében észre veszi. Ha medve jön, s nem lehet sikollyal elriasztani, hamar be kell vinni a kecskéket a kunyhóba és füstölgő gallyakkal fogadni a tenyeres-talpast.

Eltelt három nap, de Erika semmi nyugtalanságot nem érzett. Időbe telik a telepeselekig elmenni. Ha egy hét múlva sem térne vissza Olof, akkor kezdetne szerencsétlenségre gondolni. De nem előbb. Gondozta a gyermekét meg a kecskéket, irtotta a bokrokat, hogy kiszélesítse a tisztást, de annyira nem volt mersze eltávolodni. Éjszakánként néha felriadt álmából s hallgatódzott, hogy mi történik ott kinn a vadonban, készen arra, hogy fejszét ragadjon. Hosszú ideig feküdt sokszor és azon tűnődött, hogy vajon miért is teremtette az Úr a Stornäs és a Grannliden közötti lápos vidéket. Senkinek sem volt öröme belőle, csupán viszályt és verekedést okozott. Ha ez nem lett volna, akkor most Olofkal együtt Stornäsben laktának. De mit tehetnek, ha egyszer itt van ez az átkozott mocsár?! Ahogy ezt a nyomorult mocsarat nem lehet eltüntetni, ugyanúgy az sem lehetséges, hogy két konokfejű újtelepes békejobbot nyújtson egymásnak. Mindegyik úgy véli, hogy nagyobb jussa van a gazdátlan területről lekaszált szénakupacokhoz, mint a másiknak. Az pedig, hogy egy régebbi telepes annyira jóhiszemű legyen, hogy megtűrje saját házánál a „tolvaj” lányát, ellenkezik a józan ésszel, még akkor is, ha ez a fia számára kiszemelt menyecske bebizonyította, hogy tud bánni az állatokkal és gyereket is szül. Ez a nyomorúságos kis darab mocsári kaszáló volt az egyetlen oka annak, hogy Olof és Erika majdnem úgy éltek, mint a menekültek. A mocsár és az ínségév okozta mindezt, amely arra kényszerítette az újtelepeket, hogy minden maréknyi fűvet összekaparjanak. Jól termő években ez a vitatott mocsári kaszáló még annyit sem ért, mint az ember lekopott körme alatti piszok. Túlságosan messze volt Stornästől és Grannli-

dentől egyaránt, s nem fizetődött ki odamenni, kaszálni, amikor közelebb is voltak jó kaszálók. Az egyik bőtermő esztendőben történt, hogy Olof Grannlidenben szemet vetett Erikára. Megtetszett neki a fürge mozgása, meg a kedves tekintete. „Megházasodni! Igen ám, de előbb Erikának egy ideig Stornäsben kell laknia és be kell bizonyítania, hogy mit tud.”

Az após házában töltött idő a lány tűzkeresztsége! Egyetlen becsületes újtelepes sem hagyja a fiát összeházasodni egy lánnyal csupán azért, mert annak szép az arca. A kezekkel, a karokkal meg a derékkel szoktak dolgozni, nem pedig az arccal. S ha gyerekszülésre kerül a sor, sokkal többet ér egy széles csípő, mint egy finom metszésű orr. A szép arcból több kár származik, mint haszon. Legfőképpen, ha olyan helyen laknak, ahol néhanapján éjszakai szállást kell adni a fuvarosoknak, akik keletről, hófűvásos utakon igyekeznek a norvég vásárokra. Egy csinos arc csak kísértésbe hozza a fuvarosokat; s mivel egy újtelepes sem tűri meg, hogy a feleségéhez idegen nyúljon, a késnek mindig kézügyben kell lennie. A késelőt pedig igen gyakran megsúróják. Aki pedig hasszúrással kénytelen feküdni, bajosan vethet hurkot a hófajdnak, aligha állíthat fel rókaapdát, és a farkasokat sem üdvözölheti. Márpedig ez igen nagy veszély. Ezért egy széplánynak igen ügyesnek kell lenni ahhoz, hogy könyörületet nyerjen a kritikus apák előtt. Ha netalán a legény olyan „gyerekbetegségben” szenved, hogy egy ragyogó szempártól is el talál szédülni, akkor a felbőszült apa ugyancsak kurtán-furcsán megmagyarázta, hogy a hús, az csak hús. A széparcú lány semmivel sem ízletesebb, mint a csúnya. A hús melege mindenkinél egyforma.

Erika becsülettel állta a tűzkeresztséget... Gondozta az állatokat, dolgozott a kaszálón, szecskázta a sózni való füvet, bogyókat gyűjtött és végül várandós is lett. Már minden rendben volt ahhoz, hogy a szeptemberi egyházi ünnepekkor megesküdjének. De ekkor jött a takarmányhiány, meg a lóp miatti civakodás. Olof szembehelyezkedett az apjával s nem akarta, hogy Erika elmenjen Stornäsből. A két konok szembekerülésének az lett a vége, hogy a fiatalok a vadonba vették az útjukat s alig bírtak összeácsolni egy kis földkunyhót, az első hóvihar előtt.

*

Hatodik nap este, a hosszú úttól kimerülten, egy elcsigázott borjazó tinóval állított be Olof. Erika alaposan szemügyre vette a tinót s férjétől megtudta, hogy már három hete folytatott volt. Virágnak keresztelte. Nyomban ki is kötötte legelni. Éjszakára a kunyhóban kellett helyet szorítania a tinó számára is. Legrosszabb esetben a kecskék kint maradnak. A tinó túl drága, semhogy kitegyék annak, hogy egy kóbor medve mancsai közé kerüljön. Most már istállót kell építeniük, vagy legalább a kunyhót kell kibővíteniük az egyik végénél. Olof elbeszélte, hogy megjárta Grannlident.

– Az otthoniak egészségesek, de úgy néz ki, hogy ott is igen szűkös esztendő lesz. A magot ugyan elvetették, de még alig sarjadt ki s a fű se volt nagyobb, mint itt náluk. Stornäsben Eskil és Margaréta kicsinye meghalt. A tinót... igen, a tinót Matteustól vette. Húsz tallérral maradt adósa, de ezt majd megadja, ha sikerül csővégre kapnia a telep környékén lebzselő rozsomákat. Láta ma a nyomát ennek a telhetetlen vadnak, sőt medveürüléket is látott. „Ó, ha elejtené a medvét, akkor igazán bővében lennének a húsnak, a bőre, pedig hozna egy kis pénzt a konyhára.”

A férfi egészen belemelegedett a leendő jó vadászszakmányról való ábrándozásba, de nyomban elcsendesedett és rosszkedvű lett, amikor Erika arról faggatta, hogy járt-e a szüleinél.

– Igen, jártam! – de ennél többet nem mondott.

Miután Olof evett, kiment, hogy utánanézzon a tinónak. A tinó elég magához tért a megerőltető vándorlás után és kérődzve feküdt. A férfi elégedetten tekintett új háziállatára. Néhány hét múlva még domborúbb lesz a hasa. Legelővel sem lesz baj, egészen késő őszig, s akkor már csak egy jó adag téli takarmányra lesz szükség. Ha a tinó megborjúzik, lesz tej is, s

ahol tej van a háznál, ott távol lehet tartani az éhínséget. Még Erika is vagyonosnak érezte magát, amint ott állt és tekintetével szinte simogatta az állatot. Most már csak jobbra fordul minden, hisz már tehenük is van.

– Szomszédokat kaptunk – mondta hirtelen az ember.

– Szomszédokat? – csodálkozott Erika. – Hol laknak?

– Nem messze innen. Úgy háromóránnyira. A férfi délies tájszólással beszél, de nem olyasvalaki, akivel szóba elegyedhetnénk. A felesége bolond.

– Nincs eszénél, azt mondd? – csodálkozott Erika. – Hogyan tudnak meglenni, ha az asszony nem épeszü? Vannak állataik?

– Dehogy! Nincsenek, s csak mostanság jöttek ide.

– Gyermeük van-e?

– Én ugyan nem láttam. De alig hiszem, hogy egy ilyen bolond gyereket szülhet.

A nő azt meséli, hogy a férje egy angyal s, hogy rövidesen a mennybe mennek.

Erikának elszorult a szíve.

– A mennybe menni... – suttozta. – De a férfi... mit mondott a férfi?

– A Norvégiába vezető legjobb út iránt érdeklődött. Oda akarnak menni, üzletelni. Nem most, de még mielőtt leesik az első hó. Kunyhót építenek, de alig hiszem, hogy sokáig megmaradhassanak ott. A lappok majd elkergetik őket onnan. Ennyire közel nem tűrik meg az újtelepeseket.

– Nem mondtad ezt nekik? – kérdezte Erika aggódva.

– Dehogynem. De a férfi azt felelte, hogy ő semmi rosszat nem akar a lappoknak s hogy a lappok, az egész hegyvidéken, szabadon legeltethetnek. Azt is mondtam, hogy a lappok ahhoz a helyhez közel szokták tartani az őszi és tavaszi pihenőt, ahol ő a kunyhót építi; meg hogy a rénszarvasok az átvonulásukkor valósággal letarolják a földeket. Erre azt mondta a férfi, hogy nem törődik a rénszarvasokkal. „Mire azok jönnek – mondta – addigra már megfagy a föld, úgyhogy nincs mibe kárt tenniük.” Erre azt kérdeztem, hogy nem gondol-e a szénaboglyákra, azokban kárt tehetnek a szarvasok, de ő azt felelte, hogy nincs szándékában szénát gyűjteni.

– Hát nem fognak állatokat tartani? – kíváncsiskodott Erika.

– Ezt én biz’ nem tudom – felelte Olof, – de egyébként nemigen tarthat állatokat, ha bolond a felesége. Hisz úgysem tudná gondjukat viselni.

– Talán szökevény?

A férfi komolyan bólintott.

– Igen, meglehet, hogy szökevény. Vigyáznunk kell, hogy semmi közünk ne legyen egymáshoz.

Kilencedik fejezet

Björknesben megkezdték a kaszálást. Két héttel később volt, mint szokott lenni, mégis olyan rövid volt a fű, hogy Johannak minden kaszasuhintásnyira elszorult a szíve. Nem mert tovább várni. Esetleg hosszú ősz következik, s akkor nagy kár, hogy a fűvet levágták s csak fele szénájuk lett, – de az is meglehet, hogy korán beköszönt az esős hideg idő, s akkor bizony kevés öröm lesz abból, ha a makacs őszi eső a szárító rudakon fekete pogácsákká rothasztja a kövér fűvet.

A nap hevesen sütötte a domboldalt, amikor Johann odaért. Rövid gyors vágásokkal vezette a kaszát, mivel ezen a vidéken nem lehetett olyan széles rendet vágni, mint a déli kövér kaszálókon. A bokrok meg kövek között kell vágni, helyesebben: lefejtetni a földről minden csöppnyi fűvet, vigyázva arra, hogy a kövek tönkre ne tegyék a kaszát.

Az öreg Ola egy kőhalmon térdelt s nagyokat fűjt a fáradtságtól. Itt ugyan a világ legjobb kaszájával sem menne semmire a sok kő miatt. Késsel aratta azt a kevés fűvet, ami itt-ott a kövek között gyéren előbújt. Mormogott magában, mintha föld alatti szellemekkel vitakozna, rángatódzott és vágott. A csúztól göcsös kezei mohó karomként nyúltak a fűszálak után s egy szál sem maradt mögöttük. Egy álló napi megerőltető aratás sem eredményezett több takarmányt, mint amit egy tehén egyszerre felfalhat.

Johann felesége gereblyélt s az összegyűjtött fűvet egyenesen a szárító karókhoz vitte. Meglehetősen nehéz volt ezt a rövidszárú fűvet úgy felrakni a gerendákra, hogy meg is maradjon rajtuk. A boglyácskák pedig olyan siralmasan soványak voltak, hogy egy szélvihar könnyűszerrel elfújhatta volna, akárcsak a polyvát. Egy vigasz mégis volt ezekkel a nyomorúságos boglyácskákkal: legalább hamarabb megszárad a fű. „De vajon hány villa széna lesz majd egy-egy ilyenből?” Az asszony arcának mély vonásai elárulták, hogy nem sok reményt fűzött ahhoz, hogy elegendő takarmányuk lesz a télen.

Nils és Inga ugyanolyan szaporán dolgoztak a maguk földjén; kaszáltak, gereblyéltek és gyűjtöttek. Az irtás mellett egy görcsös nyírfán bölcsőféleség lógott s benne a hosszúszőrű báránybőr alól egy pár kék gyermekszem kandikált ki a fa lombjai között. A fiúcska nemrég ébredhetett. Néhány pillanatig a hüvelykujját szopta, de mivel ez nem tompította az éhségét, éktelen sírásba kezdett.

Nils megállt a kaszálásban.

– Felébredt a gyermek – mondta –, adhatsz neki valamit?

Inga letette a gereblyét s a fához sietett, majd leemelte a bölcsőt. Melle nedves volt az izzadságtól. Mielőtt a gyermek szájába tette volna, kötényével letörölte. A kicsi mohón szopott s az asszony gyöngéden simogatta kicsiny fejét. Hirtelen nyomasztó érzés fogta el: vajon meddig lesz még teje? „Rövidesen pótételt kell adnom, s bizony sokáig tarthat, míg a tehén vagy a kecskék tejelni fognak. Aztán vajon meddig lesz az is? Mi lesz egész télen, meg tova március-áprilisig?... Oh, az az átkozott április! Amikor a kisgyermek nagy halvány szemekkel, sápadt arccal és felpuffadt hassal fekvé néznek a világba. Vajon e kicsiny porontynak meg kell hálnia áprilisban... vagy talán már márciusban? Nem! Nem szabad meghálnia! Isten nem lehet annyira kegyetlen, hogy inségévet bocsásson rájuk. Hosszú és száraz ősznek kell jönnie, hogy még szeptemberben is gyűjthessenek élelmet. Na meg a burgonya, meg a gabona... Vagy nem ad jó termést a burgonya? Dehogynem...”

Az asszony összerázkódott, mintha hideg futott volna végig rajta s jobban magához szorította gyermekét. Amikor a kicsi jóllakott, az asszony lefektette s a bölcsőt ismét visszahelyezte a fára.

Néhány perccel később már ismét oly buzgón gereblyézett, arcán nagy cseppekben gyöngyözött a verejték.

Vasárnap volt. Bár sürgette őket a szénagyűjtés, a kaszák mégis nyugodtak ezen a napon. A megszáradt füvet szabad volt ugyan összegyűjteni, ha az idő esőre állott, de jaj annak, aki ünnepnapon minden komoly ok nélkül durva munkát végzett. Amit egy vasárnapon nagy nehezen összehordtak, azt a következő héten az ördög kamatostól elvitte.

De hiszen akadt bőven más tennivaló is... Hálókat javítani, összeszedni a kivágott bokrokat az irtásos földön.

Anna a tótól északra fekvő mocsaras részre ment. Máskor ilyen idő tájt sárgállani szokott a mocsár a sok bogytól, most azonban még egyetlenegy éretlen szemet sem talált. A fagy mind tönkre tette a virágokat. Az idén aligha lesz törpemálna.

Anna úgy járt-kelt, mint egy alvajáró, a zombékok között néha térdig becsúszott a piszkos mocsárba, de alig vette észre. Szemei betegesen csillogtak, arca merev és kemény volt. A kék-áfonyás erdőbe ment. Itt-ott egy-egy éretlen bogyóra bukkant, de nem érte volna meg a fáradtságot, hogy még egyszer visszajöjjön a kosárral. Egész nap ide-oda barangolt és teljesen kimerült, mire hazaért.

Miután evett, lement Ingához. Arcának komolysága semmit sem engedett fel, s Inga aggódva kérdezte, mi baja? A lányka nagyot sóhajtott.

– Nem lesz törpemálna – mondta reménytelenül.

– Nem lesz málna?

– Nem! Nem lesz... sem kék, sem vörösáfonya. Nekem pedig két háztartásra valót kell gyűjtenem!

– Kettőre?

Anna bólintott, anélkül, hogy felnézett volna. Kék szemeit félig lehunyta s piros lágy ajkai megrándultak. Inga mereven figyelte s tekintetét végighordozta Anna keblein meg csípőin.

– Talán gyermeket vársz? – fakadt ki keservesen.

A fiatal lány összerázkódott s nagy szemekkel nézett Ingára.

– Gyereket... Hogyan várhatnék gyereket?

Inga kitért a kérdés elől.

– Kinek akarsz te áfonyát gyűjteni?

Anna ismét magába roskadt és mélyet sóhajtott.

– Hogy kinek? – hát a nagypapának, persze – tömérdek bogyót, ha volna. Azután saját magának is... hisz nem várhatom Helget üres kézzel, amikor majd a kecskéért jön.

– Talán vele akarsz menni?

– Hát, szüksége lesz valakire, aki az állatok gondját viseli.

– Meglásd, el sem jön.

– Dehogynem! – hiszen el kell vinnie a kecskéket. Miért ne jönne?

Inga késett a válasszal. Azt akarta mondani, hogy ilyen ínséges időben nem okos dolog egy lánynak férfihoz kötni magát, de jól tudta, hogy Anna nem értené meg. Fiatal ő még ahhoz, hogy felfoghatná, milyen érzés az, amikor a gyermek ételért bőg az üres házban.

– Ha a te helyedben volnék, én odalenn a faluban keresnék magának munkát. Ott nem kell éhezned s látnod amint a szerencsétlen állatok összeesnek az éhségtől.

Anna szeme élesen megvillant.

– Hazudsz! – fakadt ki. – Te sem kerestél helyet, amikor egy férfinak szüksége volt rád, hogy gondozd az állatait. Miért nem maradtál a faluban, amikor Nils megkért? Miért jöttél ide gyereket szülni, meg tudod mondani? Dehogyan tudod! Avagy itt tudod-e hagyni Nilset, a gyermekeket meg az állatokat az éhezésben, csak hogy odalenn jóllakottan járkéj valamelyik nagygazda házában?

Esküdj meg, hogy képes vagy rá és én segítek neked, hogy innen elkerülj! Én gondját viselem a gyermekeidnek meg az állatoknak is, amíg Nils új asszonyt talál magának.

A fiatal lány remegett a felindultságtól, s Inga alig tudta megnyugtatni. Hisz nem kellett volna így felfognia. Nyilvánvaló, hogy semmi pénzért nem tudná itt hagyni Björkneszt, még a legzsírosabb húsosfazékért sem.

– Az én esetem egészen más, Anna. De én azt szeretném, ha neked nem kellene éhezned.

Anna dacosan hátravetette a fejét.

– Nem félek az éhezéstől! – jelentette ki. – Még mielőtt idejöttél volna, sok-sok ínséges napot éltem meg itt. Attól sem félek, hogy majd gyermeket kell szülnöm. Az én gyermekeim nem fognak éhen halni. Rárontok a farkasra meg a medvére, s megfojtom, ha másképp nem tudok élelmet szerezni a gyermekeimnek. Hogy jól legyen dolgom, mondod? Ha egy halat kivetsz a szárazra, akkor is elpusztul, ha kukacok százait hányod elébe.

Anna kedve borús volt, amikor nagyapja háza felé tartott. Semmi málna, se kékáfonya, semmi... semmi, amit magával vihetne a csónakhoz, amire azt mondhatná, hogy „ím, ezt hoztam”. Talán már nem is jön... Dehogynem! Biztosan jön. Egy férfinak szüksége van állatokra és fehérnépre, ha boldogulni akar a hegyekben. Helgenek pedig itt vannak a kecskéi, csupán el kell jönnie értük.

Ez a gondolat a kecskék legelőhelyére irányította lépteit. Az állatok jó húspan voltak s meglepő módon simogatta meg a fejüket. „Vajon tudott-e Helge valami kis takarmányt gyűjteni? Fontosabb füvet kaszálni, mint házat ácsolni. Remélhetőleg gondolt erre Helge! Na meg a fakéregre! Nem, fakérget biztosan nem gyűjtött. Nem is értett a kéreghántáshoz. De ez nem is baj, hisz gyűjtött ő eleget: nagy hánccsarabokat, amelyeket bármikor megőrölhet a kéregmalomban. Ezen a télen ugyan nem sok lisztet fognak a kéregőrletbe keverni.”

Nagyapja a domboldalon felfelé ballagott, súlyosan, göcsös botjára támaszkodva. Hajadonfőtt volt s fehér haja egészen a válláig csüngött alá. Megállt s a lányra nézett.

– Ezeknek a gazdáján jár az eszed? – kérdezte a kecskékre mutatva.

Anna elpirulva sütötte le a szemét s valamit dadogott.

– Ne gondold a gonosztevőre! Óvakodj, attól az embertől, nehogy szerencsétlenségbe ránts.

A lány felemelte a tekintetét, arca lángolt.

– Helge nem gonosztevő! – mondta izgatottan.

– Azt te nem tudhatod! Ha ínséges időkben egy férfi a hegyek között keres menedéket, akkor bizonyosan vér tapad a kezéhez. Sok vértől szennyezett ember jött ide a hegyekbe, s az Úr megharagudott a sok gonoszságért.

Anna megragadta az öreg karját.

– Ő nem gonosztevő!

– Azt majd meglátjuk – mormogta az öreg. – Ha csakugyan nem az, akkor idejön és levágja a kecskéket.

– Levágja? – Nem!

– Dehogynem, hisz nincs takarmánya. Levágja a két kecskét, a húst a csónakba rakja s megy vissza oda, ahonnan jött, mielőtt a folyó befagyna.

Az öreg magában beszélve tovább folytatta útját fel a nyírfaerdőig. Anna némán nézett utána. Hirtelen megfordult s lassan megindult a dombon lefelé gondolataiba merülve.

Titkos öröme, hogy a nyár folyamán idomai teltebbek lettek a tehén- meg kecsketejtől, egy szempillantás alatt megsemmisült. „Mit ér, ha néhány nap múlva betölti a tizenhatodik évét és olyan fejlett, mintha tizenkilenc volna? Biz’ semmit sem ér, ha Helge levágja a kecskéket.”

A következő héten hidegebbre fordult az idő s csütörtökön megeredt az eső. Az eső havas esővé változott s péntek éjjel megjött a fagy. Futótűzként terjedt az egész telepen, nyomában elpusztult a félig érett gabona, a krumpliszára élettelen fekete vázzá fagyott s a szénaboglyák szombat reggel fehéren álltak a felkelő nap bíbor sugaraiban.

Johann és Nils némán jártak-keltek és nézték a pusztulást. Keserves dolog a télnek így elébe nézni... krumpli nélkül... gabona nélkül, a sovány fűnek pedig több mint fele ott lógott a karókon, vagy tönkrement kaszálatlanul.

A krumpli-táblán Inga térden állva vájkált a fagyos földben. Nagy nehezen végre előkapart néhány borsó nagyságú szemet, rámeredt a tenyerében fekvő kis hitvány gumókra, keze görcsösen körülzárt az elpusztult kincset és mélyet sóhajtvá, elindult a ház felé.

Tizedik fejezet

Sápadt nappali világosság szűrődött be az ablakon, amikor Anna felébredt. Felkelt és kinézett. Ködös idő volt s azt fontolgatta, hogy ismét visszafekszik. Nincs értelme fönt lenni, hisz semmit nem tehet. Kint a réten sem végezhet semmit.

Nagyapja már kiment a házból, ami egyáltalán nem volt szokatlan és Anna nem is törődött vele mindaddig, amíg észre nem vette, hogy az öreg a puskát is magával vitte. Már nem emlékezett arra, hogy a nagyapja mikor volt kint utoljára lőfegyverrel. A vadászat általában a Johann és Nils feladata volt.

Sietve öltözött fel. Furcsa, ideges nyugtalanságot érzett. Az utóbbi napokban nagyapja különösebb volt, mint valaha. Állandóan a bibliát olvasta és azokról a gonosztevőkről beszélt, akik felkeltették az Úr haragját, miközben úgy járt, mint egy élő halott.

Johann és Nils nem látták apjukat ezen a reggelen. Ők is furcsának találták, hogy az öreg fegyverrel ment el hazulról. Nem is volt vadászüdény. A rókabőr most egy lyukas garast sem ér. Különbösen is, a rókát csapdában fogják, mert ritkán hagyja magát lőfegyverrel elejteni. A farkas nyáron kerüli a vidéket s igen nagy szerencse kell ahhoz, hogy az ember egy rozsomákot lőtávon belül kapjon, mivel ez a széles mancsú ragadozó bőven talál eledelt fenn a havason.

Tegnapelőtt Nils medveürüléket látott néhány kilométernyire a teleptől. Mari azon tűnődött, nem ezt a nyomot ment-e az öreg megkeresni. A férfiak kételkedtek ebben. Apjuk sokkal jobban ismeri a medvét, semhogy egyedül nekivágna a nyomkövetésnek. Egy fiatalabb ember inkább megtehetné, de nem az öreg, akinek rossz a szeme és kezei is reszketnek már. Ha az apjuk medvére akart volna menni, egész biztosan segítséget kér tőlük.

Az idő a nap folyamán felengedett kissé s Johann meg Nils kimentek az egyik mocsári kaszálóra, hogy valami hasznossal töltsék el a napot. A nedvesség csak úgy csepegett a láp szélén összehordott és szárítókra rakott szénából. Nem esett különösebb kár benne, de szép, napos idő kell ahhoz, hogy télire eltehessék.

Az idő jobbrafordulásában reménykedve hozzáfogtak a kaszáláshoz. Most hogy a burgonyát, meg a gabonát tönkretette a fagy, a fű maradt egyetlen mentsváruk. A krumpliszárak girbe-görbe rozsdás drótként heverték a földön, miután az eső leolvasztotta róluk a fagyot. A fű azonban magához tért. Korántsem volt már benne erő, mivel a fagy megmarta, és a szárítása is körülményes volt. Kétszer annyi szénaboglya és heteken áttartó szeles, száraz idő még megmentheti az állatokat.

Az erdő felől Anna éles kiáltását hallották időnként a férfiak. Néhány pillanatig füleltek, majd ismét folytatták a munkát. Egy óra múlva Johann letette a kaszát.

– Segítenünk kell Annának keresni – mondta komolyan. – Az öreg valahol elesett talán és nem tud hazajönni.

A férfiak elhagyták a kaszálót s az erdőbe érve elváltak. Időnként hahózza keresték a nyomokat, félrehajtva a szűrös bokrokat. Néhány százméternyire a mocsártól nagy medvetalp nyomokat vett észre Johann. Alig lehettek egy naposak. A férfi egy darabon követte a nyomot. A medve nyugodtan mehetett s időnként a kékáfonya bokrokból csemegézett, sőt még arra is jutott ideje, hogy egy kigyófenyőhöz dörzsölje a hátát.

Eltelt a nap anélkül, hogy az öreget megtalálták volna. Nils és Johann hazajöttek, hogy egyenek, majd tovább folytatták a keresést, egészen amíg besötétedett. Anna teljesen kimerült az egész napi futkosástól, de az anyja alig bírta rávenni, hogy pihenjen egy kicsit. Azt mondogatta, hogyha a nagyapját az éj beállta előtt nem találják meg, akkor soha többé nem látják viszont élve.

Anna magával vitte Ingát is, s még jóval a férfiak előtt újból nekilendültek a nyomkeresésnek.

Sötétedett. A folyó menti keskeny ösvényen, amely Bäckliden és Bäversjön felé vitt, rogyadozó léptekkel Persson Ola közeledett. Nehezen lélegzett s látszott rajta, hogy alig vonszolja magát. Puskája a vállán lógott, nyakában egy szíjon a löporos szarv meg golyózacskó függött. Amikor Anna kiáltását hallotta a hegyről, megállt és válaszolni próbált, de csak egy rekedt suttogás szakadt ki belőle.

Alig tett néhány lépést, újabb kiáltások hallatszottak. Ezek már távolabbról jöttek, s az öreg levette válláról a puskát.

A löpor drága s puskája medvére töltve, de mégsem hagyhatja azt a fiatal lányt a havasok felé menni, amikor nemsokára sötét lesz. Ő maga ugyan nem tudott kiáltani, de az öreg puskája majd jelzi, hogy hazafelé tart.

A lövés élesen hasított végig az alkonyati csendben. Ola hallgatózott, míg a kékes füst eloszlott a puskája torkolata körül. Közeledni hallotta a hangokat s elégedetten bólogatott. Igen, puskája még most is úgy szól, hogy messzire elhallatszik a hangja. Rég az ideje annak, hogy ez a hűség jóság egy és ugyanazon a napon kétszer dördült el...

Fáradt léptekkel folytatta útját, majd ismét megállott, amikor felért az emelkedőn. A három björknesi háziköt mintegy vörös ködben látta maga előtt. Súlyosan támaszkodott a botjára, miközben homlokáról letörölte az izzadságot. – Most már hamarosan otthon lesz. Az Úr nem hagyta el őt. Még egyszer átlépheti a ház küszöbét, amit Gretával együtt épített, amikor még fiatal volt bennük az élet... még egyszer megérintheti kezeivel a kemence falát, mielőtt bevégeztetnék.

A bokrok közül Anna tűnt elő s látta nagyapját, mint valami sziluettet kibontakozni az esti ég háttéréből. Néhány pillanatig lihegve állott, majd hirtelen előugrott.

– Hol voltál nagyapa? Egész nap kerestünk.

Az öreg komoly tekintettel nézett rá.

– Ezt majd megtudod lányom – felelte kurtán. – Kiálts, hogy a többiek is jöjjenek haza.

A lány igyekezettel kiáltott, miközben az öreg néhány botladozó lépést tett.

– Vedd át a puskát – morogta. – Én valahogy már nem bírok vele. Tekintsd a magadénak, több hasznát én már nem veszem.

– Nem...?!

– Nem – közeledik a vég. De te még sokáig fogsz élni, s ha a hegyek közt akarsz maradni, hasznát veszed majd.

Az öregember előretartotta puskáját, és megmutatta az agyába rótt jeleket.

– Itt láthatod a rovásokat. – Ez itt kilenc medve, a másik oldalán vannak a farkasok meg rozsomák. Felül vannak a farkasok – majd számold meg hogy hány. Még egy rovást kell bevésnem, csak azt nem tudom, hová? Legjobb, ha a bibliába írom, midőn számot adok az Úr előtt.

Anna csendben állott, egész testében remegett. Az öreg nem látta szemében a félelmet. Leoldotta a nyakszíját s a löporos szarvat meg a golyózacskót a lány nyakába akasztotta.

– Itt vannak a szerszámok, lányom. Ha hazaérünk, megmutatom majd, hogyan tölts medvére meg farkasra. Apád majd mutassa meg, hogyan tölts rókára. Madárra ne pazarolj löport, azt hurokkal kell fogni. Szerezz jó zsineget a halászathoz s vigyázz, hogy kezeid mindig meleg legyenek, amikor magot vetsz.

Ola tovább folytatta útját felfelé, botladozva. Anna hűségesen követte. A lány nehezen lélegzett, mintha vasmarok szorítaná a mellét s szemeiben valami eddig ismeretlen, félelmetes kifejezés ült. A nehéz lőfegyver egyik vállán lógott s ujjával öntudatlanul a löporos szarut babrálta. Hirtelen megfeszültek az arcvonásai. Szemöldökét összehúzta s mély gondolatok vágták ráncba a

homlokát. „Íme, most van egy puskája, bizonyára hasznát veszi majd. S a kezeit... igen, azokat mindig melegen tartja, ha magot vet.”

Miután az öreg hazatért és evett, kérte Annát, hogy hívja át Johannt és Nilst. A lány nyugtalanul nézett az öregre. Nagypjának most igazán nyugalomra lenne szüksége, s megkérdezte, hogy nem várhatna-e holnapig. Az öreg határozottan rázta meg a fejét.

– Most hívd őket! – mondta. – Nem tudhatom, hogy lesz-e holnap a számomra.

A testvérek gondterhelt arccal lépték át a küszöböt.

„Mi történhetett? Most majd megtudják. Egy egész napig oda volt a puskával s olyan fáradtan ért haza, hogy alig áll a lábán... Ha netalán medvére vadászott, meg kell, hogy mondják neki, ilyen esztelenséget ezután meg ne kíséreljen. A medvét majd elejtik ők, ha veszély fenyegeti az állatokat.”

Apjuk súlyosan az asztalra támaszkodva ült, előtte kopott bibliája feküdt. A tűz lángja megvilágította a barázdás arcát. Szemei, mintha mindenben keresztül nézve, a távoli erdőket meg hegyeket kutatták volna. Hirtelen fiai felé fordult.

– Johann, a pandúrhoz kell menned, hogy a törvénynek eleget tegyünk.

Dermesztő csend ült a szobára. Johannak önkéntelenül ökölbe szorult a keze.

– A pandúrhoz?! – dörmögte.

– Igen, a pandúrhoz. S mondd meg neki, hogy megöltem egy gonosztevőt. Meg kellett ölnöm, hogy az Úr haragjában el ne üzzön valamennyiünket innen a hegyekből.

Fiai komoran egymásra néztek. Egyik szerencsétlenség a másikat éri. Ha az apjuk valóban megölt egy embert, napjaik még keserűbbek lesznek. Látni, amint a pandúr elviszi az apjukat! Nem! Nils megnedvesítette a nyelvét.

– Mord...? – kérdezte nyersen.

Az öreg összekulcsolta kezeit a biblia felett és rábólintott.

– Ha a törvény nem éri utol a gonosztevőt, valakinek lenni kell, aki végrehajtja a büntetést. – Szemet szemért – mondja az Úr –, életet életért.

– S aztán meghalt?

– Meg. Több gonosztságot már nem követ el. Most pedig, Johann, eredj a pandúrhoz. Tegyük eleget a törvénynek, hogy az ne csak halott betű legyen.

– Én biz’ nem megyek! – jelentette ki Johann indulatosan. – Elég baj, hogy Mordot lelőtted, de ha a törvénynek eddig süket volt a füle s rövid a keze, akkor ezután se legyen másként. Senki se mondhasa a fiaidról, hogy tulajdon apjukat feljelentették. Nagy áldás nem származhat az ilyen-féle cselekedetből.

Az öreg melle nehezen fújtatott s homályos szürke szemeit félíg behunyva mondta:

– Ha meghal a törvény, s törvénytelené válik ez a föld, s az ördög és az erőszak fog uralkodni az emberek fölött, sok gonoszat cselekszik majd velük. Hogy gyermekeidnek törvénye legyen, el kell menned a pandúrhoz. Magam mennék el, de nem bírok odáig jutni, s egy halott bajosan tud beszélni. Mondd meg a pandúrnak, hogy öreg és fáradt vagyok s rövidesen mély álomba szenderülök. Ha megkérdi majd, hogy miért lőttem le a gonosztevőt, mondd meg neki, hogy nagy az Úr haragja... hogy a burgonya és a gabona megfagyott, hogy nem lesz takarmány az állatoknak. Mondd meg, hogy a gonosznak el kell pusztulnia, hogy a nép élni tudjon. Még holnap el kell indulnod. A törvény nem várhat sokáig.

Johann rázogatta a fejét. Valamit talán tényleg tenni kell, de nem szabad megengedni, hogy apjukat bilincsbe verjék. Nils intett feléje és a két testvér kiment, hogy zavartalanul beszélhessen. Mikor ismét visszajöttek, Johann megígérte, hogy másnap elmegy a faluba. Az öreg merően nézett rá.

– Tedd a kezed a bibliára s esküdj meg, hogy a pandúrhoz mégy!

Johann mély lélegzetet vett, arca lázasan izzott. „Most aztán szorítóba kerültem! Megtagadni az esküt nem lehetett, hisz akkor lelepleződnek, mint közönséges hazug.” Homloka gyöngyözött, ahogy a bibliára tette súlyosan kezét. Érezte, hogy most már el kell mennie a pandúrhoz, de hogy mit fog neki mondani, azt maga sem tudta.

Az apja megszorította a kezét.

– Most már nyugodtan alhatok – mondta. – Az Úr pedig felettünk tartja a kezét, mert törvényben vagyunk. Én már nem sokáig élek s ez így van jól. Ha egy öreg örökre elalszik, legalább több táplálék jut a fiataloknak. Most pedig hívd haza Annát. Neki adtam a puskámat, hadd mutassam meg, hogy kell medvére meg farkasra tölteni. Te majd tanítsd meg, hogyan töltsön rókára. Marinak mondd meg, tanítsa meg, hogyan kösse el a köldökszinórt s mondja meg neki, hogy két napig feküdjék, ha gyermeket szül.

Johann felfortyant:

– Gyermeket! – fakadt ki. – Csak nem?...

– Nem mostanról beszélek – nyugtatta meg az öreg a fiát –, de hiszen Anna nem hal meg s biztosan egyszer majd gyermeket szül, mert ha senki sem szül, kihal a nép. Ha az a férfi, aki magát Helgenek mondja, idejön s magával akarja vinni, jól nézzétek meg a kezeit. Ha kérgesek a munkától, s ha nem fél a templomnál mutatkozni, akkor Isten nevében hagyjátok Annát vele menni. Hagyjátok, hogy válasszon magának a kecskék közül s ne adjátok neki a legrosszabbat.

*

Sötét augusztusi est volt, amikor Johann és Nils kiléptek az apjuk házából. Mari és Inga már türelmetlenül várták őket. Mari a kezeit tördelte, amikor megtudta mi történt, Inga pedig dermedten ült; képtelen volt felfogni, hogy ilyesmi megtörténhetett. Néhány másodperc múlva kifakadt.

– Ez nem lehet igaz! – lihegte. – Ő nem löhetett le egy embert!

– De bizony megtette! – mondta Johann komolyan. – Lehet, hogy az öreg meghibbant s nem tudja mit csinál. Azt hiszi, hogy a gonosztevők hozták ránk a rosszat, s az ember bizony nem tudhatja, hogy így van-e vagy sem. Mindenképpen rossz így, de idővel majd csak kiderül minden. Nehéz lesz az út a pandúrhoz. Amondó vagyok, hogy rossz fiak vagyunk, ha hagyjuk az öreget börtönben vagy bitófán elpusztulni.

– Ne törődj a pandúrral! – vetette oda Nils hevesen. – Várhat még, amíg majd máshonnan tudja meg a hírt.

– Nem lehet! Be kell tartanom az adott szavamat – felelte Johann szigorúan. – Hogy a pandúrnak mit mondok majd, ráérek még gondolkodni, amíg az ajtajáig érek.

Mari alig tudta elfojtani a zokogását. Ami most történt, minden csapásnál borzalmasabb. Inga kétségbeesetten ide-oda ringatta felsőtestét, lassan, ahogy a hegyi asszonyok szokták súlyos helyzetekben. Hirtelen feltekintett.

– Mi lesz a fehérnépekkel?

– Miféle fehérnépekkel? – tűnődött Johann. Nem értette, hogy Inga kikre gondol.

– Hát a Mord fehérnépeivel. Nem mondott nagyapa semmit róluk?

– Nem.

– S ti nem kérdeztétek?

A férfiak azt felelték, hogy nem, hiszen volt elég más, amire gondolniuk kellett.

– Hátha Mimi elmenekült hazulról s otthagya Simon lányát a hullával meg az állatokkal... Oh, az a szegény szerencsétlen, milyen nagy csapás is, ha valakinek nincs ép esze!

Inga annyira izgatott volt, hogy reszketett s a férfiak is igen kényelmetlenül érezték magukat, arra gondolva, hogy mi lehet most Bäcklidenben. Johann megpróbálta megnyugtatni az asszonyokat.

– Nem hiszem, hogy Mimi elmenekült volna otthonról – mondta. – De mindenesetre segítenünk kell. Nils, te majd holnap reggel eredj Bäcklidenbe, és nézz körül, mi a helyzet. Ácsolj egy koporsót is, és segíts Miminek belehelyezni Mordot, hiszen mégiscsak egy ember volt. Majd ha eljön az egyházi ünnep ideje, levisszük a temetőbe. Sok zsoldárt ugyan nem fognak énekelni a temetésén...

– De hogyan lesznek meg azok egymaguk, férfi nélkül?

– Ugyan, Mimi majd csak boldogul. Egyébként se kell Issaksson fiát kétszer kérni, hogy hozzá költözzék. Ha pedig Mimi nem akar maradni, adja el az állatokat s menjen le a faluba. Simon lányát meg idevesszük magunkhoz Björknesbe. Egyáltalán nem veszélyes s valahogy majd csak megleszünk étel dolgában is.

Kis idő múlva Nils és Inga felálltak, hogy haza menjenek. Az öreg Ola ablaka még mindig világos volt. Inga nem tudta elképzelni, hogy vajon miért van még ilyen későn is fenn.

– Anna tudja, hogy lelőtte?

– Nem tudom.

– Én biz’ nem mernék ott benn aludni.

– Dehogynem.

– Nem, én nem tudnék a puskára nézni! Mondjuk meg Annának, hogy jöjjön hozzánk aludni. Ha fel talál ébredni éjjel, megijedhet s még baja eshet a félelemtől.

Nils komoran azt válaszolta, hogy ha netalán Anna nem mer az öreggel egy házban aludni, akkor ő megy oda.

– Ne gondolja az öreg, hogy kerüljük őt. Ezt nem tehetjük!

Inga nem válaszolt. Az ablakhoz lopakodott s az egyik tenyérnyi ablakszemen át betekintett a szobába. A látványtól egy pillanatra összerázkódott, de továbbra is ott maradt, tekintetét mereven a helyiségbe szegezve.

Az öreg az asztal mellett ült s a biblia mellett ott hevert a puska meg a töltővessző. Anna mellette állott. Éppen egy adag lőport töltött be s fiatal arcát határozott, kemény vonások árnyékolták. Két üres bőrzacskó mellett medvegolyók meg farkasra való fojtás hevert.

Tizenegyedik fejezet

Mimi félig szökdelve vágott át a bozóterdőn. Arcáról ömlött a veríték, haja fésületlenül össze-vissza lógott. Majdnem nyolc hegymérföldet tett meg alig húsz óra alatt.

Közvetlenül a lány nyomában Issaksson haladt. Arcifejezése kemény és mogorva volt. Sok más tennivalója lett volna, ahelyett hogy bolond módjára rohángáljon az erdőn keresztül, csak hogy egy pórul járt ember segítségére legyen. A kilenc téli hónapra szükséges takarmányból alig sikerült mindkettőjüknek valót gyűjtenie. Nagy bajok lesznek, ha néhány hét múlva végigsöpör a hóvihar. Mord állapota azonban nem tűrt halasztást. Ha éhhalál előtt állna, vagy súlyos betegségben szenvedne, dehogy tette volna le Issaksson a kaszát. Az ember nyugodtan éhen halhat, vagy betegségben elpusztulhat, de ha golyó vagy vágófegyver ér valakit, mindenképpen a segítségére kell sietni, még akkor is, ha ellenségről van szó. Ezt tartja az íratlan törvény.

Már messziről hallották a bäcklideni tehenek bögését. Előző nap óta nem fejték meg őket, s nyilván gyötörte őket nagyra duzzadt tőgyük. Mimi fokozni akarta volna az iramot, de lábai megtagadták az engedelmességet. Ziháltan lélegzett, ájulás környékezte. Issaksson ráfordult, hogy siessen. Amikor a megművelt földhöz értek, Issaksson megelőzte a lányt.

A házhoz érve Mimi az ajtófélfának támaszkodott, s a végsőkig meg kellett erőltetnie magát, hogy a lépcső kövezetén össze ne essék.

Issaksson sajtárral a kezében jött a forrástól.

– Meg kell fejnünk az állatokat – mondta.

A lány bevánszorgott a házba, majd egy vödörrel jött ki. Nem is kellett messze mennie, mert az egyik tehén már a ház sarkánál bögött. Tőgyét szalagként duzzadt vérerek övezték. A másik tehenet Issaksson már fejte is. A sebesültnel nem gondoltak, hiszen ráérték vele azután is foglalkozni, miután az állatokat ellátták.

Amikor Issaksson elkészült a fejéssel, szájához emelte a sajtárt és kitartóan jót húzott belőle. Negyven kilométernyi gyaloglás bizony megkívánta a táplálékot... Mohón itta a friss, habos, meleg tejet. Amikor a sajtárt letette, szakállán fehér cseppekben csüngött a tej. Tenyerével megtörölte és átment Mimihez. A lány kezei erőtlenekek voltak s a veder fenekén alig volt még egy ujjnyi tej. Issaksson félretolta.

– Majd én! – dörmögte. – Eredj be! Ha apád még életben van, adj neki egy bögre tejet, aztán lefekhetsz pihenni. Van koporsóhoz való deszkátok?

Mimi remegve állt fel, ijedten nézett a férfire.

– De hisz még nem halt meg! – mondta fátyolos hangon.

– Avagy úgy! Akkor hát jól van. Majd ha itt kint végzek, bemegyek s meglátom, mit tehetek. Te csak csináld, amit mondtam.

Ezzel úgy megmarkolta a tehén duzzadt tőgyét, hogy vastag sugarakban zúdult elő a tej. Mimi felvette a sajtárt s botladozva megindult a ház felé. Szeme előtt sötét karikák játszadoztak, erősen összeszorította a fogait, hogy el ne essék. Csak most ne... legalább addig ne, amíg a tejjel beér.

Amikor Issaksson belépett a házba, Mord lázas tekintete fogadta. A sebesült az ágyában feküdt s a mellette levő tejesbögre és az állán ragadt tejcseppek arról tanúskodtak, hogy lánya gondoskodott róla, mielőtt lefeküdt volna az ajtó melletti kerevetre. Issaksson zsámolyt húzott elő és leült.

– Nos, hogy érzed magad?

Mord torz fintort vágott s végigsimította egyik lábát.

– Még mindig benne a golyó s úgy ég mint a pokol.

– Ki lőtt?

Az újtelepes szeme gonoszul izzott.

– Valamelyik disznó lapp! – mondta rekedten. – Csak álljak lábra, majd széttöröm a csontjait a piszok féregnek!

– Láttad őt?

– Dehogyan láttam. Nem mutatkozott az ördögfajzat! Kaszáltam s egyszer csak nagyot dördült az egyik bokor felől. Senkit sem láthattam. Alig tudtam haza vánszorogni.

– Ez bizony nem lapp volt! – jelentette ki Issaksson komolyan. – A lappok még a magas havasokban vannak. Alig hihető, hogy ott hagyják a szarvasaikat, csak azért, hogy hosszú vándorlás után téged a másvilágra küldjenek. Ha el akarnak tenni láb alól, akkor nyugodtan megtehetik, amikor az állataikra vadászol.

Mord úgy tett, mintha nem hallotta volna az utolsó mondatot. Fogait összeszorítva feküdt, szája szélén habos nyál folyt.

– Ha nem lapp volt, akkor bizonyára az a csirkefogó, aki nemrégiben járt itt. Újtelepet akart és Eblányt is magával vitte. Nem láttad azt a sántát Bäversjönben?

Issaksson tagadólag válaszolt. Jól tudta, hogy Mord Helgere céloz, de semmi okát nem látta, hogy Helgenek tett ígéretét megszegje. Tekintete fürkésző volt:

– Eblány... Simon lányára gondolsz? Már nincs itt?

– Nincs. Az a jómadár magával vitte. De, ha addig élek is, megkeresem, csak már egyszer ráállhasak a sílécekre. Biztos valahol fenn lapul a magas havasokban, mivel a faluban nem mer mutatkozni.

– Honnan veszed ezt?

– Hisz ínségév van – felelte Mord. – Ha nem csinált volna valami disznóságot, biztosan nem jött volna ide. De még nem is úgy beszél, mint a rendes emberek, hanem mint a délvidékiek. Most meg itt áll lesben a bokorban! El akar tenni láb alól, Mimit meg el akarja üzni a háztól. Hogy aztán Eblánnyal ide költözzön. De téved, mert én nem fogok meghalni!

Mord szinte üvöltött dühében, vad fenyegetőzésekbe kezdett.

– Kitépem a beleit annak a gazembernek, Eblányt meg visszahozom ide!

Issaksson nyugodtan, hidegen nézett rá.

– Lehet hogy a lány a folyó mélyére ment, az apja után! – jegyezte meg csípősen, közben Mord arcán figyelte a hatást. Mord hirtelen felült, de visszaesett s hangosan nyögött fájdalomában. Néhány pillanat múlva izmai elernyedtek s a levegő hangos sziszegéssel préselődött ki a tüdejéből... Csend lett.

Issaksson szabaddá tette az eszméletlen lábát, lecsavarta róla a véres rongyokat s megnyomogatta a seb széleit. A láb dagadt volt és a seb gyulladás jeleit mutatta.

Még csak gondolni sem lehetett arra, hogy Mordot orvoshoz szállítsák. Több napi utat venne igénybe s egyébként sincsenek a hegylakók orvoshoz szokva. Orvostudomány nélkül születtek s éltek életük, míg meg nem haltak. Senkinek sem jutott eszébe orvost hívni a házhoz. Ha a beteg életben marad, jól van, ha meghal, akkor nincs mit tenni.

Issaksson leült, hogy kését megfenje. El kell távolítania a golyót, hiszen ólommal a lábában sohasem lesz belőle ember. Ujjával megtapintotta a kés életét. Még mindig nem volt elég éles, tovább fente. Időközben Mord magához tért, aminek Issaksson egy cseppet sem örült. Most aztán el kell kábítania, hiszen nem várhatja el tőle, hogy nyugodtan feküdjön, miközben a lábát vágja. A kábítás pedig kétféleképpen történhet: pálinkával addig itatni, amíg eszméletét veszti – ez a kellemesebb – vagy pedig a fejszével jól fejbe vágni.

Issaksson ismét megtapogatta a kés életét. Már elég éles volt. Felélesztette a tüzet, a láng fölé tartotta a késpengét, majd nekigyürkőzött.

– Van itthon pálinkád? – kérdezte dörmögő hangon.

Mord félig felkönyökölt s odaszólt Mimine. A lány összerázkódott és felült.

– Van itthon pálinka?

Mimi megrázta az asztal alatt levő pálinkás köcsögöt, de az majdnem üres volt. Issaksson arcvonásai megkeményedtek. A lány kiöntötte azt a néhány cseppet, ami még a köcsögben maradt. Mord kérőleg kinyújtotta a kezét, de Issaksson elvette a bögrét.

– Ez nem elég! – jelentette ki bosszúsan. – Ezt majd a sebbe kell öntenem.

Mord zúgolódott, de tehetetlen volt. Akkor sem tiltakozott már, amikor Issaksson elvette az ágy fejénél a falhoz támasztott puskát.

A tűzhely mellett fejsze feküdt. Issaksson kezébe vette, megfontoltan méregette, majd rongyokkal jól körütekerte a fokát. Mord nyugtalanul követte minden mozdulatát.

– Mit akarsz?

Issaksson ajka körül megfeszültek a vonások.

– Gondoskodnom kell valamiképp arról, hogy csendben maradj, míg a golyót kivágom!

Mord nagyot sóhajtott. Mimi élelet sikoltva Issakssonra rontott, hogy elvegye tőle a fejszét. A férfi eltolta magától.

– Maradj nyugodtan! – ripakodott rá. – Máskülönben ácsolhatom a koporsót. Azt hiszed talán, hogy ólommal a lábában sokáig fogja bírni?

A lány sápadtan visszahőkölt.

– De... hátha meg talál halni!

– Dehogy fog meghalni! Nem ütök nagyobb, mint amekkorát elbír.

Issaksson tovább bugyolálta a fejsze fokát. Mord felült és a puskáját követelte. Mimi hangosan jajveszékelve a kerevethöz támoledt s kezei közé rejtette az arcát. Nem hallotta, amikor nyílt az ajtó és a björknesi Nils lépett be rajta.

Issaksson óvatosan letette a fejszét s üdvözölte Nilst.

– Jól tetted, hogy eljöttél! Mordnak golyót találtak a lábába suvasztani, azt kell kivágni.

Nils alig tudta zavarát leplezni. „Hát ne üsse meg az embert a guta?! Ez a részeges rabló életben van, Johann pedig útban van a pandúrhoz!” Nem szólt. Majd rövidesen úgyis meghallja, hogy az apja golyója van a Mord lábában. Issaksson nem várt magyarázatot arra, hogy a björknesi ember miért jött. Megragadta a kést s rászólt Mimire, hogy maradjon nyugton. Most talán kábítás nélkül is meglesznek.

Miminek is segítenie kellett. Az egészséges lábat jó erősen az ágyhoz kötötték, Nils leszorította Mord karjait, és Issaksson vágni kezdett. Teljesen közömbös volt a sebesült jajveszékélésével szemben. Néhány perc után sikerült kiszednie a golyót, pálinkával kiöblítette a tátongó sebet s a Mimi vászoningéből hasított pántokkal jó erősen lekötötte.

– Így ni! – szólt elégedetten. – Majd ismét lábra állhatsz, de ne gondold arra, hogy ebben az évben még kézbe veszed a kaszát. Mimi ért a szénacsinaláshoz?

Mord csak feküdt és nagyokat nyögött a fájdalmas műtét után. Forró homlokáról letörülte az izzadtságot.

– Takarmány... Törődöm is én a takarmánnyal! Az állatokat nyugodtan le lehet vágni. De jaj annak a gazembernek, aki rám lőtt!

Nils úgy bámult az asztalon fekvő ólomgolyóra, mint akit megbabonáztak.

– Tudod, hogy ki lőtt rád? – kísérelte meg a kérdést.

– Az a gazember, aki itt éjszakázott egyszer. Te ismered őt, hisz Björknesből jött. Nálunk éjszakázott s aztán magával vitte Britta lányát, most meg visszajött, hogy lelőjön engem, mint egy kutyát.

Mord ismét dühöngeni kezdett, ide-oda dobálta magát az ágyban. Issaksson figyelmeztette, hogy maradjon nyugodtan, különben bevérzik a sebe.

– A teheneket levágni nem tanácsos. Majd idejön Viktor és segít Miminek takarmányt gyűjteni. Ha majd megegyeznek, hát beszélhetnek a pappal is a legközelebbi ünnepen.

*

Nils semmivel sem maradt tovább Bäcklidenben, mint amennyire éppen szükséges volt. Attól tartott, hogy valahogy elárulja magát, hogy ő tulajdonképpen csak halottnézni jött s, hogy koporsóba fektesse a telepest. Amikor búcsút vett, nehezeére esett szembenézni Mimi csodálkozó tekintetével, s csak akkor lélegzett fel végre, amikor már sűrű erdőbe ért.

Minél közelebb ért otthonához, annál ingerültebb lett. Micsoda bolondság volt az apja részéről, hogy Johannt a pandúrhoz küldte! Mord életben van, s ha minden jól megy, nem derül ki, hogy az öreg lőtte meg. Ezek azt hiszik, hogy Helge lőtt rá... s ugyan ki tudhatja? Egyik gonosztevőről a másikra... történtek már ennél furcsább dolgok is. Bármennyire is igyekezett azonban ebbe a gondolatba belekapaszkodni, mégsem tudta önmagát meggyőzni. Apja szavai súlyosak voltak. A golyó björknesi eredetű, ez tagadhatatlan. De ezt senki sem tudja... Akárhogy is van, nyomorúságos dolog, hogy Johann a pandúrhoz rohant. Addig várhatott volna, amíg megtudják, hogy mi is történt tulajdonképpen. Így, hogy Mord életben van, a pandúrnak nincs semmi köze a dologhoz.

Hideg, szeles idő volt, a magas hegyek fölött sötét felhők húztak nyugat felé. Ez havat jelent. Nils megnyújtotta lépteit, hogy még az est beállta előtt betakaríthasson egy rakás szénát. Hirtelen megállt, néhány másodpercig fújtatott, majd a mocsár felé iramodott, amelyet északon meredek hegyoldalak zártak le.

Lent, a mocsár szélénél, Inga meg Anna hordágyat cipelt. Nehéz lehetett, mert rövid időközben meg-megálltak pihenni. Anna arca piros volt s duzzadtnak látszott, mintha sírt volna. Félig meztelen felsőteste csak úgy gőzölgött az izzadtságtól. Ujjai merevek voltak és zsibbadtak voltak, s valahányszor felemelte a hordágyat, háta megroppant. Mégis ő volt, aki pihenők után újabb fogásra buzdított, keményen, makacsul. A pihenőket egyre rövidebbre kellett fogni, mivel lassan beesteledett s a björknesi házakig még majd egy kilométer volt hátra.

Nils az asszonyokhoz futott. Elég volt egyetlen pillantás a hordágyra, hogy tudja, apja eltávozott az élők sorából, kendőt borítottak az arcára.

– A szakadékba zuhant?

Anna bólintott. Röviden és sírástól csukladozva mesélte, hogy nagyapja, röviddel a Nils távozása után, a havas felé vette útját.

– Semmit sem mondott?

– Akkor nem. De tegnap este elég furcsán beszélt... Hogy „az Úr várja őt” s hogy „már nem tart soká”. Aztán meg sokat beszélt a gonosztevőkről, a lappokról, meg az újtelepesekről. Ha a nép többé nem lesz gonosz, akkor jó idők következnek. „Most pedig megyek, hogy újtelepet szerezzek magamnak a mennyben”- mondta nagyapa, „azt hiszem, hogy nagyanyád jó helyet nézett ki számunkra”...

– Miért hagyta, hogy elmenjen?

A lány tágra nyílt szemekkel nézett a nagybátyjára.

– Talán jobb lett volna, ha a pandúr viszi el? Hogy a börtönben sínylődjék, a napot sem látva... s hogy később talán még föl is akasszák, mint valami gonosztevőt?

– Mord nem halt meg!

Anna hirtelen a kebléhez kapott.

– Nem halt meg? – lihegte. – Akkor... még élhetne nagyapa!

– Igen. És Mord nem is tudja, hogy ki lőtt rá.

Anna leroskadt egy földhányásra s a halott lábszárát kezdte simogatni.

– Azt hiszem, hogy nagyapa nem is akart már élni... félre akart állni, hogy több élelmünk legyen. De mielőtt eltávozott, még egy jócselekedetet akart tenni, meglőtte a gonosztevőt... Azt mondd, hogy Mord nem halt meg?

– Nem. Még életben van.

– Nem talált a golyó?

– Dehogynem, de csak a lábát. Issaksson vágta ki belőle.

– Te meg segítettél?

Nils bólintott, igen, ő tartotta a sebesültet. Anna vádlón nézett rá.

– Miért nem hagyátok benne a golyót?! Isten azt akarja, hogy a gonosztevő elpusztuljon, ti meg segítitek, hogy életben maradjon.

Nils és Inga hirtelen összenéztek. Vajon meghibbant ez a szegény lány? Épeszű ember így nem beszél. A férfi valamit morgott, majd megkérdezte Annát, tudott-e arról, hogy nagyapa a szakadékhoz akart menni?

– Tudtam, igen. Le s fel járkáltam s reszkettem egész testemben, de semmit nem tehettem. Arra gondoltam, na most ért fel, most zuhant le. Kiáltani akartam, véresre haraptam a szájam. Aztán nem volt maradásom; futva jöttem a hegyen fel s láttam nagyapát a szakadék szélén ülni. A nap rásütött éppen s ő a bibliát olvasta. Odakiáltottam, ő meg előre hajolt és leesett.

Nils tekintetét végighordozta az éles sziklafalon s néhány izzadságcseppet törölt le a homlokáról.

– Haza kell mennünk – mondta csendesen.

Tizenkettedik fejezet

A Nip völgye mentén, hosszan kanyargott a Norvégiába vezető út. Akár medvenyomnak is mondható, hisz a téli időszakot kivéve, alig fordult meg újtelepes ezen a vidéken. A hótlán időszak nyomorúságosnak számított; ilyenkor alig akadt valami cserélnivaló. Norvégiába általában márciusban és áprilisban szoktak menni, amikor a nappalok már hosszabbak, az újtelepesek házainál pedig bőrök és zsákba fogott hófajdok vártak a cserére. Ilyenkor a távoli hegyek megkérgesedett hótakarója ropogott a súlyosan terhelt szánkók alatt. Tavasszal akár száz kiló lisztet vagy más élelszükségleti cikket is könnyen haza lehetett szállítani, anélkül, hogy egy hétnél tovább kellett volna távol lenni az otthonától, de hogy valaki nyári időben egy zsák liszttel a hátán nekivágott volna ennek a száz kilométernyi útnak, ilyen még nem fordult elő. Még ha bírta volna is erővel az ember, maguk a talajviszonyok nem engedték meg. A süppedékes talaj egyszerűen nem bírta el ilyen megterhelést. Az út nem csupán sziklás helyeken vezetett, hanem helyenként süppedős mocsarak keresztezték a keskeny hegyi utat, amelyek pillanatok alatt elnyelhették az embert, terhével együtt.

Helge a csenevész nyírfaerdőn keresztül vándorolt, Simon lánya árnyékként követte. Mindkettőjük hátán üres hátizsák volt és gyorsan, nesztelenül haladtak előre, mint ahogy a hegyi lakók szokták. Fent a tisztásokon legelésző rénszarvasokat láttak, lábuk előtt néha sárgásszürkés hegyi pockok szaladgáltak, melyek talán még az est beállta előtt valamelyik mohó ölyv karmai közé kerülnek. Egyébként csend honolt a hegyekben. A hideg tavasz sok kárt tett a madárfészkekben. A tojások egy része megfagyott s az eddigi öt-hat vagy nyolc fióka helyett csupán két-három kelt ki, számos fészkekben egy sem. Akik télen a hófajdos erdőből óhajtják ellátni magukat, aligha lesz alkalmuk összefogni egy zsákra való fajdot.

Helgeék átlépték a norvég határt. A férfi úgy vélte, még az est beállta előtt elérhetik a norvég vásárteret. Előző este egy kezdetleges menedékházban szárították meg ruháikat a Niphegy lábánál s ott aludtak néhány órát, nyírfaágakból meg tavalyi fűből összerakott kemény fekvőhelyen. Ugyanolyan vizesek lettek, mint előző nap. Gudrun szoknyájából csöpögött víz, bár az utolsó gázló előtt térdén felül felemelte. Helge nadrágszára hidegen tapadt a lábára. Semmi értelme nem volt annak, hogy megálljanak és tüzet rakjanak. Ha egy kis nedvességtől megijednek, soha nem jutnak messzire.

A norvég vásárhely egy keskeny völgyben feküdt. A négy apró parasztház mintegy a földhöz lapult, nehogy belecsússzék a sötét fjordba. A házak körül néhány talpalatnyi szántóföld látszott. Közvetlenül mögöttük meredek sziklafal emelkedett a magasba, amelyen a nyírfa- és fűzfabokrok alig-alig tudtak megkapaszkodni.

A norvégok szintén újtelepesek voltak, mint a svéd testvéreik, de közöttük volt egy igen lényeges különbség: a fjord nyílt kikötő volt az egész világra. Csónakkal sokkal nagyobb mennyiségű élelmet tudtak haza szállítani, mint a hegy túloldalán lakó sorstársaik a hátukon. A norvégok többet hoztak haza, mint amennyire szükségük volt, s a fölösleget állatbőrök, meg egyéb kereskedelmi cikkek ellenében elcserélték, de bankjegyet meg ezüstpénzt is elfogadtak, ha ilyesmit nagyritkán felkínáltak nekik. Hogy éjszakai szállást biztosítsanak a cserére jövő embe- reknek, külön kis házikót építettek, amelyet két szobára osztottak; az egyikben fekvőhelyek, a másikban pedig lóállások voltak, mert néha az is előfordult, hogy valamelyik távolabb lakó svéd lovas kisszekérrel jött.

Helge és Gudrun alkonyatkor ért be a faluba s a helyi szokásokhoz híven Harald Stenerudnál kaptak kosztot és szállást. Gudrun fáradt volt a megerőltető úttól s Helge intézkedett, hogy az utasoknak fenntartott szobában pihenni térhessen.

A lány nyomban elaludt. Helge báránybőrt borított rá, ügyelve, hogy vállig jól betakarja. Mozdulatai gyengédek és óvatosak voltak. A tulsó sarokból két vándor tágra nyílt szemekkel figyelte Helget.

– Asszonyod? – érdeklődött az egyik.

Helge bólintott.

– Igen, az!

A vándorok egyike Nilsson Olof szülőfalujából volt, Aronsson Emilnek hívták. Olyan negyven év körüli lehetett, csontos, durva kezű, elálló fülű volt. A komája fiatalabbnak látszott; megviselt, sovány hegylakó. Stornästől keletre volt az újtelepe s ahhoz, hogy Norvégiába jöhessen, nehéz terepen, nem kevesebb, mint ötven kilót cipelve a hátán, legalább kétszázötven kilométernyi utat kellett, hogy megtegyen. Karikalábú volt, a lappokhoz hasonló. Anyja ereiben lappvér folyt s ezért Lapp-Anténak hívták.

Aronsson ültében Helget figyelte. Furcsának találta, hogy ez az ember eszelős nővel jött erre a hosszú útra. Az is lehet, hogy a szerencsétlen asszony útközben vesztette el az esztét. Súlyos dolgok történhetnek, amikor az éhínség és szerencsétlenség rászakad az emberre. Talán elvesztette gyermekét. Nos, ha így van, hát nem ő az egyetlen, aki így járt. Sok gyermek fog még meghalni, mielőtt a tavasz beköszönt.

– Valami szerencsétlenség ért benneteket?

Helge szembe fordult a kérdezővel.

– Nem, sőt, kevesebb, mint másokat. Gabonánk, burgonyánk nem volt, ami megfagyhatott volna.

Helge elmondta, hogy csak nemrég kezdtek a föld feltöréséhez s így még semmit nem tudtak vetni.

– De az asszonyod... hogyan tébolyodott meg?

Helge késett a válasszal. Most mondja meg ennek az embernek, hogy Gudrun egy gyilkosnál élt eddig? Végül megkérdezte, hogy ismerős-e Bäcklidenben és hallott-e már Mordról.

Aronssonnak fogalma sem volt Bäcklidenről. Stornäs egész más irányban fekszik, mint Bäversjön és környéke. Más helyen kereszteltek, eskettek és temettek, s még csak egy közös kereskedelmi útjuk sem volt. Az újtelepesek téli útja jó ötven kilométernyire, északra esett attól a vásártértől, ahol a déli vándorok csereüzleteiket lebonyolították.

– Mord... dünnyögte Ante. – Úgy hívnak egy embert, akit anyám bátyja Vérebnek hív. Rénszarvasokat oroz s a lappok azt mondják, hogy a napjai már rég megvannak számlálva. Merre van a te újteleped?

Helge pontosan leírta a helyet, mire Ante csóválni kezdte a fejét.

– Márpedig ott nem lakhatsz – mondta. – Jön a lapp s azt mondja, hogy elfoglaltad a területét. Elűz onnan s ha nem mégy, jön a végrehajtó meg a pandúr és felgyújtják a házad.

– Felgyújtják a házat?! – csodálkozott Helge. – Nem, ezt nem hiszem el. – Helge elmagyarázta, hogy ő nem szándékszik megsérteni a lappok jogait és úgy véli, a rénszarvasoknak bőven van helyük az ő csekély földjein túl is.

– Igen, de nem kapsz papírt a telepre. Nem tudod, hogy tavaly óta új törvény van? Ez a törvény azt mondja, hogy az irtáshatáron túl nem lehet semmilyen újtelep.

– Irtáshatár... hát az meg merre van?

– Én azt hiszem a te házad olyan jó nyolcvan-kilencven kilométerrel fölötte van.

– De hisz’ akkor Björknes és Bäckliden is nyugatra esik az irtáshatártól.

– Bizony, s úgyszintén Stornäs és az én újtelepem is, sok mással együtt. A törvény azt mondja, hogy akiket régebben bejegyeztek, maradhatnak, de újaknak nem szabad letelepedniük.

Helge homlokát mély ráncok barázdálták. Ha ez igaz, gondolta, akkor bizony elég rossz hírt hallott. „Törvény az irtáshatárról... Érdekes, hogy se Johann, sem Issaksson nem említette egy szóval sem. Vagy talán annyira új a törvény, hogy nem jutott még odáig?” Gyanúja támadt. Élesen nézett Antéra.

– Igazat beszélsz? – kérdezte szigorúan.

Ante vállat vont.

– Ugyan, miért hazudnék? Megkérdezheted a pandúrt meg a végrehajtót. Meglátod, ők is azt mondják, hogy ha földet akarsz, vásárolj azoktól, akiknek régi telepe van. Nem adnak ki új birtoklevelet... Tiltja a törvény.

Aronsson úgy vélte, teljesen mindegy, hogy a kincstár jóváhagy-e újtelepet. Amilyen időket élünk, az éhség úgyszólván elűzi az embereket az egész hegyvidékről. A kincstárpapírokkal ugyan jól nem laknak, ha mégannyi pecsét is van rajtuk.

– Azt hiszem, hogy mire legközelebb ismét elolvad a hó, bőven lesz hely embernek, állatnak egyaránt... A hegyi lakóknak le kell költözniük, akik ott fenn maradnak, elpusztulnak. Bizonyosan hosszú utat kell megtenniük, amíg olyan helyre érnek, ahol van élelem. A vetés körös-körül mindenütt megfagyott. Umeå környékén nem lesz termés sehol és odáig, öregekkel meg gyermekekkel, harmincnapnyi út van. Östersundnál, a Storsjöland-i jámteknél sincs gabona... Legalábbis nem annyi, hogy egy szemet is eladhatnának. Az upplandiakig pedig majdnem ezer kilométer az út s úgy hírlik, hogy ott a szárazság tönkretette a takarmányt, a gazdák kénytelenek levágni az állataikat. Lejjebb, délen sem sokkal jobb a helyzet. A nyugati partvidéken sem tudja a szerencsétlen nép, hogy hogyan tartsa magát életben. Nehéz idők következnek egész Svédországra. Helge mélyen elgondolkodva, nyomott hangulatban ült. Érdeklődött, hogy útítársai vajon ott szándékoznak-e hagyni újtelepeiket.

Aronsson mélyet sóhajtott:

– Ha eszünk van, akkor még a tél beállta előtt elmegyünk. A málhát rápakoljuk a legerősebb állatokra s a gyengéket pedig levágjuk. Így le lehetne jutni a faluba, míg a gyermekek jó erőben vannak.

– Nos, hát miért nem mentek? – sürgette Helge.

Aronsson a fejét rázta.

– A fehérsépek, meg az öregek nem akarnak. Abban bíznak, annyira rossz mégsem lesz, hogy ki ne bírják.

– Magam sem akarok, pedig biztosra tudom, hogy egy napon mennünk kell. Abban reménykedem, hogy a vadászat talán jobb lesz s igyekszem elfelejteni, hogy a hófajdnak épp most nincsenek kicsinyei s hogy az egész vidéken egy nyulat sem látni. A rókáról ugyancsak nehéz lesz lehúzni a bőrt, a farkas pedig veszélyessé teszi az erdőt a korgó gyomrú emberek számára, akiknek sem lábukban, sem a karukban nincs már erő. Ha élni akarunk, nem maradhatunk itt télire. Éppen ezért mondom, hogy annak az új törvénynek semmi értelme sincs. Ez a környék néptelen lesz a törvény nélkül is... Sokkal néptelenebb, mint azt a törvény előírja.

– De hisz’ Norvégiában van gabona.

– Igen, de nem annyi, hogy elég legyen minden éhezőnek is. Az idén drága a gabona és sokaknak semmiye sincs, amit cserébe adhatnának. Télen majd még húsz rókabőrért sem kapsz egy tunna gabonát. Ha valaki pedig ezen a télen öt rókát nyúzhat, akkor nyugodtan állíthatja magáról, hogy szerencsés vadász. A hódra még csak ne is gondoljunk, a rozsomák elejtése pedig szóba se jöhet, amikor az embernek alig van jártányi ereje. Nem is vettem észre... van valami cserélnivalód?

– Nincs.

– Akkor bizony nem kapsz gabonát, sem más egyebet, amire szükséged van. Stenerudnak is megvan a maga baja. Nem tud csak úgy hitelbe árut adni. Azt mondja: „Nem tudom, hogy majd el tudsz-e jönni a bőrökkel hozzám!” Amikor az éhínség pusztít, nem tudni semmit sem előre.

– Pénzért sem ad?

Aronsson úgy nézett a fiatalemberre, mint aki attól tart, hogy bolonddá akarják tenni. A pénz ritkaságszámba ment a hegyvidéken.

– Dehogynem – mondta elnyújtva –, ha van pénzed, akkor biztosan ad.

Helge másnap elintézte a bevásárlást. A stornäsiek már kora reggel útra keltek, nagy batyukkal megrakodva. A dolog úgy festett, mintha féltek volna az idegennel meg a különös asszonyával együtt vándorolni s inkább kereket oldottak. Ezt azonban nem lehetett tőlük rossznéven venni, a vadonban mindenki saját magát istápolja.

Aronsson még előző nap felkészítette Helget, hogy fél zsák lisztnél többre ne számítson. Stenerud maga sem volt hajlandó többet adni.

– Egy egész zsákot...? – kérdezte Stenerud, és azt magyarázta, hogy saját magának sem képes elegendő lisztet beszerezni.

Tekintete Gudrunra tévedt és egyszeriben elakadt a lélegzete.

– Egy zsákkal? Hát legyen!

Gudrun jelenléte a cukor, a só és a bab mennyiségére is kihatással volt. Helge mindent megkapott, amit kért. Az élelmiszeren kívül sörétet és löport vásárolt, meg halászsineget és egy jó széles fejszét. Egy vég durva posztóra bökött az ujjával s az iránt érdeklődött, hogy a falu asszonyai közül vajon ki varrna szoknyát belőle. Stenerud feleségéért kiáltott, aki nyomban kiszabta s odanyújtotta a cselédnek, hogy varrja meg. Gudrun ujjasmellényt és sálát is kapott. Helge azonban mégsem volt megelégedve. Csak állt és nézelődött a szűk raktárban.

– Rövid báránybőr bundát is szeretnék neki.

– Nincs.

– Báránybőr?

Báránybőr volt, s miután Helge kérdezte, hogy valaki tudna-e bundát varrni, Stenerud nyomban hívatta az egyik szomszédasszonyt, aki méretet vett és megígérte, hogy legkésőbb két nap múlva készen lesz a bunda. Helge hálásan köszönte. „Két nap vagy három, mit sem számít! Fő, hogy meglegyen a bunda. Majd jól megfizet mindenért.”

Helge tovább vásárolt s mire bevégezte, azon vette észre magát, hogy az összes málhája majdnem másfél mázsát nyom. Gudrun mindenütt a nyomában volt, de mivel semmit sem tudott felfogni, nem is töprengett azon, hogy Helgenek honnan van annyi pénze. Stenerud azon tűnődött, hogy vajon ezt a sok holmit hogyan fogják a hegyeken átcipelni.

– Szívesen fizetnék valakinek, aki lóval meg málháskosarakkal átsegít minket a hegyen. Onnan aztán majd csak magunk is elcipeljük valahogy. A száz kilométerből háromszáz is lesz, ha majd dupla utakat kell megtegyünk, de ennél rosszabbat is ki lehet bírni.

Stenerud nem akarta ijesztgetni Helget, hogy amíg a hátrahagyott málhákért visszafordulnak, addig az őrizetlenül hagyottakat a vadállatok könnyen megdézsmálhatják. Azt gondolta, hogy úgysem tud rajta segíteni, ráadásul soha sem tudott ezeken a svédeken eligazodni, jóllehet már majdnem harminc éve kereskedik velük. Akkora terhet cipelnek át a hegyen, amit más ember aligha tudna felemelni, s olyan kalandos vadászatonak rendeznek, amelyre maga az ördög sem vállalkozna. Gabonát vetnek és fagyot aratnak, a gyermekeiket látják megszületni és éhen pusztulni, betegre koplalják magukat, de mégis élnek. A télutónak rogyadozó térdekkel és beesett, sápadt arccal néznek elébe, de arcuk mégis olyan kemény, mint lábuk alatt a jeges hótakaró, s szemükben ott él az elszánt, konok élni akarás. „A svéd nem pusztul el. Ha egyik eltűnik, új lép

helyébe, hántja a fakérget, ami majdnem egyedüli kenyérre valója, s keményen megkapaszkodik, mint a kúszónövény, harcol a fagy és a vadon viszontagságaival. A svéd nem is ember, vagy talán még inkább ember, mint a többiek. Csak a svéd képes egy hibbant nővel nekivágni a vadonnak s nagy pénzeket fizetni azért, hogy a szerencsétlen ne fázzék.”

Mialatt Helge a bundára várt, körülnézett egy kicsit a faluban; a vadászatról meg a szántásról beszélt az emberekkel, halászni próbált a fjordban és általában igyekezett erőt gyűjteni a rá váró hosszú hegyi vándorláshoz. Gudrun ritkán maradt el tőle. Mélyen meghajolt minden szembejövő előtt s néha-néha azt mondta, hogy a mennybe utazik. Az embereknek elakadt a hangjuk s elhagyta őket az erejük, amikor Gudrun tágra nyitott szemekkel rájuk nézett. Az asszonyok szívük-höz kaptak s szaporán pislogtak, hogy könnyeiktől megszabaduljanak, a gyermekek tisztos távol-ságban maradtak, a kisebbek pedig görcsösen markolták az anyjuk szoknyáját. Együttérzésből sok fürgé kéz segített a varróasszonynak. Úgy érezték, könnyebben lélegzenek majd, ha a svéd asszonyával együtt a hegyek túlsó oldalán lesz.

Másnap délutánra elkészült a bunda s a báránybőr sapka is. A varróasszony felsegítette Gudrunra s a csodálkozástól megnémultan állt mellette:

– Hát nem olyan, tisztára mint egy angyal... olyan szép?

Gudrun megsimogatta a fehér báránybőrből készült gallért, majd levette a sapkát, néhányszor megforgatta kezében, arca felderült:

– Gudrun szép – suttogta. -Most már bemehet Gudrun a mennybe.

Helge Gudrun szavaira összerezzent s önkéntelenül megragadta az asztal lapját. Nagyot reccsent az asztal. A varróasszony kebléhez kapott, de nem szólt egy szót sem.

Tizenharmadik fejezet

Helge és Gudrun napkeltekor hagyták el a norvég falut. Előttük kantáron vezette a csatakos szőrű nordlandi lovát egy ember, fűgén másztak felfelé a súlyos málhával. Helge is alaposan meg volt pakolva, Gudrun azonban csak annyi csomagot kapott, hogy friss erővel érhesse el a magas hegyeket.

Háromórai menet után a ritka nyírfaerdőig jutottak, amely felett kopár hegyvidék következett. A vándorok egy patakocskánál megálltak, pihenőt tartottak. A ló, miután megszabadították málhájától, mohón harapdálni kezdte a bokrok aranysárga leveleit s rá-ráfűjt a hepehupákon növényű füre. A norvég férfi gallyakat gyűjtött s tüzet rakott, miközben Helge előszedte az elemőzsiát.

A vásárolt élelmiszerhez nem kellett hozzányúlniuk. Előző este a falu asszonyai sorban odalopakodtak Helgehez, kenyeret, vaját, sajtot meg húst nyújtottak át neki. Helge köszönettel fogadta: jól tudta, hogy mindezeket nem kapta volna, ha egyedül van. Nem sokat töprengett azon, hogy az asszonyok talán engesztelő áldozatként ajándékozták adományait, mert úgy gondolták, baj jöhet rájuk, ha az a szegény beteg lány éhesen hagyja el a falujukat. Áldozat vagy együttérzés, mindegy. A kiadós ételek azt jelentik, hogy egy nap alatt hosszabb utat tehetnek meg, sőt még ennél is többet: magát az életet, hiszen a hegyek között, viharos időben, a kiéhezett ember egyetlen nap alatt is elpusztulhat.

Evés után a norvég jónak látta tovább folytatni az utat. Bár az alku szerint csak idáig kellett jönnie, mégis azt mondta, hogy egy kis darabon még elkíséri őket.

Helge hálásan tekintett rá. Minden kilométer, amit a ló velük megtett, két megtakarított útszakaszt jelentett számukra. Útjuk úgyis elég hosszú lesz még s az idő egyáltalán nem volt biztató. Az éj folyamán hó lepte el a magas hegyeket s a hegyoldalon éles szél süvített végig, amely időnként erős forgószélle erősödött.

Gudrun szótlanul követte a férfiakat a kopár kősvatagon át. Gyakran tekintett az égre, de csodálatosképpen mégsem botlott meg a kövekben meg a rénzuzmókban. Arca piros volt, haja tövénél izzadságcspepp csillogott, de látszólag minden különösebb megerőltetés nélkül lélegzett, jól bírta az utat. Bundája és sapkája a hátizsákjához volt erősítve. Szüntelenül csak előre mentek, a hegyes sziklák mellett, őskorinak tűnő hegyi csapásokon le a völgybe, majd ismét meredek hegyoldalokon fel, kies fennsíkokon át, ahol az emberek meg a ló sziluettje rajzolódott a felhős égre.

Helge időnként megkérdezte a norvégot, hogy nem akar-e visszafordulni. Az azonban Gudrunra nézett és azt felelte, hogy még elkíséri egy kis darabon. A kis darabból azonban hosszú út lett, a ló és gazdája egyre csak kelet fele tartott. A hegyről lefele vitt az út. Fűz és nyírfa súrolta a ruhát, lentről vízesés dübörgése hallatszott. A hegyi patakocska jó harminc méter széles lehetett a gázlónál. A kövek és sziklatömbök között sebesen örvénylett a víz. A ló előre szegezett fülekkel fűjtatott, ám amikor a gazdája nekivágott a víznek, mintha rejtett veszedelmet kutatna, szüntelenül szaglászva a vizet, utána indult.

Helge kézenfogta Gudrunt és belépett a vízbe. A norvég rákiáltott, hogy várjon. Miután lerakta a málhát a lóról, visszajött és felsegítette Gudrunt a ló hátára, majd újból nekivágott a pataknak. Saját feleségének vagy lányának gyalog kellett volna a patakon átgönni, mert bizony hitvány gyermeket szül az olyan asszony, akinek még ez a kis patak is akadály. Feleség, lány vagy akár milyen más asszony, csak így jöhetett át. De a norvég azt nem nézhette, hogy ez a szerencsétlen eszelős lány derékig gázoljon a jéghideg vízben.

Eltelt a nap fele, a norvégnak már gondolnia kellett a visszafordulásra. Sötétedés előtt már aligha érhet haza, de bízott abban, hogy lova nem téveszti el az utat. Még az evésre sem vesztegelte az időt, gyorsan elbúcsúzott, átgázolt a patakon, majd eltűnt a nyírfaerdőben.

Helge négy részre osztotta a málhát, minden oka megvolt arra, hogy elégedett legyen: mintegy harminc kilométernyi utat tettek meg hazafelé, ami azt jelenti, hogy egy jó napi vándorlással kevesebb volt előttük. Nehéz csomagokkal megrakodva, rossz utakon, ennél többet senkitől sem lehet elvárni. Súlyos batyuik alatt lihegve küszködték magukat a meredeken felfelé; a pataktól az ösvény egyenesen egy kopár fennsíkra vitt. Helge nem mert túl messzire menni. Néhány száz méterrel feljebb megállt, ledobta hátáról a csomagot s visszafordult újabb csomagokért. Ilyen helyen, ahol a vadállatok is éheznek, nem tanácsos őrizetlenül hagyni a lisztet vagy egyéb ételmisszert.

Gudrun lihegve követte Helget. Arckifejezése távolról sem árult el olyasmit, mintha szegény elméjében különösnek találta volna, hogy ugyanazt az utat, hol előre, hol hátra teszik meg. Mielőtt az újabb batyut felemelte volna, mélyen meghajolt saját bundája előtt.

Több órát vett igénybe, míg a csomagokkal százötven méternyi utat megtettek felfelé a nyírfaerdőben. Közvetlenül előttük hegygerinc húzódott s Helge azon tűnődött, hogy vajon a sötét beállta előtt átjuthatnak-e rajta. Tető nélkül, a kopár hegyoldalon éjszakázni, nem gyerekjáték. Talán csak van valami barlang itt a közelben – gondolta – és azt is, hogy most azonban még korai az éjszakai pihenőhelyet keresnie. A hegygerinctől északra, a jeges csúcsok időnként eltűntek a tovavonuló felhőfoslányokban. Kelet felé valamivel nyitottabb volt a vidék. Dimbes-dombos táj, melyet itt-ott csillogó tengerszemek tarkítottak s a nyírfaerdők aranysárga lombozatától élénk, mély völgyek szeltek át. Helgenek úgy tűnt, hogy messze a távolban a Bävörsjökhöz tartozó egyik csúcsot látja.

Gyorsította lépéseit. Hatvan kilométer! Nem, ez annál több. Ez háromszor hatvan, mert minden egyes kilométert háromszor kell megtenniük. A pihenőket leszámítva, legalább hatvan óra kell ahhoz, hogy a näverbäcki kunyhót elérjék.

Estefelé kissé kiderült az ég, a nappali fényben rénszarvascsorda szakadt ki a hegyekből, robogva vágatott Helge és a lány irányába.

Helge levetette a válláról a terhet s visszaszaladt, hogy minden csomagot elmenekítsen a rénszarvascsorda és az acsarkodó kutyák útjából.

Gudrun pillanatig lihegve állott, a fáradságtól reszketett a lába, aztán habozva, meglepetten sikoltva szaladt ő is.

Csomagjaikat egy nagy kő mögé gyűjtötték. Ezernyi pata csattogott, a sok ágas-bogas szarv erdőként meredt a magasba. A kutyák csaholása belekavarodott a rénszarvasok éles bögésébe.

Gudrun zihálva lapult a kő mögött, amíg a szarvascsorda elrobajlott mellettük. Ruhája gőzölgött, a nagy erőfeszítés kifárasztotta. Keble megfeszült, majd lepattantak a gombok a mellényéről.

Az egyik lompos szürke kutya Helgere támadt, de még idejében elkergette egy hosszú bottal felfegyverzett bojtárlegény, aki néhány méternyire a kőtől megállott.

Helge köszöntött. A lapp ridegen és gyanakvón fogadta. Helge mégis úgy vélte, megtudhatja tőle, hogy ez a lappcsalád szokott-e ősszel és tavasszal a näverbäcki lejtőn tartózkodni.

A válasz igenlő volt. Helge sietett elmondani, hogy a közelben újtelepet létesített.

A lapp szeme szikrázott.

– Te elveszed tőlünk a földet! – fakadt ki hevesen. – Ti újtelepesek, csak jösztek és elvesztek! De a házad nem fog soká állni. A bírő felgyűjtja – mi felgyűjtjük. Állataidat tépje szét a farkas! Majd megtanítunk téged! Felgyűjtünk... érted? Leégetünk, a hamut meg a földbe tapossuk! Most azt mondja a törvény, hogy nem lehet több újtelep ott.

A lapp egyre jobban belelovalta magát, hadonászott és átkozódott.
Gudrun előlépett és ahogy idegenek előtt szokta, mélyen meghajolt.

– Megyünk a mennybe! – mondta halkan.

A lapp rámeredt, majd hátrált. Aztán hirtelen leemelte a sapkáját és mélyen meghajolt. Hajlongva, lassan visszafelé húzódott, majd hirtelen megfordult és rénszarvasai után sietett.

Helge dühösen nézett utána. „Hát így állunk!? Ezek gyújtogatni akarnak! Óva intem őket ettől. Ha tűzzel és füsttel zavarják ki Gudrun a vadonba, ezt bizony megkésérülük. S ha Gudrun meghal... igen, ha ez Gudrun halálát jelentené, akkor tíz... nem, húsz életet fogok érte kioltani. Veszett ördöggént rontok rájuk, harcolok, amíg egy csepp vér lesz az ereimben!”

– Angyal ne legyen haragos!

A lány női hangtól Helge összereszt, mély lélegzetet vett és vállára emelte a batyut.

Sötétedett. Helge szaporázta lépteit. „Nem lehet messze a nyírfaerdő.”

Maga mögött hallotta Gudrun lihegését, a lány erőfeszítésétől ismét felkorbácsolódott a vére. „Leégetni a kunyhót... Kifüstölni minket, mint vadállatot a barlangjából! Majd megmutatom nekik! Tüzet, tüzért, kést késért, az utolsó leheletig. Ha az ököljog érvényes a vadonban, akkor majd igyekszem, hogy az enyém mindenkinél keményebbet üssön.”

Helge és Gudrun a második fordulót tették meg. Amikor a füzes bozót szélére értek, három lapp férfivel találták szembe magukat, akik levett fővegekkel, tisztelettel közeledtek feléjük.

Az újtelepes készenlétben állott. „Mit akarhatnak ezek? Talán már most elkezdik?... De pórul járnak, hisz’ dárda sincs náluk.

– Visszük a csomagokat! – szólalt meg az egyik. Ugyanaz a férfi volt, aki tűzzel fenyegette őket. Mostanra azonban egészen megváltozott a magatartása, hangja majdnem alázatos volt.

– A csomagokat...? – tűnődött zavartan Helge.

– Igen, a te asszonyod nem cipelhet... S már fő is a hús az üstünkben.

Túl az alacsony nyírfaerdőn, az alkonyati ködben, Helge két kunyhó füstjét látta. Megkérdezte, hogy éjjeli szállást kínálnak-e nekik?

– Asszonyod nem hálhat kint a havason. Hideg az éjszaka és nedves gallyakkal nehezen ég a tűz. Aranyhaj nem fázhat... És mi visszük a terhet.

A lappok jóindulata ellenére, Helge gyanakvó maradt. „Biz’ az jó, ha Gudrun védett helyen, melegben pihenhet, de ki tudhatja, nincs-e valami ördögösség hirtelen támadt vendégszeretetük mögött? A lappok ravaszabbak hét kiéhezett rókánál.”

A lappok anélkül, hogy megvárták volna a beleegyezését, vállukra kapták a csomagokat.

Helge hagyta. Majd nyitva tartja a szemét. „Cipeljék... rendben van! De hogy bírja majd a lapp az ötven kilós hátizsákot?!”

Amikor az alacsony lapp minden látható megerőltetés nélkül vállára lendítette a súlyos csomagot, majd gyorsan útnak eredt a bozótoson keresztül, Helge ördögösségre gondolt és egy pillanatig úgy állott ott, mint akit megbabonáztak.

A lappok a hegy lábánál vertek sátrat. Két család lakott ott. Közösén több ezer szarvast birtokoltak. Két testvér, Torkel és Matti, mindketten nők, gyermekeik egy része már felnőtt. Egy harmadik család pedig alakulóban volt, ugyanis Torkel lánya, Sara egy suba alatt aludt Omma Per bojtárlegénnyel.

A szarvascsorda a határ menti havasoktól kelet felé tartott, hogy néhány hét múlva elérje azokat a legelőket, ahol a magányos kicsiny újtelep füstje, mint parányi folt, eltölpül a vadon mérhetetlen távolságaiban.

A kunyhókban már előkészültek az idegenek fogadására. Torkel felesége szorgalmasan rakta a gallyakat a kormos üst alá, ahonnan a hús párája a füstlyuk felé igyekezett. Az asszony széles arca komoly volt, elgondolkozva szívta rövid vaspipáját, amely a sok szutyoktól szortyogva

égett. Néhány kisgyerek ült a tűz körül összekuporodva, minden kívülről jövő hangra a kunyhó bejáratára figyeltek.

Sara új bőröket rakott a maga meg az Omma fekhelyére. Ők ma éjjel a másik kunyhóban hálnak.

– Ismeri apám az újtelepest? – kérdezte hirtelen.

– Nem tudom – felelte az anyja.

– Lehet, hogy véreb. Nem volna szabad újtelepeseket tárt ajtókkal fogadni.

– Nem. De ennek a felesége nem a földön jár, s közel van Isten azokhoz, akiknek nincs ép eszük.

A beszélgetést vad kutyaugatás szakította félbe. Torkel felesége kinyitotta az ajtót, a sötétben őt alakot vélt közeledni. Néhány perccel később Helge és Gudrun a kunyhó padlóján ült, arcukat megvilágította a tűz fénye. A lappok alig vetettek ügyet a férfire. Mindannyian csak Gudrunt nézték. Arcát, száját, orrát, szemét, homlokát... és aranszőke haját, amely csodálatosan ragyogott a rőzsetűz fel-fellobbanó fényében. Torkel felesége étellel kínálta őket s Helge jócskán vett magának, jóllehet bőségesen volt élelem a hátizsákjukban is. Jól tudta, hogy eljön a nap, amikor minden megtakarított falás étel az életet jelentheti.

Gudrun alig evett, a lapp asszony barátságosan biztatgatta:

– Egyél na! Majd alszol aztán. Most egyél. Nem jó üres gyomorral aludni.

Sikerült rávennie Gudrunt, hogy egyék a meleg levesből és a húsból is. Lehúzta a lány átázott cipőit és megtörölte a vizes lábait. Röviddel ezután Gudrun a rénszarvasbőrökkel vetett ágyon mély álomba merült.

Időközben a másik kunyhó népe is átjött s valamennyien a tűz körül üldögéltek. Mindannyian komolyak voltak s nem sok szót váltottak.

Matti felesége felsőtestét előre meg hátra ringatva énekbe kezdett. Vékony ajkai alig mozogtak, tekintete a tűzbe révedt, mintha rejtett látomások után kutatna. Torkel felesége is zümmögni kezdett, majd a férfiak és a gyermekek is bekapcsolódtak a dalolásba. Mintha zsoldárt dúdoltak volna, de Helge csak panaszos hangokat hallott, úgy érezte magát, mintha halottas háznál volna. Rájuk szeretett volna kiáltani, hogy hagyják már abba, de csak ült összeszorított ajkakkal, verejtékes homlokkal. Kint, a szeptemberi sötétségben egy kutya vonított.

Végre elhallgattak a lappok. Ismét étellel kínálták és most először némi figyelmet szenteltek Helgenek is. Sara fürkészően nézett rá, barna szemei azonban nem árulták el a gondolatait. Omma szúrósan tekintett rá oldalról, a két öregebb lapp pedig miközben hosszasan szopogatta a velős csontokat, egy-egy pillantást vetett Helgere. Végre Torkel törte meg a csendet.

– Messziről jösztek asszonyoddal?

Helge jónak látta elmondani, hogy Gudrun Bäcklidenben született. Annyira bizonyosan ismerik a lappok az újtelepeseket, hogy Simon nevéről talán már hallottak. Elmondta, hogy hol akadt a lányra s hogy miért hozta magával. Keserű nyomatékkal jegyezte meg, hogy nem fogja eltűnni, hogy akár tüztől, akár hidegtől vagy éhségtől elpusztuljon ez a szegény lány.

A lappok figyelmesen hallgatták. Matti elgondolkodva simogatta az állát.

– Így hát Simon lánya nem lakik egy házban a Vérebbel?

– Nem, ő van itt velem.

Matti és Omma összepillantott, mintha megoldást találtak volna egy régi problémára. Omma elővette kését és gondosan, körültekintően fenni kezdte.

– Ismerem Simont – mondta Torkel. – Jó ember volt. Kezén nem száradt vér. Szerencsétlen körülmények között halt meg; belefűlt a folyóba. Ismertem a feleségét is, Máriának hívták. Ott voltam, amikor gyermekét megszülte. Tavasszal történt. A szarvasok a hegyek felé húztak akkor és Kersti akkor szülte Sárít. Jött hozzánk Simon és asszonya után érdeklődött, mivel a felesége

vajúdott. Én mentem vele s Mária egy lányt szült. Megmostam a gyermeket és segitettem Máriának; mi rénszarvaspásztorok kiskezűek vagyunk, sok életet láttunk már világra jönni. Mint hallom, te Gudrunnak hívod őt, pedig Máriának hívják, mint az anyját.

– Máriának?

– Igen, egyházi ünnepen kereszteltük mindkét gyermeket. A mi lányunkat Sári-Magdalenának keresztelte a pap, a Simonét pedig Tora-Máriának. Simon mondta, hogy lányát énrólam nevezik Torának, mivelhogy engem Torkelnek hívnak. „Te segítetted a világra őt!” – mondta Simon. Én meg egy ezüst brosstűt ajándékoztam a kislánynak, hogy ha nagy lesz, tűzze a kendőjébe.

– Láttad a brosst?

Helge emlékezett a brossra, amit Mimi, bäcklideni látogatásakor az asztalra tett. Leírta a lappnak, hogyan nézett ki, s az helybenhagyóan bólogatott.

– Igen, az az... Régi ötvösmunka, finom ezüst.

Amikor Helge elmondta, hogy ezt a brosstűt Mimi kezében látta, Torkel szeme keskeny csíkká húzódott.

– Biz’ az nem jár szerencsével, hogy elvették Mária gyermektől az ezüst brosst – jelentette ki Torkel fojtottan. – A Véreb ivadékának vissza kell adnia, még mielőtt a büntetés sújt le rá.

Omma folytatta a késfenést s hüvelykujjával időnként meg-megpróbálta az élet, de nem találta elég élesnek. Sári tekintetét Helgere szegezte. Hosszan elnézte erős karját, hatalmas öklét, észrevette arcán a kis gödröcskét, amikor könnyedén elmosolyodva válaszolt egy-egy kérdésre és meglepetten vette észre, hogy a szempillái olyan hosszúak, mint a fiatal lányoké. Szemérmesen lesütötte a szemét, amikor Helge acélszürke szemével találkozott a tekintete.

Már későre járt, de még mindig nem esett szó a näverbäckki kunyhóról, a szarvaslegelőkről és a kaszálókról. Ugyszintén nem esett szó az új törvényről sem, amely jogot adott a végrehajtónak meg a pandúrnak arra, hogy elűzze az ott élni vágyó újtelepeseket. Helge szerette volna tisztázni ezt a kérdést. De csak ült, gémberedett lábakkal összekuporodva. Gondolatát azonban ki kell mondania s majd holnap, mielőtt itt hagyja a lapptanyát, megmondja a véleményét a tűzzel való fenyegetésről is. Úgy tűnt, mintha Torkel elfelejtette volna a kopár hegyoldalon való találkozást. Gondolataiba mélyedve üldögélt, időnként egy-egy szót ejtett más dolgokról, de állandóan visszatért a beszélgetés eredeti tárgyára, ami körül bőszen gondolatai keringtek, arra, hogy a Mord lánya elvette a gyermek Mária ezüstbrossát.

Matti és felesége, Sara meg Omma s még néhányan, kimentek a kunyhóból.

Ideje volt nyugovóra térni. Torkel is kiment.

Helge kinyújtóztatta a lábait. Csakhamar megértette, hogy a Gudrun melletti fekvőhelyet neki szánták. A szűk hely egész közel szorította őt a lányhoz, érezte a puha női test melegét. Óvatosan húzta magára a rénszarvasbőrt, nehogy felébressze. Kívülről hangokat hallott. Hegyezni kezdte a fülét. Rekedt és indulatos, a másik pedig dörögő hang volt. Lappul beszélgettek. Helge egy szót sem értett belőle. Megfordult, hogy mindkét keze szabadon legyen. „Előfordult már, hogy éjjeli szálláson késszúrással, vagy fülbeöntött forró ólommal küldték a másvilágra embereket.”

Torkel felesége még mindig a tűz mellett ült, felső testét ringatva, mintha arra várt volna, hogy történjék valami. Arca meg-megrándult, gurgulázó hangok hagyták el az ajkát.

Tizennegyedik fejezet

Szeptember közepén beköszöntött a tél első hóvihara. A hegyi táj fölött vadul gomolygó hideg füstként seprert végig a hóvihar, majd a szűk szorosokban fehér fallá sűrűsödött, amelyben a kiáltás halk zokogássá szelídült. Addig csapkodta, korbácsolta a nyírfaerdőt a fergeteg, amíg annak valamennyi csenevész fája és bokra meztelenre kopasztottan össze nem tört. A fenyőerdő felől nyöszörgés hallatszott, ágak törtek le s a vén odvas fák megrepedezve a földre zuhantak. A mocsár fölött hatalmas gomolyaggá kavardott a jeges hótömeg, a magányos kúszófenyők között, versenyt futva a viharral, vadul betört a tisztásokra, ahol imitt-amott szegény emberek szénaboglyáit fenekestől felfordította, szétzilálta, szétfújta. A vihar megsemmisítette az emberek minden reményét, hogy a csapások után még átvészselhetik a telet. Jó, hogy többen védő fedél alatt tartották a szénájukat. Más esztendőkből is megesett, hogy a hó ilyen korán beköszöntött, a viharra is úgy tekintettek, mint intő jelre. Éhség és pusztulás fenyegetett. Akik életben akarnak maradni, el kell, hogy hagyják a vadont. Halk beszélgetések folytak férj és feleség, fiatalok és öregek között, de még soha senki sem akadt, aki az istállóba ment volna, hogy hasznos állatainak a vérét ontsa. Mint az előző években, most is tartózkodtak az állatok vágásától, jóllehet kétség nem fért ahhoz, hogy a takarmány még inségeledelnek sem lesz elég a majdnem üres istállóban. Ezt parancsolta a törvény. A kemény íratlan törvény arra kényszeríti az újtelepest, hogy inség idején együtt rogyjék össze állataival. Ha mindig ledöfték volna állataikat, valahányszor inség fenyegetett, már réges-régen eltűnt volna minden telep. Az élet abszolút feltétele volt, hogy az ember az éhhalál küszöbén is megkímélje az élő állatot. Jaj volt annak az újtelepesnek, aki üres istállóval várta a tavaszt! Az ilyen ember legalább olyan messze került az élettől, mint a cinterem néma halottjai. Élni, vagy együtt halni az állatokkal.

A vihar utáni napon Mord kinn állt az udvaron, súlyos botjára támaszkodott. Lába nem akart gyógyulni, fájdalom gyötörte. Félig halott volt, nem volt a lábában semmi erő, megtagadott minden szolgálatot. Gyűlölettel nézett kelet felé, átkokat szórt. Lenne csak jó a lába, felkötné most a síléceit, és üldözőbe venné azt a kígyóivadékot, aki rálőtt. Már nem tarthat sokáig, amíg a rénszarvascsordák a közelbe jönnek, s ím itt tétlenkedik, semmi lehetősége nincs, hogy valamit is szerezzen abból a vándorló hústömegből. De nem baj, egy nap ismét egészséges lesz, s akkor aztán... Mord szemei szikráztak, ajka kegyetlen vigyorba torzult. Bosszút állni... Mord mit sem sejtett arról, hogy az apró öklű lappok már kimondták felette a halálos ítéletet, s most azon tanakodnak, hogyan, miként hajtsák végre még mielőtt a komoly tél bekövetkezik.

Viktor, Issaksson fia, jött az istállóból. Mord feléje fordult:

- Szerezz pálinkát! – mondta ingerülten.
- Nincs miből.
- Add el az egyik tehenet!

Viktor azt válaszolta, hogy takarmányszegény időben senki sem vesz tehenet nyűgnek a nyakába.

- Akkor vágd le! – De nekem pálinkát szerezz, mert egyébként az ördög visz el téged!

Viktor mormogott valamit. Egyáltalán nem volt biztos abban, hogy a hús jelenleg jól menő csereeszköz. Lent a falvakban is szűkösen állnak a takarmánnyal s bizony sok hasznos állatnak nyakát szegik. Olcsó hús – drága pálinka! Ha tőle függne, bele nem menne ilyen üzletbe.

Mord felfortyant:

- Mit állsz itt és mit jártatod a szádat! – Vágd le a tehenet és vegyél pálinkát. Különben...

A bäversjöi fiú arca hirtelen elborult. De mennyire, hogy levágja a tehenet! Valami kegyetlen indulat bújt belé, amikor nekilátott a mészároskodásnak.

Bäcklideni tartózkodása nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Sokszor kemény szavakat kellett lenyelnie a jó étel helyett és Mimi többször fűjt rá anyatigrisként dühöt, mint ahányszor simogatásaival melegítette. „Levágni a tehenet. Rendben van, hát levágom!” Tudatában volt annak, hogy késszúrása a bäcklideni újtelep végét jelenti. De csöppet sem aggódott már. Eldöntötte, hogy semmi szín alatt tovább itt nem marad.

Másnap reggel Viktor kelet felé vette útját. Hatalmas húsadagot vitt magával.

*

Björknesben a tél fogadására készültek. Póttakarmány gyanánt zuzmót és száraz lombot gyűjtöttek. Emberi eledelnek fakérget és sózott fűvet halmoztak fel nagyobb mennyiségben. A férfiak puska nélkül egy lépést sem tettek, lövésre azonban ritkán akadt alkalom. A nyúl eltűnt. A süketfajd és a császármadár ritka volt, sőt még a vízimadarak is olyan gyéren mutatkoztak, hogy alig akadt valami vadászsákmány. Hét nap telt el egymás után úgy, hogy fogás nélkül vonták be a hálókat.

Anna arra várt, hogy Helge a kecskéért jöjjön. Már nem remélte többé, hogy vele megy, mivel tudomására jutott, hogy az idegen szerzett magának asszonyt. Nils tett említést erről és később, az egyházi ünnepek alatt a lappok kápolnájánál mások is megerősítették ezt. Még csak egy könnyet sem hullatott, amikor már világossá vált előtte, hogy más asszony lakik abban a házban, amelynek a tűzhelyét maga akarta ápolni. Egyetlenegy könny sem... Csupán nagy, csodálkozó szemei árulták el, hogy nem érti, miként képes egy eszelős asszonnyal együtt földet túrni az a férfi.

Johann hihetőnek tartotta, hogy Helge nem tér vissza, hiszen még a lappok kápolnájánál sem mutatkozott és Issaksson is említett egyet-mást Helge bäversjöi látogatásával kapcsolatban. A kecskéket le kell vágni. Senki sem fogja azokat keresni, de egyébként is, meg kell válni a kisebb állatoktól, hogy minden takarmány a teheneknek jusson. Így talán valahogy áttelelnék majd.

– De hisz’ mi neki ígértük a kecskéket – tiltakozott Anna.

– Akkor jött volna értük és vitte volna el. De nem jött. Az a gyanúm, hogy már nincs a vidékünön.

Anna szeme tágra nyílt.

– Nincs itt... Dehogynem! Hisz’ maga Issaksson mondta, hogy Helge újtelep után érdeklődött nála.

– Hajjaj, rég az ideje annak... azóta sok minden történhetett. Kérdeztem az új embert, Olof Nilssont s azt mondta, hogy egy férfi, olyan háromórányi járásnyira tőle, a patak mentén kunyhót épített. „Az ajtó azonban zárva – mondta Nilsson – a kémény sem füstöl. Azt hiszem, Helge dél-felé húzódott, hogy megússza a téli nehézségeket.”

– Most pedig mi levágjuk a kecskéket.

A lány ellenszegült.

– Nem, nem vágjuk le! Mit mondunk majd, ha netalán mégis eljön és számon kéri őket? Igen rosszul venné, hogy elfogadtuk a segítségét és mi magunk esszük meg a bérét.

– Azzal ugyan nem segítünk rajta, ha most életben hagyjuk őket, hogy majd tél derekán rókacsáleknek tegyük ki a csonttá-bőrré aszott hulláikat – mondta keserűen az apja. – Akinek felvenni való fizetsége van, addig jöjjön érte, amíg megvan. Majd lesz egy-két szavam hozzá, ha netalán mégis beállítana.

Anna makacsul kijelentette, hogy márpedig a kecskéket nem vágják le. Ő maga szerez takarmányt a számukra.

– Takarmányt szerezni! – mondta az apja. – Azt sem tudod, mit beszélsz.

A lány arca hirtelen elváltozott s apró kezei ökölbe szorultak.

– Majd szerzek takarmányt! – fakadt ki hevesen. – Ti még csak két szál szalmát sem kell, hogy eléjük vessetek. A hó alatt fogok vájkálni rénszarvaszuzmó után és a fáról levakarom a mohát! Lehet, hogy még így sem érik meg a tavaszt és akkor a róka eszi meg a bőrüket, de rólunk senki se mondja, hogy mások állatát levágtuk.

Johann végül hagyta a lányát saját akarata szerint cselekedni. Védelmére kelt, amikor Nils olyasmit mormogott, hogy bolondság hagyni, hogy a gyermek vezesse orruknál fogva őket.

– Anna gyermek?! Ó, nem! Nincs már messze az a nap, amikor ugyanolyan széles rendet vág majd, mint akármelyik férfi. Takarmányt akar szerezni a kecskéknak. Szavuk sem lehet ez ellen.

Anna egyedül lakott a nagyapa házában és úgy látszott, hogy önálló háztartásra akar áttérni. Fejszével járta az erdőt, gallyat cipelt haza, halászott a tóban, amennyit csak tudott és hurkot vetett a hófajdnak. Nehéz puskája mindig medvére volt töltve. Fáradhatatlan volt, ritkán mosolygott és néha olyan kifejezés ült a szemében, hogy Inga attól tartott, Annánál nincs valami rendben. Az éhség még nem kezdődött el úgy igazából a björkneshi házacskáknak, de Inga máris a hosszú téltől rettegett s néha megkockáztatott egy-egy szót azzal kapcsolatban, hogy talán mégis okosabb lenne leköltözni a faluba.

– Ha majd nem lesz erő bennünk, akkor már késő erre gondolni.

Nils sem igent, sem nemet nem mondott. Nehéz elhagyni Björknest, de még nehezebb végignézni, hogyan pusztulnak el gyermekei étlen. Hiszen csak azt tudná, hogy mi legyen az állatokkal s hogy hol talál egy helyet, ahol fedél alá kerülnének...

Inga úgy vélekedett, hogy jobb egy eladott tehén, mint egy csonttá aszott dög, s hogy a faluban épp elég ház van, ahol menedéket találhatnak a téli hideg elől.

Nils töprengett. Johannal is beszélt, de semmi okosat nem tudott kisütni, ami után eligazodhatott volna. Átvészalni valahogy a telet... Igen, meglehet, de úgy néz ki, hogy ez a tél keményebb lesz, mint az összes eddigiek és csak a bolond nem látja be, hogy ez lesz a hegyi telepek haláléve. De talán odalenn, a nagy szántóföldek vidékén sem sokkal jobb. A fagy mindent tönkretett és felemésztett. Ahol pedig sok szájat kell betömni, ott a nagy kalács is kicsi.

Nils tovább törte a fejét. Inga nem tágított: „Egészen biztos, hogy odalent jobb. Avagy tán nem lakott-e ő arrafelé s nem feküdt-e jóllakottan le minden Isten áldott este?”

– Ínségén... Jó-jó, de nem olyan, mint itt. A havas nem helyhez kötött embereknek való. Maguk a lappok sem tudnak megmaradni télen a hegyek között, hanem követik rénszarvas csordáikat a botteni öböl erdős vidékére.

Amire Inga gondolt, azt sokan mások is érezték ezen az őszön, a ködbe borult kietlen táj nyomorúságos apró kunyhóiban. Semmi értelme nem volt tovább küzdeni a kérlelhetetlen erővel szemben. Legyen a hegyvidék a lappoké. Más vidéken kell élelmet szerezniük. Egyre többen foglalkoztak azzal a gondolattal, hogy felkerekednek.

Vajon mi volt a helyzet a déli vidékeken, ahol a hegyi lakók menedéket reméltek az éhínség elől? Egy ezredorvos, Dr. Waldenström, a következőket írta ebben az évben a Skellefteå Újságban: „A nyomor és a szegénység elképesztően nagy. Akik nem látták még, csak fogalmuk sem lehet terjedelméről. Mindenfelé panasz, sópánkodás és attól való rettegés, hogy a fenyegető éhínséget nem tudják átvészelni. Ha az ember látja azokat a kiéhezett alakokat, amelyek erőtlenségükben – felpuffadva a hitvány kosztól – alig képesek a padlón csúszni; ha látja, hogy sok helyütt már napok óta semmi ehető nincs a házban; ha hallja az éhező, félig meztelen, sokszor teljesen meztelen gyermekek sírását – akkor akaratlanul is elképed a nyomorúság fölött, amit a szerencsétlen lakosságnak ki kell állnia. A tifusz és a fekete himlő egyre nagyobb méreteket ölt.”

Ezekről a viszonyokról a hegyvidéki lakosság jóformán semmit sem tudott. Több száz kilométernyi távolság volt a nagyobb lakott telepekig és nyáron nem akadt idő arra, hogy levándoroljanak. Bár az ünnepek alatt igen szépen imádkozott a pap a lappok kápolnájában, és hosszú imákban kért segítséget a nyomorúság és éhínség ellen, egyik-másik rémhír eljutott a hegyekbe arról, hogy sok rossz következik a fagypusztította földre, ám hogy odalent még szörnyebb lesz az élet, mint a hegyek között, ez senkinek sem jutott az eszébe.

*

Egyik nap a másik után telt és Bäcklidenben Mord szüntelenül átkozta Viktort, merthogy olyan soká kellett várnia reá. Ez a hegyi gyerek pedig a templomközség szélén, az egyik kis kunyhóban, ahol nagy volt a nyomorúság, a pálinkáért cipelt húst üstbe rakta, hogy jóllakassa azt a kiéhezett asszonyt és két gyermekét. Sőt, mi több! Ott maradt, bár betegség leselkedett rá minden sarokból, hiszen tifuszláz tette apátlanná ott a gyermekeket.

Viktor éhes farkas módjára járta az erdőket és zsákmánnyal tért vissza onnan, ahol mások még csak egy nyomot sem láttak. Tűzifát hordott az asszonynak és kiverekedte a falu szőrösszívű embereinél, hogy az asszony is részesülhessen abból a segítségből, amit délről küldtek a fagypusztított országrészbe. S mindezt hálás tekintetükért tette, néhány szóért, amelyben azt állították, hogy őt az Ég küldte. Az asszony Inga édestestvére volt és mindössze huszonhárom éves.

Tizenötödik fejezet

Torkel a hegyháton siklott le olyan iramban, hogy csak úgy porzott körülötte a hó. Ügyesen tért ki a fák és a bokrok elől. Néhány kőhajításnyira ért Bäcklidenhez, ott aztán a cserjésbe húzódott és figyelni kezdte az újtelepet. Füstölgött ugyan a kémény, de semmi más életjel nem látszott.

A lapp arca komor volt. Tudta, hogy Mord megsebesült és képtelen elhagyni a házat, s ez némi kárörömmel töltötte el. „Ezen az őszön legalább nem eheti degeszre magát rabolt rénszarvas hússal a Véreb. A mi Urunk néha keményen lesújt a gonosztevőkre, megveri betegséggel, fájós lábbal. Ha a felső hatalmak úgy határozták, hogy Vérebet szenvedéssel büntetik, akkor biz’ nem tanácsos a szenvedését megrövidíteni. A szenvedés és a halál a gonosz büntetése. Az Úristent nem lehet törvény elé állítani. Neki nem kell bibliára tett kézzel esküdnie, hogy az újtelepes haláláról semmit sem tud... Nem kell, mint a lappnak, ott állnia és azt mondania, hogy az újtelepes talán óvatlan volt a tűzzel és a padlóra kihulló parázs gyújtotta fel a házat. Nem, az Úristent nem érheti el sem a pandúr, sem a végrehajtó, s az Istennek hosszú karja van, hogy lesújtson. Villámot küld, hogy felgyújtsa a házat, hogy agyonüsse az állatokat. Éhínséggel és betegséggel büntet, most pedig egy golyót úgy irányított, hogy megsebezze Véreb lábát... Megölni? Túlságosan könnyű büntetés volna Vérebnek a halál... Az üszök majd sorvasztja, rohasztja a lábát...”

Torkel bólogatott, mintha csak helyeselni akarta volna gondolatait, de tekintetét le nem vette a házról. Mimi lesett s kitartóan várta a pillanatot. „Tegnap Omma itt járt körülnézni és azt a hírt hozta, hogy az újtelepes lánya közvetlenül alkonyat előtt egyedül ment az istállóba. Most már hamarosan sötétedni kezd. Legjobb az istállón kívül elfogni és kerülni minden késsel vagy löfegyverrel való összetűzést.”

A lapp megmarkolta vasazott sítóbjait és a ház felé lopakodott.

Mimi lépett ki az istállóból, alig egy liternyi tejjel a sajtárjában. Arckifejezése tünődő volt s csak akkor vette észre a lappot, amikor az előtte termett. Összerezcent, lihegve kapkodta a levegőt. Torkel vadul nézett rá.

– Elvetted Mária gyermek ezüstbrossát!

Mimi vállat vont.

– Broszt? Nem láttam semmilyen brosst!

– Te vetted el! – ismételte a lapp fenyegetően. – Add vissza!

A lány szeme megvillant s egy hirtelen mozdulattal széttárta mellényét:

– Látsz rajtam valamilyen brosst?

Elsurrant volna mellette, de a lapp útját állta.

– Nekem ne beszélj, a bross nálad van! Láttam valaki a kendődbe tűzve.

– Kicsoda?

– Jól tudod, – itt aludt egy éjjel és magával vitte Mária gyermeket.

Mimi keze összeszorult dühében.

– Merre vannak? – bosszúvágy égett tekintetében.

Torkel néhány pillanatig késett a válasszal.

– Nem tudom – mondta végül közömbös arccal.

– De hisz láttátok őket!

– Igen, és Mária gyermeknél nem volt az ezüstbrossa. – Te vetted el!

Mimi szíve hevesen vert a dühtől, forróság öntötte el az arcát. Lassan már négy hónapja gyötrődött amiatt, hogy Helge eltaszította őt magától és féltestvérével együtt eltűnt. Ha az ezüst bross alkalmat ad neki a bosszúállásra, kétségtelenül ennél többet is tudna áldozni.

– Kölcsön adtam – mondta a lány váratlanul, hangjában annyi nyugalommal, hogy Torkelnek tágra nyíltak a szemei.

– Ha megmondod, hol találom őket, elmegyek és elviszem a brosst.

– Te nem találod meg őket. Mária gyermek talán már nem is él.

– Nem él?

A lapp nem tudott arról, hogy élnek-e vagy meghaltak. A távoli hegyek felé intett, mintha csak azt akarta volna jelezni, hogy egyetlen nap vagy éjszaka alatt sok minden történhet a vadonban.

Mimi hátravetette a fejét.

– Akkor pedig megtartom a brosst! Ha a testvéremnek szüksége van rá, jöjjön el érte ő maga.

– Te nem tarthatod meg – mondta mogorván a lapp. – Szerencsétlenséget hoz a tolvajra. Eredj be és hozd ki! És ne nyúlj a puskához, ne szólj apádnak! Itt várok rád. Ha nem jössz, az egyik éjjel majd leég a házatok! Ha pedig elmenekülsz Mária-gyermek ezüstbrossával, elfogunk és kikötünk az erdőbe a farkasoknak eledelül.

Torkel rácsapott a vállán átvett dobókötélre, szemei fenyegetően csillogtak.

Egy pillanatig rettegés szállta meg a lányt, majd vállat vont és lassan, vontatottan megindult a ház felé.

Mord az ágyban feküdt és nagyokat nyögött, mikor a lánya belépett. Lábsebe nap mint nap rosszabbodott, a bőre különös, sárgás színt kapott. Szemei tüzesen izzottak.

– Eredj, szerezz pálinkát!

Mimi nem válaszolt. A brosst kereste s az apja követelését már annyiszor hallotta, hogy érzéketlen lett vele szemben.

Amikor végre a kezében tartotta a brosst, elszorult a szíve. „Odaadjam ennek a hitvány lappnak? Nincs mit tenni! A lapp erősebb. Emberei vannak, kutyái, meg dobókötele. – *Eledelül a farkasoknak...*” – hideglelősen megborzongott.

– Nem hallod, te ringyó, eredj, szerezz pálinkát! – Mord felült az ágyban, egyik kezével megragadta a puskacsövét s a puskagyát botként a padlóra támasztotta.

– Ugyan miből vegyek pálinkát?

– Add el a tehenet, mit tárod a szádat? – Ha nem szerzel pálinkát, lelőlek, mint egy kutyát és felgyújtom a házat!

Mimi apja tekintetében az örület jeleit látta s ettől összerázkódott, a fogai is vacogtak. Néhány lépést hátrált, úgy bámult Mordra, mintha valami gonosz szellemet látna. Sikoltva menekült, hóna alá kapta a sapkáját és báránybőrbundáját, kirohant.

– Megállj... megállj, te ringyó! – Mord nagyot káromkodott. Az ablakból követte a lányát, ráemelte a puskát, az ablacserepek csörömpöltek, miután eldőrdült a lövés.

A lány rogyadozva ért Torkelhez. Az ijedtségtől alig jött ki szó a száján.

– Nálad van a Mária-gyermek ezüstbrossa?

Mimi szétnyitotta a markát.

– Itt... itt van... elveheti! – Izgalmában földre ejtette az ékszer s lihegve hajolt érte és túrni kezdte a havat. A lapp komoran nézett rá.

A ház felől ordítás hallatszott. Mord félmeztelenül állt a küszöbön, fenyegetések és átkozódások közepette dühödten rázta fegyverét. Torkel földre vetette magát. Lövés dördült. Mimi zihálva feküdt a lapp mellett, kézfejével letörülte arcáról a havat. Torkel nyugtalanul pislogott.

– Eltalált?

A lány térdre állt. A ház felé kémlelt, aztán talpra ugrott. A lapp rászólt Mimire, hogy maradjon. Az istálló sarkához ugrott, ahol a sileceit hagyta. Mimi várt.

– El kell innen mennünk! – rebegte a lány rekedten. – Apám újból tölt s végül még utánunk jön.

Torkel egy pillantást vetett a lány háta mögé. Láta és hallotta, hogy Mord a puskáját töltve, időnként akkorákat üvölt, mint egy vadállat.

– A brosst! – mondta keményen. – Add ide a brosst!

A lány remegve nyújtotta előre a kezét. A lapp néhány pillanatig meggyőződött, hogy vajon a keresett ékszer látja-e, aztán szétnyitva az ujjasát, mellényére tűzte a brosst. Gyors mozdulattal felkötötte sáléceit.

A lány megmarkolta Torkel ujjasát.

– Vigyél magaddal! – kérte esdekelve. – Nem maradhatok itt.

Torkel mogorván nézett rá.

– Nem jöhetsz a lappok közé! – jelentette ki elutasítóan.

– Dehogynem! Segítek a rénszarvasokat őrizni, üldözöm a farkast, ha megtépi az állatokat. – Mennem kell... Nem maradhatok itt! – Zokogva fogta a lapp ujjasát, nem akarta elengedni.

– Neked itt kell maradni, hogy legyen valaki az állatokkal.

Mimi felegyenesedett.

– Az állatok! – fakadt ki. – Tied lehet a tehen meg a kecske, levághatod! Az, aki lövöldözik, éppen elég rénszarvasodat vadászta le orvul.

– Akadt volna a torkán – mondta mérgesen a lapp. – Én nem nyúlok egy újtelepes állataihoz.

– Hát leszúrom és holnap eljöhötünk a húsert...

A lapp a fejét rázta.

– Nem jó dolog, ha egy újtelepes levágja az állatait.

Mimi legyintett.

– Jó, nem jó! Talán jobb, ha éhen pusztulnak? A takarmány nem elég tavaszig és ki viseli gondját ezeknek az állatoknak? Apám nem törődik az állatokkal. Azt mondja, adjam el a tehenet és vegyek neki pálinkát.

A lapp nem válaszolt. Ha az újtelepes el akarja adni az állatait, hogy pálinkát vegyen, az nem az ő dolga. Rászólt Mimi-re, hogy engedje el, mennie kell, mindjárt koromsötét lesz. A lány esdekelt.

Torkel arra gondolt, hogy Sári és Omma még nem házasodtak össze. Matti két fiára gondolt, akik már kezdtek lányok után járni. Az előtte álló ijedt lányra pillantott. „Nem, nem jó, hogy ez a lány egy suba alatt fekdjék a mi népünköl való férfival.”

– Te nem lakhatsz a lappoknál – jelentette ki határozottan. – Ha itt nem maradhatsz, eredj Bäversjöbe vagy Björknesbe.

Mimi sóhajtott, villant a szeme és ellökte magától a lappot.

– Eredj! Eredj! – lihegte tajtékozva. – A farkas tépje szét a rénszarvasaidat s betegség gyötörjön egész életedben! Eredj, mielőtt beléd döföm a késem!

Torkel kövé dermedt a lány vad kirohanásától, de nem szólt. Villámsebesen eltűnt az erdőben. Távoztában még hallotta, hogy újabb lövés dördült. Visszapillantott. Láta, hogy Mimi nyögve elesik az istálló mellett.

Azon az éjszakán földig égett a bäcklideni újtelep.

Tizenhatodik fejezet

Torkel alig aludt egy pár órát, amikor a felesége felrázta. Kintről erős kutyaugatás hallatszott, s a férfi fújtatva ugrott talpra és kirohant a kunyhóból. Omma felkötötte a síléceket, Matti meg a fiai pedig már eltűntek a fák és árnyékok között. Rémült rénszarvasok száguldtak el a lapp mellett, de észre sem vette őket. Lélekszakadtan rohant a tábor szélére. Szemei izzó paraszak, zihált. „A farkas... megint ez az átkozott farkas!”

Torkel egy tisztáson bukkant a véres színhelyre. Öt rénszarvas feküdt széttépve, s körös-körül otromba farkas lábnyomok voltak láthatók. Torkel felüvöltött dühében. Kiáltott Mattinak, aki oldalról közeledett feléje, majd elhajította sapkáját és szélsebesen eltűnt az erdőben. Mialatt Matti fiaival, Sárival és a kutyák segítségével nekifogott összeterelni a megrémített csordát, Torkel kelet felé a farkasok nyomában száguldott. Maga előtt Omma árnyékát látta.

Holdvilágos, tiszta idő volt. A laza havon jól látszottak a farkasnyomok. A két lappot a bosszúvágy hajtotta, s úgy rontottak előre, mint aki az eszét vesztette. Erős, gyors lökésekkel siklottak lefelé. Amikor a sziklákat és a szél által kidöntött fákat kerülték, porzott körülöttük a hó. Éles ágak csapódtak az arcukba, a kisebb bokrokat ki sem kerülték, hanem szétterpesztett lábakkal suhantak át felettük, nem törődve azzal, hogy könnyen nyakukat törhetik. Egy kisebb mocsaras részhez érve, három árnyékot láttak a mocsár túlsópartján levő erdőhöz közeledni.

Csurgott róluk a veríték és valóságos gőzfelhő vette körül őket, amikor a mocsár túlsó oldalán felfelé kapaszkodtak. Omma lihegve megállt, ledobta magáról az ujjasát és a sapkáját. Torkel hasonlóan cselekedett. Őrült iramban kapaszkodtak felfelé. Virradt. Hideg, sápadt derengő fény hatolt az erdő mélyébe. Délkeleten bíborvörösre változott az ég alja, napsugár villant a hegy-csúcsokon.

A lappok egyre több ruhadarabot vetettek le magukról, s félmeztelenül, lihegve mászták meg az újabb emelkedőket. A láthatáron feltűntek a farkasok, a végsőkig megfeszítették erejüket, de képtelenek voltak jelentősen csökkenteni a távolságot. Hosszantartó emelkedők, majd az útjukat álló mocsarak akár egész napi üldözésre kényszeríthetik őket. Egy kaptatóhoz érve, amely messze az erdőhatáron túl, a kopár hegyekig vitt, Torkel eszeveszetten küszködött. Fekete hajtincsei homlokára tapadtak, szíve olyan hevesen vert, hogy a mellkasa majd széthasadt. Káprázott a szeme, habzott a szája. Lassítania kellett. Kétségbeesett düh torzította az arcát. „A farkas... ez a sátán-fajzat, mégis megúszná?” Ismét nekilendült, amikor egy puskalövéstől megtorpant.

Omma elhagyta a nyomot és nyugatra fordult. Torkel ellenkező irányba hajtott. „Valaki rálőtt a farkasokra, megriasztotta azokat, s most várható, hogy ismét felbukkannak a hegyoldalon.” A lapp feszülten figyelt. A fák között az egyik bestia törtetett, nyomába szélsebesen sízó női alak bukkant fel. A vadállat irányt változtatott. A nő majdnem egyensúlyát vesztette, amikor éles kanyart írva lefékezett. A farkas lapult, hogy a következő pillanatban üldözőjére vesse magát. Vérmes szeme vadul izzott. Ugrás közben érte a súlyos ütés, amitől üvöltve hempergett néhány métert, s törött hátgerinccel kinyúlt.

Torkelnek nem jutott idő a beavatkozásra. A viadal néhány másodperc alatt dőlt el, a farkas harminc méternyire volt tőle. A vadállat üvöltése eltörpült a lappé mellett, amint az, a dűhtől és bosszútól elvakultan, rárontott és agyba-főbe verte. Minden ütését átokkal toldotta és még akkor sem hagyta abba, amikor az állat már semmi életjelt nem mutatott. Végre, amikor kiadhatta a mérgét, letörölte homlokáról a verítéket, s csak ekkor nézett a nőre, aki néhány lépésnyire állott és erősen fújtatott a kimerültségtől.

Torkelnek ismerősnek tűnt a nő.

– Hát te ki vagy? – kérdezte lihegve.
– Anna, Björkneszből.
– Johann lánya? Persze, hisz’ láttalak már. A teremtesít, de megnőttél. Igazi fehérnép lett belőled. Jól üződ a farkast. Apád lőtt?

– Nem, én lőttem.

– Nem talált?

– Dehogynem, ott fennebb fekszik egy másik bestia.

A lapp bambán meredt rá. Sok mindenről hallott már életében, maga is sokat tapasztalt, de azt, hogy egy fehérnép, aki még egy évvel ezelőtt gyermekszámba ment, farkast lő s egy másiknak gerincét töri... „Na, de ilyet?”

– És a harmadik farkas? – dünnyögte Torkel.

– Arra menekül! – A lány nem abba az irányba mutatott, ahol Omma járhatott. Rögtön kiáltotta. Kis idő múlva, veritéktől gőzölögve jött a bojtárlegény.

A lappok gyorsan megnyúzták a farkasokat. Omma babonás félelemmel nézett a lányra, ami nem is volt nagy csoda, hisz’ fajtája meglehetősen hajlamos a babonás hitre.

Mialatt a farkast nyúzták, Anna arról érdeklődött, hogy mikor jönnek a rénszarvasok Björknesz közelébe.

– Úgy hiszem nem sokára, mert az idén korábban érkezett a tél.

– Hogy van az öreg lapp? – Beszélni szeretnék vele.

Torkel véres ujjával megtörölte az orrát és a fejét csóválta.

– Az öreg a tavaszi vándorlaskor halt meg...

– Mit akartál tőle?

– Azt, hogy kaphatok-e egy kis véres ételt, ha majd vágtok.

– Tőlem is kérhetsz – lassan már én is öreg lapp leszek. Egy egész rénszarvast kapsz tőlem, amiért elejtetted a farkasokat.

Anna szeme ragyogott.

– Egy egész rénszarvast! Az jó lesz! – lekendezett és a puskáját simogatta.

A félig meztelen lappok a hidegtől vacogva nyúzták a második farkast. Torkel megszorította Anna kezét.

– Igyekeznünk kell haza, mert különben nagyon meghülünk – mondta és azt ígérte, hogy néhány nap múlva hozza az ígért rénszarvast.

Omma lábával a havat kotorta. „Veszedelemes dolog lehet kezet adni ennek a lánynak... De hiszen van jó varázslat is...” Így bátorította magát, hogy kezet nyújtson a lánynak, de aztán hamar visszarántotta a kezét, mert egész testén borzongás futott át, amikor a lány kezét megérintette.

– A bőrökkel mi lesz? – kérdezte Anna.

Torkel visszafordult.

– Te lőtted a farkasokat, a bőrök a tiedek. Vegyél löport az árán és más egyebet, amire még szükséged van. – Botját a magasba lendítve fejet hajtott. Omma nyomában szaporán igyekezett hazafelé.

*

Anna megjelenése a farkasbőrökkel nagy izgalmat váltott ki Björknesben. Anyja reszketett, mint egy nyárfalevél, ha arra gondolt, hogy lányát széttéphették volna a farkasok. Ingát pedig hol a hideg rázta, hol a forróság öntötte el. „Egy szép napon, biztosan történik valami szerencsétlenség.”

Nils és Johann nem voltak otthon. Kora reggel Bäcklidenbe mentek, hogy mentsék a tehenet meg a kecskéket, késő éjjel ugyanis Mimi félholtan állított be Björknesbe és elmesélte, hogy apja felgyújtotta a házat és maga is benne égett.

A bäcklideni lány félálomban volt még, amikor Anna belépett a farkasbőrökkel.

Anna evett, aztán puskáját az asztalra fektette, úgy, hogy a puskaagynak az a fele látszódjon, ahol a farkasokat jelző rovátkák voltak. A cső alatt hosszan húzódó faágyon akár száz vagy még ennél is több rovátkának volt hely. Közvetlenül a markolat közelébe két rovátkát vésett be. Szárazra törölte a puskáját s az ajtó melletti helyére akasztotta, majd hozzálátott a bőrök kifeszítéséhez.

Inga bejött és segített. Szeretett volna többet tudni a vadászatról.

– Honnan tudad, hogy tőlük nyugatra farkasok tanyáznak?

– Ezt én nem tudtam. Nem is gondoltam farkasra. Csak körülnéztem, hogy talállok-e megfelelő helyet, ahol hurkokat vethetnék a hófajdnak, ha majd a rénszarvasok elvonultak. Egyszer csak jött rohanva a farkas, engem észre sem vett, én meg csak lőttem. A többiek megfordultak. Nem volt nehéz utolérni és agyonütni az egyiket. Aztán jöttek a lappok. Ők üzték a farkasokat, de mégis nekem adták a bőroket, hogy eladjam – mesélte Anna. – Mimi magához tért?

– Igen, már fent van. Átköltözhethetne hozzád, hisz' nálad több hely van.

Anna elbiggyesztette az ajkát.

– Nem hiszem. Valószínűleg lemegy a faluba az állataival együtt. Még mielőtt beáll a nagyobb havazás...

– Hogy ilyen szerencsétlenül járjon az apja!

– Szerencsétlenül? Dehogy! Meg kellett halnia!

Inga tágra nyitotta szemeit, vakaróvasat tartó keze remegett.

– Nem tudod, mit beszélsz! Rosszabb vagy mint nagyapa, ő sem értette helyesen a biblia szavát.

A fiatal lány tekintete kemény és nyugodt volt. Anna ellenkezett.

– Akik nem tartják be a törvényt, azoknak meg kell halniuk. Sokkal jobb sora lesz az embereknek, ha az összes gonosztevő elpusztul körülöttünk. Talán én sem lőhettem volna le a farkasokat, ha Mord életben van.

Inga fejét csóválta.

– Meghalni, mondd? Mit szólnál, ha kiderülne, hogy Helge is gonosztevő?

Anna elvörösödött.

– Akkor neki is pusztulnia kell! – jelentette ki szigorúan.

Szürkület előtt megjött Johann és Nils Bäcklidenből. A tehenet és a három kecskét terelték. A tehén nagy szán szénát vontatott. Úgy számították, hogy a leégett tanyán maradt takarmánnyal együtt ezzel tarthatják az állatokat karácsonyig. De azt is tudták, hogy azután Miminek le kell vágnia, vagy el kell adnia a tehenet, mert nem lesz mivel etetnie. Mimi úgy döntött, hogy eladja a tehenet s hozzá szegődik valakihez, aki lemegy a faluba.

– Jelentsd be, hogy apád a házban égett – tanácsolta Johann.

– A pandúrnak?

– Igen. A paphoz is el kell menned, hogy kihúzza nevét a könyvekből. Ami megmaradt apádból a füstös romok alatt, beraktuk egy ládába. Ott van az istállóban. Majd gondoskodunk róla, hogy Tavasz-ünnepén a templomkertbe kerüljön.

Mimi bólintott. Azt gondolta, nem valószínű, hogy apja neve megtalálható a pap könyvében, de erről nem kívánt szólni. „És a pandúr? Ki tudja, miket kérdez majd tőlem? A pandúr a törvény embere: nem egyszer hallottam apámtól a törvényt káromolni. A törvény gonosz és rettenetes. Ezt az egyet már kisgyerekként megtanultam.”

Amikor Johann megtudta, hogy Anna farkast lőtt, nyomban felment hozzá. Komor arc kifejezésének oka az volt, hogy a felesége megkérte, tiltsa meg a lányának, hogy puskával mászkáljon az erdőben.

A farkasok bőrét Anna a falra feszítette. Apja nézte a bőroket, és elismerően nyugtázta, hogy a lánya mindent szakértelemmel végzett.

– Anyád azt mondja, hogy ügyeljek máskor, ne mászkálj olyan messze az erdőben. Azt is mondja, hogy még nem vagy felnőtt, s a pap szeme elé se mernénk kerülni, ha valami bajod történne.

Anna szúrós tekintettel nézett az apjára.

– És neked mi a véleményed?

– Azt mondom: hálásak lehetünk mindenért, amit az erdőtől kapunk. Nem ülhetünk karba tett kézzel arra várva, hogy a sült galamb a szánkba repüljön.

Anna megölelte az apját.

– Elveszed a puskámat? – kérdezte izgatottan.

– Nem. Megtarthatod. Úgy bánj vele, ahogy apámtól tanultad. Vadászatsz farkasra, rozsomákra és rókára. De ígérd meg, hogy egymagadban nem vadászol medvére. Mert ha az első golyóval nem sikerül leterítened, már nem lesz időd újratölteni a puskát. S ha kivert a hideg veríték, akkor már nem használ sem a kés, sem a dárda. Ígérd meg, hogy nem lösz medvére...

Anna megsimogatta az apja kezét s ünnepélyesen megígérte, hogy nem vadászik medvére.

Johann elégedett volt a lánya ígéretével. Azt is tudta, hogy lánya nem sokáig maradna Björknesben, ha megtiltaná, hogy a puskájához nyúljon. „Többet pusztulnak éhen, mint hurok és löfegyver okozta balesetek miatt. Az éhínség kegyetlenebb, mint a vadállat agyara.”

Torkel, öt nappal a farkasüzés után, érkezett Björknesbe az ígért rénszarvassal. Segített levágni és jó tanácsokkal látta el Annát, hogy mit hogyan készíthet a szarvas húsából. Láthatóan nem tetszett neki, hogy Mimi velük lakik. Amikor Mimi vízért ment, megkérdezte:

– Meddig marad?

– Nem tudom. A faluba megy és eladja az állatait.

– Visszatér?

– Biz’ én nem tudom. Valahol csak laknia kell.

– Pedig nem jó, hogy itt ütötte fel a tanyáját.

– Miért? – kérdezte Anna. A lapp bosszús morgásba fojtotta elégedetlenségét.

Torkelt meghatotta az újtelepes lány merészsége, a puskával meg a síléccel tanúsított ügyessége. És a szarvas feldolgozásánál is ügyes kezű volt. Tekintete barátságos volt, amikor újra megszólalt.

– Ha lenne egy fiam, aki nem a saját fiam, hanem valamelyik újtelepről való, akkor bizony megmutatnám neki, hogy itt találhat magának ügyes fehérnépet.

A lány gyors pillantást vetett a lappra. „Egy fiam, aki nem fiam... vajon hogy érti ezt?”

– Ezt úgy értem – folytatta a lapp – hogy ha házába vinné, sosem lenne rossz napja.

Anna nem szólt. Enyhe pír borította el arcát.

– Ismerek egy újtelepest, akinek szüksége lenne rád, de nem mondhatom, hogy hozzá menj, mert az ember sohasem tudhatja, mi a jó.

A lány szíve hevesen dobogott. „Csak nem Helgere gondolt?”

– Úgy hatórányira Bäversjö mögött láttam. Egy patakocskánál, melyet a telepések Näverbäckennek neveznek, gondjaiba vette a Mária-gyermekek. Az a szerencsétlen nem olyan, mint más ember, folyton a mennyekbe vágyakozik.

– Két kecskéje van itt nálunk, még nem vitte el – szólt halkan a lány.

Torkel megcsóválta a fejét.

– Biz’ az nem jó, hogyha az embernek két kecskéje van és nem jön értük.

– Talán nincs takarmánya – vélte Anna.

A lapp felvilágosította, hogy két boglya szénát látott Näverbäckenben. Amikor észrevette, hogy a lány milyen buzgalommal hallgatja beszámolóját, elhallgatott.

– Elég lesz a széna a kecskéknak?

Anna meleg hangjától Torkel meghatódott és nagyot nyelt.

– Elégnek elég, de nem ajánlom, hogy elhozd.

– Egy szóval sem mondtam, hogy odamegyek! – fakadt ki a lány.

A lapp figyelte a lány sokatmondó arckifejezésére. Tekintete tovább siklott a lány kebléről, le egészen a csípőjéig.

– Nem mondtad, persze, hogy nem mondtad! – dünnyögte Torkel.

Amikor Mimi visszatért a házba, Torkel a sapkájáért nyúlt.

– Beszédem van Johannel és Nilssel. Ideje már mennem.

Anna nem mondott semmit „Ha a férfinak szüksége van segítségre, szóljon. A lány nem kínálhatja fel magát.”

Mimi is figyelte, amint Torkel eltűnik a messzeségben.

– A lapp kedvel téged, de vigyázz! – szólt Annához.

– Nem! A lapp nem gonosz. Nem bánt, ha nem okoznak bajt neki.

– Mit tudsz te?! A lapp azt szeretné, hogy valamennyien elpusztuljunk. Amikor apám reánk lőtt, meg sem fordult. Nem érdekelte, hogy eltalált-e engem. Ha eltalált volna, biz’ nem tudtam volna idejönni azon éjjel. És már nem élnék. Előtte arra kényszerített, hogy azt az ezüstbrossot odaadjam. Azzal fenyegetett, hogy felgyújtja a házat és kiköt az erdőbe, ahol felfalnak a vadak. Te pedig azt állítod, hogy a lapp nem gonosz!?

Anna hümmögött. Szeretett volna mondani valamit a gonosztevőkről, de inkább hallgatott. Nem akarta megbontani a házban kialakult békét.

Tizenhetedik fejezet

Az éhínség egyre inkább eluralkodott a hegyvidéken. A kunyhókban a nyár derekán már nem volt maréknyi liszt sem. Amíg a tehenek legeltek, tejjel csillapították az éhségüket, de a nyár végén az asszonyok üres sajttárral tértek vissza az istállóból. Nem volt takarmány, amit az állatok elé rakhattak volna. A lakók hallal és sózott fűvel éltek. Be kellett osztaniuk azt a keveset, amit a nyár folyamán halásztak és hordókban tároltak.

A férfiak kora reggeltől késő estig járták az erdőt. A mókushús ilyenkor ingyenc falat, s bizony még a róka sem maradt lenyúzva az erdőben. A rókahúst meg lehet enni, akárcsak a farkasét, de ez is ritkán került terítékre. A létért való küzdelem, a hideg tavasz és gyenge nyár folyamán, éppoly kemény volt a farkasvermekben és rókalyukakban is, mint a hegyi telepek szürke kunyhóiban. Hegyipocok is alig akadt, a fiatal ragadozók számára is ritkán akadt nyúlpecsenye vagy madárhús. Az éhhaláltól való félelmében egyik-másik hegyvidéki férfi útra kelt. Üres hátizsákkal, szánon vándoroltak a falvakba, hogy némi harapnivalóhoz jussanak, néhány az erdőben elejtett állat bőréért cserébe. De hetek elteltével, üres hátizsákkal tértek vissza. A rémhír igaznak bizonyult. Lisztet semmi kincsért sem kaphattak. A falusiak az istállójukat fedő szalmát megörölték és kenyeret sütöttek belőle. Számosan elpusztultak. November elején az újtelepesek már nem számíthattak segítségre. A kétségbeesett anyák szomorúan figyelték gyermekeiket, azt latolgatták, hogy ki mennyi ideig birkózhat még a kegyetlen éhínséggel, amíg előbb-utóbb a fenyőgallyal bélelt ládába kerülnek.

*

Isaksson is járt a faluban élelmiszerért. Bäversjöben sikerült távol tartaniuk az éhínséget. Gyermekek náluk még nem halt éhen. Isaksson jó erőben érte meg a tavaszt, ami lehetővé tette, hogy hosszabb vadászpertyákra menjen. „Csak a Jóisten tudja, hogy mi lesz velünk ezen a télen.”

Isaksson kitartóan, keményen kaszált az idén is, de számolnia kellett azzal, hogy karácsony után már csak póttakarmányt adhat állatainak. Gabonáját, krumpliját ugyanolyan kíméletlenül irtotta a fagy, mint máshol a vidéken.

Lefelé menet látta a bäcklideni ház üszkös maradványait, ahol egy fenyőgallyakkal letakart ládát talált.

Később megtudta, hogy Mord a házban égett. Viktor pedig leköltözött a faluba.

– Egy asszonynál lakik – mesélte Isaksson – a férje elpatkolt, s úgy hiszem, Viktor megállja a helyét. Beszéltem a falubeliekkel, azt mondják, hogy olyan ügyes mint egy ördög. Rosszat nem mondtak róla. A björknesiek rokona az asszony. Jó szeme van, hogy Viktort választotta, a mi fiúnk pedig megmentette a gyermekeivel együtt az éhhaláltól. Amikor elmondtam, hogy Mord bennégett a házban, a vállát vonogatta: „Semmi közöm az egészhez!” – mondta, és azt is, hogy ott marad az asszonynál.

A felesége Mimi felől érdeklődött, de Isaksson róla semmit sem tudott.

– Björknesből elment, hogy eladja a tehenét, ennél többet nem tudok róla.

– Akkor mi lesz közöttük?

– Kik között?

– Hát Viktor és Mimi között.

– Azt hiszem, hogy Viktor ott marad. Ha megéri a tavaszt és vethetnek, akkor érdemes volt cserélnie. Annak ellenére, hogy az asszonnyal két gyermeket is vállal.

Isaksson felesége fél füllel hallgatta amit a férje a rossz termésről mesélt. Viktorra gondolt. Sose tetszett az, hogy Bäcklidenbe ment. Amióta elment, állandó rettegésben élt. Attól félt, hogy

legidősebb fia ugyanolyan rablóvá válik, mint Mord. Rossz előjelekben nem volt hiány. Most végre megkönnyebbült, s úgy érezte, nagy kő esett le a szívéről. Viktor megmutatta, hogy hús az ő húsából, s ereiben az ő vére folyik. Ezzel a tudattal szemben eltörpült a fenyegető szükség és éhínség veszélye. Bizony fájt a szíve, hogy nincs mit adnia a gyermekeinek, de inkább a temetőbe cipeli koporsóikban, minthogy a törvény és az igazság ellen vétkezzenek. Ezerszer inkább az éhínség és halál. Fontos, hogy az ember tiszta kezű legyen. – Félbeszakította Isakssont, aki éppen arról beszélt, hogy a falubéliek folyamodványt írtak a királynak, melyben segítségét kérték.

– Kicsodák?

– Hát, Viktor meg az asszony a gyermekekkel.

– Vajon összeházasodnak?

– Ha majd szükség lesz rá, bizonyosan elmennek a paphoz.

– Hány évesek a gyermekek?

Isaksson türelmetlenül fűjt. Értelmetlen tartotta, hogy most a gyermekek életkoráról társalogjon. Még életben vannak, de ki tudja, mi lesz egy hónap múlva?

– Hogy milyen idősök? Hát az egyik egy, a másik három éves, mindkettő lány.

Az asszony eltöprengett ezen, Isaksson tovább érdeklődött.

– Láttá azóta valaki azt a férfit, aki Simon lányával itt volt és újtelep után érdeklődött?

– Nem! Valahol bizonyára elpusztult. Björknesben és Junselében érdeklődtem, semmit sem tudnak róluk.

– Átnézhetnél hozzájuk, amikor a hegyekben jársz.

Isaksson dörmögött. Más dolga is akadt, mintsem hogy tíz kilométernyi utat tegyen meg hiába.

– Ha ostobák, elpusztulnak a vadonban, ez ellen nincs mit tenni. Ki-ki törődjön saját magával. Akik nem bírják, hát nélkülük is forog a Föld.

Az asszony megütközve hallgatta.

– Irgalmatlan vagy Isak, hallod-e!

A férfi halántékán kidagadt az ér, ingerülten köpött a tűzbe.

– Irgalmatlan! – húzta el a száját.

– Akik puhányok, azoknak semmi keresnivalójuk itt. Ha nem lettem volna kemény, már te sem s a gyermekek sem élnének. Talán azt hiszed, hogy fogatlan farkas élelmet szerezhet a kicsinyeknek? Soha, hiszen a keményfogú farkasok darabokra tépik!

– De hisz’ mi nem vagyunk farkasok!

– De igen, azok vagyunk! – felelte Isaksson fanyarul. – Mi újtelepesek, farkasként kell, hogy éljünk! Mindaddig, míg az ínség a házunk körül acsarkodik. Egymásra kell vicsorítanunk, öklelésre készen kell állnunk. Máson segíteni annyit jelent, mint magunktól lopni. Mintha levágánánk a saját kezünket! Amondó vagyok, adj hálát az Istennek, hogy kemény vagyok! Ha olyan lágyszívű lettem volna, mint a délvidékiek és mindenkit felkaroltam volna, aki segítségre szorult, akkor már rég megettek volna a nyüvek. Azt mondod, nem vagyunk farkasok? Dehogynem! Farkasok vagyunk. Farkasföldön élünk. Az ember csak addig haraphat, amíg erősek a fogai. Ha a fogai már kihulltak, akkor nem sok jóra számíthat. Adj csak nekem egy zsák lisztet, majd leszek lágyszívű és élelemmel sietek az éhezők kunyhóiba!

Az asszony sóhajtott, bocsánatkérően, megsimogatta a férje kezét.

– Igen, farkasok... semmi egyéb, csak farkasok, mindaddig, míg senkinek nem kell éhen halnia.

*

Berit és Manuel az újteleptől öt kilométernyire csapdákat állított. Arra gondoltak, ha semmit sem fognak, akkor mohát meg zuzmót szednek, de nem térnek haza üres zsákkal. Isaksson messzire kalandozott az erdőben. Néha farkas- meg rókanyomra bukkant, de sohasem sikerült az

állatokat puskavégre kapni. Egy alkalommal két napon át jávorszarvas nyomát követte, végül a farkasok által szétszaggatott szarvas véres nyomát találta a hóban. Később egy rozsomák nyomát követte, amely az éjszaka folyamán alaposan megdézsmálta a hófajdoknak kitett hurkokat. A nyomok délnyugati irányba vitték. Reménykedett, hogy a tenyeres-talpas fajdgyilkos odúja valahol a közelben van. A nyom azonban tovább folytatódott, sziklák és szakadékok mellett, be az erdőbe, amely az újtelep határain túl terült el. Isaksson bosszankodott. Jól tudta, hogy a bűzös fenevad a hegység leghozzáférhetetlenebb helyén rejtőzködik. A november végi idő, a rövid nappalok miatt, nem volt alkalmas arra, hogy odújában keresse meg a rozsomákot. Márciusban és áprilisban világosságban járhatja a hegyeket, s kifüstölheti a dögöt az odújából. Mégis követte a rozsomák nyomát. Az emésztette, hogy Bäversjö rövidesen pusztasággá válik, ahol a medve zavartalanul dörzsölheti a hátát a ház falához. Közel van az a nap, és akkor neki alig lesz annyi ereje, hogy megkerülje az istállót.

Sötétedett. Isaksson messzire járt otthonától. Éhes volt és fáradt. Arra gondolt, tüzet rak, hogy felmelegedjék és éhségét a hátizsákban hozott rókacsülökkel csillapítsa. Néhány száraz gallyat szedett össze, de aztán elhajította. Néhány kilométerre volt a lappok őszi-tavaszi szálláshelyétől. „Ha már ilyen közel járok”- gondolta – „megnézem mi újság a délvidéki telepes kunyhójában.” Ha üres is, ott nyugodtabban megpihenhet.

Isaksson sötétben ért Näverbäckenbe. A nyírfaligeten át látta, hogy a kunyhó kicsiny ablakból világosság szűrődött ki. „Hát ezek élnek!” – csodálkozott Isaksson. Gyengék lehetnek ők is, talán csak annyi erejük van, hogy naponta behordják a tűzifát, s nem hagyják kialudni a tüzet.

A kunyhó közelében, szürke eb támadt rá a sötétben. Kicsapódott a kunyhó ajtaja. Helge lövésre készen tartott puskával lépett ki rajta.

– Ki van ott?

– Isaksson! – lihegte az újtelepes. – Szólj rá erre a dögre!

Isakssonnak nagy megerőltetésébe került megvédeni magát a dühödt kutyával szemben, s még akkor sem érezte magát biztonságban, amikor Helge mellé lépett. Az állat morogva, támadásra készen körözött a férfiak körül.

– Mit keres itt ez a kutya a háznál? Éhező emberek nem tartanak kutyát! A kutya húsa jobb ízű, mint a rókéé – magyarázta Isaksson.

– Szükségem van házőrzőre. Gudrun nem maradhat magára, amíg az erdőt járom. A lappoktól vettem.

– Mérges bestia!

– Meghiszem azt. Nem is jöhet senki észrevétlenül a kunyhóhoz, ha ő a közelben van. Az erdőben is hasznát veszem, amikor vadászni megyek. Épp ma ejtettünk el egy rozsomákot. Nemrég feszítettem ki a bőrét.

Isaksson nagyot nyelt, keserűség marta a torkát. „A fenébe, ez a kelekótya elejtette az ő rozsomákját!” Felfoghatatlan volt ez a számára.

Helge betessékelte a bäversjöi újtelepest a kunyhóba. Miközben elzavarta az Isaksson mögött morgó kutyát, ajtót nyitott a vendégnek.

– A következő nyáron házat szeretnék építeni – mondta Helge. – Valahogy kihúzzuk a telet ebben a kunyhóban.

A meglepetéstől megnémult Isaksson. Nem látta sem a vályogpadlót, sem az egyszerű fekhelyeket, a Helge arcát nézte, amelyet erősen megvilágított a tűz lángja. „Furcsa dolgok történhetek itt az inségek földjének szélén.” Az élelemhiánynak azonban még csak nyoma sem látszott. Helge jó húsból volt, akár egy hegylakó a legjobban termő esztendőben. A nőre is vetett egy pillantást. Annak is sokkal kerekesebb volt az arca, mint amikor Bäversjöben utoljára látta. „S milyen jólöltözött...”

– Látom, jól megvagytok – dörmögte.

– Igen, de a vadászat jobb is lehetne. Van néhány bőröm, meg egy zsák hófajdom, de ettől nem remélhetek túl gazdag cserét. Gondoltam, karácsony előtt átmennék Norvégiába, de lehet, hogy újévig várnom kell. Bizonytalan az idő ahhoz, hogy Gudrun is velem jöhessen; egy egész héten át pedig nem hagyhatom egyedül.

Isaksson a zsák fájdra gondolt: „Egy egész zsák... az legalább ötven darab! Jó esztendőben, amikor karácsony előtt ötszáz fajdot is lehet fogni, az ilyen semmiség, de most, amikor alig van élet a hegyekben, igazi kincs. Nekem egyetlenegy sincs, amit eladhatnék. A hurok meg a csapdák csak annyit adnak, amivel éhségünket csillapíthatjuk. Napon át még csak fajdnyomot sem lehetett látni a havon”

Helge kiment, hogy valami harapnivalót hozzon a kunyhó melletti színből. Isaksson a gömbfából ácsolt priccsen ült, a durván összebárdolt asztalon pihentette kezeit. A tűzhelynek támasztott lapos kőablán a friss korom arra vallott, hogy nemrég süthettek kenyeret. „Vannak még olyanok ebben az országban, akiknek jut liszt kenyérre?” tűnődött Isaksson. „A kéregőrletet egymagában nem lehet megsütni, még akkor sem, ha az ember egy rakás enyvet kever belé.”

Gudrun a tűz mellett ült, egy rongyos nadrágot varrogatott. Amióta az idegen betette a lábát, alig emelte fel a fejét, most azonban nyugtalankodni kezdett. Egyenetlenül lélegzett, s tekintetével Isakssont és az ajtót pásztázta. Aztán egyszercsak felállt és meghajolt.

Isaksson hátán libabőrös lett. Valamit mondani szeretett volna. „Mit mondjak ennek a szerencsétlen eszetlennek?” Kínos helyzetében a falra nézett, a kifeszített feketés-barna rozsomák-bőröket bámulta.

– Helge lőtte! – mondta a lány.

Az újtelepes meghökkent hangjának lágyságától.

– Nagyon kedves az embered – jegyezte meg Isaksson.

A lány bólintott, s egy rövid ideig úgy tűnt Isakssonnak, hogy tisztább a tekintete.

– Igen. Angyal, nagyon jó, a mennyországban sem lehet sokkal jobb. Nem fázom, nem éhezem és nincs büntetés...

A telepés figyelmesen nézte a lányt. Azon tűnődött, hogy valamennyit visszanyerhetett tudatából ez a lány. „Kissé különösen viselkedik, de szava értelmes. Ha éheznie és fagyoskodnia nem kell, valóban közel áll már a mennyországhoz. Hej, sok asszony nem mondhatja el ezt ezen a télen.”

Helge jókora darab rénhússal és kenyérrel tért vissza.

A kiéhezett újtelepes szeme tágra nyílt a csodálkozástól:

– Van szarvashúsod?

– Igen, a lappoktól vettem egy szarvast.

Isaksson mereven bámult a férfire. „A vásárhoz pénz vagy valami csereeszköz szükséges. Becsületes embernek ilyenkor gyér a pénze.” Isaksson nem szólt, csak hümmögött, amikor Helge az asztalra tette a cipókat.

– Micsoda, te nem kevered? – hangja vádló volt.

Helge azt válaszolta, hogy nemigen ért a kéregőrlethez s nem mer vele próbálkozni. Egyébként, nem ért rá fakérget gyűjteni. Majd máskor megpróbálja a kéreghántást, amikor a nedvkeringés a fákban megindul.

– Biz’ azt helyesen teszed! Merthogy lisztet ma már sehol sem kapni.

Isaksson elmesélte, hogy mi a helyzet odalent a falvakban.

– Körös-körül az országban éhezik a nép és senki sem tudja, hogy jövőre honnan lesz majd vetőmag és ültetni való burgonya.

Helge csüggedten hallgatta Isakssont s közben üstbe rakta a húst. Kenyérrel és rénsajttal kínálta a vendégét.

A bäversjöi vendég kényszeredetten hozzálátott az evéshez. Korgott a gyomra. Eszébe jutott, hogy amikor a délvidéki náluk járt, bizony egy falatot sem tettek eléje.

Helge később Mord felől érdeklődött.

– Járt Bäversjöben?

Isaksson beszámolt a bäcklideni helyzetről. Helge amióta a hó lehullott, állandóan attól tartott, hogy Mord egyszer csak rajtaüt, s ez a gondolat lidércnyomásként nehezedett rá. Néha félelmében, megizzadva rohant haza a hegyekből, mert azt hitte valami baj történt távollétében Näverbäckenben. Nem mindig vihette magával Gudrunt. A kutyát is főleg Mord miatt szerezte. Gyanazkodott, hogy esetleg Viktor dugja ide az orrát, ha erre vezet vadászútja.

Isaksson a takarmányhiányról szólt. Ha a tehenek kihúzzák a telet mohán meg fagallyon, akkor jó, egyébként nagy gondok lesznek. Ha le kell vágni az állatokat, még rosszabb, mert akkor vége a gazdálkodásnak, megszűnnek az újtelepek. Könnyen megeshet, hogy ez már ezen a télen következik. A fagy tönkre tette a vetést, az éhség egyaránt gyötör állatot és embert.

– Van egy kis szénám – mondta Helge halkán. – Elég jó fű nőtt az idén a patak mentén. Ha gondolod, hogy nem túl megerőltető neked a hosszú úton, elviheted.

Isaksson nagyot nyelt. „Széna... hogy lehet szénát ajándékozni? Ez az ember bolondabb, mint az a nő, aki ott ül mellette. Csúfot űz belőlem? Talán gúnyolódik a nyomorúságomon”

– Ugye nem gondolod komolyan? – kérdezte Isaksson fátyolos hangon.

– Dehogynem! Két boglya szénám van, s megkaphatod, ha tavasszal segítesz egy kis házikót építeni. Apránként egy-egy gerendát idecipelek az erdőről, úgyhogy az építőanyag addigra a helyszínen lesz. A szénát két kecske számára kaszáltam, amit Björknesben ígértek volt, de eddig nem értem rá utánuk menni, most pedig már késő.

A bäversjöi ember remegett az izgalomtól. Eszébe jutott, de mégis elhallgatta, hogy Björknesben még mindig megvan a két kecske. Újtelepes életében először esett meg, hogy segítséget kínálnak neki. Bizonytalankodva, de hálásan köszönte Helge szívességét.

– Találok módot arra, hogy a szénát haza szállítsam. Ami pedig a házépítésnél való segédkezést illeti, abban nem lesz hiány.

Helge azt javasolta, hogy Isaksson maradjon náluk éjszakára, s csak reggel induljon haza a széna egy részével.

– Szánkót ácsoltam össze, jó széles talpakkal – magyarázta Helge. – Néhány napra kölcsön adhatom.

– Köszönöm, köszönöm – mondta Isaksson – de még ma este haza szeretnék jutni. Ha kölcsön adod a szánt, akkor viszek a szénából.

Gudrun gőzölgő, meleg húst tett az asztalra. Isaksson alig evett belőle. A hús valamiért nehezen ment le a torkán. De nem félt attól, hogy hazaútján éhezni fog, hiszen a hátizsákjában a róka-csülök még érintetlen volt.

Helge zacskó lisztet vett elő.

– Add ezt át Beritnek. Hálából, amiért annakidején néhány ruhadarabot vehettem tőle Gudrunnak.

Isaksson arca kivörösödött. Mérgében a legszívesebben a Helge szeme közé vágta volna a zacskó lisztet és otthagyt volna mindent. Helge barátságos fogadtatása nehezen elviselhető nyűgként nehezedett a lelkén.

– Majd még ezután is tehet Berit szívességet! – mormogta Isaksson. A következő órában már hazafelé igyekezett, jó adag szénával rakott szánt húzott maga után. „Megfoghatatlan, hogy milyen remekül tartja magát ez az idegen. Bizonyára van pénze, hisz egyébként miből a liszt. De pénz nem minden! A pénz nem épít kunyhót, nem kaszál, s nem sokra megy vele az ember, ha nehéz terűt kell a hegyeken átcipelni. A rozsomák nyomunkövetésénél sem veszi az ember nagy hasznát a pénznek. Ez a délvidéki kétségkívül lágyszívű kántorhoz hasonlít, de kezei erősek... De hát mégis csak ostoba dolog, hogy összeállt ezzel az eszelőssel. Ennek pedig jól megy dolga, míg sok más, rátermett ügyes fehérnép belehal az éhezésbe.” Támadt Isaksonnak egy más gondolata is, amely mélyen belefúrta magát az elméjébe, úgy hogy borzongott belé a teste. „Ha ez az eszelős... Szóval, ha ez többé nem volna... Hát akkor semmi, de semmi akadálya nem volna annak, hogy Berit legyen Näverbäcken asszonya.”

Tizennyolcadik fejezet

Amikor Isaksson néhány nap múlva visszajött Näverbäckenbe a takarmányért, magával hozta Beritet és Manuelt is. A jól kitaposott hóban könnyebb volt a szállítás, jól megrakták a szánokat. Isaksson jókedvű volt. Tegnap Berit tizenegy hófajdot szedett össze zsákjába, s egy róka is fennakadt a csapdában. „A takarmány... ez az áldott jó takarmány, talán megmentheti az állatainkat!” Tekintete az építendő háznak idehordott gerendákra tévedt, s azon tűnődött, hogy okos dolog-e annyi munkát befektetni ezen a helyen, amelyen nem biztos, hogy megmaradhat az új gazda. Az új törvény szerint az irtáshatáron túl semmilyen telepre sem állítanak ki papírt. Ezt hallotta a faluban. „Talán okosabb, hogy Bäcklidenbe költöznek Helgeék? Simon telepén felszabadult egy hely, amely alkalmas a beiktatásra. Ott pedig jó kaszálók vannak s kövér a fű, ha kedvező az időjárás. Az irtásokon elegendő gabona és burgonya terem. Mimi...? Nem, ő nem tér vissza! Egyébként sincs semmivel sem több joga, mint féltestvérének.”

Helge azt mondta, hogy meggondolja a dolgot.

– Ha nem akarod Bäcklident, semmi kifogásom az ellen, hogy ott építs, ahol Beritnek akartam újtelepet. Az annyira közel fekszik a területemhez, hogy talán a pandúrral el is intézhetném az építési engedélyt. Azon a helyen pedig nagyszerű újtelepet létesíthetsz, ha egy ügyes fehérnépet kapsz segítségül.

Helge figyelmesen nézett az újtelepesre. „Ha a széna valóban ilyen nagy hatással van Isakssonra, akkor az összegyűjtésére fordított fáradtság nem volt hiábavaló. Vagy talán van valami a dolog mögött? Valami csalafintaság?”

– Beritnek már nincs szüksége a helyre? – kérdezte Helge csodálkozva.

– Dehogyan nincs, hisz’ nem lakhat ott egyedül. Amondó vagyok, hogy igen jól meglennél ott, ha egy talpraesett menyecskét kapnál a házhoz. Berit jól tud bánni az állatokkal, ügyesen veti a hálót, ért a hurkokhoz, még a kasza is jól áll erős kezében. Ha van mit ennie, s ha jó húspanban van, senki nem mondhatja rá, hogy nem takaros. – Isaksson elhallgatott s az az érzése támadt, hogy lánya jövője körüli buzgalmában túl messzire ment. Helge arcát figyelte, éles ránc rajzolódott ki az ajka vonalában.

– Nehogy azt gondold, hogy felkínálom őt! – visszakozott Isaksson. – Csupán mondom, hogy kit kaphatsz segítségül, mert előbb-utóbb eljön a nap, amikor egyedül már nem boldogulsz s szükséged lesz valakire.

Helge bólintott.

– Majd meglátjuk tavasszal. – Megköszönte Isakssonnak az újtelepre vonatkozó ajánlatát és megígérte, hogy majd ellátogat hozzájuk valamelyik nap, amikor arra visz az útja.

Gudrunon nagy nyugalanság lett úrrá, amikor Helge a bäckersjöiekkal beállított a kunyhóba. Tekintetét egyikről a másikra kapkodta, aztán magára kapta bundáját és kirohant.

Helge forró levessel kínálta a vendégeit, s gondja volt arra, hogy Berit tálját jól megtöltse. Szánalommal nézte a lány vékony arcát és kitartóan nézte nagy, szürke szemeit. Nagyon régen volt az, amikor utoljára nézett értelmet sugárzó, tiszta csillogású, fiatal női szempárba.

Isaksson alig leplezett örömmel figyelte, hogy Helge érdeklődést mutat a lánya iránt. Az a gondolata, hogy Beritet jó kezekre bízta. Az utóbbi napokban egyre jobban megerősödött benne az elhatározás, hogy lánya számára előkészítse az utat. „Az értelmes ember többet ér, mint az oktan. Merő esztelenség volna, ha ez a bolond útját állná a lányomnak. Hiszen mi öröme lehet Gudrunnak az életben, azon kívül, hogy éjjel-nappal teletömheti a gyomrát? Felmenni a mennybe? Hát miért nem ment már fel a szerencsétlen, hogy átadja a helyét azoknak, akik ragaszkodnak

a földi élethez?! Jó lesz, ha valaki majd segít a szerencsétlenül, hogy mielőbb útra keljen.” Ilyen és hasonló gondolatokat forgatott a fejében Isaksson, az ínség és nyomorúság hatása alatt. „Beritet meg kell mentenem! Jó, hogy most van széna az állatok számára, és néhány fajd is akad a zsákban, de ez csak ideig-óráig elég. Sok az ínséges nap, és sok hosszú keserves éjszaka jön még, amikor korog a gyomor és a sötétség olyan hangokat hoz elő, mint amikor rágszáló patkányok véresre harapják szájukat az ágydeszán. Ideje, hogy bekötözzék a Berit fejét. Bizonyára neki is vannak s lesznek vágyai, s amikor tavasszal rügyeznek a fák, jussát kéri a női test is, hiszen őt is asszony szülte. Íme, itt áll az a férfi, aki gyermekeinek apja lehet, aki távol tartja majd tőlük az ínséget. Aki pedig útját állja...”

Isaksson arckifejezése megkeményedett.

Gudrun, szürke kutya kíséretében, körüljárta a két szénával megrakott szánkót. Ajkai érthetetlenül mormoltak valamit, arca időnként meg-megrándult. Hirtelen megoldotta az egyik szánkó leszorító kötelét, felölelt egy nagy adag szénát és néhány lépéssel odébb a földre tette, majd ismét visszasietett a szánkóhoz és mindaddig hordta a szénát, amíg mindet lerakta. Már a második szánkó szénát ürítette, amikor Isaksson kinyitotta a kunyhó ajtaját és nagyot kiáltott. Helge rohant oda, Berit és Manuel kíséretében. Helge megragadta Gudrun kezét.

– Mit csinálsz? – A lány remegett.

– Elviszik a szénánkat! – lihegte.

– Isakssonnak adtam – mondta nyugodtan Helge. – Az állataiknak nincs mit enni.

– Nem adhatod oda az állataink szénáját!

– De Gudrun, hisz’ nekünk nincsenek állataink. Jövő tavaszra majd szerzünk magunknak, és addigra új fű nő. Érted? Nyugodj meg!

Helge hangjában némi türelmetlenség érződött. Félrehúzta a lányt a szénától. Isaksson és Manuel ismét rakni kezdték a szánkókat, de alig haladtak a munkával, amikor Gudrun kitépte magát Helge kezei közül és éles sikollyal a szénára vetette magát. Amennyit csak bírt, átkarolt belőle.

Helge dermedten állt. Aztán odaugrott, hogy lefogja az őrjöngő lányt. Gudrun ordított és karmolt.

– Nem lehet elvinni a szénát! – Helge minden erejére szükség volt, alig bírt vele. A lány körmeivel mély barázdákat szántott az arcán, vadul tépte a haját. A kutya morogva járt körülöttük, nem tudta, kinek a pártjára álljon.

Kis idő múlva Gudrun összecsuklott Helge karjai között. Habzott a szája. Nyöszörögve, ellenállás nélkül hagyta magát a kunyhóba cipelni.

Mire Helge ismét kijöhetett, a szánkók újból útrakészen álltak.

– Nincs könnyű dolgod velem! – jegyezte meg Isaksson.

– Ilyet még nem csinált – felelte Helge – eddig szelíd bárány volt.

– Lesz még vadabb is, ne félj!

– Meglehet, de ez a kitörése is azt mutatja, hogy talán magához tér.

– Visszanyerheti tudatát, ezt gondolod?

– Igen. Néhány hónappal ezelőtt nem érdekelt volna a széna. Szénára nincs szükség a mennyországban.

Isaksson vállat vont.

– Nem! Eszelősből soha nem lesz ember. Bolondul élnek mindaddig, amíg meg nem hálnak. Nem kellett volna magaddal hoznod...

– Hagytam volna ott a pokolban? – kérdezte Helge indulatosan. – Azt már nem!

– Ha sajnáltad is, nem kellett volna idehoznod a hegyekbe – jegyezte meg Isaksson szárazon. – Hárnosandba kellett volna vinned. Néhány éve nagy ispotályt építettek ott. Tudom, mert oda-

vitték Andreast is, Lofalletből. Ő az egyházi ünnepek alatt kezdte az őrjöngést. Képzeld, szembe-köpte a papot, amikor az éppen a feltámadásról beszélt. Hóna alá kapta a gyermeke koporsóját és az erdőbe rohant. Ott ledobta magát egy kő mögött és addig lőtt, amíg a lőpora el nem fogyott. Négy legényre volt szükség, hogy megkötözzék. Most ott ül az ispotályban. Az örülteknek nem szabad az emberek között élni. Amondó vagyok, hogy okosan tennéd, ha az ispotályba adnád Simon lányát. Elég hosszú az út Härnösandig, de rövid lesz, ha arra gondolsz, hogy még előtted az élet! Ezt azért mondom neked, mert szénát adtál és jó szomszédod akarok lenni. Ha nem kaptam volna szénát, nem törődnék vele, akárhogya is van.

Helge magában töprengett. „Ha Gudrun állapotja rosszabbodik, akkor majd az örültek házába viszem. Isakssonnak igaza van. Nem élhetek a vadonban együtt egy eszelőssel.”

– Majd meglátjuk – mondta később – ha rosszabbul lesz, akkor valóban tenni kell vele valamit.

Isaksson úgy vélte, hogy nincs mit teketóriázni. Ember belőle úgysem lesz. Ha nem hamarabb, akkor márciusban a legalkalmasabb elvinni, akkor könnyebb a szállítás.

Berit egész idő alatt csendben volt. Gudrun kitörése, hogy megmentse a szénájukat, még mindig izgalomban tartotta. Ő sem cselekedne másként, ha valaki csak úgy elvinné a szénáját. „Ez a tébolyodott gonosz ellenséget lát bennünk.” Ez a gondolat bujkált benne, amikor búcsúzáskor kezet nyújtott Helgenek.

– Nem tudom, eljöhetek ismét, ha majd nem bírsz vele?

– Dehogynem! Reméljük, hogy holnapra elfelejti a történeteket.

A kunyhóban megbeszélték ugyanis, hogy Isaksson és Berit újév után ismét eljönnek Näverbäckenbe. A férfiak együtt mennének Norvégiába, Berit pedig Gudrunnal marad. Helge felajánlotta Isakssonnak, hogy abban az esetben, ha nem tudna elegendő bőrt a vásárra vinni, akkor pénzt kölcsönöz neki, hogy megvegye a családjá számára a legszükségesebbeket. Az összeget pedig majd elszámolják, ha Isakssonnak lesz eladó tinója. Isaksson az élelembeszerzés lehetőségét semmi szín alatt nem akarta elszalasztani, s távozásakor azzal biztatta Helget, hogy Berit biztosan eljön, hiszen a lánya ennél sokkal nehezebb dolgokat is megoldott már.

Helge hosszasan nézett a távolodó szán után. Berit az utolsó szán mögött aprított, segített Manuelnek a szánt tolni. Mielőtt eltűntek volna az erdőben, visszafordult és integetett. Helge felfemelte a karját, de aztán ernyedten visszaengedte, és mélyet felsóhajtott.

– Óh, ha Gudrun mégis olyan lehetne, mint mások!

A kunyhóban Gudrun magába roskadva ült az asztalnál. Szőke hajfürtjei eltakarták az arcát, szemét félig lehunyta. Simogatta a kutyát. A kutya a lány ölébe hajtotta fejét, így követelte a lány simogatását.

– Nem mehetünk a mennybe, ha állatainknak nem lesz szénája! – jelentette ki szigorúan.

Helge rovátkát vésett az ajtófélfába. Az öthüvelyknyi vastag gerenda volt a naptáruk, rajta, december havában, már három vonás állott.

Tizenkilencedik fejezet

A karácsony előtti hetekben nagyon rossz időjárás volt. Egyik hóvihar a másikat követte. Vadászatra még csak gondolni sem lehetett. A tűzifaszerzés is fáradtságos volt. Nehezen szedtek össze annyit, hogy meg ne fagyjanak. A gyermekek majdnem egész nap az ágyban voltak, a felnőttek sem voltak fenn néhány óránál többet. Minél többet pihentek, annál kevesebb táplálék kellett. A legtöbb házban akkora volt a nyomor, hogy rosszabb már nem is lehetett, alig tudták magukban a lelket tartani. Néhány újtelepes kénytelen volt faládákat eszkábálni a csonttá aszott gyermektetek számára. Egyike ezeknek volt Isaksson is, akinek legfiatalabb gyermeke a nagy-héten fekete himlőben meghalt.

A szenteste előtti nap virradatkor Helge felkötötte hosszú, fenyőfából készült sálceit, s neki-vágott az északi rengetegnek. Nyugodt és tiszta idő volt, zavartalan vadászatot ígért. Éjszakára talán nagyon hideg lesz, de Helge azt remélte, hogy még az éj beállta előtt hazaér. Néhány kilométernyire kunyhójától rókanyomot látott az új hóban, de ezzel nem törődött. Semmi kedve nem volt karácsony estéjén rókahúst enni, rénszarvasra vágyott. Gyorsan siklott a friss havon, még délelőtt elérte azt a helyet, ahol néhány héttel ezelőtt négy szarvast látott. Minden télen maradt a hegyekben néhány, a csordától elszakadt kóbor szarvas. Az újtelepeseknek tilos volt ezeket megölni, de az ritkán fordult elő, hogy a csellengő vadak közül valamelyik is megérte volna a tavaszt. A viharok által kemény páncéllá összepréselt hó alatt alig találtak maguknak valami ételmet. A rozsomák és a farkas nem törődött a rájuk sült bélyeggel, ott pusztították, ahol csak érték. Helge engedélyt kapott Torkeltől, hogy a kóbor szarvasok közül egyet elejtsen, ha másként nem tud ételmet szerezni Mária-gyermekeknek. Arra számított, hogy a rossz idő miatt a szarvasok nem változtatták helyüket. De hiába nyomozott körül széles körben utánuk, nem találta őket. Folytatta útját észak felé, itt-ott egy-egy fajd nyomát látta, semmi mást, amiért a puskáját kézbe kellett volna vennie. Hazafelé tartott, amikor egy furcsa fatönköt látott. Közelébe érve, látta, hogy a hóból kiálló valami, nem fatönk, hanem maga Nilsson Olof. Helge felismerte, hogy ez az az újtelepes, aki az elmúlt nyáron tinójával Näverbäckenen járt. A megfagyott ember merev, sovány testén, az éhhalál jelei látszottak. Megpróbálta felemelni. Félre kotorta a havat, hogy kiszabadíthassa a hullát. A halott hátizsákjában nagy adag rénszarvashúst talált. Azt gondolta, hogy a hús akkor is hús, ha az halott ember hátán lóg. Nem sokat töprengett azon, hogy szerencsétlen Nilsson miként jutott idáig. „Valószínűleg, az éhségtől és kimerültségtől elcsigázott ember leült, hogy pihenjen egy kicsit, aztán meglepte, halálba simogatta a fagy.”

Helge, hátán a megfagyott rénszarvashússal Nilsson otthonához igyekezett, hogy mielőtt a holttestet elcipelné, megbizonyosodjék az otthoniak hogylétéről. A hússal valószínűleg nagyobb örömet okoz az éhező asszonynak, mint a fagytól eltorzult arcú hullával.

Néhány kilométer után feltűnt Nilsson háza. Helget valami különös, nyomasztó érzés kerítette hatalmába, amikor észrevette, hogy a kémény nem füstöl. Közelebb jutva látta, hogy a vihar óta senki sem nyitotta ki a ház ajtaját, a hó érintetlenül feküdt az ajtó előtt, és egészen beborította az ablakot.

Helge előbb körüljárta a kunyhót. Lekotorta az ablakról a havat. A tenyérenyi, piszkos ablak-szemen át semmit sem látott. Néhány pillanatig a vadon felé tekintett, s úgy érezte, mintha egy hullaház kellős közepén állna... Halottak földjén, amelyen élőlény nem maradhat meg. Menekülni szeretett volna, de lábait ólomnehéznek érezte. Válláról hóba csúsztotta a szarvashúst. „A halottak elvárják, hogy törődjem velük!”

Az ajtó előtt is magasan állott a hó, kínlódva eltakarította. Amikor végre sikerült kinyitnia az ajtót, megpihent. Az eléje táruló kép éppen olyan volt, mint amilyenre számított. A kunyhó teljesen kihűlt. A gerendán három kupac bőr. A tinóé és a két kecskéé. A szobában fapriccs, rajta szakadozott báránybőr és néhány ócska rongy. Helge a priccshez lépett, felemelte a báránybőrt. Alatta egy asszony aludta örök álmát, ölelő karjában halott gyermekét tartotta.

Helge visszaeresztette a báránybőrt. Tekintete az asztalra esett, amelyen berágott apró fognyomok tanúskodtak az itt lezajló szörnyű tragédiáról. Nyilvánvaló volt, hogy itt ember és az állat egyaránt éhen pusztult. Kiment a házból, behúzta maga mögött az ajtót. Sietett az erdőbe, hogy elhozza Nilsson holttestét.

Tapogatóznia kellett a kunyhóban, amikor visszaért. Odébb tolta az asszony és a gyermek tetemét, beemelte az ágyba a családfőt, imát mormolt, miközben rájuk borította a báránybőrt. Mást nem tehetett. „Eljövök márciusban, és koporsót készítek.”

Nehéz szívvel indult hazafelé. Csillagos este volt és a hideg marta az arcát. Az erdő mélyén farkas üvöltött, Helge nem figyelt a farkasokra. Gondolataiba merülve haladt. „Igaz az öregek intése, nem élhet itt az ember... Nem lehet ember módjára élni itt, állatként is csak alig-alig. Jobb dolga van a börtönbeli fogolynak, mint a hegyvidék éhező népének. Halálos ítélet? Nem lehet nagyobb kín akasztófán kimúlni, mint asszonyt és gyermekét az éhségtől összezsugorodva látni, amikor semmit sem tehetünk a halál ellen! Óh, ha Gudrun... Ha gyermekünk volna, és ha látnia kellene, amint az apróság éhségtől gyötörödvé fát harapdál... Ez szörnyűbb kín, mint az akasztófa alatt állni. – Ha egyedül volna... Nem, délre nem mehetek! Élve nem jutok a törvénykezők kezébe! Inkább szabadon, kényszer nélkül haljak meg. Éhínség vagy akasztófa... inkább egy felbőszült medve ontsa ki a vérem, vagy a farkasok végezzenek velem...” Összerázkódott. Gyorsítani kezdte az iramát. Mögötte s egyre közelebb hozzá, a farkasok üvöltöttek.

Gudrun nem hagyta kialudni a tüzet, a kunyhóban kellemes meleg fogadta a hazatért férfit. A lány nyugtalanul tekintett Helge fagyos arcára.

– Sokáig voltál! – mondta aggódó hangon.

Helge türelmetlenül válaszolt s egy jókora darabot vágott le a kőkeménnyé fagyott húsból. Fazékba tette, havat hozott rá. Soha még ennyire nem érezte szükségét annak, hogy legyen valakije, akinek elmondhatná gondjait. „Mit is mondhatnék Gudrunnak? Semmit! Ha elmondanám, hogy három éhenhalt emberre találtam, talán ismét azt hajtogatná: Megyünk a mennybe... A mennyek...”

A vadon feletti égbolt, a légtenger, amely viharokat, havat és hideget bocsát a földre? Van Isten, aki látja, hogy mi megy végbe ebben a pokolban? Nem valószínű, hogy Isten az emberközelségben van, ahol úgy látszik, minden élet megsemmisülésre van ítélve.

Helge levágott egy darabot a félig főtt húsból s rágni kezdte. Úgy érezte, halottember-íze van. Rosszullét környékezte. „Adjak-e Gudrunnak ebből a húsból? Ehetek-e belőle anélkül, hogy megfulladnék? A hús az csak hús, akárki gyomrába kerül is.”

Jól lakott, felszította a tüzet, de nem sikerült nyomasztó érzéseitől szabadulnia. A kunyhó, amelyre eddig büszke volt, undorítónak és bűdösnek tűnt. Kerülte Gudrun tekintetét, mintha attól tartott volna, hogy valaki mást talál a helyében, ahelyett a lány helyett, akit a csónakjában magával hozott Bäcklidenből. Valamit tennie kell. Úgy érezte, már nem sok hiányzik ahhoz, hogy örültebb legyen, mint ez a szerencsétlen teremtés, akivel megosztja kenyerét és ágyát.

Isaksson most jövőt ismerő bölcsnek tűnt előtte. Ezen a napon bármelyik hontalan szerezhethet magának lakóhelyet, ha elég erősek az idegei, hogy elviselje a megfagyott emberek látványát. „Mit mondott Isaksson Gudrunról? Valami olyasmit mondott, hogy ördöggé válik, mielőtt Gudruntól megszabadul.”

Halántékán kiduzzadtak az erek, mereven nézte a tüzet. „Ha volna valaki... Ha legalább egyetlen ember volna, akivel szót válthatnék, akivel megoszthatnám gondolataimat, akkor elvisel-

hető lenne itt az élet... Ha nehezen is, ha küszködve is. De vele? Meddig bírja!? Ezzel a szerencsétlennel odáig juthatok, hogy egy szép napon kézen fogom, és elindulok vele a hegytetőre, ahol egy lépcsőn a mennybe mehetünk... A hegyek között persze nincs lépcső, csak szakadékok és hegyomlások vannak, amelyek örök időkre elrejtik az embert.”

Helge sóhajtott. „Határoznom kell, mielőtt éhes farkas módjára üvölteni kezdek. Nem pusztulhatok el esztelenek módjára. Nem sorvadhatok el, mint a szerencsétlen nép idefenn a hegyekben... Életem ne legyen lebegő szalmaszál. Jobb eldobni az életet akkor, amikor még erejében van az ember, s amikor ez még egészen egyszerű. Ha majd Gudrun elalszik, szépen kiosonok a házból és kabátom ráhajtom a füstlyukra. Így Gudrun végre mennybe juthat. S velem mi lesz? A pokol egy és ugyanaz, legyen az a föld felett vagy a föld alatt.”

Gudrun a férfi arcát figyelte, de az nem észlelte, hogy gondolataiba lát a lány.

Gudrun megérintette a férfi vállát.

– Beteg vagy?

Helge bólintott.

– Igen, nagyon beteg! Talán lefekhetnék...

Miután újból megrakta még a tüzet, Helge a lány mellé feküdt. Gudrun simogatta a férfi arcát. Helge magához szorította a lányt, hogy még több emberi meleget szívhasson magába, hogy megolvassza azt a fagyot, amely a nap folyamán testébe férkőzött. Csókolni a lány forró ajkát.

– Te, kedves kicsi leányka! – suttogta rekedten.

A lány mosolygott, szemét behunyta, átölelte a férfi nyakát.

Egyikük sem hallotta a vadonban visszhangzó éhség üvöltését...

A tűz kialudt. Helge mozdulatlanul feküdt a lány mellett. Nyugodtan aludt, s úgy tűnt, mintha Gudrun egyetlen simogatása minden rossz gondolatát messze űzte. Arcának kemény vonásai szelíddé simultak.

Huszdik fejezet

Az ünnepek alatt a björknesi Anna jött át Bäcksjöbe. Kevés lisztet és kását hozott magával és azt mesélte, hogy segítség érkezett délről. Isaksson kétkedve nézett rá.

– Aligha marad valami számunkra – dörmögte keserűen. – Ha jön is valami segítség, az elfogy a lentieknél, hisz’ sok ott a nép, s nekik sincs élelmük.

– Dehogy! Jut mindenkinek – magyarázta lelkesen Anna. – A pap félretett a hegyvidékiek számára is. Azt mondta apámnak meg Nilsnek, hogy hirdessék, mindenki részesül a segélyből. Liszt meg kása jött, s azt beszélük, hogy vetőmagot és burgonyát is kapunk.

Isaksson felesége összekulcsolt kezekkel ült. Sovány arcán különös fény tükröződött, s szemei úgy csillogtak, mintha a mennyországot látta volna. Anna kis zacskó lisztet nyújtott át neki. Kölcsönbe adta, amíg ők is elhozzák a segélyrészüket.

Az újtelepes felesége kinyitotta a zacskót s reszkető kezeit megmerítette a durvára örölt lisztben. Szája megrándult, lélegzete nehézzé és akadozóvá vált.

Amikor a tűzhelyhez ment, hogy vizet forraljon az üstben, hasztalan próbálta visszafojtani zokogását.

Miközben a kását főzte, tizenkét éves gyermekük elkeseredett harcot vívott önmagával. Tekintetét mereven az ajtóra szögezte, keményen, elszántan, mint egy öregember, aki már régesrég megtanult úrrá lenni az érzései felett. Csupán meg-megránduló orrcimpái árulták el, hogy testének minden idegszállával a kásafőzést figyeli. A fiúcska hatéves leánytestvére már nem volt képes fegyelmezetten viselkedni. A tűz mellett állt, sápadtan, soványan, felpuffadt hassal. Tekintete fátyolos volt. Időnként kinyitotta piciny száját, habos nyál csurgott ki rajta, s végigfolyt az állán.

Annak ellenére, hogy Anna kóstolót hozott, Isaksson nehezen fogta a dolgot. „Csak úgy egyszerűen lemenni a faluba és árut hozni, jóllehet sem bőre, sem pénze nincs az embernek. Nem, ilyen időket még ember nem látott. Akik alul maradtak a küzdelemben, meghaltak. Mindig így volt. Segítséget sohasem kaptak hegyi lakók. Ha csakugyan van a papnak számukra is lisztje, ez nem lehet más, mint merő tévedés.”

A segítséget azoknak küldték, akik már sokat éheztek, akik némán cipelték koporsóikat, amikor a tavasz beköszöntött. A koporsók száma, s nem az elhangzott panaszos szavak, bizonyították a tél keménységét.

– Liszt...Liszt, amiből kenyeret lehet sütni. Liszt, amit sóshalba lehet keverni? Nem hazudsz?

Anna a fejét rázta.

– Miért hazudnék? Menjete a faluba, szánkóval menjete. A pap azt mondja, hogy van liszt, s ő nem hazudik.

Az anya asztalra tette a kását.

– Áldjon meg az Isten, te gyermek! – sóhajtott. – Angyal vagy.

Anna arca egy árnyalattal sötétebb lett. „Gyermek! Mindenki gyermeknek nevezi. Bebizonyíthatom, hogy érett nő vagyok?” Helgeről érdeklődött.

Isaksson gyanakodva nézett rá a kásás tál mögül.

– Mit akarsz tőle?

– Hírt kell vinni neki, hogy ő is részesüljön a segélyből.

Isaksson dörmögött.

– Igen, persze! Helget értesíteni kell. Majd holnap korareggel felszaladok Näverbäckenbe és elmondom neki.

– És Nilssonék? Merre fekszik a telepük?

Isaksson magára vállalta Nilssonék értesítését is. – Majd Berit és Manuel előre mennek a szánkókkal... Ha az idő kedvez, még a község előtt utolérem őket.

– Helgetől szénát kaptunk – mondta az asszony. – Áldott jó ember...

– Szénát? – csodálkozott Anna. A két kecskére gondolt, amelyeket csak nagy fáradtsággal tartott életben.

– Igen, hisz’ neki még nincsenek háziállatai – magyarázta Isaksson. – Tavasszal pedig majd segítünk neki házat építeni. Berit hozzáköltözik.

Forróság öntötte el Anna arcát. Beritre pillantott Néhány másodpercig farkasszemet néztek egymással.

– Megkért már?

Isaksson válaszolt:

– Igen, hisz’ egyedül nem boldogulhat. Itt mellettünk építkezik majd.

– És ő...?

– Ispotályba visszük.

Anna keze ökölbe szorult.

– Nem szabad az ispotályba kerülnie! – fakadt ki hevesen.

– Helgevel nem maradhat. Összekarmolta, csak úgy folyt a vér az arcából....

– Karmolta...?

– Nagyon vad lett az utóbbi időben. Senki nem bír vele.

Anna megrendülten ült az asztal mellett.

– Ha Mária az istápolyba kerül, az a halálát jelenti.

– Dehogy! – tiltakozott Isaksson.

– Azt beszélük, hogy Andreast egy földalatti lyukban tartják, vastag kőfal mellett őrzik.

Isaksson sem tudott többet az intézetről, mint Anna.

– Majd magam viselem a gondját! – fogadkozott elszántan Anna.

Isaksson ingerülten legyintett.

– Te?! Ugyan már!

– De igen. Nagypám kunyhójában lakom, szerzek majd élelmet az ő számára is!

– Lassan a testtel! Apádnak is lesz egy-két szava, mielőtt egy eszelőst viszel a házhoz.

A lány szomorúan nézett Isakssonra.

– Apám tiszteli a törvényt – mondta Anna büszkén. – Holnap veled megyek Helgehez és elhozom Máriát. Nem hagyom, hogy az ispotályba kerüljön.

– Nem szükséges, hogy velem gyere – tiltakozott Isaksson mérgesen. – Helge magával hozza úgyis, ha lejön a faluba. Szólhatok neki, hogy álljon meg Björknesben. Egészen biztos, hogy másként gondolkodsz majd, ha meglátod Máriát.

Anna bólintott. Csakugyan, Helge Björknes mellett halad el, amikor a faluba megy. És akkor azt is megtudja tőle, hogy mi legyen a kecskékkal. Ha Berit Helgehez költözik, akkor neki kell gondoznia az állatokat, szénát is kapott ehhez.

Anna zacskót húzott elő a hátizsákjából és odanyújtotta Isakssonnak.

– Itt van egy kis kása, Helgenek.

Isakssonnak sehogy sem ment a fejébe, hogy ez a taknyos kislány mennyire fennhordja az orrát. „Hogy majd gondját viseli Simon lányának. Hm... Bezzeg, nagy a szája, amikor jól hámlik a hárs. De a pap sem fog minden nap élelmet osztani az éhezőknek.”

Evés után a bäversjöiek előkészültek az útra és korán nyugovóra tértek. Háromszáz kilométer út állt előttük.

Anna ott éjszakázott, hogy másnap Berittel és Manuellel együtt menjen vissza. Fáradt volt, mégis került az álom. Szeme sajgott, alig tudta visszafojtani a zokogását. „Berit Helgehez

költözik... És nem ő lesz az, aki a Helge ételét megfőzi, gyermekeit megszüli. Neki... neki semmije sincs!” Felnézett a mennyezetre, amelyet a tűzhelyen pislákoló parázs gyengén megvilágított. „Semmi sincs? Dehogya! Gondozom majd azt a lányt. Az a szerencsétlen nem pusztulhat el ispotályban. Egy ilyen gonosz tett biztosan nagy büntetést hozna az egész hegyvidékre.”

Isaksson még napfelkelte előtt elérte Näverbäckent. Beszámolt a délről jött segélyről, s azt tanácsolta Helgenek, hogy rögtön keljenek útra.

– Sokaknak van szüksége élelemre, s akik késve érkeznek, könnyen élelem nélkül maradnak. – Azt ajánlotta, hogy Gudrun maradjon Bäversjöben, de még jobb, ha a faluba viszik. A pap talán elintézné, hogy elszállítsák oda, ahová tartozik. Az Anna ajánlatáról, miszerint Bäversjönben befogadják, nem szólt, mert úgy gondolta, nagy hiba lenne, ha a hetvenkedő lánygyermek szava után igazodnának.

Helge töprengő arcán még csak nyoma sem látszott örömmek.

– Hosszú az út – mondta fanyarul –, kétszer olyan hosszú, mintha Norvégiába mennénk.

– Igen, igen, de az adományért nem kell fizetnünk. És nem kell átvergődnünk a hegyeken. Télen nem szabad a hegyekben hosszabb utakat megtenni, mint szükséges. Az ember könnyen otthagynak a fogát valahol...

Isaksson sietett. „Ha nem akar részesülni a segélyből, az az ő baja. Az üzenetet átadtam, most pedig megyek Nilssonhoz.”

– Szólok Nilssonéknak is.

– Nekik már nincs szükségük segítségre – mondta Helge keserűen.

– Nem kell a segítség...? – csodálkozott Isaksson.

– Nem, mert már nem élnek. Éhen haltak. Szólhatsz a papnak, hogy vezesse be őket a halottak könyvébe.

Isaksson nagyot szusszanva leült és közelebbi felvilágosítást kért. Helge röviden elmesélte a rideg valóságot. Furcsának találta, hogy Nilssonnak nem volt több takarmánya. Az a tény, hogy tehene és két kecskéje már decemberben éhen pusztult, arról tanúskodik, hogy nem sokat gyűjtött télire.

– Én inkább azt hiszem – mondta Isaksson elgondolkodva – hogy rosszul kerítette be a szénáját és a szarvasok tönkretették. Ilyesmi már korábban is megesett.

– Gondoskodnunk kell majd, hogy eltemessük őket – jegyezte meg Helge.

– Hát igen. Azok, akik áprilisban még élnek, leviszik őket a temetőbe.

Isaksson elpanaszolta, hogy neki is meghalt egyik gyereke.

– Éhínség? – kérdezte Helge.

– Fekete himlő...

Mindketten tudták, hogy a gyermek túlélte volna a fekete himlőt, ha jobb koszon tarthatták volna. Az éhínséget nem volt szabad emlegetni. A vadonban senki sem halt ‘éhen’. Az a sok elpusztult gyerek ‘hasfájásban’ vagy ‘lázban’ hunyt el. A pap egyszer sem írta be a nagykönyvbe, hogy ‘éhen halt.’ Ez valahogy nem illett a könyvébe.

– Jössz Norvégiába? – kérdezte Helge, amikor szomszédja útra készen állott.

Isaksson összehúzta a szemöldökét.

– Ha egyszer megígértem, akkor megyek. – De meg kell mondanom, hogy nem bírom felfogni, miért nem jössz le a faluba.

– Mondtam már, hogy nagyon messzi van. – Jön Berit?

– Jön, de legalább tíz napba telik, amíg vállalkozhatunk a hosszú útra.

Gudrun a férfiakra nézett. Úgy tűnt, mondani szeretne valamit, de nem találja a megfelelő szavakat. Isaksson hosszan nézte és gyanúja támadt. Mintha megduzzadtak volna a keblei... „A jóltápláltságtól van-e, vagy egészen más van a dologban?” Nem szólt semmit. Becsukta maga mögött az ajtót.

Miután Isaksson elhagyta Näverbäckent, Helge a kunyhótól néhány kilométernyire felállított rókacsapdákhoz indult. Szívesen ment volna ő is a faluba, de attól tartott, hogy Gudrun túl soká maradna egyedül. Ha Berit nem érkezik meg január közepe előtt, akkor kénytelen Gudrunt magával vinni Norvégiába. Addig elég lesz az élelmük, de tovább már nem. Megkérdezte Gudrunt, van-e kedve vele menni a rókacsapdákhoz, s a lány készségesen magára kapta bundáját és a sapkáját. Arca égett a buzgalomtól. A férfi csodálkozott. Először történik, hogy érdeklődést mutat a vadászat iránt. Gudrun felcsatolta síléceit, Helge bezárta a kunyhó ajtaját. A kutya körülugrálta a lányt, de az észre sem vette.

– Kicsoda az a Berit? – szólalt meg hirtelen.

– Isaksson lánya.

A lány mély lélegzetet vett.

– Az aki elvitte a szénánkat! – mondta indulatosan.

– Nem, Gudrun, nem vitte el, magam adtam nekik a szénát. De ők majd cserében segítenek házat építeni.

– Idejön?

– Igen, veled lesz, amíg mi Isakssonnal Norvégiába megyünk élelemért.

– Ide ne jöjjön! Én is veled megyek Norvégiába! – Hangja mély volt, szinte kiabált.

Gyors mozdulattal lendített a síbotokon, s mire Helge felcsatolta a léceit, a lány már jó ötven méterre volt a háztól.

A férfi szíve a szokásosnál erősebben vert, amint a nyomába sietett.

Huszonegyedik fejezet

A délvidéki segély ezen a télen sok emberéletet megmentett. Arra ugyan nem volt elegendő, hogy az éhezőket felhizlalja, de a legnagyobb rosszat megtörte, és mindenki remélhette, hogy megéri a tavaszt. Több helyen azonban a segély későn érkezett. Nilsson kunyhóján kívül még sok más gazdátlanra vált, s majdnem minden egyes családban egy-egy koporsó várt a koratavaszi elszállításra.

Isaksson is részesült a segélyben és ígéretet kapott, hogy vetőmagért is jelentkezhet. Az újév utáni második héten ment Näverbäckenbe. Helge segítsége lekötötte, illendőnek vélte, hogy vele tartson a norvég vásárra. Más oka is volt erre. Az a gyanúja támadt, hogy Helge üldözött. Ezért nem mert a faluban mutatkozni. „Talán csak kisebb kihágást követett el, ami idővel feledésbe megy. Jobb embert aligha kaphatna Berit. Csodálatos, hogy vannak olyan emberek, akik sohasem éheznek. S azok, akik ilyenekkel laknak egy fedél alatt, nem fekszenek le korgó gyomorral. Ezért mindenképpen úgy kell rendeznem a dolgot, hogy Berit hozzá mehessen. Ha Helge nem viszi azt a bolond nőt istápolyba, majd más megoldást kell keresniük.”

Gudrun ellenségesen fogadta a bäversjöieket és semmi szín alatt nem akart otthon maradni, amíg a férfiak Norvégiában lesznek. Semmiképpen nem lehetett maradásra bírni, s végül Helgenek engednie kellett, bár tudta, hogy ez nagy kockázattal jár. Az út még a férfiaknak is nehéz, minden erejüket igénybe veszi. Gudrun erős, de mégiscsak nő. És várandós.

Isaksson valamit dörmögött Helgenek az esztelenségekről, s értésére adta, hogy nem azért jött, hogy egy tehetetlent cipeljen oda-vissza a hegyeken át, hanem hogy élelmiszert szállítson.

Gudrun dühös macska arcot vágott, vadul Isakssonra fűjt. Isaksson óvakodott hátat fordítani neki. Ugyanolyan közveszélyesnek tartotta a lányt, mint Andreast, aki az utolsó szem puskaporig lövöldözött, mielőtt lefogták. Figyelte Gudrun minden mozdulatát, félt rajtaütésétől. Helge felelőtlenségének tartotta, hogy Gudrunnak kése is van.

Amikor Gudrun és a férfiak megindultak a hegyek felé, Berit visszafordult Bäversjöbe. Észrevette, hogy a näverbäckeni asszony gyermeket vár, s tekintete elkomorult. „Ha a gyermek élve jön a világra, bajosan lesz helyem a Helge oldalán. De vajon szülhet-e gyermeket az esztelen? Persze, hogy szülhet, hisz valószínűleg ugyanúgy van megalkotva, mint mások. De ha megszületik a gyermek, el kell pusztulnia, mert ez a szerencsétlen nem képes gondját viselni. Meglehet, hogy ez már most, ott fenn a hegyekben megtörténik... Hallottam, hogy az asszonyok korán szülnek, ha nagy megerőltetésnek vannak kitéve. A havasok veszélyesek ebben az évszakban, s Gudrun amilyen eszeveszettül siel, megy, könnyen megeshet vele...”

Isaksson fejében is hasonló gondolatok motoszkáltak, amint Helgeék nyomában siklott a havon. „Sok minden történhet, ha ez az esztelen örjöngeni kezd. Vak örületében lezuhanhat egy szakadékba. Ez volna talán a legjobb megoldás, mert azt hiszem, hogy Helge sohasem viszi Gudrun istápolyba. Régóta együtt lakik ezzel a megzavarodottal, hogy vakká vált a nő örülségével szemben. Azt hiszi, hogy javul Gudrun állapota.”

Gudrun szorosan Helge nyomában haladt. Arca piros volt, lehelete apró fehér gomolyagokká alakult a jéghideg reggeli levegőben. Időnként türelmetlenül fűjtatott s Helget biztatta, hogy gyorsítson. Egy lejtőn megelőzte, s a következő emelkedőnél erőlködniük kellett a férfiaknak, hogy lépést tartsanak vele. Mindketten szánkót húztak. A hegy szélvédett oldalán laza volt a hó.

A hegyoldalon egyszer csak megállott a lány, kirántotta Helge kezéből a szán kötelét, s olyan erővel húzta felfelé a szánt, hogy Helge néhány méterrel elmaradt. Kiáltott, de nem kapott választ.

– Ne menj olyan vadul! – szólt rá keményen, amikor ismét visszavehette a szánt. – Maradj mögöttem!

A lány nehezen fújtatott, párállott körülötte a levegő, de mégsem akart a szánkó mögött menni.

– Sietniük kell!

A férfi zihálva nézte, ahogy a lány fölfelé törtetett, a szélkorbácsolta törpenyírfák között.

Isaksson alig tudta követni őket. A nagy hideg ellenére ő erősen izzadt, fújtatott, szíve hevesen dobogott. Nem volt fiatal, s az éhség legyengítette. Tudta, hogy örülség ilyen iramban menni, amikor még majdnem száz kilométernyi út áll előttük. Mégsem kiáltott Helgenek, hogy lassítsanak. „Valaminek történnie kell! – A levegőben volt a tragédia. Egyre inkább úgy érezte, halálúton járnak, s a dráma nem sokáig várat magára.

Teltek az órák, de nem történt más: Gudrun még keményebb próbára tette a férfiak erejét. Úgy tűnt, mintha a fáradtság messze elkerülte volna a lányt.

Isaksson agyában rémképek kergették egymást. „Ez az örült nő halálba hajszol minket, még mielőtt a határra érénk. Legfőbb ideje – gondolta magában – hogy az erőmhöz mérten gyalogoljak.” Látta, hogy Helge megállt néhány pillanatra s vár rá, de kiáltásaira, hogy lassítson, rá se hederített. Aztán olyan messzire járt már, hogy Isaksson csak a szánkó és a sílécek nyomait látta.

Helge és Gudrun a nippdali menedékházat két órával hamarabb érték el, mint számították. A férfi tüzet rakott, s mire Isaksson belépett, már javában ették a hófajdhúst azzal a rizskásával, amit Anna küldött. A lány ellenségesen nézett Isakssonra és tiltakozott, amikor Helge étellel kínálta. Nagy megerőltetésükbe került annyira lecsillapítani a lányt, hogy ne ragadja ki Isaksson kezéből a sült húst.

Evés közben Helge megpróbálta Isakssonnal megértetni, hogy miért nem várhatott rá. Isaksson bólogatott.

– Igen, igen, megértem, hogy akit a gonosz szellem magához láncol, nem követheti a józanész tanácsát. Miattam pedig nem kell aggódnod. Nem téveszttem el az utat. Ha holnap ugyanilyen örülten rohantok, akkor csak folytassátok magatokat. Nincs szándékomban öngyilkosságba rohanni.

Gudrun viselkedése egész este olyan volt, hogy Isaksson kénytelen volt rajta tartani a szemét. A férfiak azt várták, hogy étkezés után lefekszik a kunyhó priccsének valamelyikére, de a lány, Helge többszöri kérése ellenére is, fennmaradt. Arcáról a lágyságnak és engedékenységnak minden nyoma eltűnt, s beteges tekintetével dühödt villámokat küldött Isaksson felé. Megfoghatatlan gyűlölet szállta meg a lányt, amit az egy cseppet sem igyekezett palástolni.

Isaksson nem érezte biztonságban magát mindaddig, míg Gudrun le nem feküdt Helge háta mögé, s el nem aludt. Nehezen jött álom a szemére. Az éj folyamán többször felriadt, s az volt az érzése, hogy ijesztő tűzgolyóként szegeződik rá egy szempár.

Alig virradt, amikor Gudrun költögetni kezdte Helget. Látszólag ugyanaz a nyugtalanság volt benne, mint az előző nap, s már útra készen állt, mielőtt Helge tüzet gyújthatott volna. Elégedetlenséget mutatott, amikor Helge kijelentette, hogy amíg nem esznek, addig szó sem lehet a továbbmenésről. A lány fogait vicsorította Isakssonra, amikor az kilépett az ágyból.

Helge megbánta, hogy Gudrun magával hozta. Aznap is a lány szabta meg az iramot. Meredek hegyoldalon kapaszkodott felfelé, széleseben siklott a havasok jeges területein, s olyan vadul ment, hogy porzott a hó körülötte. A férfi minden pillanatban attól tartott, hogy Gudrun összerokad a fáradtságtól, vagy egyensúlyát veszítve, halálra zúzza magát a sziklák és a tuskók között. „Hihetetlen, hogy bírja ezt a nagy megerőltetést. A női test az ő állapotában nem viselhet el ilyen

megerőltetést. Megpróbálta rábeszélni a lassabb tempóra, de sem kérlő szavak, sem rimánkodások nem segítettek. Amikor Helge lassítani kezdte az ütemet, hogy ez által megállásra kényszerítse a lányt, még inkább nekikeseredett. Visszasietett Helgehez és követelte, hogy a szánkóhúzást engedje át neki. Valóságos közelharcot folytatott a szán köteléért. Egyetlen megoldás látszott célravezetőnek: összekötözik a lány kezét-lábát s hozzákötik a szánhoz.

Isaksson mindjárt az elinduláskor lassú tempót vett fel, mit sem törődve azzal, hogy a másik kettő messze előtte jár. Bizonyos volt afelől, hogy még a sötétedés előtt utoléri őket, mert ha gonosz szellem szállta is meg a nőt, amely vadul űzi előre, egyszer csak vége kell, hogy szakadjon ennek az örült hajsának. Ha aztán majd összeesik, akkor ott is marad. Ha egy örültnek elfogy az ereje, az inkább holt, mint élő. Minden jobb kilátónál azt várta Isaksson, hogy maga előtt látja Helget a súlyosan terhelt szánkót cipelve, s azon töprengett, hogy vajon szabad-e svéd nőt eltemetni Norvégiában. Az idő haladt. Isaksson átlépte a határt, de még sehol sem látta őket, s önkéntelenül fokozni kezdte iramát.

Alkonyodott. A hold vöröses-sárgás fényt vetett a fjordra, amikor Helge és Gudrun megpillantották a norvég falu kéményeinek füstjét. Az út lefele vitt, s a férfi lábai reszkettek, amidőn könnyedén hajlított térdekkel síléceit a lány nyomába irányította. Testét, lelkét egyaránt erősen igénybe vette a feszültség, s feloldása megbénította izmait. A hihetetlen megtörtént: minden rossz előjel ellenére eljutottak a faluba. Különös érzés fogta el Helget, kedve lett volna egyszerre nevetni és sírni.

Stenerud udvaráig szítek. Gudrun lihegve támaszkodott síbotjaira, majd hang nélkül összecsuklott. Helge hozzárohant, melléje térdelt és segítségért kiáltott.

A kiáltásra kijött a norvég. Az élettelennek tűnő lányt becipelték a házba. Padlóra fektették. Helge leroskadott az egyik székre, s megmarkolta annak támláját. Homlokán nagy izzadságcseppek gyöngyöztek. Vörös ködön keresztül látta, hogy Stenerud felesége gyorsan lefejt a lány ruháit.

Amikor Isaksson a vásárhelyre ért, Helge éppen tüzet gyújtott a falu utasoknak fenntartott kunyhójában. Arckifejezése keményen merev volt. Isaksson a priccsre nézett.

– Hol van?

– Stenerudéknál.

– Vége van?

– Nem.

– Koraszülés?

– Még az sem, de nem lehet tudni, hogy mi lesz.

Isaksson hümmögve az ágyak egyikére vetette a kabátját.

– Legjobb lenne, ha itt maradna.

– Hogy-hogy? Hogy érted ezt?

– Hát úgy, hogy meghalna. Akkor sok bajtól megmenekednél.

Helge hevesen fordult Isaksson felé.

– Ha Gudrun meghal, akkor mi ketten voltunk azok, akik az életét elvettük! – mondta.

– Mi vettük el az életét? Hát nem ő volt az, aki olyan örülden rohant? Ki az ördög hajtotta, hogy úgy rohanjon, mint egy vadállat?

– A szánkóra kellett volna kössük.

Isaksson attól tartott, hogy Helgenek elment az esze.

– Nem tudod, mit beszélsz! – kiáltotta dühösen. – Az ember nem cipel felesleges terhet át a hegyeken. – Megkötni, azt mondd? Lesz még alkalmad megkötni, ha csak meg nem hal. Éjjel sem lehetsz tőle biztonságban és büntetni való cselekedet őt az emberek közé engedni. Veszett

kutyát sem szabad tartani, márpedig egy őrült ember sokkal több rosszat tehet, mint egy veszett kutya. Nem merek neki hátat fordítani...

Helget elfogta a keserűség. Gyilkos szavakkal szeretett volna válaszolni Isakssonnak és meggyőzni arról, hogy Gudrun csak annyira sem veszélyes, mint az erdő madarai, de nyelve nem mozdult, képtelen volt egy szót is szólani.

A tűzzel bajlódott. Valahonnan ismerős szempár villant rá, keményen és vadon, mint a sebzett állatoké.

Huszonkettedik fejezet

Norvégiában is nehéz idők jártak, de Stenerud üzlete mégis bőséges élelmiszerkészlettel várta a svéd újtelepeseket. A túloldalról jövőket jó üzletfélnek tekintette, s igyekezett kedvükben járni, hogy neki adják el az elejtett vadak bőrét, s nála vásároljanak.

Helgevel és Isakssonnal ez alkalommal nem kötött nagy csereüzletet. A bäversjöi újtelepes három vörösróka és egy tucat hermelin bőrt hozott. Ennyi volt az egész koratéli zsákmány, s ez is olyan silány, amelyet még idáig sohasem vitt cserére. Helge szerencséje jobban kedvezett. A rozsomákbőrön kívül volt két farkas-, egy ezüstróka- és két vörösróka bőre. A hófajd-zsákot otthon hagyta, tartalékban.

A gabona drága volt, s a többi élelmiszer ára sem maradt le mögötte. Isaksson húsz tallért kölcsönzött Helgetől, hogy szánkóját ne kelljen félig üresen hazahúznia.

Az éj folyamán Gudrun kipihente magát, úgy tűnt, hogy nincs különösebb baja. Majdnem egész nap talpon volt, és szokatlan érdeklődést tanúsított aziránt, hogy Stenerudnál mi van eladó. Arra kérte Helget, hogy egy vég vásznat is vegyen. Szemében azonban ugyanaz a nyugtalanság tükröződött, amikor Isaksson közelébe került. A falu asszonyai észrevették, hogy Gudrun egyetlen egyszer sem hajolt meg előttük, s talán semmi kifogásolnivalót nem észleltek rajta, ha nem tudták volna az előző látogatásából, hogy szerencsétlen eszelős. Némelyek közülük kutatva nézték Helget. „Milyen érzés lehet, ha valakinek eszelős asszonya van, aki várandós?”

Jövet kedvező volt az időjárás, tiszta, felhőtlen volt az ég, s majdnem teljes a szélcsend. De mert néhány nap múlva holdváltozás lesz, Isaksson aggodalmaskodott, hogy az idő is meg fog változni. Nyugat felől enyhe szél fúj, s a nap felhők között nyugodott le. Márpedig hóviharban átvergődni a hegyeken, több mint egyszerű kaland, még akkor is, ha nem lett volna a nyakukon ez a szerencsétlen eszelős!

Amikor Isaksson Gudrunról beszélt, tekintete elsötétült, izzott a gyűlölettől. Gonosz teremtetést látott ebben a szegény lányban. Amennyire csak tehetette, kerülni igyekezett, s amikor este Gudrun lefekvéshez készülődött, Isaksson kilépett a házból, s csak órák múlva tért ismét vissza.

Korareggel Isaksson kiment az időt kémlelni. A szánkók már készen álltak.

Ha Gudrun nem lett volna, az időjárásra hivatkozva azt tanácsolja, hogy várjanak az indulással. De most igyekezett minél hamarabb megszabadulni Gudruntól. „Hóvihar? Valahogyan majd csak megússzuk...” Isaksson azt sem bánta, ha zord lesz az idő.

A faluba érkezésükkor tapasztalhatták, hogy Gudrun mégsem képes bármekkora megerőltetést elviselni. Isten áldása lenne, ha a tomboló hóvihar véget vetne életének. Helge is úgy vélte, hogy indulniuk kell, vállalniuk a kockázatot. A jelek szerint hátszelet kapnak, s ha kedvez a szerencse, akkor a vihar még néhány napig vár, érlelődik, mielőtt kitör. Gudrunt senki sem kérdezte az indulásról, de nem is volt szükséges. Ő türelmetlenül várta az indulást, s amikor a férfiak búcsút vettek Stenerudtól, már fogta az egyik szánkó kötelét.

A norvég fejcsóválva nézett a svédek után, amint azok kelet felé eltűntek a szürkületben. „Sokat kibírnak, de ha ez a nő baj nélkül hazaér, akkor az csoda lesz.”

*

A rossz idő kisebb hófúvásokkal déltájban kezdődött, amelyek süvítve sepertek végig a hegyeken. Egy órával később teljes erővel tombolt a vihar. A szorosokból és a szakadékokból rekedt bömbölés tört elő, s a sík helyeken a vihar kavargó felhőgomolyagokkal hullámozott, hatalmas lavinaként, végiggördült a vidéken, magával sodort minden kavicsot, gallyat és ágat.

Az újtelepesek viharban nyomultak előre és elérkeztek arra a helyre, ahol Helge az előző norvégiai úton Torkellel találkozott. A szél még inkább észak felé fordult, ami nagyon megnehezítette, hogy elérjék a következő hágót. Nehezen haladtak, jöllehet a szelet többnyire hátulról kapták. Az erős széllelkések időnként oldalt taszították őket, egy helyben topogtak, nehezen lélegeztek az örvénylő szél fojtó ölelésében.

Isaksson haladt elöl. Sílécit szánkójához kötötte, mert a kopár vidék kőomladékainak jeges kérgén nem használhatta ezeket. Összehúzóda, olykor négykézláb mászva haladt, részeg módjára meg-meginogott, sípoló tüdővel kapkodta a levegőt. A vihar olyan fehérre korbácsolta ruháját, hogy szinte eltűnt a meggémberedett vadonban. A vihar dühe egyre fokozódott. Mellettük magas hegycsúcsok emelkedtek, melyekről a hólavínak zúdultak alá.

Helge és Gudrun egymás mellett haladtak. Korábban a lány a szánkó rúdját fogta és így segített tolni, de Helge nem merte hátul hagyni. Ha elereszti a szánkót, akkor néhány másodperc alatt elnyeli a vihar, s örökre eltűnhet. Szótlanul küszködtek magukat előre, néha egyensúlyukat veszítve egymásba ütköztek, vakon tapogatóztak, amikor időnként a dühödt szélroham vadul a szemükbe csapott. Néha fel-feltűnt előttük Isaksson alakja: akár egy szellem a végtelen fehérségben, amit ismét elnyel a kavargó hótenger. Helgenek nem volt biztos fogalma afelől, hogy merre is járnak. Valami különös félálomszerűségben, magára hagyottságban haladt. Zúgott, csengett a füle, s minden lépés nehéz kezdet volt valamely vég nélküli úton.

Egy erős szélroham megállásra kényszerítette őket. Olyan erővel tört rájuk, hogy majdnem keresztüldobta őket a szánkón. Tántorogva álltak, s ügyetlenül törölgették arcukról a jégzemcséket. Helge nem vette észre, hogy eleredt az orra vére. Kétségbeesetten kapkodott levegő után, magához szorítva tartotta a lányt, s szemei előtt vöröses köd káprázott. Lábai meg-megrogytak, minden erejére szüksége volt, hogy állva maradjon. Szaporán pislogva igyekezett megőrizni látását. A gomolygó fehérségek között a hegyek körvonalait látta. Rekedten nagyot kiáltott, aztán megragadva Gudrunt, földre vetette magát a szánkó mögött. A vészjósló fehér csend rettentő csattanással szétrobbant. Százméternyi magas hóoszlop tódult az ég felé, amelynek lábánál sziklatörmelék pattogott szerteszét. A szörnyű robaj úgy hatott, mintha az alvilág démona láncait tépte volna szét. A hóoszlop összeomlott. Süvítő gomolyagok verődtek, kavarogtak viharos táncban, majd hirtelen szétestek és eltűntek a szürkésfehér hófalban.

Ahol a zúgó fergeteg végigsöpört, ott a hegyoldal olyan lett, mintha tisztára söpörték volna.

Helge még mindig erősen földhöz lapulva feküdt, jöllehet a szélnyomás megszűnt, s a kavicsos, törmelékes fürgeteg is elpihent. Egyik kezével átölelte a lányt, az éles törmeléket s a kőkemény jeget puha ágyának érezte, amelyben fáradtan, szép álmra várva alhat az idők végezetéig. A vihar távoli harangzúgáshoz hasonló csendes morajja szelődült.

A férfi bizonytalanul tapogató kezét érzett az arcán. Lassan és kényszeredetten visszatért az életbe. Lehúzta kesztyűjét. Zsibbadt arcát tapogatta.

Gudrun térden állott, szemében fény ragyogott, s a jobb arcán fehér folt világított. Helge magához vona a lányt és óvatosan dörzsölni kezdte a foltot, míg a lányarc ismét puha lett, majd a hidegtől vacogva feltápáskodott.

A vihar változatlan erővel tombolt tovább. Sötétedni kezdett.

Helge rekedt kiáltása gyenge sóhajként belefűlladt a vihar robajába. Feleletül az erős széllelkés lépésnyit oldalra dobta őket. Helge erős kísértéssel küzdött, hogy karjában a lánnyal, ismét földre feküdjön és álomba merüljön. „Itt és most, vagy néhány kilométerrel odébb, hát nem mindegy? A hegyek között meghalni, nem szégyen.” Botladozva lépett a lányhoz és erősen magához ölelte.

– Most végre a mennybe mehetünk! – suttogta rekedten.

Gudrun eltaszította magától a férfit, kaparászni kezdett a kötél után s rángatni kezdte a szánt. Helge, halálos beteghez hasonlóan nagyot sóhajtott, homlokát törölte, aztán ő is megragadta a

kötelet, de képtelenek voltak a hókupacba fagyott szánkót megmozdítani. Kotorni kezdte a havat, nagyokat emelt és feszített, míg végül néhány percnyi megerőltetés után szabaddá tette a szánkót. Tudta, hogyha ez nem sikerül, akkor akár tavaszig is maradt volna a szán hó alá temetve.

Ki-ki a maga helyére visszaállva, botladozva, roskadó lábakkal folytatták útjukat a viharban és sötétségben. Egy szikla közelében haladtak el, amelyről Helge felismerni vélte a tájat, s ettől kezdve kicsit déli irányba tartottak. Időnként egyet-egyet kiáltott, ilyenkor megálltak, hogy a választ hallják, de Isakssontól egy hang sem jött. Helge azon tűnődött, hogy mennyi ideig fekhettek a szánkó mögött, s hogy Isaksson elérte-e már Nippdalt.

Amióta irányt változtattak, a szánkó többször rászaladt a lábukra. Lefele haladtak, s Helgenek sikerült a lányt rávennie, hogy üljön fel a szánkóra. A rudakba kapaszkodva, hosszú szakaszokat siklott a szánnal minden különösebb megerőltetés nélkül. Amikor a hátába fúvó szél erősödni kezdett, Helge teljes erejéből fékezett, nehogy elveszítse uralmát a túlságosan felgyorsuló szánkó felett. Ha nekiütköznek valaminek, az végzetessé válhat. Olyan feszülten figyelte a terepet, hogy belefájdult a szeme.

Egyet-egyet kiáltott ismét, s most úgy tűnt, mintha letről gyenge választ hallana. Lábaival csáklázott, ismét jó néhány métert csúszott, majd újra kiáltott. A vihar s a fergeteg zúgásából egy rekedt emberi hang vált ki. Helge nagy igyekezetében, hogy minél hamarabb előre jusson, véletlenül egy nyírfabokornak vezette a szánkót. Gudrun lecsúszott róla, néhány métert gurult a lejtőn, nyöszörögve feküdt a hóban. Helge aggódva hajolt fölé. Gudrunnak nem esett baja, fel-tápáskodott. Talpon volt, amikor Isaksson újabb kiáltása hallatszott. Aztán Isaksson alakja is láthatóvá vált a nagy havazásban, Helgenek sikerült a szánkót kiszabadítania a bokorból. A bääversjöi újtelepes sízve, nehéz mozdulatokkal jött.

– Szánkóm néhány méterrel lejjebb van – mondta. – Kiáltottam, de választ nem hallottam. Csak álltam és vártam, de nem mertem a szánkótól elmenni. Ebben a viharban nehéz ismét megtalálni. Azt gondoltam, hogy nyomomban jössz s az erdőnél utolérsz – magyarázta Isaksson.

Helge ránézett. Különösnek találta, hogy visszafordult, ebben az időben, amikor két ember nyugodtan elmehet egymás mellett tízméternyi távolságban, anélkül, hogy egymást észre vennék. „Isaksson fáradt, talán nálam is fáradtabb.”

– Vajon, eljuthatunk a kunyhóig? – kérdezte Helge.

– El! De itt kell hagynunk a szánkókat – válaszolta Isaksson. – Az erdőben laza a hó... Ha pedig nem jutunk előbbre, akkor legokosabb beásni magunkat, hogy erőt gyűjtsünk. Ha addig folytatjuk, amíg összeesünk, akkor örökre itt maradunk.

Gudrun félig feküdt a szánkón. Az egyik kezét feje alá támasztotta. Isaksson rámutatott.

– Mi van vele? – kérdezte nyersen.

Helge erős nyomást érzett a szíve táján. Maga sem tudta, hogy mi a helyzet Gudrunnal, s hogy van-e egyáltalán jártányi ereje a lánynak.

Tovább folytatták útjukat lefelé, Gudrunnal a szánkón. Az ereszkedő olyan meredek volt, hogy inkább fékezni kellett, mint húzni. Pillanatok alatt elérték azt a széltépett fenyőt, amely alatt az Isaksson szánkója volt. Behúzódtak a fenyő ágai alá, s megpróbáltak valami ennivalót előkotorni.

*

Késő éjszaka volt már, mire az újtelepesek végre elérték a nippdali menedékházat. Remegtek a fáradtságtól, s alig tudták kinyitni az ajtót. Helge megpróbált tüzet gyújtani, de a vihar úgy neki feküdt a primitív kéménynek, hogy a füstöt mind visszanyomta a helyiségbe. A tűzhelyet tisztára söpörte a huzat, a padlót majd mindenhol hó fedte. „Üsse kő” – gondolta Helge. Amennyire tudták, leverték magukról a havat, s a koromsötétben kitapogatták a priccseket, ahol aztán a rén- és báránybőrök között mély álomba merültek.

Huszonharmadik fejezet

Helge arra ébredt, hogy a kunyhó minden ízében recseg, ropog. Szél süvített és fűtyült az ajtó-repedéseken át, s forgószél kavargott a tűzhely szürke kövei között. Tenyéryi ablakon át beszűrődött a sápadt nappali fény. A vihar oly hévvel vetette magát a menedékház falaira, hogy Helge attól tartott hogy összeomlik a ház. Könyökére támaszkodva figyelt. A szembe lévő priccsen Isaksson feküdt összezsugorodva, majdnem semmi sem látszott belőle.

Helge megfordult. Tapogatózni kezdett a báránybőrök alatt, amíg keze beleakadt Gudrun aranszőke hajfűrtjeibe. Örömmel érintette Gudrun meleg testét.

Felkelt. Vacogva, gallyakat tördelt, hogy tüzet gyújtson.

Írányt változtatott a szél, könnyebben ment a tűzgyújtás, mint az éjjel. Időnként visszacsapott a füst, de a kémény erős huzatában ígéretesen pattogtak a szikrák. Fejszét fogott és kiment.

Amikor visszatért, látta, hogy Isaksson és Gudrun farkasszemét néz egymással.

– Még maradnunk kell – mondta Isaksson bosszúsan, amikor felkelt.

Helge bólintott.

– Amíg ilyen erővel tombol a vihar, gondolni sem lehet az utunk folytatására.

– Idehozhatnánk a szánkókat.

– Igen. Ha eláll a vihar, megdézsmálhatják a vadállatok.

Gudrun felült a priccsen és haját rendezgette. Szeme alatt sötét karikák voltak, sápadt volt, arca elkeskenyült.

Helge arra kérte, hogy amíg Isakssonnal elhoznak egy szánkát, maradjon a kunyhóban. Úgy tűnt, hogy a lány szívesen marad. A férfiak kiléptek a kunyhóból és ő visszafeküdt.

A viharral küszködve törték magukat előre addig a helyig, ahol a szánkóikat hagyták. A havazás nem volt olyan erős, mint előző nap, de a vihar ugyanolyan erővel tombolt, s egyes helyeken magasra tornyozta a havat.

Amikor végre a szánkókhoz értek, és a fa alá húzódtak, hogy néhány percre kifűjják magukat, ráncok gyűrődtek Isaksson szája köré, s hirtelen dühösen szólt.

– Végezned kell már egyszer vele!

Helge élesen nézett Isakssonra.

– Úgy véled, hogy hagyjam itt valahol a hóban?

– Igen, mert te úgysem fogod őt az ispotályba vinni. Mi majd tanúskodunk, hogy elveszett a hegyek között. Ez elég lesz a papnak, a pandúrnak meg semmi köze a dologhoz. A törvény azzal sem törődik, hogy a gyermekek éhen pusztulnak. S azon sem csodálkozott senki, hogy Nilsson családotól éhen halt.

– Nem gyilkolunk! – szakította félbe Helge dühösen. – Azt sem tudjuk, hogy élve megússza-e ezt a nagy megerőltetést. Még akkor sem, ha szánkón cipeljük tovább.

Isaksson nagyot köpött haragjában.

– Ugyan már, ördög bújt belé! Látom, hogyan villog a szemében. Ha leesik, ismét csak feltápászkodik... Űzi a gonosz! Hagyjuk, hogy kimenjen belőle a gonosz szellem... Halott testben nem marad meg a gonosz!

Helge nem válaszolt. Elgondolkodva ült. Az egyik kis fenyőbokr reménytelen küszködését figyelte, ahogyan a hófűvás kellős közepén, hasztalan próbálja koronáját a hó fölött tartani.

Isaksson folytatta lelketlen beszédét:

– Nem lehet valami jó érzés, ha az embernek eszelős az asszonya s gyermeket vár. Úgy gondolom, hogy a pap sem szívesen fogja megkeresztelni.

Helge arcába vér tódult. Mély lélegzetet vett, hogy visszafojtsa dühkitörését. Isaksson megjegyzése érzékenyebben érintette, mint azt útítársa sejthette volna. Voltak pillanatok, amikor Helge úgy érezte, hogy az összes gonosztevő között ő a legnagyobb. Akkor is minden hidegvérére szüksége volt ahhoz, hogy megvédje magát a norvég asszonyok tekintetétől. Isaksson szavai keményen próbára tették önuralmát.

– Ez a mi ügyünk!

– Inkább csak a tiéd! – jegyezte meg Isaksson csípősen. – Hiszem, hogy a lány nem tehet róla. Ne hidd, hogy ez csak a te dolgod. Egy eszelős csak hülyét szülhet, az ilyenre semmi szükség itt nálunk. Gondolom, hogy a papnak és a pandúrnak is lesz hozzád néhány szava. Most kell bebizonyítod, hogy maradt még csöppnyi eszed.

Helge szíve hevesen vert. Isaksson felszínre hozta azt a félelmet, amit idáig mélyen magába rejtett. „Vajon Gudrun gyermeke már az anyaméhben arra van ítélve, hogy maga is örültként járja a világot? Egy szép napon úgymint minden kiderül, s akkor talán tényleg közbe kell majd lépni. De addig? Addig várni kell. Itt hagyni a hegyekben?...” Helge összehúzta szemöldökét s szembe fordult Isakssonnal:

– Ha a te segítségével Gudrun halálával jár, akkor inkább megpróbálok egymagamban boldogulni.

– Bolond vagy! – sziszegte Isaksson.

– Te pusztulni hagynál egy ártatlant!

Az újtelepes vállat vont, tekintete rideg és kemény volt.

– Az örült nem ember! – dörmögte mogorván. – Mord Eblánynak szólította, s az a véleményem, hogy helyesen tette: A bolond eb. Kölyke lesz. Nem számít embernek!

Helge ütött.

Aztán felpattant, s a dühtől remegve előkapta hosszú kését. Isaksson feltápáskodott és megtörülte vérvő orrát. Nehezen lélegzett, halántékán vastagon kidagadt az ér. Hirtelen megragadta az egyik szánkó kötelét.

– Van elég tennivalónk, mintsem hogy verekedjünk! – mondta.

Helge leengedte kését. Reszketett a felindultságtól, de segített kiszabadítani a szánkát a hó alól. Óva intette Isakssont, hogy még egyszer ebnek nevezze Gudrunt. Vonszolták a szánt a mély hóban. Órányi küszködés után, végre elérték a menedékházat. Gudrun még mindig feküdt, de a tűzön látszott, hogy kinn járt. A két férfi egész úton hallgatott, tompa és nyomasztó volt körülöttük a csend. Ettek, majd elhagyták a kunyhót, hogy elhozzák a Helge szánkóját is.

Esteledett. A vihar tovább bömbölt a vadon felett, amikor a nippdali menedékház ajtaját éjszakára becsukták. Mindkét szánkót a színbe húzták, s a vándorok abban reménykedtek, hogy rövidesen jobbra fordul az idő, s hogy már a következő reggel hazafelé indulhatnak.

Isaksson nyitott szemmel feküdt. Kése lazán feküdt az oldalánál, s egyik kezét a markolaton tartotta. Amikor Gudrun megmozdult, Isaksson tekintete a kunyhó félhomályába kutakodott, s nehezen uralkodott magán, hogy a lányba ne rúgjon, amikor az elment mellette.

Isaksson nem haragudott Helgere, amiért az arcul vágta. Gudrunban látta ő a gonosz szellemet, amely ezt a délvidékit úgy elrontotta, hogy az többé már nem is volt ura az eszének. Ha valamilyen módon sikerülne elűznie ezt a gonosz szellemet, akkor Helge bizonyára baráti jobbot nyújtana neki. Jó szomszédok lennének és Berit főzné Helge ételét, melegen tartaná az ágát. A legközelebbi ünnepkor aztán össze is adhatná őket a pap. Csak találna kiutat... Isaksson egyre csak töprengett és két szélroham közötti szünetben hirtelen világosan maga előtt látta a megoldást.

Helge vigyázott a tűzre. Mogorva arcát mutatta, látomások gyötörték. „Az emberek azt hiszik, hogy ő csak úgy a szerencsétlen leány mellé feküdt, aki olyan, mint egy lélektelen állat. Mit tud-

nak ők a magányról és arról a borzasztó hidegről, amelytől annyira fázott a lelke, hogy nem volt tűz, amely felmelegíthette volna. Azt sem tudják, hogy az örök sötétségbe taszított nőért küzd, világosságot szeretne gyújtani a lelkében. Saját énemből igyekszem a szerencsétlen lénybe annyit átültetni, hogy az felébredjen. És Gudrun most már inkább ember, mint félévvel ezelőtt volt... Annyira ember, hogy tekintetével gyűlöletet és barátságot is mutat, ha kissé különös módon, de mégis az ébredő élet jeleit érezni pupillái homálya mögött. Hacsak ez nem az örületnek másik formája? Amely sokkal vadabb is lehet, amikor hirtelen örvénylésbe csap át? Amit aztán már csak erőszakkal lehet fékezni?”

Helge homloka gyöngyözni kezdett belső küzdelmében, s a tűz pattogó szikrái előtt megfogadta, ha majd eljön az a gonosz nap, akkor a lányra emeli a puskáját. Nem hagyja, hogy ispotályba kerüljön, ahol a dühöngőket vasra verik.

A tűz lassan leégett. Helge ott ült a tuskón. Napfényes tájat látott maga előtt, hullámozó búzatáblákat, barátságos embereket, akiket az éhség nem tett érdessé, érzételessé. Forgószerűen szabadult rá a kéményből, füstöt és hamufelhőt terített rá, amitől egyszeriben magához tért. Köhögve összekotorta a paraszat, a priccshez ment és lefeküdt. Nem volt miért fennmaradnia.

Helge nyomban elaludt, de Isaksson ébren volt. Néhány üszkös fadarab pislákol még a tűzhe-lyen, s ebben a derengő homályban Helge háta mögül Gudrun tekintet rá. Az újtelepes könyökére támaszkodott, szája félig nyitva volt. Lihegett a felindulástól. Tekintete gyűlölködve fűrődött a lány égő szemébe. Tompa morgás szakadt ki kebeléből, fenyegetően felemelte egyik kezét. A lány helyére roskadt. Isaksson éjfél után is égő szemekkel kémlelte a sötétet. A vihar tombo-lásában s az ajtó résein besüvítő szélben csoszogó lépteket vélt hallani. Hosszú ideig felülve maradt ágyában, s mélyen bámult a sötétségbe, készen arra, hogy megfojtsa a gonosz hatalmakat, ha azok rávetnék magukat.

Az idő másnap sem volt olyan, hogy hazaindulhattak volna. A szél kelet felől fűjt, negyven kilométerre voltak Näverbäckből. Isaksson Gudrun elleni gyűlölete oly magasra hágott, hogy a kunyhó szűk falai között Helget is kikezdte. Időnként egy-egy csípős megjegyzést hallatott, s szándékosan Gudrun lábai elé köpött.

Helge vére forrni kezdett.

– Mi van veled? – Ha van még valami mondanivalód, hát csak szaporán ki vele!

Isaksson egy kicsit odébb ment, s ajkát lebiggyesztette.

– Mondanivaló! – sziszegte dühösen. – Hát igen! Itt ül az ember, mert bolondokhoz szegődött. Ha nem félnél a pandúrtól, akkor lejöttél volna a faluba élelemért. Nem való ilyenkor a hegyeken át rohángálni.

– Nem kényszerítettelek, hogy velem jöjj.

– De igen! Te és az átkozott szénád, amely kicsalta belőlem az ígéretet!

– Nos talán olyan rossz neked itt? Családodnak van élelme, s még többet viszel most a szánkón. Ennél rosszabb is lehetne sorod.

Csúnya fintoiba torzult Isaksson arca.

– Lehet rosszabb egy örülttel összezárva lenni ebben a lukban! – sziszegte. – Inkább éheznek! Nézd, hogy bámul rám! Jobban érezném magam, ha egy nőstényfarkas ólálkodna a lábam körül.

– Isaksson egészen belelovalta magát, s vad mozdulatai egyre fenyegetőbbé váltak.

Helge nyugalomra intette. Rajta a sor, hogy tűzrevalót hozzon. Sokkal okosabban tenné, ha most menne érte.

Isaksson nagyot nyelt. Közel állt ahhoz, hogy bősziált bika módjára Helgere vesse magát. Fejszét ragadva erősen bevágta maga mögött az ajtót. Helge bosszúsan nézett utána, Gudrun pedig lélegzetét visszafojtva simult oldalához.

– Meg akar ölni minket! – suttogta a lány.

– Dehogy, csak a rossz idő tette ilyenné. Nem gondolja komolyan, amit mond.

A lány hevesen rázta a fejét, s arcán piros foltok égtek.

– De igen, meg akar ölni minket! Nem szabad beengedni. Lődd le!

Helge szédült. Bárki mástól elvárta volna ezt a felszólítást, de Gudruntól soha! Az a szelíd angyal, aki egyik lábával a mennyben járt, nincs többé. Helyette itt áll valaki, aki ölni akar. Helge megtörülte nyirkos homlokát és letelepedett a tűzhely melletti tuskóra. Képtelen volt arra, hogy valamit is tegyen. Úgy tűnt neki, hogy a lány buzgón az ajtót vizsgálja, hogy be lehet-e belülről zárni. Szerencsére Isaksson jó ideig távol maradt, s Helge úrrá tudott lenni indulatain, sőt Gudrunt is meg tudta nyugtatni. Maga is meglepődött azon, hogy úgy beszélt Gudrunhoz, mint normális emberhez szokás.

– Most pihened kell – holnap talán jobb lesz az idő. – Akik embert ölnek, azok gonosz ördögök kezében vannak.

Isaksson feszülten uralkodott magán, amikor a gallyakkal bejött. Igyekezett Gudrunt kerülni, lefeküdt a priccsre, s a falat bámulta. Egész nap a végsőkéig megfeszítette idegszárait, hogy nyugodtnak lássák, bár távolról sem volt az. Gudrun kihívóan viselkedett, s estére már olyan feszült volt a hangulat, hogy piciny szikra is elegendő lett volna ahhoz, hogy a kunyhóban lévők idegeit felrobbantsa. Helge érezte, hogyan lüktet a vére, s mindkét tenyere nyirkos.

– Ez tiszta örülség! – szólalt meg hirtelen. – Ha ennek véget nem vetünk, akkor jobb, ha most nyomban nekivágunk a viharnek.

Isaksson csak morgott.

– Hát induljatok már! – Hogy az ördög vinne el már titeket!

Helge zihálva lélegzett, s keményebben megmarkolta a kezében lévő fejszét. Néhány pillanattal később teljes erejéből belevágta a tuskóba. A feszültség csak nem engedett. Egyikük sem mert a másiknak hátat fordítani.

A vihar tovább tombolt. A pokoli, mindent korbácsoló hóvihar, üvöltésével, robajával, állandó süvítéssel teljesen rájuk nehezedett, s már-már nyomorult emberekké marcangolta szét őket. Még egy napot nem bírtak volna a kunyhóban elviselni.

A férfiak tudták, hogy ez az éjszaka sem hoz álmot a szemükre. Kartávon kívül igyekeztek egymástól tartózkodni, hogy a váratlant kikerüljék, s erősen vigyáztak arra, nehogy kialudják a tűz. Ha néha elmentek egymás mellett, mintha forró gőzök csaptak volna össze testük között. Tudták, hogy örülség fent lenniük, de nem tudtak ezen változtatni. Egyik sem bízott annyira a másikban, hogy mert volna lefeküdni. Várákozva, összekuporodva ültek, s mindannyiszor összerendeztek, ha valamelyikük megmozdult. Hosszú órákig egy szó sem hangzott el, amikor Helge végre megszólalt:

– Le kéne feküdnünk!

Isaksson mogorván bólintott, de meg sem moccant.

– Te csak ülj, ha így akarod, de én lefekszem! – mondta Helge.

– Feküdj le és fogd be a szád!

A férfiak tekintete szúrósan egymásba fűrődött. Helge vállat vont, lassan a priccshez ment és lefeküdt, de a feszültség csak nem engedett. Mindketten hallgatóztak, mintegy a vihar süvöltésén keresztül igyekeztek meghallgatni egymás forró lélegzetvételét.

Helge mégis elszenderedhetett, mert hirtelen rémítő csendességet érzett maga körül: nem hallott egy hangot sem a kémény felől, egy sípolást vagy morajlást sem; úgy tűnt, mintha maga a halál lépett volna be a kunyhóba, s nehéz kezét mindenki fölé kiterjesztette volna. Az újtelepes óvatosan kimászott az ágyból, s kinyitotta az ajtót. Megcsapta a hideg téli éjszaka levegője. A csillagos égre nézett, s ajkai úgy mozogtak, mintha imádságot vagy hálaadást mormolt volna.

Amikor visszajött, Isaksson felült az ágyában. Arc kifejezése veszített valamit korábbi vadságából.

– Vége a viharoknak?

– Igen. Csendes és tiszta idő. Útra kelhetünk.

Isaksson nehezen lélegzett, s hirtelen kezét nyújtotta.

– Megszoríthatom a kezéd? – dörmögte fanyarul. – Nem pusztulhatunk el, mint vadállatok...

Huszonnegyedik fejezet

Március végén Helge és Isaksson elmentek Nilsson telepére. Egynapi munkával koporsónak való deszkát fűrészelték, kihordták a halottakat, beszögezték a ház ajtaját. Az állat tetemeket bennhagyták a kunyhóban, arra számítva, hogy a házat felgyújtják a lappok, vagy lassacskán elkorhad és összeomlik. Bizonyosnak vélték, hogy újtelepes ide nem teszi a lábát. Bujkáló gonosztevőnek még menedéket nyújthat a kunyhó, de becsületes ember számára ez a hely tilos. Az új törvény szerint csak keletebbre szabad telepet létesíteni.

Néhány napja melegen sütött a tavaszi nap. A hóréteg teteje kemény és fagyos volt, s így könnyebben vontatták a megrakott szánkókat. Elvitték a koporsókat Bäversjöig, onnan másnap folytatták útjukat mintegy harminc kilométernyire, a temetkezési helyig. Isaksson szánkóján két koporsó feküdt, mert fekete himlőben elpusztult gyermeke is temetetlen volt. Most könnyebben elszállíthatta a havon, mint később, amikor a hátán kellene cipelnie.

Az egyházi ünnepet évente kétszer tartották meg a lappok kápolnájánál; az év többi szakában elhagyatottan állt ez a terület. A holtak bírodalma volt ez, ahová élő ember ritkán tévedt. Téli éjszakákon nyugodtan üvölthetett a farkas a durva fakeresztek között, s a medve zavartalanul járhatta körül a kápolna ácsolt falait és lakmározhatott a tóparti kunyhók között növő feketeáfonya bokrokról.

Helge és Isaksson déltájban értek a temetőbe. Nagy igyekezettel lapátolták a havat azokból a gödrökből, melyeket még az elmúlt ősszel ástak. Sok fáradságot takarítottak meg ezáltal, hogy még a szeptemberi ünnep alkalmával megásták azok sírjait, akik a következő ünnepet már nem érték meg. Szeptemberben puha a föld, de ha valaki kora tavasszal szándékszik gödröt ásni, akkor minden kavicsot egyenként kell a kőkeménnyé fagyott földből kivájni. Amikor az őszi sírokat ásták, még nem tudták, ki fog majd beléjük kerülni, többnyire kis gödrök voltak ezek, mert a téli halál általában több gyermeket pusztított, mint felnőttet. Ritkán esett meg, hogy valamelyik sír üresen maradt a következő ünnepig.

Leeresztették a koporsókat a sírgödrökbe, imára kulcsolták durva kezeiket, s Isaksson elmondta a Miatyánkot. Rekedten, egyhangúan szólt az imádság. Isaksson arca éppen olyan kifejezéstelen volt, amikor a saját gyermeke felett imádkozott, mint amikor Nilsson Olof sírja felett állott. Elénekeltek egy zsoltárt, aztán beállították a Bäversjöből hozott fából készült kürtöket, s behantolták a sírokat. Ha majd eljön az ideje, ezeken a kivájt fakürtökön keresztül szórja be a pap a szokásos három lapát szentelt földet.

Amikor mindent elvégeztek, ugyanolyan csendesen, mint ahogy jöttek, visszaindultak Bäversjö felé.

A nehéz norvégiai út után Helge valamivel tartózkodóbb volt, Isaksson pedig mindent elkövetett, hogy visszanyerje barátságát. Miután szúrós tekintettel nem sikerült Gudrunt az útból eltávolítani, sok megpróbáltatásnak vetette alá magát, hogy a lány közelében nyugodtnak lássák, és soha egy szóval sem említette többet, hogy a bolondokházába kellene vinni. „Majd csak eljön az ő ideje is.” – gondolta Isaksson. „Addig pedig úgy teszek, mintha észre sem venném az eszelőst...”

Mialatt a férfiak Nilssonékat temették, Gudrun a bäversjöi újtelepen tartózkodott. Isaksson elleni gyűlölete alább hagyott, és Helge csodával határosnak tartotta, hogy a lány beleegyezett, hogy Bäversjöben maradjon, míg a férfiak a halott családdal szembeni kötelességüket teljesítik. Gudrunnak meg kellett alkudnia a helyzettel, mert egyedül nem maradhatott Näverbäckenben;

kutyája sem volt, amely megvédelmezte volna. A szerencsétlen állat az újév előtti éjszakán kimúlt, farkas végzett vele.

Helge fontolóra vette a Bäcklidenbe való leköltözést. Bár Näverbäcken jó helynek ígérkezett, mégsem mert a lappok jóindulatában bízni. Úgy érezte, hogy azok engedékenysége kizárólag Gudrun személyével függ össze. Egy szép napon beállíthat a pandúr és a végrehajtó, s fáradsága egyszerre elpocsékolódik. Más egyéb is volt, amiért indokoltnak látta a költözést: Näverbäcken elhagyatott hely, ahol szükség esetén nincs kitől segítséget kérni. Bäcklidentől húsz kilométernyire fekszik a legközelebbi telep, s jégzajlás után a csónakot is használni lehet, de Helge úgy érezte, hogy a björknesi népben jobb szomszédokra talál: Johann és Nils sokkal emberségeesebbek, mint Bäversjö kőszívű újtelepese.

Isaksson helyeselte Helge Bäcklidenrel kapcsolatos szándékát: tervezgetései mutatták, hogy ez a délvidéki ember mégis csak értelmes. „Bäckliden olyan hely, ahol Beritre jó napok várnak. És ez az idő már nagyon közel van. Májusban, de lehet, hogy még előbb, sok minden meg fog változni.”

A kunyhó teljesen leégett; a kémény falában azonban csak néhány kő lazult ki, s az alapkövekkel sem volt különösebb baj, új gerendákra vártak csupán. A csűr hibátlan volt, s az istálló is jól tartotta magát. Akárki láthatta, hogy lényegesen kevesebb munka kell az itteni építkezéshez, mint Näverbäckenben. Isaksson azt magyarázta, hogy a hó alatt jó a tunnlandni szántóföld, s a folyó felé vezető hegyoldalon újabb irtásra való helyek húzódnak. A patak mentén malomhelyek voltak, s a malomkövek csak arra vártak, hogy ismét örökhessenek.

A két férfi folytatta a telep számbavételét. Úgy látszik, Mord a ház közeléből hordta a tűzifát, de a lakóhelytől ötszáz méteren belül bármerre jó épületanyagnak valót találtak. Még akkor sem kell messzebbre menni gerendáért, ha tizenöt rönknyi magasságúra építik a házat. Nehezebb volt megállapítani a kaszálók értékét, de Isaksson azt állította, hogy Bäcklidenben igen ritkán volt takarmányhiány, annak ellenére, hogy Mord többet törődött a puskával, mint a kaszával. Bosszankodott amiatt, hogy a telep papírai megsemmisültek a tűzben. Ha ezek birtokában volnának, könnyen megbizonyosodhatna, hogy törvényesen mi tartozik a telephez.

– Mostanában sokkal inkább fontosabb, hogy a papírok rendben legyenek, mint valamikor régen. Az, aki még az irtásos határra vonatkozó törvény előtt kapott telekpapírt, az akár el is adhat a telkéből. A határon túli területeken új jövevény csak úgy juthat földhöz, ha azt a régi telepesektől vásárolja.

– Beszélned kell a pandúrral – javasolta Isaksson –, egyházi ünnepekkor el szokott jönni a kápolnához. Segítségedre lehet, hogy új papírokat kapj az umeåi főispántól. Próbáld érvényesíteni a régi telekkönyvi jogokat, és Simon neve helyett vezettesd be a te nevedet.

Helge azt válaszolta, hogy mindent a rendnek, és előírásnak megfelelően fog majd intézni. Elhatározta, hogy Bäcklidenbe költözik. Ha Mimi visszajönne, akkor egyszerűen kiadják az útját: Gudrunnak legalább annyi joga van a telephez, mint neki, vagy még több, mert Mimi magával vitte az állatokat. Örökségnek pedig ennyi éppen elég, hiszen az apjának nem volt több joga Bäcklidenre, mint az erdőben tanyázó rókáknak és farkasoknak.

Mielőtt Bäcklidenből távoztak, Isaksson bement az istállóba a ládáért, amelyben Mord földi maradványai voltak. Arra gondolt, hogy amikor Helge és Berit a szentiván-napi ünnepkor elmennek a paphoz, nem szerencsés halottat cipelniük a hátukon. „A láda nem nehéz, úgyhogy könnyen elvihetem Bäversjöbe. Onnan majd akad segítség a temetőig, hiszen az ünnep előtt, valószínűleg mások is temetnek. Nem jó az, hogy Mord teteme továbbra is Bäcklidenben maradjon, amikor építkezésbe kezdenek ezen a helyen. Amíg a test temetetlen, addig a léleknek nincs nyugalma” – gondolta magában.

Helge úgy vélte, hogy a költözéssel legalább addig várniuk kell, amíg Gudrun megszüli a gyermeket. Attól tartott, hogy az út túl nagy megerőltetés lenne számára, mert bár a nappalok már eléggé melegek, az éjszakák még keményen fagyosak. És jöhet valamely hosszantartó, rossz idő, amely lehetetlenné teszi, hogy Gudrunnak, ha eljön a szülés ideje, valahol egy meleg sarkot is biztosítsanak.

Isakssonnak nem tetszett, hogy Helge halogatja a költözést. „Most könnyebb terút cipekedni a hegyekből, s a háznak való gerendák készítése és szállítása is fele annyi munkával jár, ha a fákat órára döntik”. Isaksson éppen Gudrun érdekében is felhozott ellenérveket: „A szülés után néhány héttel alig hihető, hogy könnyebb lesz számára, mert akkor már olvad, s gyalog kell majd átgázolnia a megduzzadt patakok jéghideg vizén. Nem! Hidd el, sokkal jobb lesz most. A vadászat most nem időszerű, nem sokat veszít az ember, ha puskáját a szegre akasztja. Miért teljék el Näverbäckenben még két hónap tétlenül, amikor eközben sok mindent elvégezhetsz Bäcklidenben? Ha most költözől, segíthetnék gerendát cipelni. Rendbe hozzuk az istállót, ahol nyugodtan hálhatunk. Annál hidegebb úgysem lesz, hogy az állatok moslékfőző tűzhelyével ne tudnánk elég meleget csinálni. Szent Iván-napra már tető alatt lehet a házad.”

Helge mohón hallgatta Isakssont. Belátta, hogy valóban nehéz lesz a házépítéshez segítséget kapni kaszáláskor.

– Talán rendbe hozhatnánk annyira az istállót, hogy Gudrun ne fázzon?

Isaksson nyomban ellenkezett.

– Gudrunt Bäcklidenbe hozni?! Isten ments! Sokkal jobb, ha Bäversjöben marad, ahol két nő viseli gondját.

Isaksson jóindulata nem keltett gyanút Helgeben, jóllehet bizonyos fokig meglepődött rajta. Beszélt Berittel meg az anyjával, s úgy vette észre, egyiküknek sincs kifogása az ellen, hogy Gudrun még náluk maradjon. „Ha majd terhünkre lesz, üzeni fogunk” – válaszolták a nők.

Helge igyekezett megmagyarázni Gudrunnak, hogy Näverbäckenből elköltöznek, s neki a bäversjöi nőknél kell maradnia addig, amíg Isakssonnal összeácsolnak egy házat. Azt, hogy az új otthont hol építik, nem említette. Bizonyos volt afelől, hogy Bäckliden neve nem létezik Gudrun tudatában. Egy szép napon úgyszólván kiderül majd, hogy felismeri-e a helyet, s talán visszahőköl.

Gudrun váratlanul beleegyezett tervükbe. A norvégiai út óta erősen szeszélyes lett, de az utóbbi hetek alatt egyre inkább zárkózottá vált. Helge azon tűnődött néha, hogy vajon felfogja-e Gudrun azt, ami benne végbemegy, de nem merte a kérdést megkockáztatni, attól félt, hogy a választól megfagy a vér az ereiben.

Április első hetében kezdték Helgeék Bäcklidenben a fadöntést. A nappalok hosszúak voltak, s egy hét alatt nagymennyiségű gerenda feküdt ott összehordva. Helge elhatározta, hogy Isaksson segítségét jól megfizeti. Úgy vélte, hogy a széna meg a kölcsönadott húsz tallér túl kevés, ennyi még azért sem elég fizetség, hogy Gudrun Isakssonéknál lakhat.

A következő hét egyik napján beállított Johann, Björkneszből. Fejszecsapásokat hallott, s eljött megnézni, hogy mi történik. Kissé meglepődött, hogy Helge Simon helyét akarja elfoglalni, de cseppet sem rosszallotta, hogy ő lesz a szomszédja.

Simon lánya felől érdeklődött.

– Jobb-e vagy rosszabb az állapota?

Helge késlekedett a válasszal:

– Erre a kérdésre nem könnyű felelni. Úgy hiszem, hogy valamicskét javult....

Megemlítette, hogy jelenleg Isakssonéknál van. Arról, hogy Gudrun gyermeket vár, nem szólt – úgy érezte, ha ezt megmondaná, nehezen tudna Johann szemébe nézni.

– Mikor viszed el a kecskéidet Björkneszből?

Helge azt válaszolta, hogy nem tart igényt azokra az állatokra, amelyeket Johann egész télen etetett. De ha már lesz harapnivaló fű, akkor igen hálás volna, ha megvehetné őket.

– Anna szerzett takarmányt a kecskéidnek – mondta Johann fanyarul. – Azt hiszem, szeretné, ha már elvinnéd őket. Úgysem adhat más egyebet nekik, mint amit az erdőben talál, s amint látom, az itteni fák is csak annyi moha terem, mint Björknesben.

Helge elkomolyodott. Tudta, hogy a fiatal lánynak sok fáradságába került takarmányt szereznie két kecskéje számára.

– Vágja le őket.

– Ezt mondtam magam is, de azt felelte, hogy a más állatát nem vágja le. Ezért mondom, hogy gyere értük s te magad szúrd le őket. Nem túl zsírosak ugyan, de azért levest főzhetsz belőlük.

Isaksson félbehagyta a gerendafaragást, és közelebb lépett.

– A kecskéket... Igen, azokat el kell hozni! Majd Berit lejön Bäcklidenbe s gondjukat viseli – mondta és arról is szólt, hogy főzhet is a lánya, így legalább több idejük marad az építéshez. És egy ügyes fehérnép üres óráiban sokat segíthet a házépítésben is.

Johann bólintott. „Minden világos: a kecskéket el kell hozni.” Sem ő, sem Isaksson nem várta, hogy Helge más véleményen legyen. Épeszü ember nem vágja le az állatait áprilisban, ha van kilátása arra, hogy életben tartathassa.

Helge nem beszélt többet a dologról. Johannt megkérdezte, tud-e valamit Mimiről. A björknesi újtelepes elmesélte, hogy Mord lánya lement a faluba, elszegődött egy gazdaságba. Alig hiszi, hogy visszatér a hegyekbe. Isaksson arról érdeklődött, hogy mi lesz tavasszal, mi lesz a vetnivalóval. Amit a hatóságok ígértek, valószínűleg odalent már elkelt, s a hegyvidékieknek nem jut belőle. Johann úgy vélte, hogy valamit csak kapnak, ha időben érte mennek. Nils meg ő a napokban szeretnének lemenni a faluba.

– Az idő annyira jó, hogy attól nem kell tartani, hogy a burgonya megfagy útközben. Úgy néz ki, az idén korán tavaszodik.

Helge és Isaksson elhatározták, hogy Johannal meg Nilssel együtt lemenni a faluba, s már a következő vasárnap este Björknesben lesznek. Johann kedvezőnek tartotta az időpontot.

– Magatokkal hoztátok-e Mord maradványait? – kérdezte Johann –, mert ha nem, én most magammal vihetem. Nilsnek úgyis dolga van a kápolnánál.

Isaksson arca elkomorodott.

– Valamelyik a gyermekek közül?

– Igen, a legkisebbiket elvitte a fekete himlő.

Miután Johann elhagyta Bäcklident, Helge már nem volt képes ugyanazzal a lendülettel dolgozni, mint azelőtt. Sehogy sem volt ínyére, hogy lemenjen a faluba, de menni kellett, mert gabona és burgonya nélkül nem sokra megy, ha házat akar építeni. Csupán vadászatra és halászatra nem alapozhatja az életét.

A régi időkben, amikor az újtelepesek bőven gyűjthették a drága hódprémet, könnyebb életük volt. Gabonát vetni, burgonyát ültetni, gazdálkodni nehezebb. Ha a fagy az idén is tönkreteszi a vetést, akkor ismét elnéptelenedik a hegyvidék. Az éhínséggel senki sem dacolhat soká. Az ínség törvénye erősebb, mint az irtásföldekre vonatkozó előírás.

Helgenek az is eszébe jutott, amit Isaksson mondott, hogy Beritnek Bäcklidenbe kell jönnie. Ez nem tetszett neki. Aztán arra gondolt, hogy jó volna mégis levágni a kecskéket, de még jobb volna, ha életben maradnának.

Huszonötödik fejezet

Helge nagyon meglepődött, amikor viszontlátta Annát. Az elmúlt hónapok alatt a gyermek-lányból érett nő lett. Csípője ugyanolyan széles volt, mint Berité, tartása kemény és öntudatos. Anna is megdöbbsent: nem ugyanaz a gondtalan ember állt előtte, mint akit közel egy esztendővel látott nekivágni a vadonnak. Ugy vélte, hogy Helge több évet öregedett: soványabb volt, s szemében ugyanazt a kifejezést látta, mint azon férfiakéban, akik régóta küszködnek ezen a kietlen vidéken, valami olyasfélét, ami a megmásíthatatlan kemény sorsba való beletörődést mutatta.

Isaksson és Helge vasárnap kora délután érkeztek Björknesbe. Isaksson Johann házában maradt, Helge pedig átment Annához, hogy eldöntsék a kecskék sorát. Miután meglepetéséből magához tért átnyújtotta a lánynak a magával hozott lisztet.

– Hálásan köszönöm a kását, amit Isakssonnal küldtél – mondta Helge és lisztet adott Annának. Anna átvette a zacskót, belenézett és szemrehányóan kérdezte:

– Te most sem elegyítesz? Mások azt sem tudják, mit tömjenek a szájukba!

Helge elvörösödött.

– Ettem én is kéreglisztet – mondta védekezően. – Ha akarod, összeelegyítheted, hogy olyan fekete legyen, akár a föld. Megeszem, ahogyan te is megeszed, de örülnék, ha néhány marék lisztből egy szép fehér cipót sütnél magadnak, olyat, amely nem ropog a szádban, mint a száraz homok.

Anna ládába ürítette a drága lisztet. Keble megfeszült, hangja kissé lágyabb lett, amikor megszólalt:

– Nem jártál a faluba, s így nem kaptál a segélyből.

– Igen. Közelebb volt Norvégia.

– És Máriát, akit te Gudrunnak hívsz, magára hagytad, amíg oda voltál?

– Velem jött.

– Mikor viszed ispotályba?

Helget meglepte a kérdés. Azt felelte, hogy nincs szándékában Gudrunt Härnösandba vinni.

– Isakssontól halottam, amikor nála jártam, hogy a segélyről tudassam. Mária nem kerülhet oda, mert ott megölik! Szólt Isaksson arról, hogy Mária itt ellakhat?

– Itt?!... – csodálkozott Helge.

– Igen, igen, ha te majd nem boldogulsz vele, nyugodtan idehozhatod. Vagy úgy véled, hogy jobb volna ha Bäversjöben maradna, amikor Berit hozzád költözik?

– Gudrun nem marad Isakssonéknál!

– Hát? Berittel együtt lesz majd nálad? Ez nem megy! Berit majd úgy intézi a dolgokat, hogy Mária ismét az istállóba kerüljön. Hozd csak ide, ha átveszed Bäcklident. És fizess meg neki a földért és a megmaradt épületekért. Ő semmit sem örökölt az apja meg az anyja után. Ha van pénzed, fizess. Ugy vélem, kétszáz tallér nem sok Simon földjeiért.

Helge mereven nézett Annára.

– Egy szóval sem mondtam, hogy Berit hozzám jön.

– Azok pedig így mondják. Férfiember asszony nélkül nem élhet az újtelepen.

– De hisz’ nekem ott van Gudrun.

Anna a fejét rázta.

– Mária, ó szegény Mária, nem sokat segíthet. Apám azt mondja, hogy Berit leköltözik Bäckli-denbe, és majd gondozza a kecskéidet. Nem így van?

– Még ma levágjuk a kecskéket – felelte Helge szárazon.

A lány megrezzent.

– Levágni a kecskéket?! Most? Dehogy!

– De igen! Éppen elég bajod volt velük idáig, s nekem most nincs időm, hogy takarmány után mászkáljak. És egyébként sem vagyok mindennap Bäcklidenben.

Anna megremegett. „Tehát Helge nem akarja azt, hogy Berit gondozza a kecskéit?”

– Egy ideig még itt maradhatnak – mondta halkan.

Helge megragadta a lány kezét és barátságosan megszorította.

– Ha igazán megteszed, tíz tallért kapsz érte.

– Nem kell nekem ezért pénz!

– De igen. Ha nem fogadod el a fizetséget, akkor menten levágom mindkettőt! Vagy kénytelen leszek megkérni Beritet...

Anna belejegyezt és elvette a bankjegyeket.

– Nem akarsz megnézni a kecskéidet?

Helge követte a lányt az istállóba. Az állatok soványak voltak ugyan, de látszott rajtuk, hogy nem szenvedtek az éhségtől, lábra álltak, szemük nem volt homályos.

Anna simogatni kezdte az egyik fejét.

– Felaprítom a mohát és moslékot főzök belőle.

Helge arra a sok-sok órára gondolt, amit Anna a kecskék gondozására fordított. Jól tudta, mit jelent télvíz idején moháért járni a fagyos erdőt.

– Ügyes kis fehérnép vagy! – mondta meghatottan.

Hirtelen vér öntötte el a lány arcát, s elfordult, hogy ne láthassa a férfi.

Isaksson és Helge Anna házában kapott éjjeli szállást. A lány a szüleinél aludt. Későn került ágyba, mert a megmaradt lisztből tésztát gyúrt.

A falu felé menet Helge szűkszavú volt, s időnként a fenyegető veszély nyomasztó érzésétől indíttatva, közel állt ahhoz, hogy elhiggye, csoda történik, ha a faluban senki sem nézi majd őt másnak, mint kiéhezett újtelepese, akinek burgonyára és vetőmagra van szüksége, hogy legyen mit fagyos földcskéjébe vetni.

A férfiak megálltak annál a háznál, ahol Viktor az elmúlt ősszel a pálinkabeszerzésre szánt hússal éhezőket mentett meg a haláltól. Isaksson üdvözlést hozott Viktornak anyjától és testvéreitől, Nils pedig elmesélte Inga testvérének, hogy mi újság náluk otthon.

A faluban a melegedő napsugár nagy hófoltokat emésztett a földeken. Viktor háza mellett, a déli oldalon, már jókora föld szürkéllett. A fiatal hegyi legény lelkesen mutogatta, hogy oda veti majd a gabonát, mert neki már volt gabonája.

– Vetnivalót adnak, s csupán egy papírt kell aláírni. – lelkesedett Viktor és mutatta: krumplit csiráztat a házban. – A takarmány... Hát azzal volt egy baj... – Mimiről csak annyit tudott Viktor, hogy nincs itt a faluban, odébb ment, keletebbre. Amikor Johann megkérdezte, hogy szándékában van-e megházasodni, örömmel bólogatott.

Isaksson és Nils éjszakára Viktoréknál maradtak, Johann és Helge pedig folytatták útjukat. Ők a kereskedő vendégfogadójában kaptak szállást.

Helge rosszul aludt ezen az éjjelen. Többször felriadt, s hallgatózott, nehéz léptek közeledtét sejtette. Amikor elszenderedett, nehéz álmok gyötörték: Gudrunt látta nagy veszélyben. De semmit sem tehetett a szerencsétlen lányért, mert valaki kezét-lábát megkötözte. Végre megvirradt. Helge nehéznek érezte testrészeit, leverte volt, sejtette, hogy megerőltető nap elébe néz.

A kora tavasz életet öntött a faluba. A sápadt és sovány emberek, akik magukon hordták az éhhalál bélyegét, a jobb idők reményében éledeztek, várták, hogy a harangok ne csak temetésre, hanem istentiszteletra hívja őket.

Élénkebb hangokat sodort a tavaszi szél, mint néhány héttel azelőtt, s egy-egy kacaj nem hangzott már annyira idegenül, mint a télen. Időnként még fájt a gyomruk, szédültek, amikor hosszabb utat kellett megtenniük, gyenge lábakon álltak az emberek, de erőt öntött beléjük az, hogy végre volt vetőmag. Isten csodájával szemben nem lehetett okuk a panasza.

Az újtelepeseket a paphoz irányították, aki a segélybizottság vezetője volt. Tekintve, hogy a délről érkezett segítség nem volt elegendő arra, hogy a nyomorúságot enyhítse, a västerbotteni körzet négyszázötvenezer tallér összegű kölcsönt kapott a kincstártól. A pénzt természetesen vissza kell majd fizetni. A parasztoknak és az újtelepeseknek egyaránt alá kell írniuk, vagy elnyomniuk ujjbegyükkel a keresztet a kötelezvényen. Isaksson és a björkneszi fivérek odarajzolták nevüket. Ezeknek nem kellett birtoklevelet felmutatniuk, a pap ismerte őket. Helge megkérdezte, hogy vásárolhat-e készpénzért gabonát és burgonyát.

A pap kutatóan nézett a fiatal újtelepesre.

– Kicsoda maga?

– Helge Andersson a nevem.

– Nos, Andersson, hol lakik? – Láthatom a papírjait?

Isaksson előlépett és elmagyarázta, hogy Helgenek semmiféle papírja sincs.

– Ahogyan a tiszteletes úr is tudja, Mord magára gyűjtotta a házat Bäcklidenben, s bennétek a papírok is. Helge most házat épít azon a telken és szüksége van vetőmagra. A főispántól megszerzi majd az új papírokat.

– A télen jött?

A kérdés Helgenek szólt, de erre is Isaksson válaszolt.

– Nem, tiszteletes úr, még az elmúlt nyáron jött, s messze fent a havasok aljában telepedett le. Ő akkor még nem ismerte az új törvényt. Miután Mord a saját házat felgyűjtotta, Mimi leköltözött a faluba és Bäckliden gazdátlan maradt. Azt mondtam neki, hogy költözzék oda és szerezzen papírt a telepre. Ha a tiszteletes úr nem tudná, Helge gondolzza Simon lányát, tudja azt, akinek nem egészen ép az elméje...

A pap kérdezősködni szeretett volna, de ideje nem engedte. Megírta a kiutaló jegyet és átnyújtotta Helgenek, egyben figyelmeztetve, hogy ünnepkor mutatkozzék a kápolnánál, anyakönyvezés miatt.

Amikor Helge kilépett a szobából, patakokban csurgott róla a veríték. Miután felvették kiutalt gabonájukat, Isaksson azt akarta, hogy Helge menjen vele a pandúrhoz, s beszéljék meg Bäckliden sorsát. Helge azt válaszolta, hogy ezzel várhatnak az ünnepig. Isaksson azonban makacs volt, Helge pedig nem akart gyanút kelteni.

Nagy kő esett le a szívéről, amikor megtudták, hogy a pandúr nincs otthon. A falu boltosának kevés élelmiszere volt, s hitelbe nem adott. Azt mondta, hogy az ínségév tönkretette őt is. Vannak ugyan követelései, de ki tudja, hogy akár egy garast is visszkap-e belőlük? A nagykereskedőnek nagy pénzekkel tartozik, s már egy kupa sót sem kap hitelbe.

Isaksson, Johann és Nils üres kézzel hagyták el a boltot, de valójában erre számítottak. De azért bizakodtak, hiszen szánkóikon volt már a vetőmag.

Helgenek magas áron, de sikerült öt kiló rizst s egy kevés cukrot vásárolnia.

*

Három nappal később Helge ismét Bäcklidenben volt. Annak ellenére, hogy minden jól sikerült, Helge nyugtalankodott, s amikor Isaksson az éjszakai pihenő után Bäversjöbe ment, ő is vele tartott. Isakssonnak nem tetszett a dolog. Úgy vélte, hogy amikor Bäcklidenben annyi munka vár Helgere, tiszta naplopás és erőpocsékolás felesleges utat tennie. Helge azt mondta, hogy még

a múlt nyáron elrejtett csónakjából akar szeget és kovácsvasat hozni. Nem akarta Isakssonnal megosztani, hogy Gudrun miatt aggódik.

Nyolc órás gyors vándorlás után érkeztek Bäversjönbe, s Helge megkönnyebbülten fellélegezhetett, amikor Gudrunt a házból kijönni látta. A lány örülni látszott az ő jövetelén, de valami idegesség volt tekintetében. Isakssontól visszahőkölt, mintha attól félne, hogy az valami rosszat tesz neki. Helge megkérdezte Beritet, hogy történt-e valami különös. A lány a fejét rázta:

– Nem, nem történt semmi különös – mondta, de a tekintete elárulta, hogy ez éppen elég baj.

Néhány óra volt még sötétedésig. Miután Helge evett, elhatározta, hogy nyomban átmegy a tavon, s elhossa azokat a dolgokat, amiket a csónak alá rejtett. Gudrun erősködött, hogy követi, s Helge magával vitte, jóllehet tudta, hogy a lánynak nem tesz jót a csúszós jégen való mászkálás. Helge azzal nyugtatta magát, hogy Gudrun majd a szánkó rúdjaiba kapaszkodhat.

A csónak a helyén volt, s úgy látszott, hogy a hosszú hónapokig tartó parton fekvés nem ártott meg neki. Helge előkotorta a szegeket meg vaskapsokat, s óvatosan kiemelt a túlevelek közé ágyazott három ablakszemet is. A negyediket Näverbäckenben használták fel, s azt az ajtóvasakkal együtt már Bäcklidenbe átszállították.

Helge bánta, hogy nem hívta Manuelt segítségül. „Jó volna, ha a csónak már a túlsó parton volna, mire a tó megnyílik.” Megemelte a csónakot: alig volt nehezebb két zsák lisztnél. Megmérte a szánkórudak közti távolságot, s úgy vélte, hogy éppen elfér rajta. Húzta, igazgatta, s nem kellett Gudrun segítségét kérnie, de a lány úgy megemelte a csónakot, hogy Helge az ijedtségtől szinte kövé dermedt.

– Nem szabad emelned, Gudrun! – szólt aggódva.

A lány kipirult arccal, lihegve állt vele szemben.

– Hisz’ vinniük kell a csónakot.

Helge rávette, hogy egy kicsit álljon oldalt, s akkor egy hirtelen rántással sikerült a csónakot szállítható helyzetbe hoznia. A szánkóhúzás könnyebben ment, mint Helge gondolta, s amikor a tó jegére értek, oly könnyen csúszott, hogy semmi oka sem volt attól félni, hogy Gudrun megérinti magát.

Isaksson és felesége az istállónál álltak. Látták, amint Helgeék a csónakot vonszolják.

– Ez a lány annyit elbír, mint egy vadállat – dörögte Isaksson.

Felesége a fejét rázta, de nem szólt semmit.

A következő reggel Gudrun magára vette a bundát meg a sapkát, s ebből Helge megértette, hogy nincs az a hatalom, amely továbbra is Bäversjönben tarthatná. Egyébként maga is örült, hogy Gudrun vele tart. A bäcklideni istállóban már nem volt olyan hideg, hogy Gudrun ne viselhette volna el, és sokkal jobb, ha a lány a közelében van, mintsem hogy állandó rettegésben éljen miatta.

Isaksson örültségekről morfondírozott.

– Akadályozni a munkát. Jobb volna itt hagyni őt, amíg megszüli a gyermeket.

– De nem akar – felelte Helge.

Isaksson dühösen fűjt.

– Akar! Még egy értelmes embernek sem mindig teljesülhet az akarata! Ha esztelent hagysz magadon uralkodni, nem sokáig leszel Bäcklidenben. Mondd neki, hogy maradnia kell, s akkor marad! Ha pedig nem akar, akkor bezárjuk.

Helge válasza elutasító volt.

– Nincs szándékomban kényszeríteni Gudrunt. Ha jönni akar, hát jöjjön. A napok most hosszúak, s óvatosan haladhatunk.

– Tégy amit akarsz! – dörögte Isaksson. – Magadra vetted érte a felelősséget. Majd meglátod, hogy bolondságot csináltál.

Gudrun kint állott a szánkónál, s várt. A csónak a szánkón volt, s Helge és Isaksson nekigyürköztek, hogy leemeljék. A lány visszatartotta őket:

– A csónakot is visszük! – fakadt ki hevesen.

Isaksson vállat rántott, s olyan tekintettel nézett Helgere, mely a szavaknál is világosabban elárulta gondolatát: így jár az, aki idióták tanácsára hallgat.

Helge mozdulatlanul állt, s egy teljes percig töpregett, mielőtt kijelentette, hogy magukkal viszik a csónakot. Legalább a zuhatagokig. Isaksson gúnyosan és megvetően felnevetett. Azt mondta, hogy majd egy hét múlva ellátogat Bäcklidenbe. Egyelőre itthon is rengeteg a tennivalója.

Esteledni kezdett, amire Helgeék Bäcklidenhez közeledtek. A csónakot az utolsó zuhatag mellett egy nagy fenyőfa alá helyezték, s gallyakkal betakarták. Helge boldog volt, hogy hagyta a lány akaratát érvényesülni. Ez a hely oly közel esik Bäcklidenhez, hogy néhány óra alatt hazahozhatja a csónakot, ha majd a folyó hajózható lesz.

Gudrun a szánkón ült s nem fáradt el túlságosan. Amikor a ház feltűnt, Helge figyelmesen nézte a lányt, hogy vajon felismeri a helyet?

Gudrun egyszercsak megállt. Arca rángatózni kezdett, s a férfi, amint belekarolt érezte, hogy egész testében megremeg.

– Semmi vész – mondta nyugtatva a lányt. – Itt fogunk lakni, ha majd készen lesz a ház. Mord nincs többé. Mimi sincs itt. Csak te meg én.

A lány kissé megnyugodott, de minden egyes lépésénél erősen figyelve, szimatolva tette meg a házig vezető utat, s úgy tűnt, hogy bármelyik pillanatban kész a menekülésre.

Helge nem siettetett, hanem hagyta, hogy jól körülnézzon.

– Vajon jó jelnek veheti, hogy a lány felismerte a helyet?

Gudrun megállt az épülőfélben levő háznál, majd körbejárta, s nagy, csodálkozó szemekkel nézte a gerendaépítményt.

Amikor Helge az istállóhoz húzta a szánkót, ő is vele ment, kezével végigtapintotta a falat, s az izgalomtól remegett, amikor az alacsony ajtón át belépett. Néhány másodpercig a tűzhely melletti ágy fölé hajolt, majd tapogatózva, mintha valami után kutatna, arra a helyre ment, ahol a tehenek jászla állt.

Huszonhatodik fejezet

Május volt, s Gudrun ideje már közelgett. Helge egyre idegesebbé vált, s néha annyira erőt vett rajta a nyugtalanság, hogy alig dolgozott valamit. „Valamit tennem kell, segítséget kell szerez-nem. Amikor Gudrun jajgatni kezd, akkor már késő lesz.” De nem bírta rászánni magát arra, hogy Björknesbe menjen, s az ottani nők közül hívjon segítséget. A bäversjöieken kívül senki nem tudta, hogy Gudrun gyermeket vár, s ha meghal a gyermek, olybá vehető, mintha nem is létezett volna. „A gyermeknek pedig meg kell hálnia. Más megoldás nincs.”

Éjjelei kínnal és gyötrellemmel voltak tele. Valahányszor Gudrun megfordult az ágyában, Helge úgy érezte, mintha vasmarok fojtogatná. Ha meg nyugodtan feküdt, akkor a nyomasztó csend miatt nem jött álom a szemére. Sokszor közel volt ahhoz, hogy felüvöltsön. Gondolatai ritkán szakadtak el a gyermektől. „Vajon meglátszik az újszülöttn, ha idiótának született?” Megpróbált felidézni egy csecsemőarcot, de a felidézett kép homályos volt. Bármennyit is töprengett, tudta és érezte, hogy képtelen eldönteni, hogy gyermeke, aki egy hét, egy nap, vagy talán már néhány óra múlva megszületik, milyen lesz. Meg volt győződve róla, hogy semmi szín alatt sem lehet normális, s ezért meg kell hálnia, mégpedig minél előbb, annál jobb. Ha Gudrun nem látja majd gyermekét, talán nem is vesz tudomást arról, hogy valaha is új életet hozott a világra. „S ha mégis életben hagynám?” – nyilallott Helgebe a kérdés. „Gudrun talán nem tudna bánni vele, csak bambán bámulná, s eltolná magától. De ezt a látványt nem bírnám elviselni.”

Gudrun semmit sem vett észre a férfi félelmeiből. Az első bäcklideni napok alatt nyugtalannak látszott, de aztán mintha minden félelme elhagyta volna. Igyekezett segíteni az építkezésnél: mohát hozott az erdőből, s elégedetlen volt, ha Helge rászólt, hogy ne emeljen. Néha olyan ki-fejezés ült tekintetében, mintha azon töprengene, hogy miért is lett ilyen nehézkes és esetlen a teste. Egyik nap telt a másik után. Helge minden reggel biztosra vette, hogy végre meglesz. Az órák azonban csak teltek. Dél, és este lett ismét, de Gudrun még mindig nem mutatott változást. Ez az állandó feszültség erősen igénybe vette a férfi idegeit. Az épületen egyre kevesebbet és kevesebbet dolgozott. Az álmatlanság mogorvává és ingerlékennyé tette, s előfordult, hogy éjnek idején fel-alá járkált az istállóban, mint a ketrecbe zárt állat, végsőkéig megfeszítve minden akarat-erejét, nehogy kétségbeesésében futásnak eredjen.

Az egyik este – Isaksson és Berit képében – megjött a segítség. Gudrun olyan ellenségesen fogadta az idegeneket, mint annakidején Näverbäckenben, de senki sem törődött vele. Ezen az éjjelen sokkal nyugodtabban aludt Helge, s a következő nap Isakssonnal együtt nagy iramban dolgoztak, hogy mielőbb tető alá hozzák a házat. Berit főzte az ételt, s egyik szemét állandóan Gudrunon tartotta. Helget, bár női segítséget is kapott, a gyermekkel kapcsolatos gondolatai mégsem hagyták nyugodni. Kavarogtak, forrtak benne, s amikor Isakssonnal néhány percre megpihentek egy nehéz gerenda cipelése után, végre kitálalta a dolgot.

– Talán jobb volna, ha meghalna a gyermek...

Isaksson bólintott.

– Igen. Meg kell hálnia! Vének lenne a torzszülöttet életben hagyni. S mily kevés kell ahhoz, hogy egy ilyen csöppnyi féreg kiadja a lelkét abban a pillanatban, amidőn először szív levegőt.

Azt nem mondta, hogy ahhoz sem kell túl sok, hogy az anyja is elpatkoljon. Isakssonnak mellékes volt a gyermek. Ahhoz, hogy Berit Bäcklidenben maradhasson, az eszelősnek távoznia kell innen. „Gyermerágyban meghalni... az olyan halál, ami senkiben sem ébreszt gyanút. Az már Helgen múlik, hogy mit ír a pap a könyvébe: Azt, hogy a szerencsétlen nő lázban vagy fekete

himlőben halt meg. Erről majd akkor beszélék Helgevel, amikor a koporsót szögezzük. Majd belátja, hogy nem tanácsos mások orrára kötni, hogy Simon lánya gyermekágyban halt meg.”

Újabb napok jöttek és mentek. Gudrun továbbra is talpon volt, s erősen próbára tette a férfiak és Berit idegeit. Sok mohát cipelt haza, s kitergette a gerendákra, hogy a napsütésben megszáradjon. Dühösen vicсорított Isakssonra, ha az a közelébe került, és szemmel látható gyanakvást mutatott Berit iránt. Helgevel szemben gyöngéd és becéző volt, amikor a többiek nem látták, de néha magából kikelve követelte, hogy fegyverrel űzze el az idegeneket a háztól, ha másképp nem megy. Helge nem merte töltve tartani a puskáját, attól félt, hogy Gudrun egy óvatlan pillanatban elveszi és szerencsétlenséget okoz. A fejszék mindig a férfiak keze ügyében voltak.

Az egyik este Berit kétségbe esve kijelentette, hogy nem maradhat tovább Bäcklidenben. Isaksson sötéten nézett a lányára.

– Márpedig itt maradsz, s elvégzed a magadét! – rivallt rá mérgesen.

– Nem bírom! Úgy néz rám, mintha tudná, hogy miért jöttem ide.

– Ne törődj. Gondolj arra, hogy szűkös a hely otthon, s hogy itt jó dolgod lesz.

A lány nagyot sóhajtott. Jól tudta, hogy számára nincs hely Bäversjöben. Egymagában pedig nem tud telepet építeni, s mert az új törvény tiltja a nyugatra való terjeszkedést, kevés a férfinember, akinek segítségre lenne szüksége.

– Nem tudom megtenni! – lihegte kétségbeesetten. – Mindig hallani fogom a sikolyát, s magam előtt látom majd halott arcát.

Isaksson megragadta lánya karját, s erősen megrázta.

– Ne légy már ilyen lágyszívű! – mordult rá. – Ha sikolt, hát sikolt... Sohse hallottál azelőtt ilyet? Bezzeg agyonütöd a csapdába került rókát, s fajdoknak kitekered a nyakát, a juhokba is bedöföd a kést. Az embernek, ha élni akar, ölnie kell. Lehet-e jobb házad, mint ez, amit építünk? Soha! Hiszem, hogy Helge távol tartja házatól az éhséget, s mellette soha sem fogsz nélkülözni.

Beritnek minden porcikája remegett. Jól tudta, mit jelent, ha az embernek háza van és olyan férje, aki táplálékot szerez, s az éhség nem égeti a gyomrát.

– Gondolj arra, hogy nagy szolgálatot teszel Helgenek, ha megszabadítod ettől az eszelőstől, aki nem képes emberi módon élni. Semmit se kell tenned, csak hívjál, majd gondoskodom arról, hogy Helge távol legyen, s a segítségedre leszek.

Berit arca ijedt és beteges volt. És Bäcklidenben maradt.

A hosszú és gyötrelmes éjszaka után ismét megvirradt. Gudrun ezen a napon is az erdőbe ment moháért, hogy legyen mit a gerendák közé tenni. Isaksson vadul nézett utána, de nem volt mit tennie, várnia és megint várnia kellett. Isaksson éppen egy illesztéket fűrészelt, amikor az erdő felé talált tekinteni. Aztán dühösen elkáromkodta magát. Idegesen körülnézett s Gudrun után érdeklődött. Helge azt hitte, hogy az istállóban van.

– El kell rejtenuk! – mondta Isaksson izgatottan. – Ezeknek nem szabad meglátniuk az állapotát. Azt mondhatjuk, hogy Bäversjöben van. Te eredj és zárd be őt, én meg elébük sietek, s megkérdezem, hogy mit akarnak.

Isaksson ismét káromkodott. Mielőtt még Helge akár egy lépést is tehetett volna, Gudrun kijött az istállóból, kis ideig hunyorgatva nézett szembe a nappal, majd lassan megindult az idegenek elé. Helge tehetetlenül állott, amikor a lapp Torkel s a björknesi Anna az építkezéshez ért. Hol hideget, hol meleget érzett, miközben a jövevényeket üdvözölte, s kerülte Anna tekintetét, kinek lángba borult arca elárulta, hogy valami nagyon fölkaavarta. Hogy Torkel mit gondolt, azt ugyan bajos lett volna az ábrázatáról leolvasni. Széttérpesztett lábakkal állt, az ácsolatokat nézte, s helyeselte, hogy Bäcklidenbe költöztek.

– Itt majd boldogultok – mondta, majd szétnyitotta ujjasát és egy brosst vett elő.

– Azért jöttem, hogy odaadjam Mária-gyermekeknek ezt az ezüst brosst – mondta Torkel magyarázatképpen. – Mimitől vettem vissza. – Ezzel Gudrunnak nyújtotta, aki úgy tetszett, felismerte rég elveszett ékszerét.

Torkel miután jövele célját elérte, integetett Annának, néhány szót is szólt hozzá, amit a többiek nem halhattak, s ettől kezdve minden figyelmét Gudrunnak szentelte, ügyet sem vetve Isaksson dühös acsarkodásaira. Lépten-nyomon követte a lányt. Vele ment az erdőbe moháért, s úgy látszott, hogy Gudrunnak semmi kifogása sincs a lapp társasága ellen.

– El kell zavarnod a háztól ezt az átkozott lappot – dühöngött Isaksson. – Még borsot tör az orrunk alá....

Helge nem válaszolt. Lesújtva és gúzsba kötve érezte magát. Egy darabig eszeveszetten dolgozott, majd fűjtatva megállt és Annát nézte, amint az vállra vett puskával a csúrt meg az istállót vizsgálta. Amikor Helge szögvasért ment, érezte, hogy a lány tekintete szinte keresztüldöfi. Anna égő arccal állt előtte, szemében csalódás és megbotránkozás tükröződött.

– Vele háltál!

Hangja vádló volt. Helge összeráncolta homlokát, s még ujjai begyében is forróságot érzett.

– Te ezt nem érted – mormolta.

– Dehogynem! De ezt nem lett volna szabad megtenned! Idehoztad Beritet... Máriának nem lesz maradása. Ő velünk jön Björknesbe. Fizesd ki neki a telepet. Háromszáz tallért adhatsz neki. Ez nem sok. És még százat a gyermekért.

A férfi töprengve nézett rá.

– Csodálatos lány vagy – mondta lágyan.

– Nem! Te vagy az, aki nem gondolja meg, hogy mit tesz. Épp itt jön Mária és Torkel. Szólok mindjárt Torkelnek, hogy Máriát magunkkal visszük.

– Gudrun itt marad!

A lány felfortyant.

– Azért beszélsz így, mert nem gondolkodsz előre! Nem maradhat itt Mária és a gyermek, amikor Berit is itt van. A gyermek elpusztul, s Mária ismét állati sorba jut.

Helge szíve erősen vert. Azon tűnődött, hogy vajon Anna gyanít-e valamit. Fojtott hangon igyekezett megmagyarázni, hogy Berit csakis azért jött, hogy segítségére legyen Gudrunnak, ha majd eljön a nehéz órája.

– S ha a gyermek megszületett, akkor hazamegy?

– Persze, hogy hazamegy.

Anna kételkedve vonogatta a vállát, de több szó nem esett, mert Isaksson jött feléjük sietős léptekkel. Elég soká állt és dühöngött azon, hogy ez a szemtelen björknesi taknyos Helget így feltartja. Anna és Gudrun a lapp elé ment. Isaksson dühösen nézett utána.

– Mit járt a szája?

– Magával akarja vinni Gudrun Björknesbe.

– Isten ments! Ne engedd. Nagyon meggyűlhet a bajod a papírok miatt, ha Johann és Nils bejelentik a pandúrnak, hogy gondozásukba vették Simon lányát.

– Anna azt mondja, hogy fizessek Gudrunnak háromszáz tallért Bäcklidenért.

Isaksson arca mély ráncokba húzódott:

– Szerezhetsz annyi pénzt?

– Talán igen.

– Akkor vedd meg Bäcklident, s hadd, hogy Gudrun magukkal vigyék. Háromszáz tallér igen jó ár, és legalább senki sem mondhatja, hogy fizetség nélkül vetted a telket. A gyermek... Nyugodtan mondhatod, hogy semmi közöd hozzá. Mondd azt, hogy valamelyik norvéggal hált,

amikor első utatokon ott jártatok. Nem őrizhetted minden lépését, ő meg ostoba, azt sem tudja, hogy mi történik vele.

Helge arcába szökött a vér, nehezen türtőztette magát, hogy öklével ne essen vadul társának. Isaksson észrevette ezt és hűmmögve odébb állt. Helge nem ment utána. Nagy izzadságcseppeket törült le a homlokáról. „Azt mondani, hogy valaki más... Nem, ennyire ő mégsem csirkefogó! Gudrun pedig itt marad. Isaksson mehet, amerre a kedve tartja. És Berit, Anna és a lapp is mehetnek.... Ő majd megóvja Gudrunt utolsó leheletéig. És ha meghal?! Ha Gudrun meghal...”

Beesteledett. Anna távozott Bäcklidenből, Torkel azonban fekvőhelyet készített magának az istállóban. Isaksson mogorva volt, s miután úgy látta, hogy Helge ismét szokott kedvében van, merészkedett néhány óvatos megjegyzést elejteni.

– Ne hagyd itt maradni a lappot. Nincs szükséged a segítségére. Berit mindent elvégez. S az ember sohasem tudhatja, hogy ez a lapp mit forgat a fejében. Helge azt felelte, hogy szó sem lehet arról, hogy elkeresse.

– Gudrun ragaszkodik hozzá.

– Igen-igen, de gondoltál a gyermekre? Az nem lesz jó, ha Gudrun meglátja a kis nyomorultat s dühöngeni kezd, nem bírsz majd vele.

Helgenek nehezére esett megfelelő választ adni. Maga is úgy érezte, hogy jobb lenne, ha Gudrun meg sem látná a gyermeket. A lapp elég rosszkor jött ugyan, de nincs mit tenni.

Isaksson dörögött.

– Ha a lapp itt marad, akkor Berit hazamehet, s nekem is van más dolgom, mint itt ülni, s elnézni téged, aki úgy viselkedsz, mint egy hülye. Nem igen lesz szükséged házra.

Helgenek nem volt ellenvetése. Szívesen vette volna, ha az Isaksson és a lánya azon nyomban elhagyják Bäcklident. Fáradt volt és elcsigázott. Bánta, hogy nem fogadta meg az öreg Ola tanácsát és számár fejfelé mégis nyugat felé vetette útját. Az éhínség és a sok megpróbáltatás, amit idáig elviselt, semmi sem volt ehhez a feszült várakozáshoz képest. Lehajtott fővel ballagott az erdő felé, s úgy érezte teljesen mindegy, hogy áll vagy nyomban összeomlik ez a világ.

A következő nap a férfiak tovább folytatták munkájukat. Lassan és vontatottan dolgoztak. Isaksson arra várt, hogy Helgenek megjöjjön az esze s elzavarja a lappot. Nem sokat beszélt, csak időnként morgott valamit, mintegy figyelmeztetve Helget, hogy valami nincs rendben. Helge azonban süket volt. Hosszú percekig elüldögélt a lebárdolt tönk végén, s üresen belebámult a levegőbe. Ha Gudrun a közelébe került, forróságot érzett, kínjában izzadt, s alig vette észre, hogy Torkel hűsége kutyaként követi a lányt.

Déltájban elfogyott Isaksson türelme.

– Hát elzavarod-e végre a lappot?

Helge megrázta a fejét, Isaksson pedig dühösen elhajította a baltát.

– Akkor magadra vess! – tört ki dühösen. – A te szénád, meg az én segítségem most már kvitt.

– Tőlem elvihet az ördög! – Beritet szólította, s néhány perc múlva apa meg lánya elhagyták Bäcklident. Berit sokkal boldogabb és hálásabb volt, mintsem Isaksson sejthette volna. Az utolsó nap itt Bäcklidenben kimondott győtrelem volt számára.

Helge megkönnyebbülést érzett, amikor a bāversjöieket eltűnni látta a folyó partján. Elfelejtette, hogy néhány nappal ezelőtt még megmentőiként üdvözölte őket. Most végre békében van tőlük. Torkelt sem tartaná vissza, ha netalán távozni akarna. Valahogy nehezére esett embe-
reket látni maga körül. Délután nem sokat dolgozott. Szinte félt kézbe venni a baltát, s többnyire csak üres kézzel járkált ide-oda, s hálás volt, amikor az éjszaka nyugalomra kényszerítette.

Gudrun aludni látszott, amikor Helge az istálló legsötétebb sarkában ledőlt. Torkel a tűzhelynél gubbasztott.

Helge nem soká szundíthatott, amikor hirtelen mozgolódásra ébredt. Torkel fazék vizet tett a tűzre. Helge előbújt, halk nyöszörgést hallott a sarok felől, amitől megborzadva a falhoz lapult.

– Már... már kezdődik? – suttogta rekedt hangon.

A lapp bólintott.

– Igen. Szerezz foklaforgácsot, hogy világíthassunk.

Helge kitámolygott a világos tavaszi éjbe. – Fokla! Igen, délelőtt faragott ilyen fát. Hirtelen, mint akinek eszét vették, az új épülethez rohant, kutatott a fadarabok között, majd egy ölnyi foklaforgáccsal tért vissza az istállóba. A lapp néhány forgácsot vetett a tűzre. A gyantás forgács hirtelen lángra lobbant s megvilágította a szürke falakat.

– Segíthetek valamiben?

Torkel végigmérte. Láta, hogy a fiatal újtelepesnek remeg a keze, lélegzeni is alig képes az izgalomtól.

– Nem, feküdj csak le. Mária-gyermek meg jómagam mindent elvégzünk.

Helge kiment. Nem bírt tétlenül bent maradni. Mély lélegzetet vett, mintha csak attól tartott volna, hogy megfullad, s rogyadozó léptekkel ment az új épülethez. „Valamit tennem kell!” Megragadta a fejsze nyelét, s teljes erejéből belevágta a gerendába. A csattanástól visszahőkölt, s letette a fejszét. Néhány percig tanácstalanul állott, majd leroskadott az egyik gerendára, s ott ült, amikor a nap bíborló lángok között a keletre elterülő erdőrengeteg fölé emelkedett. Nem vette észre a napfelkeltét.

Éles sikolyra eszmélt. Felállt. A sikoltás megismétlődött... Vad gyermeksikoly volt, amely túlharsogta az ébredő erdő minden hangját. Aztán csend lett. Kibírhatatlan csend. Saját lélegzetét süvítő szélviharnak hallotta.

Rövid idő múlva Torkel jött ki az istállóból. Széles léptekkel indult a félig felhúzott ház felé. Helgenek hirtelen az az érzése támadt, hogy Gudrun meghalt.

– Fiú! – mondta a lapp. – Gyere, nézd meg!

– Gudrun?

A lapp barázdált arca széles mosolyra derült.

– Óh, Mária-gyermek olyan bátor volt, akár az anyja. Kérdezte, merre vagy?

Helge remegett, amikor Torkel mellett az istálló felé tartott. Hirtelen megállt, megragadta a lapp karját:

– Mondd... A gyermek... Lehet belőle normális ember?

Torkel nagy szemeket meresztett, de aztán úgy látszik megértette, hogy mire gondol Helge.

– Nincs abban semmi hiba. Mohón kapkod a csöcs után.

Remegő térdekkel lépett be Helge az alacsony istállóajtón. Torkel újabb forgácsot tett a parázsra, s a tűz fényében Helge a báránybőrrel letakart ágy fölé hajolt. Gudrun arca sápadt volt, s hajtöve még nyirkos volt az izzadságtól. A férfi gyengéden megtörülte az asszony homlokát. Gudrun kinyitotta szemét és rámosolygott.

Megsimogatta Helge arcát, majd buzgón félretolta a báránybőrt.

– Nézd! – suttogta gyengéden. Ott feküdt a gyermek. A parányi emberpalánta, arcát nekitámasztotta anyja puha mellének. Helge lélegzetviasszafojtva nézte. Úgy vélte, hogy a gyermek ráncos és öreg. Gudrun visszahúzta a báránybőrt. Helget mintha szíven szúrták volna. Nézte a Gudrun szemét. Mit csinált a lapp ezekkel a szegény szemekkel?! Tisztán és lágyan ragyogott felé Gudrun tekintete. Mintha a szülés fájdalmai széttépték volna azt a gonosz fátylat, amely eddig elfedte a lány értelmét. Egy asszony feküdt előtte. Gudrun volt, de mégsem az. „Óh, talán visszanyerte tudatát?” Helge nem mert kérdezni. Szó nélkül megragadta a lapp kezét és magával húzta az embert az ajtón kívülre.

– Vajon visszajött az esze? – kérdezte izgalommal telt hangon. Torkel kifürkészhetetlen arc-kifejezéssel, ünnepélyesen bólogatott.

– Igen, visszajött. – Kértem az Istent, amíg ő vajúdott: „Ha akarod Uram, akkor Mária-gyermek is szülessék újjá most, amikor gyermeket szül nekünk.” S az az ezüsbross... Az egész idő alatt rajta volt – mondta Torkel.

Helge elengedte a lappot. Veríték gyöngyözött a homlokán, s az erős napfény sértette a szemét. Nem mert ismét bemenni Gudrunhoz. Most még nem. Hátat fordított Torkelnek, egyedül szeretett volna maradni. A gerendafalra támasztotta erős kezét. Boldog zokogás rázta fáradt testét.

Huszonhetedik fejezet

A tavasz jó esztendővel kecsegtetett. Június elején a hegyvidék valamennyi szántóföldje megszabadult a hótakarótól. A napfény és az eső kiűzte a fagyot, s az újtelepesek, akik félévvel azelőtt még halálfélelemben éltek, most reménykedve gabonát vetettek és krumplit ültettek.

Helge is az irtásos földön dolgozott. A tavalyi trágya még az istálló mellett hevert kupacba rakva. Széthordta a szántóra, szétterítette, beleboronálta a földbe, gabonát vetett és egy langyos szombat este, majdnem négy véka burgonyát ültetett. Gudrunnak nem volt szabad segítenie. Helge betegesen féltette a megerőltetéstől. Ezért nem mentek a kápolnához sem Szent Iván-napján. „Több mint hetven kilométert oda meg vissza, alig egy héttel a szülés után – Isten ments! Ilyen kockázatot nem vállalhat! Keresztelés nélkül is meglesz őszig a gyermek, s az anyakönyvezés sem sürgős. És a házat is be kell fejeznünk.” Torkelre bízta ezt az üzenetet, hogy átadja a papnak, ha az érdeklődne róluk.

Szent Iván-napja után Anna állított be a kecskékkal. Szokásához híven most is magával hozta nehéz puskáját, amire most szüksége is lehetett, mert tavasz érkezésével egy nagy medve járkált a vidéken. Anna látta is a nyomát néhány kilométernyire Bäcklidentől, s figyelmeztette Helget, hogy biztosabb, ha éjszakára bent tartják az állatokat, és puskájuk töltve mindig kéznél lesz.

Anna lent járt a kápolnánál, s volt mit mesélnie.

– Elég sok temetés volt. És három keresztelő! De az újtelepesek között nem volt esküvő. Per Omma és Torkel lánya térdet hajtottak a pap előtt. Per Omma olyan hangosan mondta az igent, hogy egész az ajtóig elhallatszott, de Sara éppen csak elsuttogta. Beritet a bokrok között látták egy falusi legénnyel. Az állítólag új telepet keres. Hiszen lehet vásárolni olyanoktól, akiknek régi papírjai vannak. Hogy Isakssont látták-é? Igen. Hosszasan beszélgetett a pandúrral... S Annának úgy rémlett, mintha Bäcklident is említette volna. A lány arca aggodalommal telt meg, amikor Isakssonról beszélt.

– Beszélned kell a pandúrral, a megsemmisült papírok miatt. Igen balul ütne ki a dolog, ha valaki más szerezne meg a birtoklevelet.

– Gudruntól nem vehetik el Bäcklident.

– Dehogynem, ha papírt kapnak rá. Apám azt mondja, hogy Mord sosem fizetett adót. A házadat adó fejében lefoglalhatják, s a telepet új ember kapja meg. Hiszen, ha a papírok megvolnának, nyugodtan mehetnél a pandúrhoz s megmondhatnád, hogy ki fogod fizetni az adót. Akkor semmiképp sem tudnának titeket innen elűzni.

Gudrun, aki épp a gyermekkel volt elfoglalva, odalépett hozzájuk s aziránt érdeklődött, hogy miről is beszélnek.

– Épp arról beszélünk, hogy nincsenek papírjaid.

– Papírjaim?

– Igen, a szerződések, amelyeket apád kapott, amikor ideköltözött.

Gudrun leült s összeráncolta homlokát. Nem tudott pontosan visszaemlékezni mindenre, ami hosszú betegsége alatt történt.

– Papír! – ismételte a szót. – De... valahol lenni kell írásnak. Anyám dugta el. Attól félt, hogy Mord valakinek eladja, ha nem lesz pálinkája.

Anna felugrott, arca lángolt a nagy buzgalomtól.

– Nem tudod hová dugta anyád?

Gudrun néhány másodpercig töprengett, majd felállt s futni kezdett a csűr felé. Helge és Anna utána siettek.

– Itt kell lennie! – mondta Gudrun s a tető felé mutatva kérte Helget, hogy emelje fel. Az eresz alatt kotorászott s egyszercsak nyírfaháncsból készült egyszerű táskafélét húzott elő. Anna majdnem kirántotta Gudrun kezéből, amikor nagy igyekezettel kinyitotta.

– Ez az! – ujjongott örömeiben – ezek a telep papírjai! – magyarázta. Most pedig olvassuk el! Szótagolni kezdte az elmosódott szöveget. Nyomtatott betűket még csak tudott olvasni, de a kézírás kibetűzése nehezen ment. Mormolva követte az irtásos földről, a kaszálókról, a malomhelyről szóló sűrűn írott sorokat. Végre megtalálta, amit keresett. Lelkesen mutatott rá a szövegre.

– Itt van! Húsz év adómentesség. S ez 1864. szeptember 16-án járt le. Négy éve, hogy Bäckliden adóköteles lett. Ez nem lehet túl nagy adó. Ha nincs pénzed, kölcsön kaphatod azt a tíz tallért, amit a kecskéért adtál. Azt hiszem, a pandúr megelégszik, ha kap valamit, hisz ínségév volt, és sokan tartoznak neki nagyobb adóval is.

– Ne aggódj a pénz miatt – mondta Helge, Anna figyelmességétől meghatódottan. Ezen a lányon sosem fog eligazodni.

– Akkor mielőbb eredj a pandúrhoz. Aztán menj el a paphoz is. Meg kell esküdnötök!

Enyhe pír futott át Gudrun arcán. Helgere nézett, aki nagy érdeklődéssel olvasott a papírokban, s úgy tett, mintha Anna utóbbi megjegyzését nem hallotta volna. Pedig, de mennyire, hogy hallotta. Megesküdni! Ez nem olyan egyszerű, ahogyan Anna gondolja. Elég kínos lesz majd rendezni a papírokat a pandúrnál.

– Őszire majd rendbe hozzuk – szólalt meg végre.

Anna Bäcklidenben maradt éjszakára. Az idő alkalmas volt a télire való kéreggyűjtésre. Anna magával vitte Helget az erdőbe s megmutatta a zöld fenyőket. Mutatta, hogy melyikeket döntse ki s hántsa le a kérőket, aztán akassza ki a napra száradni. Ha Gudrun elfelejtette hogyan kell a kérget liszté őrölni, akkor ő szívesen segítségükre lesz. Kéregre mindenképp szükség van, még akkor is, ha jó termésű évet ad az Isten. Sohasem lehet annyira bőséges, hogy kéregliszt nélkül áttelelhessenek. Helge elhatározta, hogy megfogadja a lány tanácsát. Pazarlás tiszta lisztből kenyeret sütni, amikor van kéreg elég az erdőben.

A ház még mindig nem volt készen. Néhány gerendavastagsággal emelni kellett a falakat. A gerendák már ott feküdtek készen megfaragva, de egyedül Gudrun segítségével Helge nem merte helyükre emelni. Nem akarta, hogy Gudrun megerőltesse magát.

Anna megígérte, hogy szól az apjának, és segítségével, talán már kaszálás kezdete előtt, befejezhetik a házat. Helge addig sem maradt tétlenül. Sok-sok órába tellett háncsot gyűjteni a tetőfedéshez, mivel a nyírfaerdő, ahol megfelelő háncsra akadt, elég messzire esett a háztól. Tűz felett tördelte a hosszú háncsnyalábokat, majd prés alá helyezte.

Egyik reggel, alig százlépésnyire az irtásos földtől, medveürüléket talált, de nem szólt Gudrunnak, attól tartva, hogy nagyon megrémül. Ha majd ideje lesz, lelövi a veszélyes bestiát. A kecskéket a házhoz közel kötötte ki, s azt remélte, hogy a vadállat nappal nem merészkedik a házig. A puskát mindig keze ügyében tartotta.

Johann eljött. Alig egy nap alatt felrakták a még hiányzó gerendasorokat, s a hét végére a tetőt is felhúzták. A két férfi állványt épített a deszkafűrész számára, mert hiszen deszka és padló nélkül nem ház a ház, csupán nyomorult kuckó.

Másnap reggel hozzáláttak a fűrészeléshez. Egyikük fent állott az állványon, a másik pedig lent a földön – s szorgalmasan húzogatták a széles harcsafűrész, míg keresztül nem vágta a maguk elé fektetett gerendát. Aztán a deszkákat száradni tették. Őszig meg kell elégedniük a földpadlóval. A deszkafűrészelés nehéz és időt rabló munka, s a férfiak alig engedtek maguknak néhány órányi alvást. Ezekben a munkától terhes napokban kibújt a burgonya is.

Gudrun gondosan kiszedegette a burjánokat, szinte cirógatta a zsenge szárazakat, amint körülöttek hajladozott. A fiúcska éjjel-nappal aludt. Helge úgy vélte, hogy fia aggasztóan kicsi. Johann azonban megnyugtatta, hogy a gyerkőc korához képest igen jólfejllett. A fű is dúsabban nőtt, mint remélni merték, s a björkneszi újtelepes hazamenésre gondolt: elérkezett a kaszálás ideje.

Teltek-múltak a napok. A bäcklideni újtelepes kora reggeltől késő estig kaszált, Gudrun pedig izzadt a sok gereblyézéstől és a teregetéstől. Helge figyelmeztette, hogy lassabban dolgozzék, de Gudrun csak mosolygott, s még buzgóbban dolgozott. „Nem kell őt féltetni! Most sokkal erősebb, mint azelőtt.”

Augusztus első hetében a csűr majdnem tele volt, s még sok karón száradt a drága széna.

Egy esős nap megzavarta ezt a szorgalmas munkát, s Helge kihasználva a kis pihenőt, átevezett Björknesbe megtudni, hogy Anna átjönne-e néhány napra Bäcklidenbe. Merthogy szeretne lemenni a faluba, s nem szívesen hagyná Gudrunt egyedül. Bár az utóbbi időben nem látott medvenyomot, de az ember sosem lehet eléggé biztos. Azt pedig nem hitte, hogy Gudrun bánni tud a puskával.

Anna megígérte, hogy átjön. Björknesben is elég jól álltak a szénacsinalással, s ott úgyis annyi a dolgos kéz, hogy nélküle is meglesznek egy ideig. Azt kérdezte Helgetől, hogy Björknesből egyenesen akar-e a faluba menni...

– Igen, viheted a csónakot – mondta Helge. – Szükségeitek lesz rá, ha majd a hálót kivetitek. A folyó bőségesen ontja most a halat.

Anna nyomban felkészült, hogy Bäcklidenbe evezzen. Helge elkísérte a csónakig.

– Hol a puskád? – kérdezte Anna meglepetten.

– Nem hoztam, úgy gondoltam, jobb, ha Gudrunnál hagyom.

– Itt az enyém, fogjad! – mondta Anna és anélkül, hogy választ várt volna, leakasztotta nyakából a puskaporos szarut meg a golyózsacskót is. – Egy kicsit feljebb kell céloznod és jó adag löport tegyél bele, ha medvegolyóval töltöd.

Helge megköszönte. Puska nélkül járni a vadonban majdnem egyenlő a meztelenséggel. Anna ellökte a csónakot a parttól, s mire kijutott a szélesebb vízre, Helge is útban volt a falu felé.

Erdős, bozós kietlen vidéken át, többnapos vándorlás előtt állt.

Hosszúra nyúlt a két nő várakozása Bäcklidenben. Négy nap telt el, de Helge még nem tért vissza.

Gudrun nyugtalankodott.

– Valami történt!

Anna nyugtatta, hogy hosszú az út oda meg vissza.

– De hiszen csak a pandúrhoz ment megmutatni a papírokat, s csak annyit szándékozott vásárolni, amennyit elbír a hátán.

– Lehet, hogy súlyos a terhe és többször pihennie kell.

Gudrunt ezek a szavak nem nyugtatták meg. Helge azt ígérte, hogy három nap múlva visszajön. „Biztosan történt valami! Érzem én ezt!”

A két nő a szénacsinalással bajlódott. Amikor a karókra terített széna megszáradt, hozzáfogtak a behordáshoz. Bäcklidenben már annyi volt a takarmány, hogyha kétszer annyi kecskéjük lett volna, az sem tudta volna elfogyasztani a tél folyamán.

És minden reggel kivetették a hálót. Apránként fogyott a só, csaknem tele hordó halat tettek el télire.

Anna az új házban készített magának puha szénaágyat. Gudrun továbbra is az istállóban hált, mert attól tartott, hogy éjjelenként máshol hidegben lesz a gyermek. Az új házban betették ugyan az ablakokat, de az ajtódeszkák még száradtak, s az ajtónyílást még csak ideiglenesen lehetett eltorlaszolni, ezért aztán huzatos volt a helyiség.

Anna rosszul aludt. Nem a nehéz munka miatt. Igyekezett elhessegetni magától minden háborgató gondolatot, de azok egyre csak visszatértek, makacsul és tolakodóan jöttek, mintha örökre gyökeret akarnának verni a fejében. Gudrun már nem volt többé az a szegény Mária, aki oltalomra szorul. Egyre inkább a vetélytársnőt látta benne, aki együtt lakik azzal a férfival, akivel valamikor maga remélt új telepet építeni.

Néha, amikor a nehéz szénakupacokat cipelte, mélyeket sóhajtott. Arra gondolt, hogy ez a széna az övé lehetne. Az övé, meg Helgeé!

Éjszaka forró testtel feküdt, s a mennyezetet nézte, amelyet még nem kormozott be a füst. Szegény nyomorultnak érezte magát. Kínjában majdnem felkiáltott. „S a gyermek!” Igen, a gyermek is az övé lehetne.

Undorodott nyomorúságától.

Úgy érezte, hogy semmivel sem jobb, mint Mord, vagy akármelyik véres kezű gonosztevő, aki bűnös, törvénytelen életet él.

Ilyen szenvedések közepette Istenhez kiáltott, hogy szabadítsa meg a gonosztól.

Helge ötödik nap sem jött meg, s már maga Anna is töprengeni kezdett. Nem szerencsétlenségre gondolt, de van más, ami megakadályozhatja visszatérésében. Nagypja szavai jutottak eszébe: „Helge talán gonosztevő, aki a vadonban keres menedéket”. Arra gondolt, hogy több minden ezt a feltevést igazolja. „Kerülte, hogy a faluba menjen. Lehet, hogy amikor Bäcklidenben bemutatta papírjait, a pandúr elfogta?”

Anna belegabalyodott töprengéseibe. „Helge nem lehet gonosztevő, mert nem olyanok a szemei.” Végül ezzel győzte meg magát.

Ezen a napon Gudrun alig dolgozott valamit. Hosszasan üldögélt, ölében ringatta gyermekét, mint aki halottat gyászol.

Másnap Helge megérkezett. Borjas tehenet vezetett, hátizsákja majdnem ötven kilót nyomott. Gudrun felzokogott, amikor meglátta, Annára bízta a gyermeket és Helge elé sietett.

Anna remegve tartotta térdén a fiúcskát és mélyen belenézett a búzakék gyermekszemekbe. Hirtelen erős kísértés lett úrrá rajta, gyorsan kigombolta blúzáét és mellére illesztette a gyermek száját. A fiúcska orra belefürödött a puha emlőbe. A lány arca lángvörös lett az izgalomtól. A gyermek néhány pillanatig nyugodtan feküdt, aztán elfordította fejét. Piciny száját fintorrá csücsörítette, szemében csalódás tükröződött.

Anna, amikor meghallotta Helge hangját, gyorsan összehúzta blúzáét. A forróság még látszott az arcán, amikor a férfi belépett.

A fárasztó út végén Helge szűkszavú volt. Annának mégis sikerült néhány dolgot kiszedni belőle. A tehenet a templomtól néhány kilométernyire fekvő faluban vette. Nehéz most állatot vásárolni – majdnem mindenütt kövér fű nőtt az idén. Helge elégedett volt a tehénvásárral.

– A pandúr látta a papírokat, átvette a hiányzó adót és bejegyezte.

– És a pap?

Anna szíve hevesen vert, amikor halkan megkérdezte. Helge a fejét rázta, nem találkozott a pappal.

– Akkor hát nem esküdtök a következő ünnepkor!

A férfi érthetetlenül motyogott valamit. Rosszul esett neki, hogy Anna az esküvőre emlékeztette, mert ő nem esküdhet. Örvidenie kellene, hogy minden baj nélkül sikerült elintéznie a dolgát a pandurnál. „Nem tanácsos további csodákat kiereszokolni a sorstól – gondolta – az ilyesmi könnyen szerencsétlenséget okozhat.”

Anna újra kipirult. Igyekezett visszafojtani örömét: Helge és Gudrun nem esküdhetnek az ősszel.

Gudrun megtisztított hallal jött, s mialatt sütötte, Helge kicsomagolt. Erős ajtó-vassarkokat, zárát és szögeket vásárolt. Az élelmiszerek között a legnagyobb csomagban a só volt. Egy darab gyolcsot, cérnát meg kötőfonalat is hozott, hogy Gudrun ruhát varrjon a gyermeknek. Legvégül két tarka gyapjúsálat vett elő.

– Ezt nektek hoztam, amiért oly ügyesek voltatok! – átnyújtotta a sálakat. Mindkettő pontosan egyforma volt. Gudrun hálás mosollyal vette át a sajátját, s félretette, mert sok tennivalója volt a tűz körül. Anna zavarában csak állt, s úgy tartotta kezében a sálat, mintha a kezét égetné. Helge hozzá lépett.

– Hadd lám! – Kivette a lány kezéből a sálat, s Anna vállára borította. Aztán vigyázva összehúzta a lány álla alatt. Anna arcát vidáman színes keret övezte. Tekintete a férfiével találkozott. De nyomban lesütötte szemét.

– Nem kellett volna – suttogta.

A férfi nevetett.

– Dehogynem!

Vacsora után nyugovóra tértek.

Ezen az éjszakán, arcát a sálhoz simítva aludt Anna.

Másnap hazaindult. Gondolataiba merülve vándorolt a Björknes felé vezető fenyves csúszós ösvényen. „Nem megyek többet Bäcklidenbe. Jobb, ha nem látom őket...” De tudta, hogyha Helge ismét segítségét kéri, nem tudja majd megtagadni. „S a gyermek... Óvakodnom kell a csecsemőtől! Nem tanácsos az ilyen kis porontyot kézbe venni, ha már saját magának nem lehet gyermeke. De merre is vegyem az utam? Mindegy, akár merre, csak még egyszer ne kelljen Helge előtt állni s remegve, azt a furcsa forróságot érezni.”

Bäcklidenben mit sem sejtettek Anna tusakodásáról.

Mindenfelé még több takarmányt kaszáltak, sárgállott a vetés. Gudrun óvatos kezei az első burgonyafészket vizsgálták. Helge minden este az eget kémlelte: tartott a fagytól. Sietett a szoba padlózásával, vasalta a külső ajtót, ágyat, asztalt és két széket készített.

És megérett a gabona anélkül, hogy a fagy kárt tett volna benne. Egy áldott napon learatták a szorgalmas kezek, az új termés tető alá került. A krumplit télire a ház alá vermelték. A gazdagság láttán Gudrun szíve hálától repesett.

Ezekben a napokban egyházi ünnep volt a lappok kápolnájában, de a bäcklidenieknek, mert nem vettek róla tudomást, ez is nyomtalanul tovasiklott. Úgy gondolták, fontosabb dolgok is vannak, mint az esküvő, a keresztelő, meg az anyakönyvezés. Egy tehén, amely minden pillanatban megborjazhat, elég okot adott az otthonmaradásra.

Azon az estén, amikor Gudrun az első saját tejével belépett a házba, csillagként ragyogott a szeme.

– Végre a mennybe jutottunk! – suttogta lágyan.

A férfi átölelte, megcsókolta.

De amikor az asszony megfordult, hogy gyermekét szoptassa, Helge gondterhelten azt gondolta, hogy ő igen messze van a mennytől. A bő termést hozó esztendő örömein túl – riasztó rémeket látott.

Huszonnyolcadik fejezet

Anna ezen az őszön a lappokkal tartott. Kelet felé mentek. Inga veszekedett Johannal, amiért ilyen kalandba engedte. Johann úgy vélekedett, legidősebb lánya elég érett ahhoz, hogy a maga sorsáról döntsön. A lappok között legalább annyira megállja a helyét, mint akármelyik falusi gazda udvarán. Itthon úgysem volna maradása.

Karácsony előtt Johann ellátogatott Bäcklidenbe.

A vadászatról beszélgettek Helgevel, mert az most sokkal többet ígért, mint előző évben. Az enyhe tavasz oltalmába vette az erdő madarait, fiókáikat kikeltették, felnevelték. Nyúlban sem volt hiány. A róka- és a farkasodúkban is jól fejlett kölykök örültek az életnek.

Johann megtapogatta a falon kifeszített rókabőröket. Megállapíthatta, hogy a tisztításukban, kifeszítésükben hiba nincs.

– Úgy látom, vadásztál már, mielőtt erre a vidékre vetődtél.

– Ejsze vadásztam.

– Sok a vad tifelétek?

– Most kevesebb, mint régen. Sokan járnak puskával.

– Nagy falvak vannak arrafelé?

Helge összeráncolta szemöldökét. Többre becsülte Johannt, mintsem hogy kíváncsiszkodása miatt legorombítsa.

– Vannak hát – elég nagy falvak – mondta vontatottan.

– Gondolom, jó vetések lehetnek arrafelé. Látom, jól bánsz a puskával. És a kaszával is. De azt még nem szoktad meg, hogy kéregőrltet keverj a lisztbe. Odalenn a fagy nem égeti meg a vetést?

– Nem. Sem a rozsot, sem a búzát.

– Búza... – csodálkozott Johann – Terem ott búza? – Ugyan biza, jó messziről jöttél.

Helge azt mondta, hogy soknapi járőföldre van a szülőfaluja, de a helység nevét nem említette. Hogy másra terelje a szót, megkérdezte, van-e Johannak kedve megnézni az egyik rókacsapdáját, amíg Gudrun valami ételt készít.

– Már kétszer elvitte a róka a csalétket, mindkétszer meglógott.

Helge a ház körül, széles területen, több egyszerű csapdát állított fel. Olyanokat, amilyeneket az itteni újtelepesek szoktak. A csapdák egyike az erdő szélétől mintegy ötvenméternyire, az istálló háta mögött volt. A földtől embermagasságnyira egy fiatal fa csúcsát villásra fűrészelte, a villa-ágra halat erősített csalétkül.

Johann észrevette a hibát.

– Készítsd mélyebbre a villát, s ne ilyen szélesre. A róka így könnyen kiránthatja a lábát...

– A többi csapda jobb – vélte Helge. – A jövő nyáron farkasvermet ások.

Johannt érdekelte a verem. Errefelé nem szoktak vermet ásni. A farkast vagy szívve üldözik, vagy pedig odújában ejtik el, amikor kölykei még kicsinyek. Egyébként a farkas inkább a lappok ellensége, mint az újtelepeseké.

– Gondolod, hogy belemegy majd a verembe?

– Persze, ha megfelelő csalétek is van benne. A kakas, ha végigkukorékolja az éjszakát, vonzza a farkast. Tavaszra szeretnék néhány tyúkot keríteni. Ha kikeltenek egy tucat tojást, s kakas is lesz, a fiatal kakas kitűnő farkascalétek.

– De mi lesz, ha a róka viszi el?

– Nem olyan könnyű a kakast elvinni! A róka ugyanolyan könnyen juthat a verembe, mint a farkas. Igaz ugyan, hogy nem sok köszönet lesz a rókafogásban, ha a farkas is ugyanazon éjjel talál jönni.

– Láttad-e a medvenyomot? – kérdezte Johann. – Valószínűleg egy nagy medve telel itt a Bäcklidentől északra elterülő hegyekben. A nyáron Junseleben megtépett egy tehenet, és a templomközséghez közel eső legelőn leütött néhány kecskét.

– Miből gondold, hogy itt a közelben tartózkodik? Tavasz óta nem láttam medvenyomot.

– Nilssel követtük a bestia nyomát a havon, de a sötétség miatt vissza kellett térnünk. Másnapra pedig sok hó hullott. Tulajdonképpen azért jöttem, hogy figyelmeztesselek, ha ráakadsz a barlangjára, szólj át hozzánk, hogy segítségére legyünk. Nem tanácsos egymagadnak kikezdeni vele. Az ember, ha egy lövéssel nem teríti le, fagyos kezekkel nehezen döfheti le dárdájával.

Helge megígérte, hogy szólni fog, ha valami gyanúsat észlel erdei vándorlásai alkalmával.

Mire visszatértek a házba, elkészült a vacsora. Johann evés közben elújságolta, hogy Anna elment a lappokkal.

Helge elgondolkodott. Szerette volna Annát újra Bäcklidenbe híni, hogy mialatt ő a falut járja, Gudrun ne legyen egyedül. Nem szerette volna Gudrunt egy napnál hosszabb ideig magára hagyni.

– Télire ment, vagy velük marad?

– Ezt bizony nem tudom. Gondolom, hogy szívesebben lenne asszony valamelyik újtelepen. Lehetséges, hogy valaki majd ráveti a szemét a faluból. Nem hiszem, hogy nemet mondana, ha látná, hogy földhöz meg állatokhoz juthat. Alig hiszem, hogy szolgáló lesz belőle.

– De hiszen Björknesben sem kell tétlenkednie.

– Nem marad. Magam sem értem ezt, mert az elmúlt évben nehéz lett volna rávenni arra, hogy velünk jöjjön, ha az éhség elűzőtt volna bennünket Björknesből. Egész nap, puskával a hátán, az erdőt járta, s arról beszélt, hogy irtásba fog. Mintha egymaga akart volna új telepet létesíteni. Az ősszel aztán valami más bűjt belé... Azt hiszem jobb, ha nem szólunk a dolgába. Hagyjuk, hogy csináljon, amit akar. Az igaz, hogy nem örülnék, ha valamelyik lappkunyhóban válna asszony belőle. Nem jó, ha a lappok meg újtelepesek keverednek. A gyermekek miatt is....

Besötétedett. Helge tanácsosnak tartotta, hogy Johann náluk éjszakázzék. De Johann mindenképpen még aznap haza akart jutni. Kikísérte szomszédját. Nyugodt csillagos est volt, s a látóhatár peremén északi fény villant meg időnként.

– Hideg lesz az éjjel.

– Igen, üvölteni fognak a farkasok. – Johann beigazította lábát a sílécbe. – Különös... mormogta inkább csak magának.

– Micsoda?

– Hát az, hogy a Simon lánya ennyire helyre jött. Visszakapta az eszét, amikor megszülte a gyereket. El sem hinném, ha nem a saját szememmel látom.

– Azért az nem ment olyan egyszerre – jegyezte meg Helge komolyan. – A tél óta állandóan javult az állapot.

Elmesélte azt az esetet, amikor Gudrun őrvöngött, mert Isaksson elvitte Näverbäckenből a szénát.

– Már akkor a javulás útján volt.

– Lehetséges – mondta Johann. – Csodálatos. Ha akkor Mordnál hagyd, bizony mondom, nem lett volna ember belőle. Ha apám még élne, ő is csodálkozna, hogy mit tettél ezzel a lánnyal. Az öreg azt hitte, gonosztevő vagy, aki búvóhelyet itt keres.

– Úgy?... Szóval ezt gondolta...? – dünnyögte Helge. Lángba borult arcát elrejtette a sötétség.

– Hanem azt nem értem, miért jöttél el arról a vidékről, ahol búza terem? S ahol a fagy nem emésztí a vetést. Akárhogy is van, megszorítom a kezéd, amíg élsz, tisztelni foglak, amiért segítettél Máriának emberré lenni. Közülünk ez senkinek sem sikerült volna. – Johann kezet nyújtott Helgenek. – Most aztán hadd menjek! Add át üdvözetem asszonyodnak. – Marokra fogta síbotját és útnak indult. Eltűnt az éjszakában.

Helge még ott állt egy darabig. Ráérősen figyelte, amint Johann eltűnik az éjszakában.

Ezen a télen a bő termés ellenére sem volt felesleg odafenn a hegyekben. A szántóföldek túl aprók voltak ahhoz, hogy a kenyér tavaszig elég lehessen. A burgonyával is csínján kellett bánni, hogy ültetnivaló is maradjon. Igaz, hófajd elég akadt a hurokra, de ettől még ráfanyalodtak a rókahúsra is. A hófajdot el kellett adni. Aki a jó esztendőben nem szerzett magának ruhát, az bizony holta napjáig is rongyokban járhatott. S az még fontosabb volt, hogy legyen mit a gyermekekre adni. Nagy bajban van az, akinek a gyermekei nem hagyhatják el az ágyat, mert nincs ruhájuk. És mindenféle szerszámot is be kell szerezni a bőrök árán: kaszát, fejszét, fűrészt... Golyót meg puskaport és fonalat a halászhálókhoz. Ki kellett használni a bő esztendőt ahhoz, hogy a szűk esztendők kiáltó hiányait valahogy bepótolhassák.

Helgeék jobban álltak, mint általában a többiek.

Kicsi a család, s Helge tehetős volt, még az inségév alatt bevásárolhatott. Az egész hegyvidéken alig akadt olyan boldog asszony, mint Gudrun. Nyugtalan volt, amikor Helge késő estig nem tért haza, de egyébként nem voltak gondjai.

Helge néha szorongást érzett, amikor Simon lányát járnikelni látta képzelt paradicsomában. „Vajon visszaesik-e ismét abba a sötétségbe, ha valami csapás éri őket? S akkor megint ott ülne ringatódzva, lelógó kezekkel, fénytelen szemekkel?” Voltak éjszakái, amikor latolgatta, talán okosabb volna asszonyostól, gyermekestől eltűnni Bäcklidenből. Most, amikor a kora tavaszi havon még könnyű a közlekedés. Merthogy helyhez kötötten úgysem élhetnek soká, a tél csupán kegyelmi idő a számukra.

Félelemérzete fokozódott a februári bőrvásárkor. Szívdobogást kapott, amikor a pandúr közelébe került. Igyekezett mielőbb kikerülni a faluból, kevesebbet vásárolt, mint eredetileg tervezte.

Helge töprengővé vált: a menekülés nem könnyű. „Mit mondjak Gudrunnak, hogy megértse, Bäcklident el kell hagynunk? Mennyivel könnyebb lett volna a múlt télen, amikor akár a világ végéig is követett volna. Nem kérdezte, merre visz az út... De az állatok... azokat nem vihetjük magunkkal...”

Helge igyekezett elűzni magától minden aggodalmat. „Bäckliden biztos hely. Legalább olyan biztos, mint bármely másik. Mord húsz hosszú esztendeig lakott itt. A vadon most sem rosszabb rejtkehely, mint azelőtt. Csak megházasodnom nem szabad. A nevem nem kerülhet az egyházi könyvekbe. Ha ezt sikerül elkerülnöm, soha senki nem talál meg.

Lehetetlen volt Gudrunnak nem észrevenni, hogy Helgenek komoly aggodalmai vannak. Egyik este, amikor a férfi a szokottnál is lehangoltabbnak látszott, megkérdezte, hogy mi bántja. Helge az asztal felett megragadta Gudrun kezét:

– El kell költöznünk! – mondta fanyarul.

Az asszony megremezt s búzakék szemei tágra nyíltak a csodálkozástól.

– Elköltözni?! – tűnődött. – Miért kell innen elköltözni? Sehol sem lesz jobb dolgunk, mint itt.

A férfi sóhajtott. „Megmondja neki...? Nem! Nem tehetem, mert nem tudhatom, hogy mily erősek azok a szálak, amelyek elválasztják őt a sötétségtől!” Morgott valamit. Megbánta, hogy szólt. Gudrun ijedten nézett rá.

– Nem mehetünk el, hisz házunk van... Jószágunk van, s még több földet kell feltörnünk, ha majd ásni lehet már. Mondd, hogy nem kell elköltöznünk! – esdeklően nézett a férfitra.

Helge megértette, hogy lehetetlen elköltözniük. Másképp kell az őt fenyegető veszedelemmel szembenéznie.

– Nem, nem hagyjuk el Bäcklident! – mondta határozottan, miközben keményen szorította Gudrun kezét.

Helge álmatlan éjszakáin továbbra is azon töprengett, hogyan hárítsa el majd a rettegett katasztrófát.

A nappalok egyre hosszabbodtak. Tavaszodott.

Huszonkilencedik fejezet

Helge hazafelé tartott az erdőből. Előző nap hurkokat vetett ki a bokrokra, ahol fajddürgésre számított, s most hat póruljárt fajdkakas lógott élettelenül a lombok között. A zsákmány éppen jól jött, mert a hal már igen sós volt a huzamos tárolás következtében. Még jó ideig eltart, míg a folyó megnyílik s a téli halászatot még nem próbálta.

Amikor Helge megpillantotta a házát, erős reccsenést hallott az erdő fái felől. Megállt. Ötvenméternyire, a bozótból jött a zaj. Lövésre készen tartott fegyverrel egy fatörzshöz lapult. Távolodó csörtetés jelezte, hogy súlyos állat halad az erdő mélye felé. A bokroktól nem látott semmit.

Előretartva puskáját a bozótig lopakodott, ahol hatalmas medvemancsok nyomára bukkant. És akkor mintegy kétszáz lépésnyire nagy, sötét árnyék surrant a fák között. Helge az izgalomtól lihegve megállt. Lemondott arról, hogy üldözőbe vegye a medvét. Nem volt felszerelve ahhoz, hogy medvére vadásszon: puskája söréttel töltve, a medveölő dárdája pedig otthon maradt. Éhes is volt, és azt gondolta, hogy még hosszú órákig eltarthat, amíg elejti a vadállatot.

Helge hazaért. Fiúcskáját sírva találta a padlón. Karjába vette s várt, hogy Gudrun előkerüljön az istállóból. Kinyitotta az ajtót és kiáltva hívta. Választ nem kapott. Letette a gyermeket. Szaladt az istállóhoz. Az ajtót kívülről bereteszelve találta. Mégis bement. Az éhező állatokat látva elébük rakott egy jó öllel. A fásszínbe sietett. A fejsze nem volt a helyén. „Gudrun tüzelőért ment az erdőbe” – gondolta.

Gyermeksírást hallott. Kiáltotta még néhányszor Gudrun nevét, aztán bement a házba. Azzal nyugtatta magát, hogy a medve ritkán támad emberre, ha nem kapott sebet.

Megetette a gyermeket. Fia már nem kapott anyatejet, habzsolta a lisztpépet. Hideg volt a hamu a kályhában, tüzet gyújtott. Bizonyos volt abban, hogy Gudrun már több órája elment. Lefektette gyermekét, aztán nagy adag löport s golyót tömött puskája csövébe, elővette a medveölő dárdáját és bezárta maga mögött az ajtót.

A tisztásokon, itt-ott apró foltokban, előbukkant a hó alól a föld, nem volt nehéz nyomon követnie Gudrun, helyenként a szánkója nyomai jól kivehetőek voltak a kemény kéreghapon. Az erdőben nagyokat kiáltott. A fák és bokrok mentén több szánkónyomot is látott. Gudrun többször is cipelt haza a tűzrevalót. Helge a legfrissebb nyomot követte. Felhördült, amikor egy szél döntötte fenyő mellett véres színhelyre érkezett. Majd összerogyott fájdalomában, zihálva meredt a medvetalpnyomokra. A fenyő földből kifordult gyökerénél Gudrun feküdt. Testét mindenütt annyira szétmarcangolta az állat, hogy alig bírt ránézni. Vad tekintettel pásztázta az erdőt, görcsösen markolta meg a dárdát. Ha meglátta volna a medvét, bizonyára rárontott volna. Az erdőben csönd volt, nesz sem hallatszott. Bénító, fojtó csend feküdt a vadonra.

Amikor újra működni kezdett az agya, nem gondolt a medvével, fogta a tetemtől néhány méternyire fekvő fejszét, ágakat vágott, szánkót készített, ráfektette a halottat, fenyőgallyakkal befedte, mintegy ravatalon, és indult hazafelé. Arca merev volt, lába remegett, nehezen lélegzett.

A gyermek még aludt. Néhány másodpercig elnézte kicsiny kerek arcocskáját. Pici szája Gudrunra emlékeztette. Megsimogatta fia szőke fejét. „Mi lesz ezzel a kicsiny anyátlan gyermekkel?”

A ház végében lévő kamrát raktárnak használták. Helge kicipelte onnan a halashordót, a lisztet, a szedres- és az áfonyás hordókat. A vetőmagot is ott tartották. „A gabona maradhat! Nem lesz baj abból, ha Gudrunnal egy helyen van...”

Helge kábultan behúzta a szánkót a kamrába és becsukta az ajtót. Nem evett, gépies mozdulatokkal kopasztotta a fajdkakasokat. Időnként, amikor a medvére gondolt, reszketett a dühtől.

A kisfiú felébredt. Felült. Körülnézett.

– Mamm-mamm!

A gügyögés szíven ütötte Helget. Ölébe vette a gyermeket és a tűz mellé ült.

– Mamm-mamm! – hívta az anyját a kis árva.

– Mama elment, fiacskám – mondta keserűen a férfi. – Messze, messze ment s most nekünk nélküle kell boldogulnunk. – Úgy magyarázott a csecsemőnek, mintha az értené, hogy mit mond. A kis poronty jól érezte magát apja térdén, nevetgélt, belekapaszkodott apja hajába. Helge lefejtette a gyermek kezét, nem tűrhette nevetését. Ellátta éjszakára a gyermeket. Elrendezte az állatokat.

Amikor szürküllött, a ház melletti tisztás közepére nagy karót vert. Tudta, hogy amíg el nem pusztítja azt az átkozott vadállatot, nem lesz nyugalma.

A hold kerek korongja sápadt fénnel árasztotta el a bäcklideni tisztást. Az oszlophoz kötve egy kecske mekegett bele az éjszaka csendjébe. Helge a kecskétől harminc lépésnyire a nagy kő mellé húzódott s az erdőt figyelte. Szeme belefájdult a nézésbe. Biztosra vette, hogy a medve nem távolodott el túlságosan messzire, arra számított, hogy a kecske mekegése odacsalogatja majd a gonosz vadállatot. Mozdulatlanul ült. Arca kőmrev. Kezeügyében puskája és a dárda. Órák teltek, mint a percek. A kecske valamikor elhallgatott. A ház és az istálló sötét árnyékot vetettek. Semmi nesz sem. A ház mögött, a túlsó parti erdős hegyek sötét körvonalukat mutatták. Helge türelmesen várt.

Amikor a szerencsétlen kecske rángatni kezdte a kötelét és halálra rémülten mekegett, Helge megragadta a puskáját. Az erdő mélyéből sötét árnyék vált ki és a holdsütötte tisztás felé közeledett. A medve egyenesen a kecskének tartott. Lompos szőre mint valami lebernyeg csüngött rajta, erős pofájából sűrű nyál folyt. A lövés eldőrdült. Az erdő óriása bődülten üvöltött, a kerges havat tépte, mancsai alól szertefröccsent a jég, miközben tovább folytatta útját a kecske felé.

Helge letette a puskát. Megragadta a dárdát, s nagyot ordítva kiugrott rejtékhelyéről, hogy megakadályozza a medvét abban, hogy kárt tegyen a kecskében. Magára is vonta a medve figyelmét. Hegyeken visszhangzó, vad bömböléssel cammogva közeledett a lompos bestia. Fejét előre-hátra lógatta, apró szemei vésztyóslóan izzottak. Helge előre szegzett dárdával a köhöz hátrált. A jég csúszós volt s Helge jól tudta, ha egyensúlyát veszti a csúszós jégen, a harc igen rövid lesz. A kő melletti havatlan részig követte a két lábra állt, bőszült medve s vadul csapkodott súlyos mancsaival. Aztán négy lábra ereszkedve oldalt húzódott, hogy onnan támadjon. Helge, szilárd talajt érezve a lába alatt, sziszegte:

– Gyere te.... te bestia!

S jött a medve bömbölve, csapkodva. A vadságnak s az erőnek orkánjaként vetette magát a férfira. Másodpercek múlva Helge vérző vállal, fegyvertelenül szaladt a kő körül. Nyomában a vérengző vadállat fájdalmában és dühében üvöltve megpróbált felkapaszkodni a kőre, hogy onnan vesse magát megsebzőjére. Helge kabátja ujját egyetlen mozdulattal letépte a súlyos mancs. Meg sem próbálta, hogy a házba meneküljön, hiszen az versenyfutás lett volna a halállal. A medve bűzös lehelete időnként Helge arcába csapódott. A golyó hatalmas lyukat tépett a medve mellébe, s a dárda is sebet ejtett rajta. Olykor lihegve meg-megállt egy pillanatra, majd ordítva tovább kergette a férfit. A kecske szüntelenül mekegett az oszlopnál, de Helge ezt nem hallotta. Patakokban folyt róla a verejték, szédült, vörös ködben látta a holdat. Iszonyúan fáj a válla, de előkapta kését, jóllehet tudta, hogy a medvével való közelharcban nem használhatja anélkül, hogy őt magát halálra ne sebezzen a súlyos mancsok. A küzdelem egyre lassúbbá vált. A medve lógó nyelvvel véres ösvényt taposott a kő körül. Helge megbotlott, csaknem elesett.

Összeszedte minden erejét. És szúrta, döfött. A vadállat szívét célozta. A medve hörögve összeomlott lába előtt.

Helge lába is megroggyant, térdre esett. Aztán imbolyogva, mintha részeg volna, feltápáskodott. A medve mozdulatlanul feküdt. Nem merte kihúzni belőle a kését. Óvatosan hátrált, félt, hogy a vadállat ismét talpra áll. Néhány lépésnyire a puskájába botlott. Nagy nehezen felemelte és a házig vánszorgott vele.

Harmincadik fejezet

Gyereksírásra ébredt. Nyögve ült fel ágyában. Feje zúgott, torkában forró szárazságot érzett. Amikor a vizes vödörig ment, úgy érezte, hintázik vele a padló.

A nap már magasan állott, amikor üggyel-bajjal, lihegve tüzet gyújtott az üst alatt. A tűzhely falának támaszkodva letörölte arcáról az izzadságot. Válla elmerevedett, bal karja megtagadta az engedelmességet. Minden erejét össze kellett szednie ahhoz, hogy rendbe tegye a kicsit. Kásával etette. Ő maga semmit sem evett, csak vizet ivott. Szomjúság gyötörte. Mielőtt az istállóba indult, a vederben lévő maradék vízzel arcát hűtötte.

Az istállóban bögött a tehén, Helge megpróbált oda eljutni. A szédüléstől imbolyogva, összeszorított foggal, időnként pihenőt tartva járta az istállót, enni és inni adott az állatoknak. Aztán visszavánszorgott a házba, aléltan feküdt estig, mikor a gyereksírás ismét talpra kényszerítette. Éjszaka jajgatott fájdalmában, lázalmában Gudrunt hívta, figyelmeztette, hogy óvakodjék a medvétől. Később, felocsúdva, amiatt aggódott, hogy Gudrunnak nincs koporsója.

Állapota másnap sem javult, teste sebláztól égett. Kóválygó fejjel erőlködött, hogy ételt készítsen a gyermeknek, kezét megégette, az istállóban elájult, félórányit hevert az állatok között. A fekvés sem használt. „Björknesbe kell mennem, hogy a fiúcskát megmentsem.” Indult a két kilométeres útra, de képtelen volt magára húzni a kabátját. Önkívületben roskadt az asztal melletti székre, felsőteste az asztalra borult, nyilalló fejét fogta.

Amikor a gyermek újra sírni kezdett, feltápászkodott, tapogatva kereste puskáját és a löporos kürtöt. Kivánszorgott a ház elé. Töltött és lőtt. Aztán újra töltött és lőtt. Mindaddig, amíg elfogyott a löpora. Aztán a falnak támaszkodva az erdőt figyelte, onnan várta, hogy riasztó lövéseire választ kapjon. Körülötte a rengeteg, hegyek, hófedte csúcsok. A tisztáson, a kő körül hollók keringtek. Vészjóslóan csendes volt a táj.

Helge napokig forgolódott fekhelyén, lázalmában összemosódtak a napok. Azt álmodta, hogy Gudrunnal együtt magas hegyeken, erős hóviharban vonszolja magát. Aztán hullámozó rozstáblához ér, kaszája kezében és rettenetesen verejtékezik. Fialat lányt látott, aki sírva kapaszkodott belé, s akinek megígérte, hogy ölni fog.

– Vizet! – suttogta Helge rekedten. – Vizet!

De senki sem adott neki vizet. A durván összeácsolt bölcsőben kisfia sivalkodott, az éhség gyötörte.

A végzetes kimenetelű eset utáni negyedik napon Torkel állított be a bäcklideni házba. Rén-szarvasaival néhány mérföldnyire járt az újteleptől és Torkel kíváncsi volt Gudrun fiacskájára. Mindkettőjük apjának érezte magát. A ház előtti tisztáshoz érve látta, hogy mi történt. A medve élettelen teteme és az élettelen ház rosszat sejtetett. A házhoz sietett, feltépte az ajtót, néhány pillanatig tájékozódott, aztán a bölcsőhöz lépett. A gyermek aléltan feküdt.

Torkel megérintette az újtelepest.

– Helge!

Helge nem válaszolt, nem mozdult. Torkel meggyőződött róla, hogy lélegzik. Békén hagyta. Tüzet gyújtott, az istállóba sietett, takarmányt és vizet adott a kiéhezett állatoknak. Visszatérve a házba, megmosdatta a gyermeket és enni adott neki. Ezután Helgen segített. Helge nehezen tért magához. Lázasan bámult a lappra és suttogva inni kért. Torkel meleg vizet adott neki.

– Hol van Mária?

Helge megtörölte izzadt homlokát.

– A mennyben! – suttogta később.

Torkel lélegzetviassafojtva várt. Többet akart tudni. Helge villogó szemekkel vadul integetett, csapkodott.

– Vannak a pokolban medvék? – kérdezte dühösen. – Mert nemsokára én is ott leszek és két döfök minden vadállatba!

A lapp igyekezett megnyugtatni a beteget. Róla is csurgott a veríték.

– Azt mondd, Mária a mennyben van. Hol fekszik?

Helge a kamra felé mutatott. Komor képpel tért vissza. Megvizsgálta Helge sebeit. „Orvosságra és varázslatra lesz szüksége”. Elővette kését, elmormogott valami ráolvasást és a kés pengéjét Helge vállsebének szélére fektette, hogy megkösse a betegséget, amíg erősebb gyógyszer szerez számára.

Helge arra kérte Torkelt, hogy fiát vigye Björknesbe.

– Johann majd gondját viseli... Az állatokat, ha nem akarja megtartani, adja el... Van egy kis pénzem... azt is add át neki. A csónak és minden felszerelésem legyen az övé. A házért is kaphat pénzt... Gudrunt koporsóban vigyétek le a kápolnához... Velem pedig ne bajlódjatok...

Süket csend telepedett a házra.

A lapp megfogta Helge élettelen kezét. Valamennyi idő múlva sietve elhagyta a házat.

Szürkületkor tért vissza. Vele volt Anna is. Csurgott róluk a veríték, futva jöttek. A lány fát hozott, tüzet gyújtott. Aggódva figyelte az ágyon elterült Helget.

– Él?

Torkel, nem figyelt rá, nem válaszolt. Gyógyfüveket szórt a lobogó vízbe, közben olyan szavakat mormolt, amelyeket Anna nem értett.

Később biztatta Annát.

– Rakd rendbe a gyermeket, hogy aztán segíthess, amikor ráraakom a gyógygyerőt.

Anna tisztába tette a gyermeket, megetette s rendbe hozta az ágyát. Aztán térdére ültetve ringatta, simogatta, becézte. Időnként visszatartott lélegzettel hallgatódzott.

– Jóságos Isten, ne hagyd őt meghalni! – Fohászkodása remegő sóhaj volt. Anna gondolatai össze-vissza száguldoztak, elviselhetetlen fájdalmat okoztak: a gyermekre borulva zokogott. „Mária... ó szegény Mária!”

Torkel leemelte a fazekat a tűzről, leszűrte a főzetről a vizet, batyujából nyírfakérget vett elő, megfente kését és a tűz fölé tartotta.

– Fektesd le a gyermeket és tarts nekem világot...

– Vágni fogsz? – kérdezte ijedten Anna.

– Erőt kell tennünk a beteg vérbe...

Anna szíve hevesen vert, amikor az égő forgáccsal világított Helge arcába. A lapp maga felé fordította a sebesültet, szétzúzott vállát gyógynövény-főzettel mosta, késével belevágott a sebbe, és kenőcsöt tett rá. Közben érthetetlen varázsszavakat mormolt, mint aki a litániát olvassa. Egy ingből tépett vászoncsíkokkal feszesen bekötötte a sebet, a megmaradt gyógyteával Helget megittatta.

– Életben marad? – kérdezte Anna suttogó hangon.

– Ha a gyógygyerő megteszi a magáét...

Anna vacsorát főzött. Sejtette, hogy Torkel aznap egy falást sem evett.

A lapp egy öl borókaágért ment. Néhány gallyat a tűz fölé tartott, s amikor lángra lobbantak, minden sarkot alaposan kifüstölt velük. Égő gallyal járt a kamrába is, ahonnan Anna rossz szagot érzett.

Torkel mohón evett.

– Helgenek adjunk? – kérdezte a leány. Torkel a fejét rázta.

– Holnap egy kis levest... – kopasztott madarakat találtam a színben, azokból főzhetsz.

Torkel padlóra szórt halom szénán horkolva aludt. Anna összekaparta a parazsat a tűzhelyen. Az ágyhoz lépett és megsimította Helge homlokát, egy pillantást vetett a gyermekekre, és lefeküdt a padlóra. Nehezen jött szemére álom, de aztán olyan mélyen aludt, hogy nem hallotta, amint Torkel zajtalanul kisurrant az ajtón.

A lapp Björknesbe sietett.

Az állatokat etette Anna, amikor Johann és Nils izzadva megpillantották a bäcklideni házat. Anna aztán fát aprított, és csak akkor vette észre őket, amikor azok már a közelébe értek.

– Jó korán indultatok! – köszöntötte őket örvendezve. – Torkel sem sokáig aludhatott.

Johann azt felelte, hogy a lapp már hajnali négy óra előtt Björknesben volt. Aztán érdeklődött:

– Hallom, rosszul állnak itt a dolgok. Helge él?

– Éppen levest főznék. A medve ott fekszik! – mutatott Anna a tisztáson levő nagy kő felé. A két férfi odament. A kő még mindig a medve oldalában volt. Nils kihúzta.

– Ezt a szúrást nem csinálnám utána! – mondta elismerőleg Nils. – Ez ugyanaz a vadállat, amelyiket mi hajszoltunk az ősszel.

Johann bólintott.

– Valószínűleg ugyanaz – erősítette meg Nils véleményét Johann, és azt ajánlotta, hogy mielőbb ássák el a dögöt, bőre nem ér már egy lyukas garast sem.

– Előbb tegyük rendbe azt a szegény embert – mondta Nils. Gudrunra gondolt.

A fivérek deszkát kerestek a fásszínben. Az építkezésből alig maradt deszka, így aztán az erdőre mentek fáért, és a dombon lévő deszka-fűrészelő állvány körül forgolódtak egész nap.

Amikor Anna gallyakkal megrakodva bement a házba, Helge felébredt. Látszott rajta, hogy láza alább hagyott. De erőtlen és bágyadt volt, a szemét is alig tudta nyitva tartani.

– Anna! – szólította a lányt elhaló hangon.

A lány az ágyhoz lépett. Helge megfogta a kezét.

– Te vagy az Anna? Azt hittem, a szemem káprázik. Hogy kerültél ide?

– Torkel értem jött.

A beteg hiába próbált felülni, ereje cserbenhagyta.

– A gyermek? Enni adj neki...

– Semmi baja! Levest főzök... Torkel mondta, hogy egészséges leszel...

A fajdyúkleves szép sárga színű volt, tetején zsírpettyek gyöngyöztek és ínycsiklandóan párolt. Anna megkóstolta. Megtöltött egy bögrét, hűlni hagyta valamennyit, aztán Helget biztatta:

– Idd meg!

Az egyik karjára fektette a férfi, s addig nem engedte el, amíg a bögre ki nem ürült.

Anna a deszkafűrészelő férfiaknak is adott a levesből.

A férfiak nem sokat időztek a házban. A deszkákból koporsót készítettek. Gudrun tetemét belehelyezték, elénekelték egy zsoltárt, s miután kivitték a koporsót, borókagallyal kifüstölték a kamrát. Keményen dolgoztak később is, amikor a medvét a fagyos földbe elásták. Esteledett, mire elkészültek.

Johann az istállóban találta a lányát.

– Alighanem itt maradsz? – Kérdésnek és egyben kijelentésnek szánta érdeklődését.

A lány csodálkozott.

– Hova mennék? Hiszen a gyermek meg az állatok... Helge nem boldogulhat magában és betegen.

Johann helyeslően bólintott.

– Igazad van – mondta. – Összeszegeztem hirtelen egy ágyat, hogy legyen, hol aludjál.

Anna hálásan pillantott az apjára.

A két férfi szánkón vitte Gudrun koporsóját, hogy másnap az erdőben maradt hófoltokon és jeges földjén a temetőbe húzzák a szánt. Anna kint állt az udvaron. Nézte, amíg az erdő sötétje elnyelte a halottas szánkót. Nagyot sóhajtva tért vissza a házba. Arra gondolt, hogy most aztán meg kell mutatnia, mit tud.

Harmincegyedik fejezet

Torkel gyógyszere hatásos volt. Egy hét múlva Helge annyira helyre jött, hogy felkelt. Válla ugyan még merev volt, de reménykedett, hogy mire eljön a kaszálás ideje, munkaképes lesz.

Az utolsó hófolt is elolvadt a tisztáson. A kaszálók kizöldültek.

Anna és Helge boronát húztak a burgonya- és a gabonaföldön. Helge aggódott, hogy nehéz lesz egy kézzel egyenletesen vetni a gabonát. Anna vigasztalta.

– Neked nem kell vetned! Nagypám azt mondta, a gabona sokkal jobban nő, ha asszonykéz veti a magot a földbe.

És Anna vetett. Meztláb haladt a göröngyös földön, jobbra-balra szórta a magot s közben mormogott, mint a lapp, amikor Helge vállára rakta a gyógykenőcsöt. De ezek a szavak érthetőek voltak.

– Jóságos Isten, hadd, hogy nőjjön a gabona, s ne engedd, hogy a fagy elhervassza!

Egyre csak suttogott, és olyan arckifejezéssel szórta a magot, mint aki az oltár előtt áll.

Szent Iván-napja előtti héten a burgonyát is elültették, s a rákövetkező reggelen Anna Björknesbe sietett, hogy áthívja anyját.

Helge a lappok kápolnájához készült, mert az ünnep alatt ott búcsúztatják Gudrunt és megkelesztelik a fiúcskát. Anna jobbnak látta, ha ő is velük megy. Nem biztos, hogy Helge rendesen el tudja látni a gyermeket, s a cipelés sem neki való. A medve okozta seb még mindig érzékeny, könnyen kibomolhat.

Anna anyja a megjelölt nap előtti este átjött Bäcklidenbe. Körülnézett, számba vette az állatokat, látta hogy a fiúcska fejlett. Kutató pillantást vetett Anna ágyára. Körbejárta a burgonyaföldet, a gabonátlát, és mindent rendben talált. Amikor kettesbe maradtak a lányával, megkérdezte:

– Szóltok a papnak a kihirdetésről?

A lány felhúzta a szemöldökét.

– Dehogy! Hogyan beszélhetnék kihirdetésről, amikor még Máriát el sem temettük?

– De hiszen, nem voltak megesküdve...

– Számít az, hogy nem szerepel a nevük a könyvben? Ráérünk még beszélni a pappal, ha majd bebizonyítom, hogy megállom a helyem.

– Megállod! – mondta az anyja.

– Ki tudja?

– Ágyadban alszol?

Anna elvörösödött.

– Hát mi az ördögnek való az ágyam, ha nem arra, hogy benne aludjam?

– Csak úgy kérdeztem... – visszakozott az anyja.

Megértette, hogy lánya nem szereti, ha faggatják. Az állatokról beszélgettek. Arról, hogy ahhoz képest elég jó bőrben vannak, s a csűrben van még a tavalyi szénából. – A házon ilyen nagy ablakok. Talán húzni fog majd télen. Legjobb lenne a repedéseket rongyokkal betömni, az jobban tart a vihar ellen, mint a moha.

– Nem szólt, hogy maradjál?

– Miért szólt volna? Egy férfi nem boldogul a gyermekkel és a jószággal. Szüksége van a fehérnépre.

– Úgy látom, maradsz...

Helge lépett hozzájuk, nem folytathatták a beszélgetést. Anna nem válaszolt anyja kételyeire. De az anya jól tudta, hogy a lánya Bäcklidenben marad. Hogy ez jó vagy rossz, ezt a jövő majd megmutatja.

Másnap korán reggel Helge és Anna a kápolnába indultak. Két napra való élelem volt náluk, és puskájukat is magukkal vitték. Anna elől ment. Hátán cipelte a gyereket. Ismerte az északra vivő ösvényeket. Helge, hánckosárral a hátán, nehezen lépdelt. Töprengett, de nem félt a kápolnánál bekövetkezőktől. „A pap és a pandúr... nem árthatnak nekem. Most már nem. Mert Gudrun már elérhetetlenné vált a gonosz számára.” Elszorult a szíve, amikor a gyermekére gondolt. Ha történni valami vele, nem kívánhatja, hogy Anna vegye gondozásba a gyermeket. Éppen elég áldozatot hozott eddig is érte. Legjobb lenne ha magával vihetné a gyermeket. Ebben nem akadályozhatnák meg. A telep pedig mindenestül legyen az Annáé.

A lappok szívesen látták. A kápolnánál Torkel felesége étellel kínálta őket, s Anna alig tudta megvédeni a fiúcskát Sari meg a többi lapp asszony szeretet-megnyilvánulásaitól. Szorongatták, ölelgették, mindenáron nevetést akartak kicsikarni belőle. A gyermeknek tetszett egy darabig a fogadtatás, de aztán ráunt és Anna felé nyújtotta kicsiny karjait.

– Mamma!

Anna, amikor átvette a kicsit, szorosan magához ölelte és elpirult.

Helge arra gondolt, hogy sohasem találna jobb anyát a fia számára Annánál.

A nap első istentisztelete elkezdődött. Lappok s újtelepesek a templomba vonultak. Johann, Helge mellé érve, megérintette a karját:

– Ott fekszik! – mondta halkan, és a sírhalomból kiálló fakürtőre mutatott.

Helge a sírhoz lépett, mozdulatlanul hagyta, hogy a nép elmenjen mellette. Kedve lett volna kinn maradni az egész istentisztelet alatt, s leülni a bágyadt napsütésben a sírhalomra, ahova a nyitott kápolnaajtón át alig hallatszik a zsoltárt éneklők hangja. Mélyet sóhajtott, s mert úgy tartotta illendőnek, az utolsókkal együtt lépett a kápolnába. Anna az első sorban ült, intett, s Helge feszesen haladt a padsorok között, a telepesek kíváncsi tekintetétől kísérve. Valamennyien hallottak a medvével való kalandjáról.

Az istentisztelet után megkeresztelték Helge fiát. Anna édesanyjai melegséggel tartotta a keresztvíz alá, s amikor a pap az áldást mondta, szemét elfutotta a könny, magában mondott imádságba kezdett. „Legyen kegyelmes az Isten, s adja, hogy nálam maradhasson ez a kis csöppség.”

Helge bediktálta a teljes nevét, születési évét és szülőfaluja nevét is. A pap írta, s a lúdtoll sercegésétől éles fájdalom támadt Helge lelkében. Úgy érezte, olyat tett, amit nem lett volna szabad megtennie. A pennát figyelte, amellyel a pap újabb betűket formált az anyakönyvben:

*Erik Torkel Helge, fiú
Született 1868. május 24.*

A pap felnézett.

– Anna, Johann lánya, Bäcklidenben van?

– Igen, átjött a gyermek és a jószág mellé – felelte Helge.

– Akkor átírhatom Björknesből?

A két fiatal egymásra nézett. Anna elpirult, a padlót figyelte. Helge válaszolt:

– Remélem, hogy marad. Merthogy egyedül... szóval, igen bajos volna.

Anna a papra nézett és bólintott. Szíve olyan hevesen vert, hogy nem tudott felelni. A lúdtoll tovább sercegett, s a lánynak az volt az érzése, hogy a pap éppen most adja össze őket.

Karjában a gyermekkel kipirultan lépett ki a kápolnából a napfényre.

Az egyházi ünnepek akkor olyanok voltak, mint egyik-másik hosszúra nyúlt vendégség, ahol az étkezések szüneteiben egy-egy prédikáció, esketés, keresztelés vagy temetés zajlik. Ilyenkor mindenki evett és ivott, mert bármilyen nyomorúságban is éltek, a kápolnánál kitétek magukért az újtelepesek. Ha valaki nem volt képes elég elemózsiát hozni, inkább otthon maradt.

Helget sokfelé meghívták az asztalukhoz az emberek, senki sem kezelte idegenként, hiszen keresztelt gyermeke van, késével elbánt egy medvével, háza és jószága is van. Helge szívesen letelepedett szomszédai körében, elmesélte a medvével folytatott küzdelmét, de Annát sem tévesztette szem elől.

Délután került sor Gudrun sírjának szentelésére. Megkondult a harang. Helge a sírhoz lépett. Anna már ott állt, s ott volt Torkel, Per Omma is. Köröskörül lapp férfiak, asszonyok és gyermekek és az újtelepesek is a sír köré gyűltek. Az idősebbek jól emlékeztek Simonra, s megadták a végtisztességet a lányának, akinek majdnem az egész élete pokol volt, de csodával határos módon, mégis emberként került a sírba. Amikor a pap erről beszélt, a lapp asszonyok felzokogtak. Szokásaikhoz hűen a halált könnyekkel s hangos jajveszékeléssel kívánták kiengesztelni. Miközben a zsoltárt elénekelték, Torkel a haját tépte és a Mária-gyermek után kiáltozott. Gyásza mélyebb volt, mint bárki másé.

Három lapát föld...

Helge hallotta, amint göröngyök hullanak a koporsóra. Mereven állott, karján tartotta gyermekét.

„Feltámadás... szegény Gudrun, vajon miként támadhat fel az utolsó napon? Gyenge testét szét-tépte a medve! Vagy úgy áll majd Örökkévaló trónja előtt, ahogyan legelőször látta? Nem! Az ember nem támadhat fel abban az alakban, mint amelyikben elragadta a halál. Mi öröme volna az öregeknek a feltámadásban, ha a mennyei birodalomban is erőtlen lábakon kellene járniuk? S vajon nőnek-e a gyermekek a mennyországban, vagy örökké gyermekek maradnak? A halál – nyugalom? A feltámadásnak és az örökéletnek valami egészen másnak kell lennie, mint csupán a halottakból való egyszerű felébredés. Különben nem volna semmi értelme...”

Ezen az ünnepen két temetés volt. S mert jó esztendő volt, egyikük sem volt gyermek. A papnak így több ideje volt arra, hogy világi dolgokról beszélgessen a lappokkal és az újtelepesekkel. Nagy érdeklődést tanúsított Helge iránt. Nem sokat tudott Gudrunról, de az emberek elbeszéléseiből következtette, hogy, figyelemreméltó dolgok történtek odafenn a vadonban. A pap a fiatal újtelepestől szerette volna hallani a történeteket, ezért aztán a pandúr szállására hívta Helget, ahol majdnem egy órán át beszélgettek. Az utolsó tíz percet már a végrehajtó és a pandúr jelenlétében, akik ugyancsak nagy érdeklődéssel hallgatták szavait. Távozása előtt Helget a pandúr pálinkás kulacsával kínálta. Helge ivott és megköszönte.

Többen is várták Helget a pandúr szállása előtt. Anna egy lány ismerősével várta. Az egyik legény beszélgetésre hívta Helget.

– Szívesen látunk. Enid már mindent előkészített.

– Kicsoda Enid? – kérdezte Helge.

– Ott ül! – mutatott a legény egy nyírfa felé. Szívélyes volt, Helge elfogadta a meghívást. A lány nagy kendőre terített étellel várta a férfiakat. Szőke, nagy kék szeme volt, a szája a Gudrunéra emlékeztette Helget.

– Miről van szó?

– Azt szeretném megkérdezni, hogy vehetnék-e földet Bäcklidenben?

– Földet?

– Igen, kincstári területről már nem lehet... Legalább is a meghúzott határig...

– De hiszen van föld itt a faluban.

A legény elhúzta a száját.

– Van azoknak, akiknek a bőviben van! De nem elég mindenkinek. Ahol hét fiú van a háznál, mint nálunk, hatunknak új terület után kell néznünk. A faluban pedig nincs szűzföld. A mo-csárban és a sziklás hegyen nem lehet gazdálkodni. Azt mondják, Bäcklidenben jócskán van föld s elegendő két családnak is. És kaszáló is akad, ha az ember nem sajnálja a fáradságot. Enidnek van egy tehene, megtoldanám ötven tallérral, ha kiállítjuk a papírokat...

Helge gondolkozott: „Annának se lenne rossz, ha két nő lakna Bäcklidenben. Amikor nincs otthon férfinép, segíthetik egymást. Szomszédokkal, akivel majd a vásárokat járhatná, könnyebb. Egy család könnyen még éhen halhat, de kettő már nem. Hogy házhely van-e? Néhány száz méterre tőlük a folyam mentén felfelé a hegyoldalon van irtásnak való föld, s ha a gazda ügyes, kapával, kaszával, a füzesből és a kígyós fenyvesből kaszálót vághat.

– Hogy hívnak? – kérdezte Helge.

– Alfred Zakrisson. A bíró bizonyíthatja, hogy dolgoz vagyok. Nála szolgáltam tavaly nyáron.

– Hús éves vagy?

– Huszonkettő. Enid pedig tizennyolc. Őszire, ha földet vásárolhatunk, egybekelünk.

– Nehéz idők járnak a hegyekben néha – mondta Helge komolyan. – Tudjátok-e, hogy tavaly is éhen halt egy család? A fagy akármikor tönkre teheti a vetést.

A fiatal lány arcán nyoma sem volt a félelemnek. A legény bólintott.

– Jól tudjuk mi ezt. Föld nélkül itt a faluban sem könnyű az élet...

Anna egy lapp sátorba hagyta aludni a gyermeket és Helge mellé szegődött. Amikor megtudta, hogy Alfred és Enid földet vásárolnának Bäcklidenben, meglepődött, még a lélegzete is elakadt.

– S te mit mondtál? – faggatta Helget.

– Van miből eladnunk...

Anna remegett az izgalomtól.

– Ha eladod a földet, nem maradok nálad!

Helge meglepetten nézett rá.

– Nem maradsz?

– Nem. Inkább a lappokkal megyek! – S a gyermeket is magammal viszem. Hát azt akarod, hogy éhen haljon a fiad?

Helge nem értette a lány felháborodását.

– Miért halna éhen a gyermekem, ha még több földet törnek Bäcklidenben?

– A vadászatra nem gondolsz? – kérdezte Anna és arra gondolt, hogy születhetik Bäcklidenben több fiú is, s akkor bizony jó, ha kell a terület, amint felnőnek, honnan szereznek újabb telepet.

Helge nem gondolt a vadászatra.

– Annának igaza van – ismerte el rögtön – vadászat nélkül nem boldogulhatunk, most sincs elég bőr, hiába állítunk csapdát.

Alfred nem erőltette a vásárt. Szomorúan nézett Helge és Anna után, amikor távoztak.

– Ha nem szól közbe a nő – mondta bosszúsan Enid –, vehettünk volna földet... De leendő gyermekeire gondolt.

Késő estére járt, senkinek sem akaródzott nyugovóra térni. A fiatalok a tóparti fák között hancúroztak, az öregek pedig szűnyegű tűz mellett ettek, ittak és be nem állt a szájuk. Bőven volt beszélőnivalójuk, mert évente csak kétszer találkoztak.

Helgeék aludtak néhány órát Torkel sátrában. Vad kutyaugatásra ébredtek, kinyújtózták testükből az álmot, majd fölkeltek. A lappok már s a tűz körül tettek-vettek. Nagy üstben gőzöl-gött a kávé.

Anna kibújt a sátorból, begombolta blúzá, fészülködött. Csak állt, mosolygott a napra, hallgatta a madarak csicsérgését. Torkel felesége kidugta fejét a sátorból. – Tartson velük, igyon kávé – hívta.

- Ejsze, indulnunk kellene – mondta Helge, amikor megitták a kávé.
- Három napig tart az ünnep. Maradatok még legalább holnapig – kérlelte őket Torkel.
- Mennünk kell... Még nem szedtünk elég fakérget télire s nemsokára kaszálunk is kell.

Helge sietett, még látni akarta Johannt és Nilst, beszélni szeretett volna néhány újtelepessel is. A templomnál a pandúrral találkozott.

- Készülsz hazafelé?

– Igen – felelte Helge – sok a dolgunk.

– Jó fehérnépet kaptál segítségül. Jó családból való lány. A nagyapja maga volt a megtestesült törvény, s az apja sem jár görbe utakon. Jól kezeli a puskát is. Ha elejtetek még egy medvét, megveszem a bőrét.

A pandúr kézszorításában vasmarok fojtogatását érezte Helge, amikor elbúcsúzott tőle. Még akkor is verejtékezett, amikor visszatért a lapp ismerősei sátrához. Anna, felkészítve a gyermeket az útra, már várta. Helge nagy megkönnyebbülést érzett, amikor végre útnak indulhattak. Torkeltől búcsúzva átnyújtotta neki Gudrun ezüst brosstűjét.

- Ezt tőled kaptam. Szegénynek többé már nem lesz rá szüksége.

Torkel forgatta egy darabig kezében az ékszert, mormolt valamit és Anna kendőjére tűzte.

– Viseld egészséggel! – mondta. – Hozzon neked több szerencsét, mint a szegény Mária-gyermekeknek.

Helgeék hazafelé könnyebben haladtak. Helge jobban érezte magát, felszabadultan lépkedett. Gyermekeit a Gudrun által választott névre keresztelték. „Szegény Gudrun... Rajta már nem segíhetnek. A halottak magukra maradnak, az élőknek pedig előre kell nézniük.”

Az előtte szaporázót figyelte és jóleső biztonságérzés töltötte el. Annával még a jég hátán is megél, gondolta, nem kell félni a holnaptól. Félúton, napsütéses hegyoldalon megpihentek. Ettek egy keveset.

- Említenünk kellett volna a papnak a kihirdetést is.

Anna szíve hevesen dobogott.

- Még korai! – mondta röviden.

- Nem szükséges?...

– Nem – felelte kurtán Anna. Miközben összekotorta az ételmaradékot, arra figyelmeztette a férfit, hogy még sötétedés előtt haza kell érjenek.

Harminckettedik fejezet

A nyár is meglehetősen jó időt hozott, s a bäcklideniek szorgosan gyűjtöttek télire. Gudrun is szorgalmas volt, de nem annyira, mint Anna. Helge azon tűnődött, hogy honnan a lány ereje. Utolsónak feküdt, elsőként kelt, percnyi nyugalmat sem engedélyezett magának, jóllehet a betakarítás hetei alatt munkanapjaikon húsz órát dolgoztak. Gondozta a gyermeket, törődött a jószággal, főzött, a szénacsináláshoz úgy értett, hogy Helgenek ugyancsak erőlködni kellett, ha szégyenszemre nem akart lemaradni. Anna nem elégedett meg a burgonyaföld gyomlálásával, időnként az irtókapát is kézbe vette, hogy nagyobbítsa a termőföldet. A férfi kérte, hogy ne dolgozzék annyit, mert még belebetegszik. A lány rá sem hederített.

– A munkától nem betegszik meg az ember! – mondta ilyenkor.

Megtelt a szénacsűr. Anna mégsem volt elégedett.

– Több takarmányt! A következő év rosszabb lehet, s akkor jó lesz a tartalék. Aki nem fogadja szorgalommal Isten ajándékát, azt az Úr éhséggel sújtja.

Az újteleptől több kilométernyire fekvő kaszálókra kísért Helget. Minden fűszálat összeszedett, arra is gondja volt, hogy a szénaboglyákat ügyesen körülkerítsék.

– Ha ezt nem tesszük, a rénszarvasok tönkre teszik a szénát – figyelmeztette Helget.

Már érett az északi fehér málna, amikor egy hajnalon Helge seholsem találta Annát. Hat óra tájban tért haza. Gyümölcessel tele nyírfaháncs-kosarat cipelt. Nagyon meglepődött, amikor Helge megszidta.

– Jól fog jönni télen a málna – mondta békítően Anna, és megígérte, hogy másnap kora hajnalban együtt mennek piros és fekete áfonyát szedni. A következő napokban annyit szedtek, hogy Helgenek Björknesbe kellett eveznie kádakért, amelyek Annáé voltak.

A keresztlő utáni hónapban Helge még nyugtalankodott, hogy az a délvidéki pap, aki elől menekült, megtudja hollétét, s egy szép napon beállít Bäcklidenbe a pandúr. Ahogyan teltek a hetek, hónapok egyre nyugodtabb lett. Úgy érezte, hogy már nem fenyegeti veszély, talán az az öreg pap is megbocsátotta azóta az egyházkönyvbe rótt vétkét.

Az év második egyházi ünnepe előtt Helge szóvá tette, hogy jó volna, ha ők is elmennének a kápolnához. Anna a fejét rázta.

– Különbösebb dolgunk nincs a kápolnánál – mondta Anna. – Isten szavát a bibliában is megtaláljuk.

– Szüleid elvárják, hogy megesküdjünk....

A lány zavartan hallgatott.

– Ráérünk – mondta –, miért kellene két napot elvesztegetnünk? Folytatnunk kell az irtást a dombon, hogy jövőre még több szénánk legyen...

Helge nem értette Anna szabódását. „Nem akar összeházasodni velem? Na mindegy! Talán jobb is így. Egy beírással kevesebb lesz az anyakönyvben...” Ez talán még hasznára is lesz a jövőben.

*

Befejezték a begyűjtési munkát. A gabonát és a burgonyát is mentették a fagykártól, besózták a halat, bőven gyűjtöttek örölnivaló fakérget, bőséges volt bogyókészletük is. Tehenük megborjázott, a kecskék is tejeltek. Ennél jobban aligha állhattak volna. Anna jól tudta ezt, de napbarnított, s a nehéz munkától sovány arcáról hiányzott az elégedettség kifejezése.

A begyűjtés utáni első szombaton Anna nagytakarította az egész házat. Kiporolta a báránybőröket, mosta az ablakokat, lesikálta az asztalt, a székeket és a padlót, s amikor ágyához ért – most

először találta furcsának, hogy még mindig az ablak mellett van – azon gondolkodott, hogy kiviszi, hadd lám, hogy néz ki nélküle a szoba, de aztán mégis bent hagyta. Helge esetleg meglepődne azon, hogy kivitte, egy férfi nem értheti, ha az asszony egy kicsit csinosítani akarja a házat, az ablak alá legszívesebben a szublódot állítaná, amibe legjobb ruháikat rakhatnák. Annának fájt, hogy ruháik a falon lógnak. Tervezte, hogy egyszer ezt is megbeszéli Helgevel. „Miért ne lakhatnának ember-módra?”

Amikor a padló felszáradt, apróra vágott tűleveleket hintett rá, s megtiltotta Helgenek, hogy egy darabig bejöjjön. Mosdóvizébe fenyő- és borókafőzetet öntött, s tetőtől talpig megmosdott. Tiszta fehérneműt vett magára, megfésülködött, majd Helgeért kiáltott. Beengedte s szólt, hogy lábat moshat. Helgenek, aki minden nyári este azzal rémisztette Annát, hogy a folyóba ugrált, most sehogysem tetszett a lábmosás.

– Fürdőházat kell építenünk – jelentette ki.

– Ugyan! Forralhatsz vizet, mosakodhatsz mialatt én az állatokat ellátom. Dehogyan kell fürdőház, amikor van teknőnk, amibe beleülhetünk! Dobj néhány borókaágat a fazékba s akkor jó fürdővized lesz.

A szokottnál hamarabb végeztek a házkörüli teendőkkel s a tisztálkodással. Anna nem szeretett tétlenül ülni. Egyszer csak megszólalt:

– Szoktatok-e otthon bibliát olvasni?

A férfi Annára nézett.

– Persze, hogy szoktunk. Apám minden vasárnap reggel felolvasott egy-egy részt, mielőtt befogta volna a lovakat, hogy a templomba hajtsanak.

– Az aratás utáni ünnep estjén is olvastatok?

Helgenek eszébe jutottak a vidám aratóünnepek. Az evés, az ivás, a játék és a tánc.

– Nem, azon az estén nem szoktunk bibliát olvasni! – emlékezett Helge.

– Pedig így kell tennünk. Hálát kell adnunk azért, hogy a fagy nem tette tönkre a vetést.

– Igen, de nincs bibliánk.

– Itt van nálam a nagyapáé...

Anna elővette az öreg Ola kopott bibliáját. Helge közelebb ült a tűzhöz, hogy jobban lásson. Anna foklaforgácsot vetett a tűzre, s a felcsapó lángok beragyogták arcukat.

– Mit olvassak?

– Üsd csak fel valahol.

Helge „felütötte” a bibliát, s néhány sorát magában olvasta, majd tovább lapozott. Anna tiltakozott.

– Ott kell olvasni, ahol az ember felnyitja.

Helge mosolygott. Visszalapozott és olvasni kezdte:

„Az én ágyasházamban éjjeleken keresem azt, akit szeret az én lelkem, keresem őt és meg nem találtam. Immár felkelek és eljárok a várost, a tereket és az utcákat, keresem azt, akit szeret az én lelkem, keresem őt és nem találám. Megtalálnak engem az őrizők, akik a várost kerülik. Mondék nekik: Láttátok-é azt, akit az én lelkem szeret?”

Anna elpirult.

– Üsd fel még egyszer! – suttogta szemérmesen.

Helge becsukta a bibliát, s még egyszer hagyta kinyílni.

– „Vigyázzatok, hogy alamizsnátokat ne osztogassátok az emberek előtt, hogy lássanak titeket, mert különben nem lesz jutalmatok a ti mennyei Atyátoknál. Azért mikor alamizsnát osztogatsz, ne kürtöltess magad előtt, ahogy a képmutatók tesznek a zsinagógákban és az utcákon, hogy az emberektől dicséretet nyerjenek. Bizony mondom néktek: elvették jutalmukat...”

Helge végigolvasta Jézus hegyi beszédét. Anna ájtatos arccal, imára kulcsolt kézzel hallgatta.

– Ha majd a pap összeeskettett, veszünk egy bibliát. Nagypapáé jó, de nekünk is kell egy, amelyikbe beírhatjuk a neveket!

Helge tudta, mire gondol Anna. A biblia első lapjára kell beírniuk gyermekeik nevét. Szeretetteljesen bólintott. A lány félretette a könyvet. Helge nézte. Férjnek való nincs a hegyvidéken! Egy nap Anna követni fogja őt a paphoz.

Anna a tűz mellé ült. Még nem volt itt az ideje, hogy nyugovóra térjenek, de egyébként sem jönne álom a szemére. „Jobb egymás mellett ülni, mint feküdni, távol egymástól.” Helge felolvasása után sokkal inkább, mint máskor, érezte összeforrottságát Helgevel.

– Messze volt tőletek a templom?

– Alig öt kilométerre.

– S kocsival mentetek?

– Igen, akinek lova volt, kocsival járt.

– Neked volt lovad?

– Apámnak öt lova van.

– Öt ló! – csodálkozott Anna – És tehenetek?

– Van, vagy tizenkilenc.

Annának elakadt a hangja.

– Tizenkilenc tehen! És mennyi tej? – Szédült a gondolattól.

– Akkor te sohasem éheztl!

Helge megsimogatta a lány kezét. Elmondta, hogy nem éhezett, és megnyugtatta a lányt, hogy ezentúl Annának sem kell éheznie. Küzdeni fognak az ínség ellen. Anna a férfinak támaszkodva hallgatta szavait, s gondolatokba merülve a tüzet nézte.

– Mire gondolsz?

– Furcsa, hogy eljöttél onnan, ahol közel van a templom. S aztán... idejöttél a szegények földjére, amikor apádnak tizenkilenc tehene van! Egy napon majd visszamégy...

Helge keserűen mosolygott.

– Egy telet itt töltöttem, nem mentem vissza. És ennél rosszabb alig hiszem, hogy lesz.

– Nem értem, miért jobb neked itt, mint nálatok, ahol megterem a búza és sok a háziállat?

– Itt nehezebben lehet boldogulni – mondta a férfi komolyan.

– De hát akkor miért vagy itt?

Helge összehúzta szemöldökét. Azt latolgatta, hogy elmondja-e Annának, miért hagyta el a búzatáblákat, s miért épített házat a fagyos vadonban. Jobb, ha megtudja, mielőtt gyermekei anyja lesz. Remélte, hogy nem fogja elítélni.

– Van egy lánytestvérem – kezdte Helge vontatottan. – Ugyanaznap, amikor először kihirdették jegységét a templomban, megerőszakolta egy csirkefogó. Azért tette, mert a húgom nem akart a felesége lenni.

– Megerőszakolta a testvéredet? – sápítózott Anna. – Azt büntetik, ha egy nőt megerőszakolnak...

– Persze, hogy büntetik. De ez az alávaló gazember jól tudta, hogy senki sem fogja feljelenteni. Szegény húgom sem, mert nem akarta, bárki is megtudja, hogy megbecstelenítették. Még annak a férfinak sem szólt, akinek jegyese volt.

– De apjának sem szólt?

– De igen. Apámnak és nekem elmondta. És azt mondta, hogy addig nem megy férjhez, amíg Lindvall életben van. Lindvall közel lakott hozzánk, hentes, lókupec cigány volt. Nem elégedett meg azzal, amit tett, hanem még gúnyolta is Ingridet. Szegény húgom csak sírt, féltünk, hogy végül a tóba fojtja magát. Egy este megígértem neki, hogy megfizetek az őt ért becselenségért.

– És aztán? – kérdezte suttogva Anna.

– Apám segített, bőven ellátott útipénzzel. Szomszédainknak azt mondtuk, hogy Dél-Svédországba megyek rokonainkhoz.

– Lelőtted?

– Nem, – megmondtam neki, hogy meg kell meghalnia. S aztán meghalt...

– Megölted!?

– Megöltem egy csirkefogót, hogy testvérem éljen.

– Hiszen akkor te... te gonosztevő vagy!

Helge megbánta, hogy elmondta titkát, érezte, Anna elítéli tettéért.

– Meglehet, hogy gonosztevő vagyok – mondta fanyarul.

Anna ölében tartott kézzel gondolataiba merült.

– Beszélned kell a pandúrral – mondta később. – Nagyapám meglőtt egy gonosztevőt, s azt mondta apámnak, hogy menjen a pandúrhoz, ezt kívánja a törvény. De nem várta meg a pandúrt, a szakadékba vetette magát.

– Ugorjak a folyóba? – kérdezte keserűen Helge.

A lány összerezte.

– Nem, neked nem szabad úgy tenned, mint nagyapának! – mondta aggódva. – Menj el a pandúrhoz és töltsd le büntetésed.

– És mi lesz veled és a gyermekkel?

Anna néhány másodpercig habozott, aztán felemelte fejét, s határozottan válaszolt.

– Megpróbálunk valahogyan boldogulni, amíg visszatérsz. Mondd meg a pandúrnak, hogy miért kellett annak a gonosztevőnek meghalnia, s mondd ezt meg azoknak is, akik téged ítélnek. Kell, hogy legyen valamilyen betű abban a törvényben, amely lehetővé teszi, hogy nekünk ne kelljen túl soká várnunk rád. Helge, el kell menned a pandúrhoz. Isten súlyosan ítélkezik azok fölött, akik nem veszik magukra a büntetést.

Helge indulatosan, szikrázó szemekkel talpra ugrott.

– Pandúr... Jelentkezzem a pandúrnál? Semmi kedvem börtönben ülni, egy alávaló gazember haláláért. Ilyen bolond mégsem vagyok.

Anna didergett, amikor levetkőzött. Magára húzta a báránybőrt, de szemére nem jött álom. Gondolatai égették, nem engedték nyugodni.

Harmincharmadik fejezet

Anna nem tett újabb kísérletet arra, hogy Helget rábeszélje, jelentse fel magát. Végezte a dolgát, csendben, gondolatokba merülten, s szinte beteges gyengédséggel gondozta a gyermeket. Rosszul aludt. Néha felkelt éjjel, s hosszasan elücsörgött az alvó férfi lábánál, óvatosan meg-simogatta a báránybőrt. Máskor egészen közel bújta a férfi fejéhez, megérintette a haját, erősen viaskodott a kísértéssel, hogy megcsókolja és átölelje, testével takarja, elrejtse a férfit, hogy senki se szakíthassa el tőle. Éjszakái gyötrelmesek voltak, s nappal sem lelte nyugtát. Üres perceiben állandóan nagyapja bibliáját bújta. „Felütötte”, olvasott belőle, majd összecsukta, s ismét hagyta szétnyílni. Mózes, Jób és a Prédikátorok könyvéből olvasott. Egyszer ugyanott ütötte fel, ahol annak idején Helge, s mohó tekintettel olvasta az Énekek Énekében a mátkapár szerelmi vallomását. Olvasott a bűnösök pokolbeli gyötrelmeiről, a bűnök bocsánatáról és az örök életről. Kétszer is átolvasta Jézus szavait, melyeket a kereszten mondott a latornak. Lélegzete is elakadt, amikor az ítéletnapról olvasott, a bárányok és a kecskék szétválasztásáról. „Oh Istenem... vajon Helge a kecskék közé soroltatik az utolsó napon, amiért nem töltötte le a törvényszabta büntetést?” Aznap este, amikor ellátta az állatokat, hosszasan elnézte a kecskéket, mintha csak azon tűnődne, hogy miért éppen a kecskéknak kell a gyehenna tüzében elégniük. Megveregette a fejüket s a szokottnál több takarmányt adott nekik.

Helge sokat dolgozott, hogy még több szűzföldet törjön fel, mielőtt a fagy beáll. Magába zárkózott, százszor is elátkozta azt a szerencsétlen pillanatot, amikor elmesélte Annának, hogy miért is hagyta el szülőfaluját. „Anna nem olyan, mint más nők. Gudrun nem ítélte volna el, és Berit sem. De Anna... tudhattam volna, hogy tettem megmételyezi Anna lelkét. Soká már úgysem bírom, hogy Anna így eméssze magát. Be kell végre látni, hogy kész örülség lenne jelentkeznem a hatóságnál. Nem lesz belőlem jobb ember, ha börtönbe zárnak, sőt...”

Anna nehezen tudta kiűzni gondolataiból a kecskéket, s amikor a férfi közelében tartózkodott, lopva rá-rátekintett. „Nem, Helge nem hasonlít kecskékhöz! Ugyanolyan ember, mint akárki más.”

Helge megsimogatta Anna karját, amikor ételt tálalt.

– Ne emészd magad, Anna! Ami megtörtént, azon már nem lehet változtatni. Előre kell néznünk.

– Nem élhetünk törvény nélkül! – mondta a lány remegő hangon.

Helge elvörösödött.

– Ha mindenképp csak a büntetésre gondolsz, akkor nyugodtan mondhatom neked, hogy az életem nem büntetlen. Elnézni téged így járn-kelni, legalább olyan súlyos büntetés, mint amit a törvény szabna rám. Légy ismét olyan, mint azelőtt.

– Nem tudok!

– Dehogynem, próbáld csak meg. Vannak, akik hősöknek képzelik magukat, mert embert ölnek. Én egy gazembert akadályoztam meg abban, hogy halálba kergesse a hűgomat. Az a medve, amelyet megöltem ártatlanabb volt, mint ő. S te a farkasbőröket olyan élőlényekről nyúztad le, melyeknek ugyanannyi joguk van az élethez, mint annak a csirkefogónak, aki megbecstelenítette Ingridet.

Anna a fejét rázta.

– A törvény nem szól a medvékről és a farkasokról. Azoknak el kell pusztulniuk, hogy a többi állat élni tudjon. A medve leüti a jószágot, a farkas széttépi a rénszarvasokat.

– Lindvallnak azért kellett meghalnia, hogy az én testvérem élni tudjon – ez pontosan ugyanaz!

– Nem ugyanaz! A medvének meg a farkasnak nincsen lelke, mint az embernek. Régebb azt hittem, hogy a gonosztevőnek meg kell halnia, de Jézus a keresztfán azt mondta a latornak, hogy vele lesz a paradicsomban. A gonosztevőket nem szabad megölni, Isten pusztítja el őket majd, ha a kegyelmi idő lejárt. Az, aki testvéredet megbecstelenítette, ha életben marad, talán ugyanolyan lehetett volna, mint az a lator a keresztfán.

Helge dühösen legyintett, szeme izzott a haragtól.

– Szedd elő a jobbik eszedet! – fakadt ki ingerülten. – Ritkán lesz a gonosztevőből bibliai lator. De ne beszéljünk többet erről! Lehet, hogy csirkefogó vagyok, de nem kényszerítelek, hogy itt maradj. Majd csak megleszek a gyerekekkel valahogy.

Annának elakadt a lélegzete.

– Elkergetsz?

– Nem. De egyszer már véget kell vetnünk ennek az áldatlan helyzetnek. Ha nem tudsz nálam megmaradni, akkor megmondtam már... Köszönöm, hogy eddig voltál. Igazán megérdemled, hogy jól megfizesselek, mindjárt ki is adom a béréd.

Helge elővette bugyellárisát. A lány hátrált, mint akire késsel támadtak.

– Nem, nem! – lihegte. – Nem fogadok el bért.

Ölébe fogta a gyermeket, mintegy védelmet keresve, a tűz mellé ült. Anyai szeretettel simogatta Helge fiát, közben zokogás rázta.

Anna egész éjjel ébren feküdt, ide-oda forgolódott ágyában. Hirtelen elhatározással kilépett ágyából, mezítláb odalopakodott Helgehez. Meg kellett néznie, látnia kellett, hogy Helge arca alvás közben is kemény és mogorva. Fölé hajolva nézte. Összerezsent, amikor tekintete a férfi tekintetével találkozott.

– Anna! – Helge kitérte karjait. Hangja fátyolos volt és forró. Anna reszketett, szédült. Helge karjaiba vetette magát, vadul ölelte, csókolta. Az egész éjjelt a férfi ágyában töltötte.

Másnap reggel felöltözött, hogy a gyermekkel Björknesbe induljon. Helge nyugtalanul érdeklődött, hogy visszajön-e.

– Igen! Visszajövök – ígérte szeretettel Anna.

Öt napig volt távol. S mintha kicserélték volna. Arcán nyoma sem volt a töprengésnek. Tekintete tiszta és világos volt. Helgevel szemben gyöngéd volt. Kérte, hogy Helge vigye ki az ablak melletti ágyat. A férfi szerelmi vallomásnak érezte ezt, s örvendett, hogy többé már nem ítéli el őt.

De Anna magányos perceiben tovább gyötrődött.

A tél beálltával a talaj annyira megfagyott, hogy a mocsáron át már járni lehetett.

Az egyik nap idegenek érkeztek Bäcklidenbe: Eriksson, a pandúr és egy fiatal hajdú Ändalsforsból. Helge egy köteg tűzifával jött az erdőből, az udvaron találta őket. A pandúr kezét nyújtott, néhány szót váltottak arról, hogy a házat milyen ügyesen építette, s azt is megkérdezte, hogy sikerült-e még a fagy beállta előtt begyűjteni a termést.

Helge hol hideget, hol meleget érzett. „Mit akarhatnak? Érdeklődni jött a gazdálkodásáról?”

– Szabad-e behívnom házamba a tiszthelyettes urat? – kérdezte szívélyesen.

– Köszönöm, de előbb szeretnék mondani valamit. Egy kellemetlen históriáról van szó, s köztünk maradjon, azt sem venném szigorúan, ha megszöktél volna...

– Megszökni? – ütődött meg Helge – Miért?

– Igaz, hogy agyonütöttél egy fickót?

Helge a ház felé nézett.

– Járt Anna Ändalsforsban? – kérdezte rekedten.

– Ez nem fontos. Van lánytestvéred?

– Igen.

– Elláttad a baját, amiért bemocskolta testvéredet. De legalább ésszel cselekedtél volna: fel kellett volna jelentened.

Helge vállat vont.

– Akkor az én húgom már rég halott volna – mondta fanyarul.

A pandúr hümmögött. Sajnálta, hogy intézkednie kell. Szólt Helgenek, hogy készüljön az útra.

Anna remegve állt az ajtóban, amikor a férfiak beléptek.

– Miért jelentettél fel? – kérdezte Helge.

A lány átölelte.

– Nem élhetünk törvény nélkül! – zokogta. – Le kell töltened a büntetést, nehogy az Úr faggyal büntessen minket. A fagy nemcsak egy helyen pusztít, terjed az mindenfelé, a hegyvidék népe takarmány nélkül marad, s ahol takarmány nincs, ott az éhségtől elpusztulnak a gyermekek.

A férfi mozdulatlanul állt, Anna simogatta, életet akart varázsolni Helge merev arcára.

– Várunk rád! Rád gondolunk, amikor a földet ássuk, amikor a fűvet kaszáljuk, s ha álmainkban megjelenysz, megcsókolunk. Mondd, hogy nem haragszol rám! Ha betöltjük a törvényt, rajtunk Isten áldása. Helge... Helge...

Anna zokogott. A férfi erősen magához szorította. Aztán a pandúr felé fordult.

– Azonnal készen vagyok.

Anna ételt rakott az asztalra, s kínálta a pandúrt és a hajdúlegényt. Anna ezután nyugodtan viselkedett. Helge átöltözött, megsimogatta a gyermek arcát. Annához fordulva átnyújtotta bugyellárását.

– Van még egy kevés benne, szükséged lesz rá.

– Nem! – inkább legyen nálad...

– Nekem már semmire sincs szükségem.

Anna megragadta a kezét, remegett a hangja.

– Várunk rád, Helge – várunk! A törvény nem sokáig tart vissza téged.

– Nem tart soká! Tudod is te, hogy mit ítél a törvény gyilkosságért? – Égett a talpa alatt a talaj, kisietett a házból.

Anna felemelte a fiúcskát, asztalhoz ülve, térdére vette. Simogatta szőke hajfürtjeit, hamvas arcocskáját.

– Nagy fiú leszel, és segítesz majd – mondta komolyan. – Vigyázunk egymásra, amíg apád visszajön. Ásunk, vetünk, és takarmányt gyűjtünk az állatoknak. A burgonya meg a gabona is nőni fog, s lenyúzzuk a farkasok és a rókák bőrét. Tiéd lesz az apád puskája és megmutatom, hogyan bánj vele.

Anna leszedte az asztalt, elmosogatott, elővette nagyapja bibliáját. Olvasott belőle, aztán összekulcsolta kezét és kitekintett az ablakon. Nézte az erdőrengeteget. Arcának vonásai megkeményedtek, tekintetében tántoríthatatlan bizodalom égett. „Tisztelnünk kell a törvényt!” – suttogetta maga elé – „Senki sem élhet törvény nélkül, mert enélkül megszűnnénk ember lenni.”

Vége

Ezt a könyvet évtizedekkel ezelőtt, Ausztriába való menekülésünkkel olvastuk német fordításban, Salzburgban. Az újtelepesek küzdelmes élete meghatott minket, menekülteket, Svédország leendő újtelepeseit. Ha más módon, de mi is ismeretlen országban, ismeretlen körülmények között szándékoztunk új életet kezdeni, Isten segítségével. Malmöbe érkezve nézegettem a kirakatokat, s egyszer csak rátévedt a szemem az egyik könyvesbolt kirakataiban Bernhard Nordh könyvének eredetijére: *Nybyggarna vid Bäversjön*. Nyomban megvettem. Akkor már több mint egy hónapja voltunk Svédországban, és Salzburgban négy hetet magoltam a svéd szavakat. 1957. április 17-én, Möllébe érkezésünkkel beszéltem svédül, illetve, amit mondtam, megértették. Kapóra jött, hogy a római Anonymus Társaság pályázatot hirdetett hosszabb novellára vagy regényre, vagy regényfordításra. Feleségemmel nyomban elhatároztuk, hogy lefordítjuk Bernhard Nordh könyvét. Az elhatározást tett követte, s a munkát megosztva rögtön nekifogtunk a fordításnak, munka után, minden délután dolgoztunk, mert a határidő alig három hónap volt. Díjat nem nyertünk, de tanultunk vagy ötezer svéd szót, ami bizony jól fogott a nyelvi kommunikációban.

Aztán teltek az évek, a fordításról megfeledkeztem, s csak most nyílt alkalom a regényfordítás közzétételére.

Ez alkalomból köszönetemet és nagyrabecsülésemet szeretném leróni feleségem – Hegyi Éva – emléke előtt, neki és lányunknak, Ildikónak ajánlom ezt a könyvet.

Köszönöm az Ághegy szerkesztőjének, hogy átdolgozta, Nagy Zoltánnak, Szász Enikőnek, Aluuan Gabriellának pedig, hogy gondozták fordításunkat.

Svedala, 2008. július végén

Erdős Bartha István

Nordh Bernhard

1900. április 19-én született az Upssala közeli Björklingében. 1926-ban jelent meg első novellája, 1936-ban első regénye. 369 novellát, 26 regényt írt, többet hét különböző nyelvre fordítottak, néhányat megfilmesítettek. A *Nybyggarna vid bäversjön* — *A hódtavi új telepések* az első magyar fordítás munkáiból.

1972. augusztus 9-én elismert északi íróként halt meg.

Művei:

Jorden är god (1936), I marsfjällets skugga (1937), Fjällfolket (1938), I de stora skogarna (1938), Tösen på Valtomta (1940), Silverdalen (1941), Nybyggarna vid bäversjön (1942), Starkare än lagen (1943), Kampen mot ödet (1944) Ingen mans kvinna (1946), Storm över fjället och andra berättelser, (1947), Jakobs stege (1949), Ogärningsmän (1950), I min gröna ungdom (1951), Vandra mot solen (1953), Mina fem söner (1956), Leka farligt (1957), Röd himmel (1958), Offerbäcken (1959), Åter till verkligheten (1963), Skuggan över byn (1963), Gyllene bocken (1965) Fjällbruden (1968), Bodil Jonsdotter (1970), Bågskytten (1971), Vargjakten (1971).

MAGYAR

Alapította 1999-ben Tar Károly

Skandináviában rengeteg
a liget (lund) — , de

Magyar Liget
csak egy van!

www.hhrf.org/magyarliget
Alapította 1999-ben Tar Károly

Szerkeszti:
Tar Károly
tar.karoly@gmail.com

Munkatársak:

Dr. Békássy N. Albert, albert@refnet.cz ;
Lőrinczi-Borg Ágnes, agnesborg@yahoo.se
Neag Annamária, anamaria.neag@gmail.com

Fiókszerkesztőségek:

Olsó: Kovács Ferenc, ferenc.kovacs@media.uio.no;
Stockholm: Hegedűs Zsolt, zsoltson@gmail.com ,
Koppenhága: Lázár Ervin hamv.laz@get2net.dk;
Malmö: Dr. Szalontai Éva evaszal@axelero.hu
Budapest: Dr. Aniszi Kálmán aniszi_Kalman@g51.kibernet.hu

Ághegy Könyvek

Megjelent az Ághegy szerkesztőség és a KÖZDOK Kiadó gondozásában:

Tóth Ildikó: Múltbanéző - emlékkönyv

Tar Károly: Száraz oázis – színjáték-sorozat

Szakács Sándor Ferenc: Kettéhasadt lélek – jegyzetek a Biblia évében

Előkészületben:

Bernhard Nordh:A hódtavi újtelepesek
(Nybyggarna vid Bäversjön) - regény
Fordította: Bartha István és Hegyi Éva
Átdolgozta: Tar Károly
Gondozta: Nagy Zoltán (1- 8. fejezet),
Szász Enikő (9 - 26. fejezet), Aluuan Gabriella (27 - 33. fejezet)

Hegedűs Zsolt: Svédcsavar – regény –
Mayer Hella rajzaival

Gergely Edo: Versek

Csillag János: Versek

Lőrinczi Ágnes: Versek

Havasi-Krasznai Erzsébet: Versek

ÁGHEGY

www.hhrf.org/aghegy

Az Ághegy című skandináviai magyar irodalmi és művészeti lapfolyam mintegy háromszáz magyar származású alkotó műhelye.

Hidszerepet vállalt az északi országok és a hazai művelődés kapcsolatainak elmélyítésében.

Alapította és szerkeszti:

Tar Károly.

Munkatársak:

Békássy N. Albert, Kasza Imre, Kovács Ferenc (szerkesztő-helyettes),
Lőrinczi Borg Ágnes (titkár) Maros Miklós, Molnár István, Sulyok Vince,
Szente Imre

*

Készül az Ághegy V. kötete

Kérjük a régi tagokat és az új érdeklődőket biztosítsák a maguk példányát
olyanformán, hogy minél előbb befizetik a

Plus Girot 105 29 43-6 Ag. Borg

számlára az igényelt köteteként 100-100 koronát. Kérjük, hogy tüntessék

fel nevüket és postacímüket is.

A skandináviai Ághegy-Liget Baráti Társaság

(Ághegy-Liget Vänskapsförening)

a Lundban alapított Magyar Liget című (a svédországi magyarok családi lapja) és az Ághegy lapfolyam alkotóival, támogatóival és barátaival együtt több száz lehetséges tagot számlál. Célja, az intézményes támogatást nélkülöző két lap életetése és népszerűsítése, a magyar irodalmi és művészeti rendezvények rendszeresítése a skandináv országokban.

A Társaság 2005. Szeptemberétől a Svédországi Magyarok Országos Szövetségének tagja (www.smosz.org)

ÁGHEGY RÁDIÓ

2008 novemberében, a lundi LIFS - Över Gränser Rádió magyar adása mellett (Liget Rádió), indult az Ághegy Rádió.

Minden szombaton 16 órai kezdettel az Ághegy című skandináviai magyar irodalmi és művészeti lapfolyam hangos kiadását hallhatják az

FM 99,1 MHz hullámhosszon,

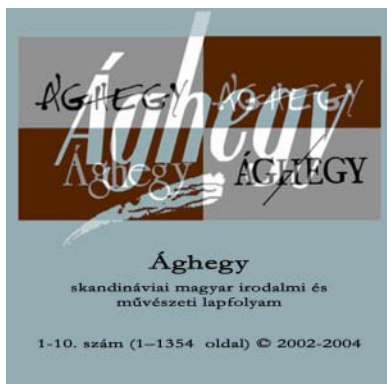
de hallgatható Interneten az egész világon: www.lifs.org/radio/aghegy címről.

Versek, novellák, folytatásos regény követik egymást a műsorban. Jelenkori skandináviai magyar írók, költők, képzőművészek, zeneszerzők és más alkotók jeleseit mutatja be az adás.

Az adás szerkesztője: **Tar Károly.**

Munkatársai:

Lőrincz Borg Ágnes, Aluuan Gabriella, Neagu Annamária

Az első tíz adás CD-lemezen is megjelent.